

Inv. A. 24.710

ASIGURĂRILE SOCIALE

IN

STATELE MODERNE

DE

DR. I. N. ANGELESCU

Donațiunea
ION BOGDAN

BUCUREȘTI

TIP. ȘI STAB. DE ARTE GRAFICE GEORGE IONESCU

30, Strada Academiei, 30

1913

368.4(2)1913(04)-R

51764 ✓

132 302833

347
CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București

Cota.....13413

DE ACELAȘ AUTOR:

A. IN FORMĂ DE CĂRȚI

1. Principii de metodă și regularități statistice. 1912.
2. Kriminalitätsbewegung in Rumänien in den letzten 35 Jahren. 1912
3. Despre mortalitate. 1912.
4. Origina răzeșilor și moșnenilor. 1909.
5. Mai mult idealism. 1909.
6. Cooperația și socialismul în Europa. 1912/13.

B. IN REVISTE

a) Studii de finanțe și comerț

1. «Impozitul progresiv pe plus-valuta imobiliară și tendința politicii financiare moderne» în *Econ. Naț.* 1911.
2. «Protecționismul german și țările exportatoare de cereale» în *Econ. Naț.* 1911.
3. «Rolul băncilor în crizele economice» în «*Rev. Econ. și Financiară*». 1913.
4. «Piața financiară și situația economică» în «*Rev. Econ. și Fin.* 1913

b) Studii statistice

1. «Descrescerea natalității la popoarele civilizate» în *Buletinul statistic al României.* 1912.
2. «Despre număratoarea populației» în *Economia Naț.* 1910.
3. «Număratoarea populației în România» în *Economia Naț.* 1912.
4. «Poporația română în 1912; statica poporației» în *Econ. Naț.* 1913.
5. «Mișcarea poporației române în 1912; dinamica poporației». Raport. 1913
6. «Repartiția proprietății și a exploatărilor în Germania» în *Econ. Naț.* 1911.

c) Studii de economie politică și politică socială

1. «Criza agrară în țările din apusul și mijlocul Europei» în *Econ. Naț.* 1911.
2. «Asigurările sociale; studiu de legislație internațională» în *Bulet. statistic al României.* 1911.
3. «Asigurările în agricultură» în *Buletinul stat. al României.* 1911.
4. «Asigurările sociale obligatorii» în *Rev. Dem. Rom.* 1911.
5. «Reforma asigurărilor sociale în Germania în 1911» în *Buletinul statistic al României.* 1912
6. «Introducerea asigurărilor sociale în Anglia» în *Viața Românească.* 1912.

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C18460

PREFAȚA

Lucrarea de față este o urmare a unei alte scrieri și impune, spre completare, o nouă scriere. Vine după „Cooperația și Socialismul în Europa“ și va fi urmată de „Sindicalismul și legislația muncii în organizația capitalistă“. Fiecare scriere e întregă și independentă, din punct de vedere al obiectului ei; dar toate au gândiri fundamentale comune, și, prin sinteza acestor gândiri, pot forma componentele unei opere vaste, pe care eu o numesc: „Puterile conducătoare ale evoluției economice contemporane“.

În „Cooperația și Socialismul în Europa“ am arătat, cum pot să se folosească de tehnica producției moderne, atât cei lipsiți cu desăvârșire de posesia instrumentelor de producție, cât și acei, cari formează clasele de mijloc, în diversele întreprinderi profesionale. În „Asigurările sociale în statele moderne“, arăt, — în ce privește partea economică a acestui studiu, — cum se poate suplini lipsa unui venit suficient al claselor de mijloc și de jos, care nu au de loc, sau nu au atât de mult în posesia lor din instrumentele de producție, încât să poată trăi din venitul acelor instrumente, când produsul muncii proprii momentane nu le ajunge, sau când acest produs nu există de loc. În „Sindicalismul și legislația muncii în organizația capitalistă“ se va arăta care este mijlocul, prin care se poate stabili un echilibru de forțe în raporturile contractuale dintre elementele productive în economiile naționale ale diferitelor popoare moderne.

Dintre cetitorii scrierilor mele, sunt unii, pe

cari nu-i pot mulțumi, pentru că mă desparte de ei, pe deoparte metoda de studiu, iar pe de altă parte concepțiile mai largi asupra diferitelor chestiuni, cari formează obiectul preocupărilor mele.

Astfel, o parte din criticii lucrării de față vor pretinde că e inutilă toată destrămarea și urmărirea firului evoluției îngrijirii de clasele de jos în diversele epoce ale organizației economico-sociale. Acestea ar fi, după ei, cercetări de arhivari, sau de romantici îndrăgostiți de forme învechite de viață. Ceeace este demn de studiat, după credința lor, sunt numai formele actuale de viață economică și socială, precum și funcționarea lor. Într'un studiu asupra asigurărilor sociale în statele moderne, nu ar fi trebuit prin urmare să se arate, decât formele de organizare de astăzi, tehnica asigurărilor, insistându-se asupra formulelor matematice, reprezentative ale funcționării întregului mecanism.

Alții vor găsi de prisos toată partea,— foarte dezvoltată în scrierea de față,— asupra organizării și tehnicii asigurărilor sociale moderne, de oarece formele de azi ale asigurărilor nu trebuie să preocupe pe economist sau sociolog mai mult, decât formele altor țaze trecute. Sisteme de organizare și tehnică, toate acestea ar intra numai în cadrul preocupărilor unor oameni, cari nu știu să se ridice la vederea largă a varietății infinite a formelor și a prefacerilor lor în timp. După aceștia, interesant de studiat este numai înfățișarea formelor de organizare trecută a diferitelor instituții și urmărirea prefacerilor lor, în așa fel, încât să ne putem explica proveniența formelor actuale de asigurare.

În sfârșit, sunt alții, cari raportează toate faptele, ori fenomenele, referitoare la organizația economică și socială, la anumite elemente de natură etnică sau etică. Indiferent dacă manifestările economice și sociale ale popoarelor sunt produse ale caracterelor etnice sau etice, sau dacă împrejurările externe, determinante ale formelor de organizație, imprimă caracterele etnice ori etice ale diverselor popoare, scopul final al cercetărilor trebuie să fie tocmai urmărirea și explicarea vieții societăților prin aceste elemente,

pentru că ele dau criteriul cel mai sigur de caracterizare a fazei de dezvoltare materială și morală, în care se găsește un popor, într'un anumit moment.

Izvorul principal al deosebirilor de vederi între criticii de mai sus și autorul lucrării de față, eu îl văd în special în metoda nouă, întrebuințată în cercetările mele, metodă, pe care o numesc **istorico-statistică**. Asupra acestei metode va trebui să revin odată, cu un studiu special. Aici nu pot decât să accentuez câteva principii esențiale ale ei.

Obiectul studiilor economice este cunoașterea, explicarea și conducerea organizației economice actuale. Aceasta este însă mai întâi un produs istoric. Prin analiza aprofundată și conștientă a întâmplărilor trecute, se găsesc puterile, cari au determinat forma organizării de astăzi. Din compararea acestor puteri, factori ai evoluției economice, se cunoaște tendința evoluției. Atât ne dă analiza istorică. Puterile conducătoare se prefac și raporturile cantitative dintre ele se schimbă, adică direcția rezultantei factorilor evoluției nu e dată și astăzi de același factor, ca în trecut. Pentru faza actuală a evoluției, —obiectul principal al studiilor noastre,—ne trebuiesc noi elemente metodologice. Toți factorii, cari lucrează actualmente la menținerea sau prefacerea organizației existente, trebuiesc mășurați și cântăriți. Avem mijloace pentru a exprima calitățile în mod cantitativ. Cu chipul acesta, mărimea și greutatea factorilor de natură materială sau morală ne dă puțința să cunoaștem, dacă avem de a face cu un echilibru al forțelor în acțiune, sau dacă ne găsim în cursul unei prefaceri, precum și în ce direcție ne îndreptăm. Atât ne dă procedeul statistic.

Ar fi o naivitate să pretind că aplic pentru prima dată elementele acestei metode. Metoda istorică în științele economice e prea cunoscută și ar fi destul să amintim de un G. Schmoller, sau L. Brentano, pentru a nu vorbi decât de contemporanii celebri. Chiar metoda statistică e cunoscută în deajuns în aplicarea ei în știința statisticii. Mai puțin cunoscută este însă metoda statistică în aplicarea ei în științele economico-sociale, unde un Vilfredo Pareto, în al său Cours d'économie politique, a avut

oazia să-și experimenteze așa zisa „metodă matematică“. Nu e de neglijat nici încercarea lui Sp. Haret, pe acelaș domeniu, în a sa Mécanique Sociale. În denumirea ei de metodă istorico-statistică, precum mai ales în aplicarea ei completă și conștientă, această metodă se pare că e încă la începutul ei. Valoarea ei se poate judeca după valoarea rezultatelor. Infățișarea acestei lucrări e un rezultat al aplicării onștiente și complete a metodei istorico-statistică.

AUTORUL.

20 Octombrie 1913.

ARATAREA COPRINSULUI

Prefața.

Pag. V—VIII

Arătarea coprinsului.

Pag. IX—XX

CAP. I

Introducere : Asigurări în genere și asigurări sociale. Pag. 1—24

Problema asigurărilor nu e nouă : asigurări mutuale în Grecia, *collegia tenuiorum* la Romani, *Gilde* în evul mediu. Legătura între organizația economică modernă și dezvoltarea asigurărilor. Nașterea «poliței de asigurare» în Italia. Alte forme de asigurări în Germania. Inceputul societăților de asigurare în veacul al 18-lea. Nașterea asigurărilor vieții. Concentrarea societăților de asigurare în înreprinderi internaționale. Instituțiile de asigurare pentru clasele de jos în secolul al 19-lea. Tendința de monopolizare a asigurărilor. Toate clasele sociale au nevoie de asigurare. Îmulțirea ramurilor de asigurare. Formele asigurării pentru clasele bine situate și pentru clasele de jos. Statistica societăților private de asigurare în toată lumea ; valorile asigurărilor. Mersul societăților de asigurare e un semn caracteristic al mersului economiei naționale. Tabloul general al asigurărilor de tot felul. — Alte instituții cu acelaș scop : asigurarea traiului în viitor ; instituțiile de economie. Inferioritatea acestora în împlinirea scopului asigurării. Căsele de economie pierd din importanța lor în urma dezvoltării instituțiilor de asigurare și a instituțiilor moderne de credit. De ce se dezvoltă instituțiile de asigurare în epoca modernă ? Schimbarea organizației economice și dezvoltarea culturii sunt cauzele principale. Problema asigurărilor e o problemă de economie publică și de statistică. — Obiectul acestui studiu. Asigurarea bunurilor se exclude. Asigurarea persoanelor numai pentru clasele de jos. Ce se înțelege prin clasele de jos ? Lipsa unui criteriu în legislațiile de asigurare de până acum. «Asigurarea muncitorimii» e o expresie inexactă ; muncitorimea în genere și proletară. «Asigurarea socială» corespunde mai exact realității respective ; caracterele asigurării sociale. Asigurarea socială, o necesitate a organizării economico-sociale moderne. Alte alcătuiți corespunzătoare în veacurile trecute. Diviziunea întregii materii a studiului. — Literatura specială.

PARTEA I

ISTORIA INSTITUȚIILOR DE ASIGURARE A CLASELOR DE JOS
IN DIVERSE EPOCE ALE EVOLUȚIEI ECONOMICO-SOCIALE

Privire generală.

Pag. 25—29

Până în veacul al 19-lea, îngrijirea pentru soarta claselor de jos se confunda cu îngrijirea săracilor. Nașterea asigurărilor sociale ca o instituție deosebită, alături de instituția, existentă încă, a îngrijirii săracilor. În trecut îngrijirea săracilor se face după observarea nevoii ivite, nu se prevede. Apariția instituțiilor de ajutor mutual în clasele de jos în evul mediu. Corporațiile cu instituții de ajutor; dizolvarea lor și noua situație a asociațiilor de ajutor. Resturile asociațiilor de ajutor mutual până astăzi. Apariția tipului nou de asigurări sociale în Germania; evoluția asigurărilor sociale până în timpul nostru.

CAP. II

Istoria îngrijirii săracilor.

Pag. 30—59

Instituții asemănătoare în trecut; interzicerea cerșetoriei la Atena îngrijirea plebei la Roma. După căderea imperiului roman e o evoluție neîntreruptă. Paralelizmul între organizația economico-socială și îngrijirea săracilor. Tabloul vieții economico-sociale în Europa după căderea imperiului roman de apus; comunismul agrar și economia naturală. Procesul de formație a stăpânilor pământului; comendațiunea, Situația diverselor clase și legăturile dintre ele. Cum sunt îngrijii săracii în această perioadă? Familia. Stăpânii pământului: biserica și feudalul. Capitularile lui Carol cel mare cu privire la îngrijirea săracilor. Biserica în calitate de instituție divină. Concepția primilor părinți ai bisericii cu privire la averea bisericii. Organizarea îngrijirii săracilor de către biserică; diaconiile, matricolele săracilor. Schimbarea organizației economice după Cruciade; transformarea economiei naturale în economie capitalistă. Apariția clasei meseriașilor și comercianților. Recâștigarea puterii regești. Papii, introducători ai sistemului plății în bani a funcționarilor; lupta pentru donație între puterea lumească și biserică. Nașterea corporațiilor meseriașilor și negustorilor în Europa. Negustorii streini în fiecare oraș sunt creatorii corporațiilor. Care e organizația îngrijirii săracilor în această epocă? Imulțirea enormă a săracilor; cauzele. Reacția în biserică; Brescia. Legile draconice ale săracilor în veacul al 15-lea. Reforma lui Luther indentifică comunitatea religioasă cu cea politică. Comuna îngrijește de săracii săi.

Luther contra comunismului; secularizarea averilor bisericești. Transformarea corporațiilor în organisme politice obligatorii. Legile săracilor în veacul al 16 și 17; legea săracilor sub regina Elisabeta a Angliei. O asigurare împotriva chômege-ului. Legile săracilor în alte țări. Dezvoltarea industriei în secolul al 18-lea și înmulțirea săracilor. Creșterea enormă a bugetelor săracilor. Revoluția franceză și proclamarea dreptului la muncă. Inceputul deosebiri între asigurarea classelor de jos și între îngrijirea săracilor. Triumful capitalismului în veacul al 19-lea. Stăpânii pământului nu mai sunt obligați să ajute pe nimeni. Corporațiile dispar. Desmembrarea familiei vechi. Dispariția averii bisericilor. Lipsa oricărei instituții pentru ajutarea săracilor. Creșterea enormă a numărului săracilor; măsurile draconice împotriva înmulțirii săracilor. Instituțiile moderne de ajutorare a săracilor propriu zis.

Literatura specială.

CAP. III

Incercările de asigurare benevolă; asigurările mutuale. Pag. 53 - 80

Paralel cu instituțiile săracilor se nasc instituțiile de ajutorare proprie. Asociațiile de ajutor de azi derivă din vechile asociații ale ucenicilor. Asigurările de ajutor mutual trebuiesc luate ca bază a asigurărilor sociale, nu corporațiile; falșitatea credințelor contrarii. Evoluția asociațiilor ucenicilor până astăzi; syndicatele și societățile de ajutor. Tendința protivnică asociației muncitorilor dela începutul veacului al 19-lea. Noua tendință favorabilă societăților de ajutor mutual; legislația respectivă. — Aceste instituții și legiferarea lor se formează în statele din mijlocul și apusul Europei; țările din Orient rămân în urmă. Asociațiile minerilor în Germania. Legiile respective dela secolul al 14-lea până la introducerea asigurărilor sociale. Asociațiile ucenicilor în Germania, Mașterea casselor libere de ajutor și a casselor corporative. Nașterea societăților de ajutor în Austria. În alte țări. Societățile de ajutor în Anglia; *Friendly Societies* și legiferarea lor. — Măsurile protivnice asociațiilor dela începutul veacului al 19-lea nu distrug societățile de ajutor. Legislația favorabilă societăților de ajutor în Germania în secolul al 19-lea până la 1881. Legislația favorabilă în Olanda, Norvegia, Danemarca, Elveția, Anglia. Legislația franceză respectivă după 1850; *Caisse nationale de retraite pour la vieillesse*. Alte casse de asigurare benevolă; *sociétés mutualistes*. Legislația respectivă în Italia: *società di mutuo soccorso*, *Cassa nazionale di previdenza per la vecchiaia e per la invalidità degli operai*. Legislația în România: legea asigurărilor în mine din 1895. Incurajarea societăților de ajutor mutual prin legea meseriilor din 1902. Lipsa completă a instituțiilor de ajutoare. — Incercările de asigurare împotriva accidentelor muncii formează o problemă deosebită. Dezvoltarea industriei moderne

pune această problemă nouă. Accidentele muncii sunt inerente industriei și independente de vina cuiva. Principiile juridice din dreptul roman sunt create pentru altă organizație economică. Incercarea de rezolvare a problemei accidentelor muncii prin principiile dreptului roman, trecute în codurile civile moderne. Legea de responsabilitate a întreprinzătorilor din Prusia din 1838; întreprinzătorii obligați să facă dovada vinovăției lucrătorilor în caz de accidente. Legea responsabilității — *Haftpflichtgesetz* — din Germania din 1871. *Employers Liability Act* din 1880 din Anglia și modificările din 1898. *Workmen Compensation Act* din 1906; principiile dreptului comun. Legea responsabilității întreprinzătorilor din 1883 din Italia; modificările de mai târziu. Legea responsabilității întreprinzătorilor din Franța din 1898. —

Literatura specială.

CAP. IV

Istoria asigurărilor sociale moderne. Pag. 81—134

§ 1. *Privire generală.* Pag. 81—86

În partea istorică se lasă la o parte chestiunile de principii și organizare. Ca principii metodice: expunerea mersului general, apoi exemplificarea. Insuficiența instituțiilor de ajutorare a săracilor, ineficacitatea asociațiilor de ajutor mutual și strigătul de nemulțumire al classelor de jos dau naștere asigurărilor sociale moderne. Aceste cauze sunt generale în statele moderne. După crearea asigurărilor sociale în Germania, se nasc trei curente în statele modere: modificarea vechilor instituții de ajutor mutual, înființarea asigurărilor sociale germane, o asigurare generală cu principii socialiste. Asigurările sociale au pus problema nouă a asigurării împotriva *chômage-ului*. Prinderea tendinții asigurărilor sociale din proiectele și propunerile mai nouă.

§ 2. *Cauzele introducerii asigurărilor sociale moderne.* Pag. 86—92

De ce n'au fost suficiente asociațiile de ajutor mutual? Date statistice comparative asupra rezultatelor. Date statistice asupra asociațiilor de ajutor mutual în România și insuficiența lor. Subvenționarea asociațiilor de ajutor mutual e o nedreptate față de cei ce nu fac parte din ele. Teama de social democrație aduce asigurările sociale. Puterea Social-democrației în a 2-a jumătate a veacului al 19-lea. Statul nu era în stare să suporte sarcinile pentru toți cei săraci.

§ 3. *Introducerea asigurărilor sociale în Germania.* Pag. 92—100

Lupta pentru introducerea asigurărilor sociale obligatorii în Germania. Scrierile lui Brentano și A. Wagner înainte de 1881. Desbaterile în Rei-

chstag dela 1874—1881. Mesagiul împăratului din 1881. Legea asigurărilor împotriva accidentelor d.n 1884, cu modificările până astăzi; noi principii juridice. Legea asigurării invalidității și bătrâneții din 1889, cu modificările aduse până acum; asigurarea văduvelor și orfanilor. Efectele produse de legislația asigurărilor germane în lumea economiștilor și sociologilor.

§ 4. *Introducerea asigurărilor sociale în toate țările.* Pag. 100—117

În toate țările Europei, afară de cele din Orient, s'au făcut legislații privitoare la asigurarea classelor de jos. Sisremul asigurării benevole cu subvenție dela Stat în Franța, Belgia, Italia. Indiferența absolută a statului în România. Introducerea asigurărilor sociale obligatorii în Austria; asigurarea funcționarilor privați din 1905. Introducerea asigurărilor sociale în Ungaria și reforma din 1907. Asigurările sociale în Norvegia; acomodarea cu natura organizării economice a țării; legea din 1909. Asigurările sociale în alte țări germane; Luxemburg, Olanda, Danemarca. Asigurările sociale obligatorii în țările latine. În Franța: legea asigurării minerilor din 1894, asigurarea marinarilor în 1905 și 1908, legea din 1910. Legea asigurărilor minerilor din Belgia din 1911. Legea temporală din România din 1895 și defectele ei de principii și de organizare. Pensionarea generală a cetățenilor bătrâni. Legea daneză din 1891. Legea pensiilor din Australia din 1898 și modificările până la 1905. Legea pensionării bătrânilor în Franța din 1905 și 1907. Istoria legii pensionării bătrânilor din Anglia din 1908.

§ 5. *Asigurarea împotriva chômege-ului și noile tendințe în legislațiile asigurărilor.* Pag. 117—131

Noua problemă pusă de instituțiile de asigurare: asigurarea împotriva chômege-ului; nașterea «bursii muncii». Incercările de pe continent. Cassele de asigurare împotriva chômege-ului cu subvenții de la orașe; sistemul din Berna. Răspândirea acestui sistem în orașele italiene. *Sistemul din Gand* și «fondul contra chômege-ului». Imitarea lui în Franța; legea lui Millerand din 1906. Răspândirea sistemului din Gand în toată Europa; modificările făcute în Norvegia și Danemarca. Incercarea unei asigurări obligatorii împotriva chômege-ului în St. Gallen în Elveția. Tendințe nouă. Prin ce se pot manifesta tendințele în viața socială pentru a putea fi studiate științificește? Curente în scrieri și proiecte. Proiectele de legi de asigurare din Olanda din 1901, 1904, 1907, 1909, 1911. Proiecte nouă în Norvegia, Suedia. Istoria asigurărilor din Elveția și legea din 1911. Proiecte nouă în Austria și Germania. Legea din 1911 din Anglia și transformările economico-sociale în legătură cu ea. Legea monopolizării asigurărilor din Italia în 1911.

Literatura specială.

PARTEA II.

PRINCIPIILE, ORGANIZAȚIA ȘI FUNCȚIONAREA ASIGURĂRILOR SOCIALE ÎN ORGANIZAȚIA ECONOMICO-SOCIALĂ MODERNĂ.**Privire generală**

Pag. 135—139

Instituțiile de asigurare vechi și cele mai nouă trăiesc alături. Numai în legătură cu fundamentele organizării economico-sociale de azi se poate înțelege cari vor triumfa. Până unde pot merge asigurările sociale pentru a nu dărâma organizația economico-socială existentă? O exemplificare a justificării asigurărilor sociale este funcționarea lor în ordinea actuală a lucrurilor. O indicare a mersului lor viitor o dau rezultatele de până acum.

CAP. V.

Principiile asigurărilor sociale și organizația economico-socială existentă.

Pag. 140—197

Din istoric se scot principiile: obligația la asigurare; determinarea formii de organizare; contribuția asiguraților, întreprinzătorilor și statului; asigurarea chômege-ului. Critica acestor principii pornește de la apărarea ordinii existente a lucrurilor. Principiile fundamentale ale organizației economico-sociale moderne: rezolvarea raporturilor contractuale în bani, producția pentru piață, schimbul de produse, libertatea de acțiune, proprietatea individuală a mijloacelor de producție. Pe baza acestor principii sunt organizate toate statele moderne.

Critica asigurărilor sociale se face pentru că ar ataca libertatea de acțiune și proprietatea individuală. *Obligația la asigurare și principiile organizației economico-sociale existente.* De ce e necesară obligația la asigurare? Insemnează obligația la asigurare falimentul libertății individuale în viața economică? Scurt istoric al individualismului; individualiștii contemporani. Concepția opusă a socialismului; regulamentul acelor vieții. Socialismul de stat și asigurările sociale; A. Wagner. Politica socială practică a ultimelor veacuri nu e nici «individualistă», nici «socialistă» și totuși intervenționistă. Care e limita intervenționismului? Menținerea tuturor elementelor societății și asigurarea minimumului de existență, conform concepțiilor morale ale timpului. «Interesul social» nu e un criteriu de limitare a intervenționismului. Interesul individual în armonie cu evoluția societății e adevăratul criteriu. Obligația la asigurare la lumina principiilor intervenționismului. Ce dau asigurările sociale individului și ce dau societății întregi? Obligația la asigurare e o urmare fatală a adoptării tehnicii industriei moderne, în interesul larg. În apa-

raturii acestei tehnici, obligația la asigurare se face în interesul individual. Obligația la asigurare nu atacă domeniul libertății individuale, după concepțiile morale ale timpului. *Determinarea formelor de organizare ale asigurărilor sociale și libertatea individuală.* Alegerea liberă a instituțiilor de asigurare ar fi fost nepractică. Obligația de participare la organizațiile muncitorești ar fi stabilit o tiranie a sindicatelor. Formele de asigurare create au o tehnică mai superioară. Determinarea formelor de organizație nu înseamnă monopolizarea obiectului unor întreprinderi private. Monopolizarea adevărată după legea italiană și pericolele ei. Deosebirea între monopolizarea asigurărilor și determinarea organizării lor. Scoaterea obiectului asigurărilor sociale din rândul întreprinderilor speculative și transformarea lui într-un serviciu public. Determinarea organizației asigurărilor e un semn al socializării treptate a economiei publice. *Obligația la contribuție și principiile organizației economico-sociale existente.* Cum se justifică obligația la contribuție a muncitorului; expunerea la un rizic naște un drept. Cum se justifică obligația la contribuție a întreprinzătorului? Deosebirea între contractul de muncă și alte contracte. *Quantum* de salar; completarea lui prin contribuția la asigurare. De ce la asigurarea împotriva accidentelor muncii toată sarcina o suportă întreprinzătorul? Cum se justifică subvenția statului; generalitatea cazurilor subvenționate. Contribuția statului e o întregire a datoriei de a îngriji de igiena și educația publică. De ce nu contribuie statul la asigurarea împotriva accidentelor muncii? Fie-care întreprindere trebuie să trăiască prin sine, nu pe socoteala altora.

Pensionarea generală a cetățenilor nu poate încăpea în organizația economico-socială existentă. Sarcina, impusă tuturor claselor sociale pentru pensionarea generală, e nedreaptă și statul nu o poate suporta. Problema nerezolvată a timpului: *asigurarea împotriva chômege-ului.* Necesitatea și utilitatea acestei asigurări. Teoria «solidarității sociale», ca o justificare a asigurării împotriva chômege-ului; insuficiența acestei teorii. Teoria «dreptului la muncă» și justificarea asigurării împotriva chômege-ului. «Dreptul la viață» în organizația socială existentă e adevărata justificare. Proprietatea individuală și classa proletarilor în actuala organizație economico-socială. Asigurarea împotriva chômege-ului nu e un atac al proprietății individuale, ci asigurarea ordinii existente a lucrurilor. Concedierea lucrătorilor după conjuctura pieții, dând superioritatea tehnică întreprinderilor mari, amenință existența organizației sociale actuale. Falsitatea părerilor economiștilor, cari susțin această superioritate tehnică. Există un chômege permanent? ; problemă nerezolvată.

Literatura specială.

CAP. VI.

Organizația și tehnica asigurărilor sociale. Pag. 198.

§ 1. *Observări generale.* Pag. 198—204

Ce se înțelege prin organizație și tehnică în acest studiu? Înțelesul general al tehnicii. Tehnica unui proiect de lege a asigurărilor sociale; statistica regularităților în starea și mișcarea populațiilor și a profesiilor; calculele matematice respective. Tehnica proiectului de lege din Anglia din 1911. Partea statică și partea dinamică a asigurărilor sociale; organizația și funcționarea asigurărilor e obiectul acestui capitol. Procedeeul: expunerea principiilor comune și esemplificarea.

§ 2. *Organizația și administrația asigurărilor sociale.* Pag. 204—232

Organizația e diferită după țări și înăuntrul fiecărei țări. Cauzele: resturile organismelor trecute, diferența de natură a ramurilor asigurărilor, constituția economiei naționale din diversele țări, coprinul mai larg ori mai strâmt al legislațiilor asigurărilor. *Cuprinsul asigurărilor*. în Germania; persoanele asigurate pentru toate cazurile după legea din 1911. Cererea de lărgire a asigurărilor prin proiectul de asigurare a funcționarilor privați. Intinderea asigurărilor în Austria și Ungaria. Persoanele asigurate în Franța, Norvegia, Luxemburg, Italia. Alte țări. Persoanele asigurate după legea engleză din 1911. *Tipuri de organizare*; case de asigurare, bazate pe principiul teritorialității, profesiei și pe ambele principii. «Cassele de asigurare» împotriva boalii în Germania după reforma din 1911. «Institutele de asigurare» a invalidității în Germania. Cassele de asigurare împotriva boalii în Austria. Organele de asigurare în Franța. În alte țări. Organizația unitară după legea engleză din 1911; *Friendly Societies* și *Post office*, singurele organe de asigurare. Caracterele distinctive ale organizației asigurărilor împotriva accidentelor muncii. Două tipuri deosebite: *Berufsgenossenschaften* în Germania și *Landes-Versicherungsanstalten* în Austria. Aceleași tipuri în alte țări; Italia nu determină nici o organizație. Caracterele distinctive ale organizației asigurărilor împotriva chômage-ului; Bursa muncii. Organizarea acestei asigurări după legea engleză din 1911. *Administrația*. Asigurările sociale formează un nou serviciu public. Tendințe contrarii separării absolute a puterii administrative de puterea judiciară. Administratori și judecători aleși. Raportul acestui nou serviciu public cu alte servicii publice. Necesitatea unei jurisdicții deosebite a asigurărilor sociale; specializarea în funcțiile publice. Tendința aceasta e generală; legislația muncii în veacul din urmă. Administrația asigurărilor sociale în Germania până la 1911.

Administrația unitară după reforma din 1911; *Versicherungsamt, Ober-versicherungsamt, Reichsversicherungsamt*; organizarea și funcționarea lor ca organe administrative și judiciare. Administrația asigurărilor în Franța. Jurisdicția asigurărilor în toate țările Europei; trei tipuri principale. Administrația asigurărilor după legea engleză din 1911; *Local Health Committees și The Insurance Commissioners*.

§ 3. *Tehnica asigurărilor sociale.* Pag. 232—268

Tehnica asigurărilor sociale nu e nouă. Problema fundamentală a oricărei tehnici a asigurărilor. Asigurările private au stabilit normele lor; asigurările sociale iau acele norme, dar le aplică pe un teren nou. Asigurările sociale și-au format o tehnică specială. Ambele tehnici sunt imperfecte și se formează mereu. Lipsa materialului de observație. Falșitatea părerii că despăgubirile în asigurările sociale se determină după contribuțiile asiguraților; *primele* se fixează potrivit totalului mediu al despăgubirilor, după calculul probabilităților. Calculul probabilităților e posibil numai când sunt mase mari de fapte observate; «legea numerelor mari» e principiul indispensabil al tehnicii asigurărilor. «Normala» în viața socială. Regularitățile vieții sociale; împărțirea după sex, cifrele natalității, mortalității, și tendința evoluției lor. Greutatea calculării cifrii îmbolnăvirilor. Tehnica perfectă în asigurările împotriva accidentelor muncii; imperfectă în celelalte asigurări. Tehnica asigurărilor împotriva boalii, invalidității și bătrâneții în Germania. Ce primesc asigurații, în ce proporții se contribuie, cum se determină coeficientul contribuției? Clasele asiguraților pentru bătrânețe și invaliditate și *primele* corespunzătoare. Formula calculului contribuției asiguraților. Cum se adună contribuțiile; *Klebesystem*. Tehnica asigurării funcționarilor privați după proiectul din 1911 din Germania. Modificările aduse tehnicii asigurărilor împotriva boalii și invalidității în Ungaria, Norvegia și Franța. Noi progrese în tehnica acestor asigurări după legea engleză din 1911. Raport invers proporțional între salariul și contribuția lucrătorului. Tehnica asigurărilor după proiectul olandez din 1911. Tehnica pensionării bătrânilor după legea australiană și engleză. Determinarea minimumului de existență după aceste legi. Raport invers proporțional între venit și pensie sub minimumul de existență. *Tehnica asigurărilor împotriva accidentelor muncii*. Clasele pericolelor în asigurările private. Ce despăgubiri se fixează prin legile asigurării împotriva accidentelor muncii în țările Europei? Cine aduce capitalul? Cum a luat naștere tehnica acestor asigurări în Germania; datele statistice prime și constatările periodice prin organele asigurării. Cifra medie a accidentelor în industrie și agricultură în Germania dela 1886—1900. Primul sistem de calculare a «cifrii pericolelor». Sistemul în vigoare și formula întrebuintată. *Gefahrenziffer și Gefahren-*

tarif. Cum se repartizează cheltuelile? Sistemul repartiției: *Umlageverfahren* în Germania. «*Unitatea de contribuție*» și «*tariful de contribuție*». Alcătuirea sistemului de acoperire a valorii capitalului: *Kapitaldeckungsverfahren* în Austria. Clasificarea actuală a profesiilor după rizic. «*Procentul rizicului*» și «*Tariful contribuției*». Fixarea quantumului contribuției Care sistem e mai superior? Care e efectul aplicării celor două sisteme? Pentru ce țări se potrivesc fiecare? Sistemul austriac aplicat în mai toate țările Europei: *Tehnica asigurării împotriva chômeului*, după legea engleză din 1911. Greutatea determinării obiectului asigurărilor. Ce se înțelege prin chôme după legea engleză? Ce primește asiguratul împotriva chômeului în diverse industrii? Cum se calculează fondul necesar asigurărilor acestora? «*Cifra chômeului*» după statisticele din *Trade-Unions*. Diferențierea cifrei chômeului după vârstă și sex. Ce cifre a luat de bază legea engleză? În ce proporții se aduc contribuțiile și cum se determină *quantumum*? Ce mijloace tehnice s'au întrebuițat pentru înlăturarea concedierilor lucrătorilor?

Literatură specială.

CAP. VII.

Rezultatele asigurărilor sociale. Pag. 269—294

Rezultatele se pot analiza din punct de vedere al asiguraților, întreprinzătorilor și al economiei naționale; studiile făcute asupra fiecărei chestiuni. Rezultate din punct de vedere social. Mărginirea studiilor la rezultatele economice și sociale ale asigurărilor pentru asigurați. Statistica persoanelor asigurate și raportul asiguraților față de clasa salariaților în toate țările Europei. Asigurații față de populația întreagă în Germania și Anglia. Statistica încasărilor și despăgubrilor plătite de asigurările sociale în Germania. Cheltuelile asigurărilor pentru instituții folositoare buneii stări fizice și psihice a populației. Activitatea sanatoriilor asigurărilor în Germania și salubritatea publică; scăderea cifrei mortalității. De ce crește numărul ajutărilor din fondul săracilor și din instituțiile de asigurare? Mărirea numărului celor ajutați e o necesitate fatală a evoluției societăților moderne; creșterea numărului proletarilor. Puterea publică și-a întins activitatea prin legi speciale. Aplicarea reală a legilor; neexistența săracilor înscrși ca atare nu e semnul unei societăți fericite. Clasele de jos iau cunoștință de legislațiile societății lor. Numărul cel mare al ajutărilor înscrși ca atare e un semn al unei bune organizări sociale. Creșterea veniturilor și ridicarea pretențiunilor în viață. Cultura desvoltă simțimântul solidarității. Raportul între asigurările sociale și instituțiile de ajuto- rare a săracilor; limita dintre ele în legislațiile respective. Care e folosul material dous asiguraților? Problema reducerii salariului în urma obligației

la contribuție a întreprinzătorului. Greutatea acestei probleme; raportul între mărimea salariului și mărimea costului vieții. Consecințele trase numai din acest raport presupune adevărată «legea de aramă a salariului». Greșala unei asemenea metode. Minimum de existență crește proporțional cu puterea muncitorului în determinarea condițiilor contractului de muncă; rolul asociațiilor muncitorești. Asigurările creează nevoi nouă și puterea muncitorului crește prin asociații. Creșterea reală a salariului total plătit de întreprinzător. Rezultate sociale. Aplanarea unor conflicte de classă. Asigurările sociale. sunt o lovitură dată social-democrației; din ce se naște ura de classă? Dispariția proceselor între întreprinzători și lucrători pentru despăgubiri în caz de accidente. Dispariția conflictelor în caz de chômage. Creșterea unei generații mai puternice, fizicește și sufletește, prin asigurarea maternității și a ortanilor. Asigurările sociale crează un drept, nu procură o pomană. Sunt asigurările sociale adevărate asigurări din punct de vedere juridic? Concepții juridice contrarii; falsitatea lor. Sunt asigurările sociale un ajutor prin sine însuși? Obligația la asigurare însemnează obligația la o ajutorare prin puterile proprii.

Literatura specială.

CAP. VIII

Confuzia: Sistemul complet al asigurărilor sociale. Pag. 295—320

Analizarea completă a manifestărilor formale și a puterilor conducătoare ale instituțiilor sociale arată și imperfecția lor. Instituțiile analizate nu dau în parte un tip complet, dar dau elementele unui sistem complet. Legătura proprie între fapte izolate iese din domeniul realității; construirea de sisteme în studiile științifice dovedește o lipsă de metodă. Obiectul acestui capitol nu este expunerea a «ceia ce ar trebui să fie»; ci o generalizare a unor fapte izolate. *Asigurările sociale sunt o necesitate a vremii pentru toate statele.* Sarcinile asigurărilor și puterea de concurență a producției naționale pe piața internațională. Favorizarea necondiționată a acestei puteri de concurență aduce ruina puterilor productive interne; semnele acestei ruinari. De ce rentează capitalurile streine în «țările nouă»; lipsa organizărilor muncitorimii și lipsa asigurărilor sociale. Care e procesul de slăbire a puterilor productive naționale prin capitalurile streine; exemple privitoare la România. Slăbirea puterilor productive interne în «țara nouă» aduce o împuțernicire a producției din țara, de unde vine capitalul. Mijloacele reale de împiedicare a ruinari. — *Determinarea criteriului de limitare a classii asiguraților.* Asigurările sociale numai pentru salariați; combaterea acestui principiu de către economiștii timpului. Excluderea agriculturii din asigurările sociale e nedreaptă și are consecințe economice dăunătoare; introducerea de fapt a asigurărilor în agricultură. Adevăratul criteriu de limitare. Care sunt categoriile de persoane asigurate

după acest criteriu. Cercul asiguraților se întinde peste o parte din «classa de mijloc». Calculul minimumului de trai pentru fiecare classă și asigurarea lui din venitul averii personale plus pensia asigurării. Aplicarea acestui minimum de trai în legislațiile financiare. Este rezultatul dobândit aici o construcție proprie, sau o realitate? — *Ramurile de asigurare și împărțirea instituțiilor de asigurare după natura lor.* Toate ramurile asigurărilor sunt înfăptuite dacă privim toate țările. Organizația existentă crează diferențieri nefirești. Unificarea instituțiilor de organizare pentru boală, invaliditate; organizarea și funcționarea lor unitară. Lărgirea claselor de asigurați și încorporarea asigurării funcționarilor privați. De ce trebuie o organizare deosebită pentru asigurarea împotriva accidentelor muncii? De ce trebuie o organizare deosebită pentru asigurarea împotriva chômeage-ului? Tehnica iutur e în formație și progresul tehnicii e înlesnit prin unificarea organizației. Raportul între pensionarea funcționarilor publici și asigurările sociale. Acomodarea pensionării funcționarilor publici cu principiile asigurărilor sociale e o necesitate; problema salariului funcționarilor publici și scumpirea traiului. Instituțiile de pensionare a funcționarilor publici sunt imperfecte și cu privire la folosul adus și cu privire la tehnica lor. Stabilirea unui echilibru între puterile de muncă angajate în funcțiile publice și cele angajate în întreprinderi private. Legătura de fapt între pensionarea funcționarilor publici și asigurările sociale în legislațiile respective din diverse țări. Tabloul complet al asigurărilor sociale și legislațiile respective existente.

Literatura specială.

CAP. I

INTRODUCERE:

ASIGURĂRI ÎN GENERE ȘI ASIGURĂRI SOCIALE

Sunt probleme economice și sociale, care se nasc într'un anumit timp și dispar odată cu timpul lor. Dar sunt altele, care, născute la o anumită treaptă a dezvoltării societăților, evoluează odată cu acestea, iau forme nouă, dar trăesc încontinuu, dobândind deslegări deosebite după timp și în anumită măsură și după popoare. O asemenea problemă este și asigurarea traiului pentru un timp viitor. Se înțelege că așa cum se prezintă astăzi problema asigurărilor nu a fost și în trecut. Dar o asigurare pentru viitor a averii sau persoanei cunosc și veacurile trecute, atât lumea veche, cât și lumea medievală, dela o anumită epocă.

De îndată ce se întâlnesc urmele unei societăți organizate economiceste, se întâlnesc și încercări de asigurare pentru viitor într'un fel oarecare. Lumea antică, societatea greacă și romană, ajunseseră la un grad de dezvoltare economică și culturală, care făcea necesară o asigurare nu numai a traiului de azi, dar și a traiului de mâine. De aceia, în aceste societăți apar forme de asigurare, care se aplică până în timpurile noastre, după o întrerupere în epoca dezorganizării sociale după căderea imperiului roman. Reluarea acelor forme de asigurare se începe chiar din veacul al 10-lea, 11-lea și al 12-lea.

În lumea greacă se pomenește de anumite asociații mutuale — *Koinonia* — pentru a se da despăgubiri celor ce vor avea să fie izbiți de vre-o nenorocire pe mare. În lumea romană existau asociații în clasele de jos, așa nu-

mitele *Collegia tenuiorum*, care în schimbul unor contribuții lunare dedeau o sumă de bani urmașilor la moartea unui membru, care contribuise în asociație. Același lucru exista și între soldații de profesie.

Aceste forme de asigurări, dispărute pentru un moment, apar din nou în veacul al 10-lea în lumea germană, unde încep să se formeze mai întâi asociații de negustori, așa zisele *Gilde*. Se organizează case de asigurare pentru a se despăgubi aceia, cărora li se fură vitele, sau se asigură membri pentru bani de înmormântare, sau pentru naufragiu, sau pentru foc. Toate aceste forme sunt cunoscute chiar înainte de veacul al 12-lea.

Din acest timp se începe însă o dezvoltare a instituțiilor de asigurare cum nu se întâlnește mai înainte. Din veacul al 14-lea se pun începuturile unora din formele de asigurare, existente în continuu până astăzi. În această vreme e și începutul capitalismului, care se dezvoltă după aceea mereu și ne dă organizația economică, în care trăim astăzi. E o strânsă legătură între organizația capitalistă și dezvoltarea asigurărilor și în cursul acestei lucrări se vor arăta multe din aceste legături. Nu ne propunem să facem aici istoricul asigurărilor, dar e nevoie să fixăm câte-va puncte generale de dezvoltare, pentru a putea înfățișa mai clar tabloul general al asigurărilor moderne, ceea ce ne propunem să facem în această parte introductivă.

În secolul al 14-lea, Italia era în fruntea tuturor țărilor Europei prin comerțul ei. Aci e origina capitalismului și tot aici e origina contractului de asigurare, sau a *poliței de asigurare*. Aceasta ia naștere întâi pentru transportul de mărfuri pe mare. La început forma era mai imperfectă, și numai încetul cu încetul ajunge să capete înfățișarea de azi; la sfârșitul veacului al 17-lea își ajunsese perfecțiunea. Primele contracte de asigurare maritimă se făceau astfel: Un capitalist declara că a primit un împrumut dela un neguțator, care își transporta o marfă dela un loc la altul pe mare. Capitalistul se obliga să plătească înapoi împrumutul, în cazul unei nenorociri pe mare și astfel neguțatorul era asigurat. În realitate capitalistul nu primia împrumut, iar neguțatorul îi plătea ceva pentru declararea că a primit împrumut; această plată sunt *primele* de asigurare.

În mod firesc, odată cu strămutarea centrului comer-

țului internațional în secolul al 15-lea și al 16-lea, trec și contractele de asigurare spre Spania, apoi spre Olanda și de aci în Germania, în special în Hamburg. În tot acest timp, asigurarea o face un întreprinzător privat; există încă de atunci agenții de asigurare, ca intermediari. Tot în acest timp se încep și asigurările împotriva incendiului. Acestea apar mai ales în Germania, și de aci se răspândesc și aiurea. Au mai mult caracterul unor instituții de ajutor reciproc, decât al unor întreprinderi capitaliste, până ce întreprinderile private capitaliste își întind activitatea lor și pe acest domeniu.

Cu veacul al 18-lea, când se arată triumful desăvârșit al capitalismului, se începe o nouă epocă în dezvoltarea asigurărilor: *în locul întreprinderilor private de asigurare se formează societățile de asigurare*. Cele dintâi s'au format în Franța, dar fără să dureze mult. Din potrivă în Anglia se formează la 1720 societăți de asigurare, cari durează și astăzi. Cete dintâi societăți se formează tot pentru asigurări maritime și împotriva incendiului. În curând însă se ivesc alte obiecte de asigurare, cum sunt asigurările vitelor și asigurările împotriva grindinei. Veacul al 18-lea, mai ales spre sfârșitul său, aduce formarea marilor exploatari industriale, aduce întrebuițarea mașinilor în industrie, apoi dezvoltarea căilor ferate. Toate acestea prezentau pericole pentru viața oamenilor și de aceea se crează pe deoparte asigurarea împotriva accidentelor, iar pe dealtă parte asigurarea pentru responsabilitate din partea întreprinzătorilor.

De abia la începutul veacului al 19-lea, se crează o asigurare modernă, bazată pe o tehnică perfecționată, pentru cazuri de moarte, așa numita *asigurare a vieții*. Era neapărat să se organizeze mai târziu, de oarece ea presupune cercetări și cunoștințe mai înalte științifice. Asociațiile de ajutor mutual mai vechi, au putut da materialul statistic necesar calculului de probabilitate a morții, ori a duratăii vieții. Prima societate de asigurare a vieții apare la 1762 în Anglia; aceasta este *Equitable Society*. Pe continent, prima societate de asigurare a vieții — *Compagnie Royale d'Assurance*, — apare la 1787 în Franța.

La jumătatea veacului al 19-lea potrivit cu înfățișarea generală, pe care o ia viața economică dela această dată în multe din ramurile ei, se ivește o nouă tendință de dezvoltare a întreprinderilor de asigurare. În țările industriale

și comerciale mai ales, se observă o puternică tendință de concentrare a întreprinderilor. Băncile ajung întreprinderi cu capitaluri enorme și între aceste mari întreprinderi se stabilesc legături, care se rezolvă într'un centru al tuturor, la o bancă și mai mare, care stă în legătură cu organizația financiară a statului respectiv. Multe din întreprinderile comerciale iau întinderi colosale, trecând peste granițele unei țări, ajungând să-și întindă activitatea, prin ajutorul filialelor, peste lumea întreagă, și devenind din zi în zi mai internaționale. E destul să fie amintite societățile pentru exploatarea petrolului. Între diversele întreprinderi mari se mai stabilesc apoi legături de un caracter sau altul, dând trusturile ori cartelurile. Aceiași tendință de *concentrare și internaționalizare* se observă și la societățile de asigurare în a doua jumătate a veacului trecut.

Societăți de asigurare engleze ori americane se întâlnesc pretutindeni; prin diferite filiale ele deschid întreprinderi în toate țările. Prin asociațiile dintre diferitele societăți de asigurare și prin necesitatea reasigurării se ajunge și aici la concentrări din ce în ce mai mari a formelor de asigurare de până acum, fără a nimici în totul întreprinderile mai mici locale și cu obiecte mai potrivite unei mici întreprinderi.

Tot în a doua jumătate a veacului al 19-lea, mai apare o nouă formă de asigurare, deschizând un câmp aproape necunoscut de vechile forme. De asigurările de până acum se folosiau mai ales clasele de sus ale societăților, clasele avute și mai culte. Masele poporului de jos rămâneau aproape streine tuturor întreprinderilor de asigurare. Aproape de sfârșitul veacului trecut se crează o formă de asigurare, potrivită mai ales pentru clasele de jos. Această nouă formă ia o dezvoltare așa de repede, încât ajunge în însemnătatea ei economică și socială pe toate celelalte forme de asigurare mai vechi, deși nu are o viață mai lungă de 3 decenii. Despre această nouă formă de asigurare va fi vorba în lucrarea de față. Deocamdată urmăresc însă privirea generală asupra întregului domeniu al asigurărilor.

Ultimele două fapte, caracteristice jumătății a doua a veacului trecut, au pus probleme nouă în domeniul asigurărilor. Întreprinderile de asigurare se concentrează și devin tot mai puține în domeniul unui stat, ba chiar întreprinderile pornite de aiurea acaparează întreaga exploa-

tare a asigurărilor dintr'un stat, fără ca indigenii să se mai împărtășească la exploatarea aceasta. Apoi noua formă de asigurare, creată în special pentru clasele de jos ale poporului, *aduce cu sine ideia unei interveniri a puterii publice în interesul general al locuitorilor unei țări, făcând din asigurare obiectul unei preocupări publice.* Din aceste fapte s'a născut ideia monopolizării de stat a întreprinderilor asigurării. Ideia a luat naștere mai întâi în Germania, făcând parte din același curent, care a adus monopolizarea căilor ferate, a poștii, a telegrafului, etc., din același curent, care năzuia monopolizarea tutunului. N'a ajuns însă până acum Germania să aducă vre-un proiect de lege pentru monopolizarea de stat a asigurărilor, dar nu e de mirare că în anul 1911, guvernul italian prezintă parlamentului un asemenea proiect, care se votează. Aceasta e evoluția curentului de gândiri referitoare la asigurări până în timpul nostru.

Deși tendința de asigurare pentru viitor e veche și-i putem urmări începuturile până în societățile antice, totuși înfățișarea asigurărilor moderne e departe de a fi asemănătoare cu aceia a asigurărilor din veacurile precapitaliste. Asigurările se întind astăzi peste toate clasele sociale, dela clasele cele mai bogate până la cele mai sărace. În organizarea noastră economică chiar posesorii capitalurilor de milioane sunt expuși unei ruinari viitoare. Un capitalist, care și-a plasat capitalul său, de milioane chiar, într'o anumită exploatare, poate fi expus la pierderea capitalului întreg, chiar prin mersul natural al lucrurilor și fără intervenția unei întâmplări nenorocite. El are nevoie deci să-și asigure un trai viitor în afară de întreprinderea sa, ori să asigure viața urmașilor săi. Insuși proprietarul de pământ, al cărui teren nu dispăre nici odată, afară de cataclisme naturale mai mari, însuși proprietarul are nevoie de asigurare în foarte multe cazuri, din cauza plăsării de capital mare în cultura agricolă intensivă. Se înțelege că și mai multă nevoie de asigurare trebuie să aibă muncitorul lipsit de avere și redus să trăiască din produsul brațelor sale. Vine o vreme când puterea brațelor îl părăsește, ori când nu găsește să o valorifice și pentru acel timp trebuie să se îngrijească mai din nainte, pentru traiul lui și al celor ce depind de el. Nu aceiași grijă de soarta viitoare a trebuit să aibă omul în toate timpurile. În cursul acestei lucrări se va arăta pentru aceeace for-

mează obiectul principal al studiului, de ce tocmai în epoca noastră această necesitate e mai mare.

Dar nu numai întinderea peste toate clasele a nevoii asigurării formează caracteristica asigurărilor moderne. Și obiectele asigurărilor s'au înmulțit. Tot ceea ce se poate prevedea că va fi necesar vieții economice viitoare a unei persoane și a urmașilor săi și tot ceea ce se pare că ar fi expus unei nesiguranțe în anumite limite, toate acestea formează obiectul unei asigurări sau tind să creeze o formă de asigurare respectivă. În totalitatea lor, asigurările formează prin urmare un vast capitol al economiilor naționale, întru cât asigurările au de obiect omul în străduința sa de a-și îmbunătăți situația economică.

În general, ca forme de asigurare se par că au rămas până acum pentru clasele de sus și bogate asigurările libere la întreprinderi private, iar pentru clasele de jos și lipsite de avere se par destinate asigurările mutuale și asigurările, a căror organizație e determinată prin intervenția puterii publice. Și unele și altele merg cu pași repezi spre o dezvoltare continuă. Asigurările classelor de jos, cu organizările lor deosebite și sprijinite de cele mai multe ori de stat, cu mijloace financiare derivate se înțelege din întreaga economie publică a unui popor, nu împiedică întru nimic dezvoltarea întreprinderilor de asigurare privată, care rămân în domeniul lor de până acum. Împreună tind la completarea unui sistem de asigurare, de care să se folosească toate clasele sociale dintr'un stat. O idee de dezvoltarea asigurărilor ne pot aduce câte-va date statistice, privitoare numai la marile întreprinderi, ceea ce înseamnă că nu ne prezintă decât o parte din tabloul complet al asigurărilor moderne. Datele statistice, pe care le aducem aici, numai pentru formarea unei idei generale, sunt luate din situațiile societăților de asigurare din anul de încheiere al veacului trecut, din anul 1900¹⁾.

La această dată, existau 1272 societăți de asigurare private, în 27 de țări și anume: Statele-Unite, Anglia, Germania, Franța, Belgia, Austro-Ungaria, Olanda, Japonia, Suedia, Elveția, Finlanda, Rusia, Norvegia, Brazilia, Danemarca, Italia, Australia, Argentina, Canada, Spania, Chili, România, Bulgaria, Serbia, Turcia, Mexico,

¹⁾ Din «*Versicherungswesen*» de A. Manes. Leipzig 1905. p. 41 și urm., după *Assekuranztatlas* de Emil Ștefan și *Assekuranzjahrbuch* de Irány,

China, în ordinea numărului societăților. Numărul acesta al societăților e socotit pentru societățile principale, — nu filiale, — cu sediul în fiecare țară. În România în 1900 erau 3 societăți de asigurare în acest înțeles. Se coprink aici societățile de asigurare pentru toate ramurile asigurării.

Dintre aceste societăți, numai acele de asigurare a vieții aveau asigurate la ele sume de bani, cari în total formau *suma de 66,523 miliarde M.*, în 20 de state, și anume cele de mai sus, fără Brazilia, Australia, Argentina, Chili, Turcia, Mexico, China. Astfel erau spre exemplu în Statele Unite asigurări pentru cazuri de moarte în valoare de 35,113 miliarde M., în Anglia în valoare de 13,393 miliarde M., în Germania în valoare de 6,915 miliarde M., în Franța în valoare de 2,957 miliarde M., și în România în valoare de 110 milioane M. Intinderea asigurărilor vieții la societăți de asigurare private, așa încât să coprinkă chiar și masele poporului, are o însemnătate socială mare și urmarea ei se vede în influențarea legislațiilor din urmă.

Întreprinderile de asigurare se nasc și se dezvoltă odată cu dezvoltarea vieții economice și la un moment dat se simte necesitatea regulamentării funcționării lor pe deoarte și a completării lipsurilor sistemului întreg pe dealta. Începutul veacului al XX-lea a adus generalizarea asigurărilor în toate ramurile lor și în toate clasele unui popor, cel puțin în Europa.

Ordinea, în care asigurările prind rădăcini în diferitele țări, nu e întâmplătoare. La un anumit stadiu al dezvoltării economiei naționale a unui popor, se introduc asigurările de către acei, cari simt ei înșiși nevoia de a se asigura, sau de către puterea organizată a statului pentru cei cari au nevoie, dar nu pot să se asigure, din propria lor pornire. Pe măsură ce se ajunge acest stadiu, pe aceeași măsură se dezvoltă asigurările și legiferarea intervine. În cât, urmărirea organizării asigurărilor la diferite popoare, ne dă în același timp indicii de cunoaștere a situației economiilor naționale ale acelor popoare.

Privită din alt punct de vedere, activitatea întreprinderilor de asigurare poate da ea însăși semnul prosperității unei economii naționale. Când viața economică e prosperă, întreprinderile bazate pe o nevoie reală arată prin semnele exterioare ale activității lor, prin cifrele aface-

rilor, avântul luat și dau idee despre intensitatea acelei vieți economice.

Întreprinderile de asigurare se întind în timpul nostru asupra tuturor ramurilor de activitate omenească, în care poate interveni o pagubă, care să atingă fie persoana a-mului, fie averea sa. Valoarea afacerilor lor ne poate indica locul, pe care îl ocupă în economia națională. Nu e vorba aici de folosul, pe care îl aduc societății, — căci de aceasta va fi vorba mai târziu în cursul acestui studiu — dar de folosul, pe care îl aduc celor, cari iau parte ca în-prinzători în asemenea organizări. În genere, intensitatea relativă a afacerilor unei întreprinderi dă dovada rentabilității continue a acelei întreprinderi, căci, altfel capitalurile se retrag încetul cu încetul din întreprinderea nerentabilă, căutând alte plasamente. Astfel, activele întreprinderilor de asigurare pot da un indiciu al situației lor în-lăuntrul unei economii naționale oarecare.

Un exemplu de acest fel ni-l dau întreprinderile de asigurare din Germania. Iată activele societăților private de asigurare din Germania în 1910:

Felul asigurării	Activul Societăților
Asigurări asupra vieții	5.046.604.190 M.
Asigurări contra incendiului	741.165.657 »
» » accidentelor	180.251.078 »
» » riscului la transporturi	236.891.622 »
Reasigurări	497.098.902 »
Asigurări împotriva grindinei	48.337.602 »
Alte asigurări	34.510.370 »
Total	6.783.859.421 M.

Așa dar, în 1910 toate societățile de asigurare din Germania, afară de asigurările sociale, aveau un activ de aproape 7 miliarde M.¹⁾ În anul 1909, activele tuturor societăților private de asigurare din lume se ridicau la suma de 30 miliarde M.

Încă un exemplu, care poate arăta tabloul final dat până acum de organizarea asigurărilor, ajunsese în treapta cea mai mare, cunoscută până în ziua de astăzi. Exemplul îl iau din Germania, de oarece aici s'a dezvoltat mai mult de fapt și asigurarea socială, având un trecut mai înde-

¹⁾ A se vedea : *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*. Ianuarie-Februarie 1912. ¶ ag. 801, etc.

lungat decât aiurea. În 1909 existau în vigoare în Germania peste 40 milioane contracte de asigurare la societățile private de asigurare. Aceasta înseamnă că *pentru fiecare 3 oameni în Germania există câte 2 polițe de asigurare*. În afară de aceasta, *din 3 Germani, 2 sunt obligați legal să se asigure la instituțiile de asigurare socială*, și sunt asigurați de fapt, mai ales în urma lărgirii cercului persoanelor obligate la asigurare, prin modificarea legii în anul 1911. În 1909, dacă privim în general și asigurările private și asigurările sociale, s'au plătit 1, 2 miliarde mărci contribuții, ceea ce înseamnă că *pe fiecare zi se plătește în Germania mai mult de 3 milioane mărci, drept contribuții de asigurare*¹⁾.

Din această vastă întindere a instituțiilor asigurărilor până să coprindă, cu diversele lor forme, întreaga populație a unei țări, ba chiar de mai multe ori această populație, dacă se iau în seamă toate felurile de asigurări, din această întindere, precum și din mărimea cifrelor, cari arată puterea lor de activitate, se vede rolul însemnat al acestei probleme pentru economiile naționale ale statelor moderne. Pentru buna funcționare a vieții economice de astăzi, pentru desfășurarea completă a energiilor momentane ale unui popor, trebuie să fie asigurată existența de mâine a elementelor active. Acest principiu fundamental, acest criteriu de judecată, a făcut desigur pe conducătorii din diferitele state moderne să se gândească la rezolvarea acestei probleme economice, fie prin găsirea unui mijloc potrivit de a da puțința tuturor forțelor națiunii, masselor mari productive, să-și asigure existența pentru un timp viitor nesigur, fie chiar prin încercarea, neadmisă în genere, poate deocamdată, de a lua pe seama statului toate întreprinderile asigurărilor. Numai pentru înțelegerea acestei însemnătăți a chestiunii și pentru deschiderea acestei vaste perspective a gândirii am dat exemplele de mai sus.

Acum, se înțelege dela sine că nu numai asigurările, de care e vorba, sunt în stare să dea siguranța pentru ziua de mâine diferitelor elemente active economice. Există și alte mijloace, care par destinate aceluiași scop. Ca un exemplu putem cita *economțiile*. Și acestea pot da posibili-

¹⁾ A. Manes: *Die Grundzüge des Versicherungswesens*. Leipzig 1911. p. 11 și 12.

tatea, ca la un moment dat, acel care și-a adunat din economii o sumă de bani să-și înlocuiască pierderile întâmplătoare sau să poată trăi, când l-a părăsit puterea de muncă. Numai câteva fapte însă pot dovedi inferioritatea acestui mijloc al economiilor, inferioritatea tehnică a lui, și adesea chiar neputința absolută de a corespunde scopului asigurărilor. Acel, care economisește, trebuie să ia în continuu din produsul actual al muncii, ca să adune suma completă, trebuitoare mai târziu. În cele mai multe cazuri ale vieții economice moderne, ar trebui o privire atât de mare pentru a asigura un timp determinat din viață, încât deabia jumătate din nevoile vieții ar putea fi satisfăcute pentru toată durata ei. Și apoi să zicem că un om în puterea vârștii începe să economisească la o casă de economie oarecare. După câți-va ani l-a izbit o nenorocire, a pierdut puterea de muncă, sau chiar viața. Ce poate economia strânsă să ajute urmașilor săi și lui într'un caz, sau urmașilor săi numai, în alt caz? Altfel e când își asigură un capital pentru cazul morții sau al unei invalidități. Toate aceste gândiri sunt numai din punct de vedere al intereselor unui individ; dar reflecțiile se pot înălța mai sus și pot privi problema și din alt punct de vedere, al interesului general și chiar din punct de vedere al moralii sociale. În urma asigurării, nenorocirea nu mai izbește numai pe un singur om, ci se împarte asupra unui întreg grup de oameni, de multe ori asupra societății întregi, și aceasta depinde de organizarea asigurării. Pătrunzând mai departe în înțelesul lucrurilor, aceasta nu e decât împlinirea unei cerințe foarte înaintate a multor gânditori ai timpului nostru: *legiferarea unor îndatoriri morale ori sociale*. Mecanismul e însă mai complicat și nu tocmai direct, dar cheia lui se poate găsi, cu cât explicarea îl luminează mai bine; în partea specială a acestui mecanism, de care va fi vorba în studiul acesta, voi arăta la locul cuvenit și câte-va din aceste interesante probleme mai lăaturalnice.

Superioritatea instituțiilor de asigurare față de instituțiile de economie cu privire la scopul avut în vedere, adică la asigurarea unei existențe într'un timp viitor, se poate vedea și mai bine în asigurarea bunurilor. Pentru a avea înlocuirea completă a unei averi, plasată într'o întreprindere, în cazul unei întâmplări nenorocite, care ar aduce distrugerea ei, ar trebui ca întreagă această avere

să fie scoasă din circulație, să fie sustrasă energiilor, care o întrebuințează ca mijloc pentru o nouă producție, și să fie pusă de oparte la o instituție de economie. Ce ar rezulta din aceasta pentru viața economică în complexitatea ei de astăzi, e ușor de înțeles. Dar mai mult decât atât. Sunt cazuri, în care economia e neputincioasă. Cum ar trebui să se economisească pentru a se înlocui de pildă pagubele, cauzate de un incendiu?

Din cauza aceasta, instituțiile de asigurare se dezvoltă și rămân singurele destinate scopului asigurării. Ba ceva mai mult. Economiiile, care de obicei erau mijloacele claselor sărace de prevenire a unor nenorociri, încep să-și piardă din însemnătatea lor, odată cu crearea noilor instituții ale asigurărilor sociale pe deoparte și cu dezvoltarea organizărilor moderne ale creditului pe de alta. E și aceasta o manifestare economică nouă a timpului nostru. Și pentru lămurirea acestei chestiuni, vor contribui expunerile din capitolele următoare.

De ce asigurările se întind așa de departe și așa de repede în timpurile moderne? Dezvoltarea lor coincide, după cum am văzut mai sus în scurta schiță istorică, cu începuturile și dezvoltarea organizării economice capitaliste și mai ales cu triumful capitalismului dela începutul veacului al 19-lea. Coincidența nu e întâmplătoare. Amintesc aici numai câteva fapte, de oarece problema aceasta economică va forma obiectul unei mari părți a studiului acesta, cu mărginirile ce se vor vedea.

Organizația economico-socială modernă are la baza ei principiul libertății individuale. N'a fost așa în alte veacuri de mai înainte. Existau legături de supunere, de îndatoriri dela clasă la clasă. Un om trebuia să facă ceva, datora ceva altuia pentru că făcea parte dintr'o anumită clasă socială, sau mai bine profesională. Datoria aceasta era uneori mai precisă, alte-ori mai puțin precisă, dar știută și în orice caz arătată, când se execută. Mult mai neprecisă era contradatoria din partea celui ce primia serviciul, dar *există* și această contradatorie, chiar dacă sancțiunea ei era mai rare-ori legală și mai totdeauna lăsată conștiinții morale a clasei ori a individului. Organizația economico-socială modernă rupe aceste îndatoriri ale unora față de alții, sfărâmă legăturile de clasă ori castă chiar și ridică la înălțimea de principiu de viață a societăților, libertatea individuală. Aceasta nu însemnează că nu

există îndatoriri și legături între oameni în societățile moderne. Din potrivă îndatoririle și legăturile sunt mult mai numeroase și mult mai complexe. Cât de complexă e „solidaritatea socială“, de care se vorbește în vremea noastră! Dar toate îndatoririle dintre oameni, pentru *a putea avea ori-ce fel de sancțiune*, se bazează sau trebuie să se bazeze pe un *contract liber între părți*, cu o întindere determinată și pentru cazuri anumite. În afară de limitele contractului și peste timpul duratăi lui, nu mai există nici o îndatorire, care să aibă o sancțiune. *Iar sancțiunea conștiinței morale moderne tinde să se confunde cu sancțiunea legală*, tocmai pentru că legile publice și contractele private i-au lăsat mai puțin câmp de activitate și au silit-o aproape să se anihileze. Oricine, primind dela semenul său echivalentul complet al serviciului celui ce i-a făcut, nu mai poate cere altceva. *Iar pomana, ca sistem social, e condamnată de morala veacului nostru, ca degradatoare a demnității omenești.*

Ce trebuie să facă acel, care nu mai poate trăi singur, ori nu mai poate trăi prin munca lui, așa cum se cuvine să trăiască? În veacurile alor organizații economico-sociale era un drept nescris, dar care putea obliga pe o parte din oameni să se îngrijească de traiul celor ce s'ar întâmpla să ajungă să nu mai poată trăi singuri. În veacurile organizației noastre economico-sociale există un drept scris, care împiedică obligații ca cea de mai sus. Asigurarea e singura instituție potrivită și necesară a organizației economico-sociale a timpului. Aceasta se va vedea mai clar, în urma expunerilor următoare.

Firește că nu numai cele expuse mai sus sunt cauzele dezvoltării instituțiilor de asigurare, dar nici nu-mi propun să le indic aici pe toate. Trebuie însă menționată încă o împrejurare, care se prezintă neapărat ori-cărui cercetător. Dezvoltarea asigurărilor mai corespunde și cu dezvoltarea culturii popoarelor. În societățile antice se pomeneste de asigurări la Români și Greci, în timpurile din urmă ale vieții acestora. În societățile mai moderne, asigurările se dezvoltă cu cât ne apropiem mai mult de timpurile noastre. Oricât de mare ar fi diversitatea judecăților oamenilor, există o limită de judecată, peste care nu se poate trece; unii au numit domeniul judecății comune, bun simț. Fie numită așa, fie oricum altfel, gândirea noastră admite ca ceva neîndoelnic că din vremurile medievale și până astăzi cultura a mers dezvoltându-se. În afară de a-

ceasta, astăzi la popoarele mai înaintate în cultură asigurările sunt mai întinse. Din aceste două observații a unor fapte exacte, se poate vedea un paralelism între dezvoltarea culturii și a asigurărilor. Cine ar vrea să găsească un motiv al acestui paralelism, l-ar găsi de sigur în datele psihologiei individua e ori a e psi o'ogiei: pop a e'or. Omul incult e mai neprevăzător de cât cel cult; popoarele inculte se lasă conduse mai lesne de impusul momentului, fără a se preocupa de ziua de mâine. Să reflecteze cineva asupra cauzelor războaelor în timpuri mai vechi, precum și asupra ezitărilor și mijloacelor de evitare a războaelor moderne, ezități, în care joacă un mare rol, desigur, pagubele eventuale aduse de războaie. Asemenea motive psihologice nu pot să nu joace un rol în dezvoltarea asigurărilor. Cât pentru asigurările, făcute din inițiativa puterilor publice, intervin și alte motive de natură economică, având de scop să cruțe elementele productive ale economiilor naționale. Dar despre acestea va fi vorba de mai multe ori în cursul lucrării acesteia.

Din expunerea faptelor de până aici și a problemelor legate de ele, se poate vedea că chestiunea asigurărilor ocupă un mare câmp din domeniul economiei politice și din al statisticii. Din domeniul economiei politice am arătat de ce. Din domeniul statisticii pentru că e vorba de prinderea și interpretarea unor masse de fapte, produse ale societăților omenești, în starea lor de astăzi. Din tot acest vast domeniu al asigurărilor nu voi avea în vedere în studiul de față decât o parte, cea născută mai de curând și care preocupă mai mult pe conducătorii statelor moderne, și care în același timp prezintă mai multe probleme nedeslegate. In cele ce urmează, încerc o limitare a obiectului lucrării de față.

Mai întâi, din vastul domeniu al asigurărilor nu mă va preocupa aici asigurarea bunurilor, atât în starea, cât și în mișcarea lor. Nu va fi vorba nici de asigurări contra incendiului, nici de asigurări de transport, etc. Rămâne așa dar numai asigurarea persoanelor și nici această parte întregă.

Inainte de această nouă limitare, trebuie arătat înțelesul asigurării persoanelor, așa cum e de fapt în timpul nostru. Când se vorbește de obicei de asigurarea vieții, se înțelege asigurarea pentru caz de moarte. Din timpuri vechi, societățile private de asigurare a vieții au deter-

minat prin practica lor acest înțeles. Astăzi și societățile private de asigurare și-au schimbat adesea practica, lărgindu-și activitatea, dar mai ales în urma creației asigurărilor prin intervenția puterii publice, înțelesul asigurării persoanei s'a lărgit. Ideia fundamentală nu mai e asigurarea unor mijloace de înmormântare, pe care puneau mare preț veacurile trecute; ideia fundamentală a asigurării personale moderne este asigurarea traiului pentru un timp viitor. De aceea se năzuiește prin toate mijloacele la asigurarea celor necesare vieții pentru timpul când omul nu mai e în stare să le mai câștige singur. Astfel se nasc ramuri noi de asigurare: asigurarea pentru caz de boală, bătrânețe, invaliditate, etc. Dar și mai mult decât aceasta. Asigurarea nu se întinde numai asupra persoanei asiguratului; acesta asigură viața urmașilor săi, pentru vremea când el nu mai există, ori nu-i mai poate îngriji. Astfel se naște asigurarea orfanilor, ori asigurarea văduvei. Se merge până acolo, în cât însuși statul se îngrijește de asigurarea vieții generațiilor tinere, a nașterii lor și a dezvoltării puterii lor fizice. Din asemenea considerații se naște „asigurarea maternității”.

Aceste câte-va exemple arată cât se întinde astăzi înțelesul dat asigurărilor persoanelor. Nici această chestiune nu mă poate preocupa în întregimea ei acum. Asigurarea vieții, în înțelesul mai restrâns de odinioară și în înțelesul mai larg de astăzi, e făcută în mare parte de societăți private de asigurare. Noile asigurări create de intervenția puterii publice au același obiect. Nu dispar nici cele dintâi, ci din potrivă se dezvoltă paralel cu cele din urmă și aproape în aceiași măsură. De oarece nu-mi propun să mă ocup decât cu ultimele asigurări, e nevoie să fie determinată sfera lor de acțiune, pentru a nu se căpăta impresia că întreaga problemă a asigurării vieții e coprinsă sau va fi în viitor coprinsă în cadrul instituțiilor de asigurare studiate aici. Alte instituții de asigurare, cum sunt societățile private de asigurare a vieții, nu sunt înlocuite prin instituțiile, create mai de curând. Acestea din urmă completează pe cele dintâi. Fie-care din aceste două feluri de instituții au sferele lor de acțiune, chiar dacă limitele nu sunt bine determinate și de multe ori se încrucișează. Efectul final e împlinirea scopului complet al asigurărilor.

Cari sunt în general domeniile celor două feluri de

instituții de asigurare? Experiența a arătat că societățile private de asigurare nu și-au putut întinde activitatea decât în cercurile mai înalte ale societăților, în clasele mai bogate și mai culte. Masele mari ale popoarelor, clasele mai sărace și mai inculte nu s'au împărtășit decât foarte puțin de binefacerile asigurărilor până acum câte-va decenii, când s'au creat forme de asigurare potrivite. Experiența mai arată că dacă formele de asigurare mai vechi nu sunt potrivite pentru clasele de jos, apoi nici formele de asigurare mai nouă nu sunt potrivite pentru clasele de sus; fiecare din aceste forme par a fi destinate și pentru viitor să rămână în domeniile lor de activitate și să se desvolte paralel. Ba ceva mai mult; sunt tendințe să se facă și în formele de asigurare mai nouă, o despărțire de forme potrivite pentru diversele subîmpărțiri ale classelor mai puțin avute. Despre aceste tendințe voi vorbi în altă parte în cursul studiului. Precis rămâne *ca obiect al lucrării asigurarea claselor de jos ale diverselor popoare*, criteriul de deosebire fiind mai mult averea și mai puțin cultura.

Problema grea și nedeslegată încă este: ce se înțelege prin aceste clase de jos, care trebuie să cuprindă în instituțiile nouă de asigurare? Nu e o problemă abstractă, cu scop de a face categorii de noțiuni. E vorba de o problemă de aplicare a unor principii. Cât se întinde classa de jos? Conducându-ne după ceea ce vedem realizat până acum în asigurările diferitelor state, nu e greu să răspundem. Sunt popoare, la care clasele de jos cuprind mai mult decât majoritatea populației întregi, cuprind $\frac{2}{3}$ și chiar mai mult decât atât. E vorba numai de populația capabilă de acțiune în viața economică. N'avem decât să luăm spre exemplu legea de asigurare din Germania, ori legea asigurărilor sociale, votată de curând în Anglia. În aceste țări culte se cunoaște matematiceste de către conducătorii statelor, care e întinderea și care e puterea economică a fiecărei clase sociale; datele statistice sunt elementele indispensabile de operație ale unui om politic, care nu poate, se înțelege, vedea și auzi *personal* tot ce se mișcă în țara sa. Examinând acele legi de asigurare, vedem că instituțiile de asigurare create se întind cam peste $\frac{2}{3}$ din populație. În legile altor țări, persoanele, cuprinse în aceste asigurări, sunt mai puțin, dar determinate. Aceste persoane ar forma, dacă privim numai experiența de până acum, cuprinsul classelor de jos. Dar sunt oare organizările

de până acum ale asigurărilor ultima expresie a perfecțiunii? Nu sunt oare atâtea cazuri de întindere a limitărilor asigurărilor? Nu s'au făcut chiar în Germania modificări și întinderi neconținute ale cercului asiguraților, dela început și până în timpul nostru? Ba tot mai sunt proiecte de întindere și mai departe, aduse acum în fața organelor legislative. În alte țări au apărut chiar legi mai largi decât legile germane, mai întâi în ce privește cercul persoanelor cuprinse în asigurare, apoi în ce privește obiectul asigurării, ceace contribuie în mod firesc la lărgirea cercului persoanelor. Dacă trecem așa dar peste determinarea făcută de legislațiile de până acum, problema rămâne deschisă. Și sunt motive de natură economică, politică și chiar de natură morală ori psihică, motive, care trebuie cernute amănunțit prin sита judecătii, bine construită prin cunoștința cât mai completă a faptelor, motive, de cunoștința cărora nu se poate lipsi omul politic, dacă ar încerca să dea poporului său instituția de asigurare, ce i se cuvine, și nu să împrumute aceeași aiurea lipsa de experiență mai veche a trebuit în mod fatal să dea naștere la ceva imperfect chiar pentru împrejurările locale dar și mai imperfect pentru împrejurările din altă parte. În această materie mai ales, — și de altfel în orice formațiuni economice — alcătuirile odată făcute, dacă nu sunt cel puțin la înălțimea timpului, devin piedici pentru îmbunătățirile viitoare, de oarece odată create nu se mai pot șterge la un moment dat, și legiuitorul timpului viitor trebuie să-și taie din idealurile sale, când se izbește de alcătuirile imperfecte ale trecutului. Cea mai bună exemplificare a acestor considerațiuni teoretice o găsim, tocmai în domeniul problemii, care ne preocupă acum. În fața tuturor propunerilor de îmbunătățire a organizării asigurărilor în Germania se răspunde că altfel s'ar face dacă nu ar exista creațiunile trecutului, diversele casse de asigurare, de care trebuie să se țină seamă. Nu merg mai departe aici în examinarea acestei probleme, de oare ce ea va face o bună parte a întregului studiu. Câte-va lămuriri trebuie date acum, pentru că ele vor contribui la limitarea mai precisă dela început a lucrării.

S'a vorbit și se vorbește încă în cele mai multe din scrierile consacrate asigurărilor classelor de jos de asigurarea muncitorilor. În presa zilnică, în articole de reviste și în vorbirea obișnuită, expresia comună este: „asigurațiile

muncitorimii". Mi se pare că această expresie nu e exactă. Și iarăși, și aci ca și mai sus, nu de dragul clarității în exprimarea gândirilor, — și aceasta având valoarea ei, — dar din cauza unei necesități practice, e nevoie de descurcarea conținutului. Expresia „muncitorime“ coprinde pe deoparte mai mult, iar pe dealta mai puțin, decât domeniul, peste care se întind asigurările classelor de jos, în limitarea generală, făcută mai sus. Într'adevăr, într'o organizație sănătoasă economică, toate forțele productive ale unei națiuni formează muncitorimea. Dela întreprinzătorul, posesor de capitaluri de milioane, până la cel din urmă muncitor cu brațele, toți formează clasa muncitoare, toți muncesc și produc. Asigurarea, pornită din inițiativă publică și cu anumite caractere, ce se vor vedea mai în urmă, nu se întinde asupra acestei clase întregi. Dar nu în mărghinirea înțelesului prea larg dat muncitorimii, stă însemnătatea practică a determinării câmpului de activitate al asigurărilor. Din potrivă, expresia „muncitorime“ a căpătat în veacurile din urmă ale organizației economice capitaliste un înțeles foarte restrâns. Pretulindenii aproape, dar mai ales în țările industriale, prin muncitorime se înțelege astăzi totalitatea lucrătorilor salariați. Toți acei, cari nu sunt angajați cu salariu în întreprinderile economice, nu sunt socotiți în rândurile muncitorimii. Toți aceia, cari au, sau nu, în posesia lor proprietatea mijloacelor de producție, dar cari își câștigă cele necesare vieții în mod independent de un anumit întreprinzător, ori conducător al unei întreprinderi economice, toți aceia formează clasa întreprinzătorilor, dela cei mai mici până la cei mai mari spre deosebire de clasa muncitorilor, adică a salariaților, ori proletarilor, cum li se mai zice adesea. Această diferență e așa de fundamentală în concepțiile moderne, încât întreaga politică socială de vre-o jumătate de veac are în primul rând în vedere luarea măsurilor de protecție, potrivite pentru clasa proletarilor, fără să arăte tendința de generalizare a măsurilor pentru toți acei, cari se găsesc în aceeași situație materială, chiar dacă juridicește nu au aceeași situație. Și de sigur, vederile omului politic trebuie să se scape din căsuțele celor mai ingenioși juriști. Viața economică nu ține seamă de mreșile fine ale juriștilor, când e vorba să-și croiască drum. Și totuși, câte rătăcirii nu se întâlnesc la unii povestitori ai istoriei economice a diverselor popoare, cari explică toată evoluția orga-

nizării economico-sociale printr'o înlanțuire de formule juridice!

Dar în sfârșit, diferența între classa întreprinzătorilor și a proletarilor are însemnătatea ei actuală și nu istorică. Nu e vorba de restabilirea unui adevăr, de dragul adevărului ori exactității în știință. E vorba de o alcătuire socială, care folosește ori păgubește astăzi, unor ființe omești, al căror pas omul politic își ia de multe ori sarcina să-l călăuzească. În toate legislațiile moderne asupra asigurărilor classelor de jos, s'a plecat dela principiul fundamental că asigurarea creată prin intervenția puterii publice e făcută pentru classa salariaților. Pe această basă s'a ridicat întreaga construcție a asigurărilor în Germania, și în multe alte state, care au imitat-o. Sunt excepții, neapărat. Modificările legii de mai târziu în Germania, apoi alte legi de asigurare corespunzătoare în alte state, au adus nenumărate abateri dela regulă. Organizarea întregă însă e croită pentru salariați, iar pentru alte categorii de oameni din clasele de jos se potrivește cam rău și în orice caz aceste categorii sunt aduse în organizarea asigurării salariaților numai ca o excepție. Despre toate aceste abateri se va vorbi la locul cuvenit, cu atât mai mult cu cât voi încerca să înlătur și anumite prejudecăți cu privire la restrângerea prea mare a cercului persoanelor, ce au nevoie să fie asigurate, prin instituțiile de asigurare, create din intervenția puterii publice. În studiul acesta nu va fi vorba numai de asigurarea salariaților, ori proletarilor, ori muncitorilor în înțelesul restrâns al cuvântului, ci va fi vorba de asigurarea classelor de jos, care au nevoie să fie asigurate în organizația economico-socială de azi și care nu se pot folosi sau nu le sunt potrivite instituțiile de asigurare privată. Determinarea acestor clase diferă dela popor la popor și nu se poate face în orice caz decât cu datele cele mai complete ale statisticii în mână. Așa fiind, expresia de „asigurare a muncitorimii“ — *Arbeiterversicherung* sau *Assurances ouvrières* — obișnuită în Germania și Franța, nu poate desemna conținutul problemii, care formează obiectul acestui studiu.

În Anglia s'a întrebuințat expresia „asigurarea națională“ — *National Insurance*, — și une-ori se întrebuințează în Germania și Franța expresia de *asigurări sociale*. Această din urmă expresie pare a fi cea mai potrivită pentru asigurările classelor de jos și cu o organizare determinată

de intervenția puterii publice. Se înțelege că expresia nu determină precis nici cercul persoanelor coprinse, nici obiectul asigurărilor și nici felul organizației lor; dar ea nu produce nici o confuzie și cercetările științifice asupra faptelor desemnate astfel trebuie să fixeze conținutul expresiei.

În studiul de față am preferit această expresie de asigurări sociale și examinarea problemei astfel arătate va fi făcută înăuntrul tuturor statelor moderne. Tocmai studiul compartiv va permite aruncarea luminii asupra tuturor chestiunilor privitoare la asigurările sociale. Apoi numai astfel se poate dobândi o privire liberă de îngrădirile legislațiilor existente dintr'o țară sau alta și numai astfel se poate da tabloul complet al organizării asigurărilor sociale, care, dacă nu sunt în nici un loc ajunse la perfecția cerută de necesitățile vremii, apoi se găsesc realizate în elementele lor în diferitele state, într'unul printr'un element, în altul prin alt element. În sfârșit, în urma unui studiu compartiv se pot vedea principiile fundamentale comune, pe care se reazimă întregul sistem și odată ce acestea sunt cunoscute, cercetătorul poate înainta cu siguranța, dată de cunoștința faptelor, și poate face aplicarea principiilor la cazurile asemănătoare, acolo unde n'au fost încă aplicate, sau chiar dacă nicăeri n'au fost încă aplicate. Cunoașterea principială a fundamentelor oricăror organizații sociale liberează pe oricine de aprobarea servilă a alcătuirilor imperfecte, ori nepotrivite pentru anumite cazuri. De aceea obiectul studiului de față va fi: *Asigurările sociale în statele moderne.*

După ce am dat în paginile de până acum tabloul cât mai complet al asigurărilor de toate felurile și după ce am fixat și separat de acest tablou, partea, care formează obiectul lucrării acesteia, rămâne să mai dau aici, în introducere, câteva priviri generale asupra obiectului așa fixat, pentru ca urmărirea expunerilor să fie mai lesnicioasă. Asigurările sociale formează o problemă foarte nouă a politicii sociale a statelor moderne. Cele mai vechi încercări de alcătuire a unor asigurări sociale de abia ajung să numere dela începutul lor și până astăzi o jumătate de veac. Dacă însă încercările și alcătuirile rezultate nu sunt vechi, apoi necesitatea, care a dat naștere asigurărilor sociale, are un trecut mai îndepărtat; dar această necesitate socială a rămas multă vreme o problemă nerezolvată, manifestată în nemulțumiri de clase. E un lucru de altfel foarte firesc

pentru cunoscătorul evoluției instituțiilor sociale. Se ivesc necesități sociale, ele schimbă chiar concepțiile morale ale vremii, instituțiile existente trăesc apoi multă vreme ca nedreptăți sociale, produc adesea și revoluții, dacă în mod treptat nevoile nu se satisfac, până ce vine o vreme când se găsește mijlocul de potolire a lor, la început imperfect, dar în credința tuturor, perfecționabil și eficace în viitor. Aspirațiile celor ce se socoteau nedreptățiți nu mai rătăcesc apoi, ci găsesc în instituția creată un punct de sprijin, mergând apoi în direcția perfecționării ei.

Necesitatea asigurărilor sociale s'a ivit deodată cu nașterea capitalismului. Diverse încercări s'au făcut timp de câteva veacuri, până către sfârșitul veacului trecut, când se pare că s'a găsit mijlocul, către care se îndreaptă politica socială a mai tuturor statelor moderne. Pentru două motive trebuie schițată așa dar toată această epocă de încercări de asigurare a claselor de jos. Mai întâi pentru că numai așa se poate vedea însemnătatea asigurărilor sociale moderne, căci din nereușita încercărilor mai vechi s'au născut aceste alcătuiți noi. Apoi și astăzi încă se mai găsesc țări, unde se mai încearcă încă asigurarea după procedee mai vechi.

Pentru ca un studiu asupra asigurărilor sociale să fie complet, mi se pare că trebuie să mai scoată la iveală un fapt. Asigurările sociale formează un mare capitol al economiilor naționale; asupra acestui fapt am insistat mai sus. Așa fiind, cercetătorul trebuie să-și dea seama de ce asigurările sociale au fost o necesitate tocmai a epocii mai nouă, de ce necesitatea s'a născut la un anumit timp, și cum era satisfăcută această necesitate în veacurile mai dinainte. Așa dar, e necesară o privire generală în stadii mai vechi ale evoluției economico-sociale, urmărind acolo problema studiată în epocile mai nouă. Nu pentru satisfacerea unei curioșități, trebuie întinsă cercetarea în trecut, dar pentru că, dacă se cunoaște satisfacerea unei nevoi sociale în trecut și apoi schimbarea situației de atunci, se poate înțelege necesitatea fatală a adoptării instituției noi pentru satisfacerea unei nevoi sociale, pentru care nu se mai potrivesc alcătuirile trecutului. De aceea, o primă parte din această lucrare va fi consacrată istoriei îngrijirii claselor de jos, până când se încep încercările de asigurare. Tot din punct de vedere istoric, vor fi expuse și încercările

de asigurare socială până la forma asigurărilor sociale moderne.

În sfârșit, forma asigurărilor sociale moderne apare în ultimul pătrar al veacului trecut. Fiindcă era bazată pe principii nouă, această formă are o istorie întregă, până să triumfe. Istoria aceasta are însemnătate prin aceea că mai toate problemele economico-sociale, în legătură cu asigurările, au făcut obiectul debaterilor dintr'un lung timp, până ce asigurările sociale au fost legiferate. Problemele dezbătute atunci se mai desbat încă în toate țările, unde e tendința să se introducă asigurările sociale. În timpul nostru, se poate zice însă, că e o chestiune de timp numai ca asigurările sociale să fie introduse în toate statele moderne. Cele mai multe din popoarele culte le-au și introdus. Și expunerea introducerii succesive a asigurărilor sociale moderne va fi coprinsă tot în partea istorică a lucrării acesteia.

Înainte de a intra în analiza amănunțită a asigurărilor, o chestiune de principiu se pune minții oricărui cercetător. Asigurările sociale se bazează pe principii nouă, față de alcătuirile corespunzătoare din trecut. Inceputul lor e de abia de o jumătate de veac, pe când organizația economico-socială modernă numără cel puțin câte-va veacuri de fapt, deși formal de abia are un veac. Însemnează oare introducerea asigurărilor sociale o întorsătură a gândirilor, ori o schimbare parțială a fundamentelor organizației economico-sociale existente? Din multe probleme, care se pun în acest sens, iată una ca exemplu. Asigurările sociale sunt create, și mai mult, sunt regulamentate și conduse prin intervenția și împărțirea continuă a puterii publice. Am arătat mai sus că întreaga problemă a asigurărilor e o problemă de organizare a economiei naționale. Triumful organizației economice moderne a constat între altele și în liberarea individului în activitatea sa economică, liberare de diversele corporații și de orice încătușare într'o legislație strămtă a statului. Dar toată lupta, pe care o dau socialiștii — „științifici ori neștiințifici” — împotriva organizării capitaliste, care ascunde în ea libertatea individuală pe domeniul economic, toată această luptă nu însemnează decât conflictul între două principii opuse: Deoparte regulamentul întregii vieți economice de stat, ori societatea organizată, ceea ce e tot una; iar de altă parte libertatea activității economice a individului, rolul statului nefiind decât acela de a păstra un

echilibru între forțe. Acum statul intervine să asigure traiul material al indivizilor pentru un timp viitor. E acesta un principiu socialist și o întinare a liberalismului economic, care stă la baza organizației economico-sociale moderne? E una din probleme și mai sunt și altele. O parte deosebită a lucrării va fi prin urmare consacrată expunerii *raporturilor dintre principiile fundamentale ale asigurărilor sociale și dintre acelea ale organizației economico-sociale a vremii.*

Trecând peste problemele de economie națională, anunțate mai sus, lucrarea de față se întinde și în domeniul politicii sociale și al statisticii. Până acum asigurările sociale sunt organizate în foarte multe din statele moderne. O mare parte a studiului va fi prin urmare consacrată organizării de fapt a asigurărilor sociale, adică rezultatelor activității politicii sociale a diverselor state. Dar în această expunere sunt probleme, pe care numai rezultatele statisticii le-au putut prezenta deslegate pentru omul politic. Asigurările în general, nu numai cele sociale, au creat știința lor proprie, parte statistică, parte matematică, numită adesea statistica matematică. Pe principiile unei asemenea științe se reazimă în parte și organizarea și funcționarea asigurărilor sociale. Intru cât sunt necesare funcționării asigurărilor sociale, principiile statisticii matematice vor fi expuse la locul cuvenit. Așa dar o altă parte a studiului va fi consacrată *organizării și tehnicii asigurărilor sociale.*

Noile întocmiri sociale croindu-și drum și fiind privite ca mijloace de înlăturare a unor rele din trecut, au născut în același timp și idealuri de organizări mai bune, decât dau organizările înfăptuite până acum. Un complet sistem de asigurări sociale nu există încă în nici o țară. Și totuși, pentru omul de știință, care vrea să privească obiectul studiului său în toată întregimea, elementele întregului sistem al asigurărilor sociale se găsesc în diversele state moderne și pot fi întregite pentru a da tabloul complet. Se va face și în această lucrare o încercare de acest fel. Nu va fi vorba de prezentarea unei organizări inexistente, ori a unei construcții închipuite. Asemenea lucruri trebuiesc să stea mai departe de porțile științei. E vorba de prezentarea unui complet sistem al asigurărilor sociale, sistem, care există în elementele sale experimentat, dar poate nu există experimentat în întregul său. Un exemplu

poate aduce lămurirea completă. În Germania nu există până în timpul din urmă asigurarea unei mari părți a funcționarilor privați, deși există încă de multă vreme un proiect în Reichstag. În Austria există asigurarea funcționarilor privați, de și asigurările sociale, privite în tot, au oarecare părți mai imperfecte, decât asigurările sociale din Germania. Ar fi oare o construcție imaginară, dacă s'ar prezenta ca un sistem complet de asigurare socială, organizarea asigurărilor din Germania, plus asigurarea funcționarilor privați, cum e în Austria? Sau alt exemplu. În Germania nu există asigurarea împotriva *chômage*-ului. În Anglia s'a adus o lege de asigurare, coprinzând și asigurarea împotriva *chômage*-ului, ceea ce de altfel a mai fost încercat și realizat parțial aiurea încă mai dinainte. Ar fi oare o construcție nereală, dacă s'ar prezenta un sistem de asigurări, coprinzând în el pe lângă toate celelalte și asigurarea contra *chômage*-ului, chiar dacă aceasta nu există decât în câteva locuri? Așa dar, fără teamă de a trece peste marginele științei, voi încerca să dau la sfârșit liniile mari ale unui tablou complet al asigurărilor sociale din vremea noastră.

Și cu aceasta trec la expunerea diverselor probleme ce mi-am propus, în ordinea arătată mai sus.
povărare a statelor, cari își luau asupra-și îngrijirea să-

Literatura specială acestui capitol. — Asupra asigurărilor în genere, fără asigurările sociale, există o mare lucrare a profesorului dr. A. Manes: *Versicherungswesen*. Leipzig 1905; tratează și chestiuni de tehnică, speciale diverselor ramuri ale asigurărilor. În acelaș fel, coprinzând și asigurările sociale, este lucrarea: *Das Versicherungswesen* de Hermann și Karl Brämer, din 1894; conține date statistice numeroase. Mult mai complet este *Versicherungswörterbuch* Tübingen 1909, scris de cei mai de seamă cunoscători și conducători ai diverselor instituții de asigurare socială și privată, și publicat sub îngrijirea lui A. Manes; e un adevărat lexicon, în care se explică din punct de vedere juridic și economic, diversele chestiuni de asigurare; e lipsit însă de orice altă metodă în expunere, fiind alcătuit în chipul unui comentariu de legi. Scrieri mai vechi asupra asigurărilor sunt și următoarele: *Das Ganze des Versicherungswesens* de L. Schmidt 1871; Studiul lui Ad. Wagner în *Schönberg's Handbuch der politischen Oekonomie* vol. 2. 1882; *Les assurances* de Chaufton 1884. În sfârșit problema e studiată în mai toate tratatele de economie publică, în timpul mai din urmă de Schmoller: *Grundriss der Alg. Volkswirtschaftslehre* vol. 2. p. 317-417.

PARTEA I

ISTORIA INSTITUȚIILOR DE ASIGURARE A CLASELOR DE JOS IN DIVERSE EPOCE ALE EVOLUȚIEI ECONOMICO-SOCIALE

PRIVIRE GENERALĂ

Toate cercetările din această parte formează un studiu de istorie economică și socială. De oarece ele cuprind fapte cu caractere deosebite, e nevoie să dau dela început câte-va trăsături generale pentru a se putea urmări mai cu înlesnire desfășurarea tabloului de fapte ce-mi propun să descriu.

Pentru tot timpul trecut și până în veacul al 19-lea, îngrijirea de soarta claselor de jos se confundă cu îngrijirea săracilor. Veacuri întregi nu s'a făcut deosebire între cei săraci din cauza unei incapacități de a-și dobândi cele necesare prin munca lor și între cei săraci din alte cauze, de și ar fi capabili de muncă. Fie că acei îndatorați s'ă îngrijească de săraci erau diferiții conducători ai unității economice din diverse timpuri, — șeful unei familii în înțelesul vechi, feudalul, etc., — fie-că erau diversele asociații și comunități, — corporații, biserica, statul cu subîmpărțirile lui, — săracii erau acei, cari într'un anumit moment n'aveau cu ce să traiască și arătau că doresc ajutor; pentru toți aceștia trebuia să se îngrijească cei în drept; aceleași instituții folosiau pentru toți.

Mai târziu apare deosebirea între cele două categorii de săraci, mai cu seamă când statul începe să-și ia singur asupra-și îngrijirea săracilor. Când deosebirea se face, îngrijirea pentru soarta săracilor se întinde tot asupra lu-

turor, dar pentru fiecare in mod deosebit, alcătuiindu-se organe ale statului în acest scop. Mai apoi, când se încep încercările de asigurare a unei părți din clasele de jos, îngrijirea pentru soarta săracilor, capabili de muncă, pierde din ce în ce din însemnătatea ei. Din instituțiile destinate pentru îngrijirea săracilor se scot încetul cu încetul toți aceia, cari ar avea puțința într'un mod oare-care să trăiască prin munca lor și acele instituții rămân numai pentru cei încapabili de a trăi singuri, iar prin îngrijirea sărăcimii nu se mai înțelege decât grija pentru aceștia din urmă. Așa că, preocuparea de a se organiza instituții pentru îngrijirea de săraci se continuă până în vremea de astăzi, dar cu un înțeles mai restrâns, decât în trecut. Aceste instituții nu fac parte din asigurările sociale, de care mă ocup aici. Totuși, ele stau într'un strâns raport cu acestea din urmă. Desvoltarea asigurărilor ușurează sarcina publică a îngrijirii săracilor, iar aceasta e o întregire a grijii generale pentru soarta classelor de jos, mai cu seamă într'o vreme când și cerințele morale ale elementelor superioare ale societăților tind să fie legiferate. De aceia povestirea istoriei ajutorării săracilor nu se va mărgini numai pentru timpul când această ajutorare se confundă cu aceia ce mai târziu a format asigurarea classelor de jos, ci va fi continuată în trăsături generale până în timpul nostru.

Un alt caracter general al îngrijirii classelor de jos în trecut este *lipsa unei organizații de prevedere față de fiecare om, în mod personal*. Numai atunci când se ivește starea de sărăcie se iau măsuri de ajutorare. Săracul nu are în acest caz nici un drept să ceară ajutor, chiar dacă anumite persoane sunt obligate să ajute pe săraci. Când se încep încercările de asigurare, chiar dacă nu au organizarea asigurărilor sociale, după care săracul are un drept la cele necesare vieții, totuși fiecare persoană știe mai dinainte cine va avea să îngrijească de ea la caz de nevoie.

Numai cu introducerea asigurărilor sociale se determină în mod precis și dreptul de a cere ajutor și ceea ce are să primească săracul. Mai aproape de timpul nostru, însă-și organizația îngrijirii de săraci ajunge să determine așa de precis îndatoririle instituțiilor respective, încât săracul știe unde să-și adreseze cererea de ajutor. Aceasta se întâmplă cu atât mai mult, cu cât statul își face o datorie a sa din îngrijirea săracilor, fixând organele respective

pentru fiecare loc. Organizarea îngrijirii săracilor, sub această din urmă înfățișare, are o influență asupra organizării asigurărilor sociale, în una din formele sale.

Dela o vreme, se dezvoltă, alături de organizațiile cu caracter public pentru îngrijirea săracilor, și alte instituții menite să îngrijească de soarta săracilor. Acestea se întind însă la cercuri de oameni mai restrânse și precis determinate. Ele sunt continuarea unor instituții tradiționale într-o epocă nouă. De când se începe dezvoltarea unui comerț, sau a unei industrii, se pomenesc alcătuiri de grupări de oameni, având diferite scopuri și între altele și pe acela de a se ajuta la vreme de nevoie. Asociațiile aveau prin urmare îndatorirea de a ajuta pe fiecare din membri lor și până la un punct aceștia aveau chiar dreptul de a cere ajutor. Aceste raporturi erau consecința unor alte raporturi dintre asociații și membri. E vorba de timpul corporațiilor, breslelor, etc., atunci când ele erau la început, ori în puterea lor. Activitatea economică a oamenilor era dominată de corporație. De oarece pentru a exercita o profesie, oricine trebuia să fie membru al unei corporații, aceasta dădea prin urmare *dreptul la muncă*. Apoi, profesia nu putea fi exersată decât în limitele, fixate de corporație, și prin urmare omul nu putea să-și desfășure toată energia, pentru a se îngriji cât mai complet de traiul viitor, când s'ar întâmpla să-i lipsească acea energie. Față de aceste încălcări ale dreptului individual, corporația avea îndatorirea să ajute la nevoie pe membrii săi. Dela o vreme, dispare puterea de dominare a corporațiilor, chiar mai înainte de a fi desființate legal, iar cu sfârșitul secolului al 18-lea încep să se și desființeze în mod legal în diferite state.

Dar aproape în nici un stat, legile respective nu au desființat și asociațiile cu scopul unic de ajutorare reciprocă în caz de nevoie; toate celelalte drepturi ale corporațiilor însă au dispărut. Asociațiile de ajutor mutual au rămas. Ceva mai mult. Imprejurările economice nouă au contribuit în mod forțat la înmulțirea lor. În veacurile din urmă se dezvoltă repede industria și comerțul; orașe mari apar pretutindeni și populația industrială și negustorească tinde să întrecă în număr pe cea agricolă. În industrie și comerț capitalul e mai puțin statornic decât proprietatea pământului. Apoi organizarea industriei și comerțului a urmat o cale, care a dus la proletarizarea unei mari părți

a populației. Într-o asemenea situație era firesc să se înmulțiască numărul celor izbiți de sărăcie și deci să se caute un mijloc de ajutorare. Curente de gândire dominante în ultimele 2 sau 3 veacuri erau că fiecare trebuie să fie răspunzător de soarta lui. De aceea se formează în diversele ramuri industria și comerciale asociații de ajutor mutual între lucrătorii proletari, alături de asociațiile meseriașilor și negustorilor, rămase pe ruinele vechilor corporații. În aceste asociații contribuiau fiecare și în schimb asociația le promitea ajutor pentru cazuri determinate mai dinainte. Față de mizeria crescândă a proletariatului, acestea erau singurele instituții salvatoare. Conducătorii statelor, amenințați dela o vreme de glasurile de nemulțumire, care se înălțau tot mai puternic, au început să întoarcă privirile spre acele asociații și să le ajute, pentru a forma din ele stâlpi de sprijinire a organizației actuale, expusă la dărâmarea sub valul, potopitor într'un anumit timp, al socialismului. Așa s'au consolidat acele asociații, de origine veche, dar întrebuințate pentru nevoi nouă. Ele trăiesc până astăzi în anumite țări. Când se crează asigurările sociale moderne, caracterul vechilor asociații se schimbă, așa că după un pătrar de veac, în locurile unde asigurările sociale au o viață atât de lungă, cunoscătorul organizației și vieții vechilor corporații nici n'ar putea face vre-o asemănare între casele de asigurare de astăzi și între vre-o breaslă a vechilor ucenici de cismărie din vremuri mai vechi.

Dar mai sunt asociații vechi, cu organizație mai apropiată de aceea a vechilor alcătuirii, și neschimbate încă de intervenția puterii publice pentru a reglementa asigurările sociale. În multe state, aceste vechi alcătuirii sunt și până astăzi singurele instituții de ajutorare a classelor de jos, în cazuri de neputință de trai. Mai mult încă. S'a crezut în multe țări timp îndelungat și se mai crede încă pe alocuri că se pot înlocui asigurările sociale prin acele societăți de ajutor reciproc, făcute de cei cari au nevoie de ele, și că prin urmare statul n'are nici un drept și nici o datorie să-și întindă activitatea pe acest teren. Cât de rătașă și nefundată e această credință, voi încerca să arăt în paginile următoare la locul cuvenit. Pentru că urmăresc aici trăsăturile mari ale evoluției îngrijirii de clasele de jos, trebuie însă să amintesc de acum un fapt. În timpul nostru, rând pe rând, diferitele state își schimbă an

cu an politica socială, conformându-se cu cerințele vremii. Chiar și acele state, în care politica socială reprezintă tipul nepătat al individualismului absolut, de multe ori al individualismului sălbatic, chiar și acele state se îndreaptă pe calea asigurărilor sociale. În ultimii ani, Anglia și chiar Belgia dau această dovadă. Așa că, în fața acestui curent general al politicii sociale, nu pot rezista părerilor răslețe ale acelor, cari nu pătrund, ori nu se pot obișnui cu firea organizației economico-sociale a timpului nostru și cari nu înțeleg prin urmare organizația corespunzătoare a asigurării classelor de jos. Rămășițele unor alte organizări trecute, nepotrivite astăzi, mai ales acolo unde nu mai au nici o putere de viață prin amintirea tradiției, nu trebuiesc reînviată, numai pentru a se face din ele o piedică pentru o bună organizare a asigurărilor sociale.

Tipul asigurărilor sociale moderne a apărut mai întâi în Germania. De aceea mai toată istoria începuturilor acestor instituții se va mărgini pe teritoriul german. Apoi va fi expusă întinderea treptată în alte țări a principiilor fundamentale ale noilor alcătuiuri. Pentru analizarea și lămurirea faptelor, se discută mult în scrierile respective, mai ales în Germania, problema originii noilor forme de asigurare, ale asigurărilor sociale. Discuția ia adesea înfățișarea unei polemice de partid. Se atribuie găsirea principiului fundamental al acestor alcătuiuri când socialiștilor, când „Centrului“, când unor anumite personalități politice ale vremii. Ceeace e interesant pentru un studiu științific nu sunt însă problemele de asemenea natură, și de aceea discuțiile acestea vor fi înlăturate din studiul de față. E însă un fapt interesant de stabilit: Unde se găsesc elementele noilor organizări?

Mi se pare că nu voi fi departe de adevăr, dacă voi încerca să dovedesc că organizația asigurărilor sociale împrumută elemente din instituțiile mai nouă ale îngrijirii de săraci pe de o parte, și din asociațiile de ajutor mutual pe de alta. Dela primele împrumută tendința de a face o datorie a statului din îngrijirea de soarta classelor sărace, iar dela cele din urmă împrumută indicarea mijlocului de realizare a tendinții. După expunerea amănunțită a organizației ajutorării săracilor și a asociațiilor de ajutor mutual, se va vedea dacă e întemeiată sau nu constatarea de mai sus.

ISTORIA ÎNGRIJIRII SĂRACILOR

Se poate urmări problema aceasta a preocupării de soarta săracilor din cel mai îndepărtat trecut și până astăzi. De obicei însă, pentru popoarele vechi, tot ceea ce ne-a păstrat istoria privitor la chestiunea, de care e vorba, se referă mai ales la ultimele faze din evoluția acelor popoare. Formele de îngrijire a săracilor, de care ni se pomenește în acele faze, le întâlnim mai târziu în fazele corespunzătoare ale evoluției popoarelor după căderea puterii romane. Există un paralelism între dezvoltarea economică a poporului grec, roman și chiar a altor popoare mai vechi din Asia — întru cât istoria ne păstrează știri — și între dezvoltarea popoarelor europene, care încep cu desorganizarea imperiului roman. La popoarele acestea din urmă sunt și instituții moștenite de la Romani și schimbate apoi de ele, dar în cursul vieții lor, cele mai multe instituții se formează independent, având însă o asemănare cu alte instituții din trecutul altor popoare mai vechi. Asemănarea e nu din imitație, dar din aceea că aceleași împrejurări materiale naturale și aceleași împrejurări sufletești au trebuit să nască instituții asemănătoare. Se înțelege, asemănarea unei organizații feudale japoneze cu organizația feudală a unui popor european poate da naștere unei întrebări asupra puterilor conducătoare în evoluția societăților omenești, dar nimănui nu-i poate veni ideea să stabilească vre-o influență a Europeanilor asupra Japonenezilor, ori invers. Același lucru este și cu ajutorarea săracilor la Greci, ori Romani și la popoarele dezvoltate pe ruinele imperiului roman.

Se pomenește la Atena, în ultima fază a vieții ei, de organizări ale binefacerii, așa cum întâlnim astăzi în statele culte ale Europei. Cerșetoria nu era permisă, ca fiind o rușine națională, dar în același timp statul, sau orașul, erau obligate să plătiască o sumă fixă aceluia sărac, pentru

a avea cu ce să trăiască, odată ce statul a ajuns la simțiminte așa de rafinate, — cum s'ar putea zice—ca să nu poată suporta cerșetoria. Cu alte cuvinte, vedem același lucru, care se întâmplă în statele culte de astăzi, dar ceva mai mult decât se întâmplă în unele state moderne, unde cerșetoria e interzisă, prin imitație, dar unde nu există o organizație a ajutorării săracilor. De asemenea și la Roma se pomeneste de instituții de ajutorare a săracilor, așa cum întâlnim aproape de timpurile noastre la popoarele moderne. Vechile *collegia* au fost socotite chiar multă vreme ca origină a corporațiilor de mai târziu. Intre îndatoririle lor, *collegia*, ca și corporațiile, aveau și pe aceia de a îngriji de membrii lor la anumite cazuri de nevoie. La Roma mai există însă ceva propriu, care n'a mai reapărut în evoluția de mai târziu, cel puțin până astăzi. Roma era cuceritoarea și stăpâna lumii întregi. Prăzile lumii întregi veneau în Roma, și când alături de latifundiile din Italia și bogățiile enorme ale patricienilor, străzile Romii se umplu de proletarii fără rost, reprezentanții mizeriei târâtoare în fața bogăției trufașe și trândave, — semnul sigur al unei societăți pe sfârșite, — trebuia să se împartă și proletarilor degradați în cerșetori, ceva din ceea ce lumea întreagă trimitea, de voie de nevoie, la Roma. E și aceasta o îngrijire a săracilor, din cassa statului, fără alegere a celui ce trebuie ajutat, de cel ce nu trebuie ajutat, și fără preocuparea de a cere dela acei ce pot munci să întoarcă societății, în care trăesc, aceiace primesc dela ea. O asemenea apariție socială e poate unică în istoria lumii.

Din vremea căderii imperiului roman și până astăzi, se poate urmări o evoluție neîntreruptă a instituțiilor de tot felul. Pentru acest timp se poate vorbi de imitație dela popor la popor și de derivare a unei instituții din alta anterioară. De aceia, în această perioadă de timp, privim mai de aproape și istoria îngrijirii săracilor.

Cele mai multe elemente sunt luate din viața popoarelor apusene, purtătoare ale culturii neîntrerupte din timpurile medievale până astăzi. Liniile generale trase, sunt însă linii comune pentru dezvoltarea tuturor popoarelor moderne, de oare-ce, întru cât putem afla din cercetările existente până acum pentru toate popoarele moderne, fazele mari ale evoluției economico-sociale, din Apus, nu lipsesc din istoria nici unui popor, chiar dacă numiri diferite desemnează același fond al lucrurilor. Acolo, unde cerce-

tările de istorie economică sunt neîndestulătoare, trecutul e necunoscut, dar din rămășițele, păstrate în epoci posteroare și până în timpul nostru, rămășițe asemănătoare cu acelea, păstrate la alte popoare, al căror trecut e mai bine cunoscut, se poate reconstitui firul întreg al evoluției, cel puțin în liniile ei mari. Și pentru că nu fac decât o schiță foarte generală a istoriei economice a popoarelor, întru cât această schiță e necesară înțelegerii situației săracilor în fiecare epocă, fazele mari desemnate se găsească la toate popoarele. Așa dar, în această schițare nu vor fi arătate toate epocile dezvoltării și nici perioadele de trecere dela o fază la alta, ci vor fi prinse numai câte-va momente principale.

Se știe astăzi că nu anul căderii imperiului roman de apus este data precisă a disolvării organismului statului roman și a plantării pe ruinele lui a noi elemente, care încep o nouă fază în istoria universală. Mult mai înainte se începuseră prefacerile în domeniul întins, nominal supus autorității tradiționale a Romii. Așa că, nu și-ar putea cine-va reprezenta așezările existente la căderea imperiului roman printr-o cucerire a Romanilor de alte popoare nouă, în special de Germani. Ceea ce se găsește după căderea formală a Romii, e rezultatul unui proces mai îndelungat. Ne-am putea însă explica în mod reprezentativ începutul epocii nouă a istoriei în modul următor:

Mai înainte și după anul căderii Romii se produce în Europa o mișcare generală a popoarelor de pe locurile unde erau, mișcare pornită de la unele popoare și apoi comunicată forțat tuturor. Imperiul roman, în mare parte nu destul de consolidat, era câmp deschis. Din tot nu rămâne decât un punct nerăsbătut de popoarele, care veniau din nord și răsărit: acest punct era Constantinopolul, cu puțină întindere împrejur. Viața lui se târăgănează până târziu în veacul de mijloc. Aci evoluția nu se face, ca aiurea, dela început. Însă istoria economică a imperiului roman de răsărit, cât mai rămăsese din el, e până acum puțin cunoscută; cel mult dacă se cunoaște ceva mai bine epoca aceea, când Occidentul vine în contact cu Orientul în vremea Cruciadelor. Viața economică a Constantinopolului e însă întreruptă pentru totdeauna tocmai în momentul când popoarele apusene înaintau pe o treaptă mai superioară de organizație economică și socială. Așa că, pentru explicarea instituțiilor sociale din statele moderne,

necunoașterea istoriei economice a Bizanțului, nu procură greutate decât poate pentru lămurirea unor alcătuiți trecute ale popoarelor orientului european, înainte de a se întinde asupra lor razele culturii apusene, cu toate produsele ei. De altfel, evoluția se petrece paralel și adesea cu influențări reciproce la toate popoarele Europei, cari s'au mișcat din locurile lor, fie că ele perduseră firul alcătuirilor trecute, fiecă nu trecuseră încă peste faza nomadă.

Cum ne putem închipui, iarăși în mod reprezentativ,—de sigur, la baza acestor tablouri stau rezultatele istoriei economice, bazate pe știri și documentări precise dar de care nu e nevoie aici—așezările popoarelor, după mișcarea generală și între diversele mișcări trecătoare? Grupe mici de oameni, în general înrudiți, cu conducătorii lor, se așează și-si încep traiul potrivit condițiilor naturale. Aceia ce a fost în România, spre exemplu, micile grupări cu șefii lor, cneji, a existat și la popoarele slave, din Austria de azi mai ales, cu aceleași numiri, a existat și la popoarele germane cu alte numiri; numai timpul nu corespunde. Pe teritoriul mai consolidat al imperiului roman, printre grupele de Germani, pătrunși cu voe bună, erau grupe de soldați cu conducătorii lor, așezați în general pe vechile domenii ale împăraților. În ceea ce privește modul de cultură a pământului și de organizare a grupărilor sociale, de stabilire a raportului dintre membri, numirile romane au trecut și la Germani și se întâlnesc nu numai în primele veacuri, dar lucru de mirare, se întâlnesc târziu de tot în vremea altor epoce cu totul nouă, în veacurile 15 și 16, și în locurile, unde elementul german șlarserese mai toate urmele romane.

Pentru această fază, sunt date precise privitoare la organizarea economică a diverselor grupe așezate... Satul e o comunitate de oameni, formând câteva familii mari,—foarte puține. Familia coprinde, peste întreaga rudenie de sânge, și alte elemente streine, cari formează diverse categorii de supuși. Șeful familiei administrează tot ce aparține familiei. După modelul familiei, se alcătuește din cele câteva familii *comunitatea satului*. Din locul ocupat comunitatea satului, în jurul satului e o parte de pământ, proprietate a comunității, împărțită periodic și atribuită familiilor sau șefilor ca administratori. Dincolo de această parte se întinde câmpia ori pădurea, care poate fi folosită de oricine.

Alături de aceste comunități, în unele părți dela început, în altele formându-se mai târziu, se găsesc întinderi de pământ mai mari, aparținând unei persoane: unui conducător în războaie al mai multor comunități, bisericii, unde creștinismul pătrunsese, ori vreunui vechi *senator* roman. Nu interesează aici procedeele de formare a acestor mari proprietăți, cum s'ar putea numi, ci numai faptul că erau foarte nominale. În general, în raporturile lor reciproce, oamenii au folosit mai totdeauna și mai pretutindeni aceleași mijloace, pentru a-și întări puterea de dominare asupra altora, când s'a născut în sufletul lor această dorință. Istoria economică aducând și multă hrană curiozității, aduce și multe învățăminte pentru orice timp. În vremurile de nemulțumire la Roma, în vremurile când latifundiile anunțau peirea de mai târziu, Grachii, tribunii poporului, mergeau cu gândul până la nedreptatea primordială, pe care și-au bazat latifundiarii toate drepturile, ce pretindeau în vremea Grachilor. Latifundiile erau formate prin ocuparea vechilor pământuri de folos comun al tuturor, fără a aparține cuiva. Și în perioada, care ne interesează aici, se întrebuintează pretutindeni aceleași procedee, dar absolut pretutindeni, dela Carpați până la Pirinei. În unele părți, cum e pe teritoriul mai bine romanizat, mai rămân vechi stăpânitorii de pământuri înlinse, continuând modul de cultură și dându-l ca model și noilor stăpânitori. Aceștia sunt șefii uneia sau mai multor comunități, deveniți mari stăpânitori de pământuri, după ce și-au însușit pământurile de folos comun și adesea le-au colonizat cu oamenii lor.

Acesta e tabloul colonizării economice din prima fază, fără a arunca vre-o privire în activitatea din launtru grupurilor. Se poate și aici vorbi de situația acelor ce nu puteau trăi prin munca lor, dar aceia, ce se poate spune, există și mai târziu într-o fază foarte apropiată, și următoare acesteia, numită *comunism agrar*. De altfel, modificările, pentru a trece în faza următoare a *feudalismului*, nu privesc decât anumite forme externe, viața economică a alcătuirilor sociale rămânând aproape aceiași. Așa că, mai adăugând aceste câteva schimbări, pot presenta apoi întreaga problemă a îngrijirii săracilor pentru acea fază, care din punct de vedere al producției economice, se numește de obicei *economiei naturale*.

La început, conducătorii popoarelor nouă au o mai

mare putere, decât mai târziu. Pe teritoriul ocupat complet de Germani,—căci la aceștia se petrece mai întâi și mai clar schimbarea de care mă ocup,—conducătorii au stăpânirea pământului neocupat, și pe alocuri chiar se întind asupra pământului de folosință comună a satelor. Pe teritoriul rămas mai mult în mâinile populației romane, vechile domenii colonizate cu soldați, ori necolonizate, trec de obicei în stăpânirea bisericii. Conducătorii, stăpânitori ai pământurilor întinse, plătesc serviciile șefilor diferitelor comunități prin acordarea stăpânirii și colonizării unor anumite terenuri. Acest fapt, generalizat și în alte domenii, dă caracteristica economiei natura'e: *plata serviciilor se face în natură, nu în bani.*

Când creștinismul, se întinde și în lumea germană, biserica primește și ea dela prinți asentenea daruri, ca și șefii de războaie. Prinții dând mereu, ajung un timp, când nu au ce mai da, și asupra donațiilor, nemai având nici un drept, căci totul se usurpă încet de cei ce primiau, ajung să nu mai aibă nici o putere, să dispară cu ei orice autoritate și singurele centralizări de putere să rămână în mâinile stăpânitorilor de pământuri și ale bisericii, chiar dacă mai există câte un prinț care se impunea din când în când.

Încă o schimbare mare și avem completul feudalism, nu numai din lumea egrmană, dar de pretutindeni, ținând seamă de timp. În diversele comunități ale satelor, erau oamenii liberi la început. Paralel cu dispariția autorității centrale a prinților și cu creșterea puterii stăpânitorilor de pământuri întinse,—mulți din ei foști șefi ai comunităților satelor,—dispar oamenii liberi. Procesul de dispariție e lung și procedeele numeroase,—dar e un fapt, care produce pasiune în cercetări și provoacă mari curioșități; procedeele sunt la toate popoarele aproape exact aceleași.

În general, oamenii liberi, pentru a dobândi sprijin și siguranță, se pun sub autoritatea unui stăpânitor de pământuri întinse, dându-i și primind imediat înapoi, sub altă formă juridică, tot ceea ce posedau. Acest moment e de mare importanță pentru înțelegerea îngrijirii săracilor. Mai sunt și alte procedee, și poate cele mai numeroase; în acestea predomină forța și sunt iarăși pretutindeni aproape aceleași. Noua situație a foștilor oameni liberi nu era se înțelege aceiași ca și a altor supuși mai din nainte, dar în amănunte nu interesează aici să intrăm. Din vechile familii

libere din sate, nu mai rămâne nici una liberă în Apus. Şe pare însă că la o parte din popoarele slave şi la Români evoluţia n'a apucat să ajungă până la capăt, de oarece s'au păstrat sate, alcătuite din urmaşi ai vechilor familii conducătoare, cnezeşti, fără să fi trecut vre-o dată prin aceea ce în apus se desemnează prin cuvântul tehnic de origină romană: *comendațiune*, şi ceeace, sub o formă foarte puţin deosebită s'a făcut în alte cazuri,— afară de unele sate cnezeşti—şi în aceste părţi.

Acestea fiind liniile mari ale tabloului vieţii economice din lunga perioadă a „economiei naturale“, putem acum să ne dăm seama de situaţia celor căzuţi în sărăcie în această vreme şi sub această organizaţie economico-socială. Mai întâi unitatea economică, e familia, în formaţia şi înţelesul ei de atunci. Familia are o avere comună, pe care o administrează şeful familiei, pentru toţi membrii compunători. Intre aceştia, intră rudele şefului familiei; ele pot forma familii, în înţelesul restrâns: tată, mamă şi copii, dar toţi sunt sub aceeaşi autoritate a familiei mari, din punct de vedere economic mai ales. În afară de rude, familia mai cuprinde supuşi, având şi ei familii în înţeles restrâns. Pentru a ne putea reprezenta această unitate economică, e destul să ne gândim la o rămăşiţă din acele timpuri la Slavi, la ceeace se chiamă Zadruga, comunitate familială, ceva mai înlinsă decât se admite în de obşte că a fost familia la popoarele din Apus în epoca, de care e vorba. Dacă averea e a familiei, când unul din numeroşii ei membrii nu e în stare să producă nimic prin munca lui, ori în genere e sărac şi nu poate trăi, el trebuie să fie îngrijit de familie. Aşa dar, o *primă instituţie de ajutorare a celor săraci e familia*. Din familia aceasta mare se despart elemente, formându-şi singure aparte o întreprindere, din care să trăiască, tocmai târziu, în alte timpuri şi alte împrejurări. În această perioadă nu se întâlnesc elemente în afară de unităţile economice arătate.

Peste familiile din epoca comunismului agrar, dar care continuă să existe fără schimbare şi în epoca feudalismului, am arătat că se întind alte puteri economice centrale: *biserica şi stăpânitorul de sate*, cu diversele lui numiri după ţări: feudal ori boier, numai numirea diferă. În starea ştiinţii istoriei economice de astăzi, ar fi de mirare ca din diferenţierea câtorva forme de amănunt,— foarte mici şi puţine şi acestea—să se scoată caracterizări

de evoluții economice anormale, față de mersul general la toate popoarele lumii. Am amintit mai sus momentul principal al trecerii sub autoritatea bisericii sau stăpânului: diversele sate ori familii se *donau sau se „comendau“*, când procedeul era cel legal, ori cinstit, cum s'ar putea zice. Nu se făcea un contract, neapărat; contractul în relațiile sociale apare mai târziu. Nu e vorba de contract scris, dar de o învoială cu fixări de îndatoriri dintr'o parte și alta, îndatoriri a căror împlinire să poată fi cerută. Totul se baza pe *incredere*, și când *increderea* nu era, pe forță. O caracteristică a epocii „economiei naturale“, în afară de plata serviciilor ori îndatoririlor în natură, era și această *incredere*, bază a tuturor legăturilor sociale. Dacă nu erau condiții fixe și dacă nu era o sancțiune, se făceau totuși promisiuni dintr'o parte și alta, uneori exprimate și întărite prin formalitatea vreunui jurământ,—obișnuit în apus,—alte ori numai sub-înțelese. În fond se presupuneau aceleași obligații, și n'ar avea cineva de-ăpt să analizeze ce așteptau și ce dobândiau satele ori sătenii din România când se *donau*, ori erau *donăți*, ori se puneau sub apărarea unei mănăstiri ori a unui boier, și să compare acele așteptări ori dobândări, cu cele corespunzătoare ale satelor ori sătenilor apuseni, cari se „comendau“ unui feudal ori unei biserici. Ceeace interesează aici e faptul că *biserica ori stăpânul dobândit promiteau ori se presupuneau obligați să dea sprijin și ajutor, în caz de nevoie*. O obligație nesancționată, dar, ținând seama de timpuri și oameni, de fapt împlinită. Povestirile vremii, mai mult de natură literară, acelea pe care se sprijină istoria economică în această parte, pot să lase îndoeli. Dar iată că istoria ne păstrează un document foarte prețios, care arată lămurit concepția oamenilor de atunci, cu privire la ajutorarea săracilor, așa cum o arăt aici. Intr'o *Capitulară* dela 805 a lui Carol cel mare se consfințește în lege, aceia ce forma un obicei. Biserica obținuse și ea, ca și feudali, dreptul de a lua *zecime* dela săteni de pe domeniile ei ori dela satele donate ei. Carol cel mare obligă mănăstirile să întrebuințeze întreaga *zecime* în folosul săracilor. Apoi obligă pe toți stăpânitorii de pământuri și sate să îngrijească de săracii de pe domeniile lor. În sfârșit, pune chiar un *impozit al săracilor* pe: episcopi, abați, conți și vasali, obligându-i în acelaș timp pe fiecare să întrețină un număr anumit de săraci. Se impune de asemenea îngrijirea vă-

duvelor și orfanilor tot de către stăpânitorii pământului, biserică, ori feudali. Nimeni nu trebuia lăsat să cerșiască. Așa dar o altă instituție de îngrijire a săracilor o formau stăpânitorii pământului.

Pe deasupra tuturor se întindea însă o altă instituție de ajutorare a săracilor, o instituție, care joacă un rol preponderant în această privință în veacurile următoare. Această instituție este biserică, sub o altă înfățișare, decât cea privită până acum, s'ar putea zice, sub înfățișarea ei de instituție divină. În expunerea de mai sus a fost vorba de biserică, stăpânitoare de pământ și de sate, având obligați față de supușii săi speciali de pe domeniile ei, tot așa cum aveau alți stăpânitori de pământ. Sub înfățișarea de instituție divină, biserică coprinde sub apărarea și îngrijirea ei pe toți oamenii și deci e obligată față de toți. După concepția timpurilor dela început ale bisericii creștine, toată averea bisericii e avere comună. Proprietarul e numai Dumnezeu. Reprezentanții săi pe pământ sunt numai administratori ai averii bisericii, avere comună a celor săraci. Concepția generală primitivă e că averea bisericii este patrimoniul săracilor. Chiar din primele timpuri, de când Biserica nu poseda prea multă avere, tot ce avea, se împărția la săraci. Comunitatea creștină primitivă era condusă de episcop, ajutat de diaconi, „ochii și urechile episcopului“.

Toate darurile se adunau în casa comunității și de aci se împărțiau săracilor, prin ajutorul diaconilor. În orice comunitate există un registru al săracilor — *matricolă*, — numit astfel pe întinsul imperiului roman. În registrul săracilor, era trecut orice sărac din cauză boalii, bătrâneții, ori infirmității, și i se dădea cele necesare. După ce biserică devine instituție de stat, dela Constantin-cel-Mare, și capătă avuții, organizația rămâne. Erau orașe, în care numărul săracilor din *matricola* se ridica la câteva mii. Roma era împărțită în circumscripții, atribuite câte unui diacon, cu îndatorirea să se intereseze de situația celor săraci. Aceiași concepție cu privire la avere și la organizație se continuă câtva timp după căderea imperiului roman, în timpul epocii comunismului agrar și o parte a epocii feudalistice. Când organele de ajutorare a săracilor, amintite mai sus, nu-și împlineau datoria, rămânea, ca ultim adăpost, biserică, sub înfățișarea ei de instituție divină și de administratoare a averii lui Dumnezeu. N'a mers

însă multă vreme așa, căci episcopii își însușesc treptat averea bisericii, întrebuițând-o pentru ei și caută să se scape de săraci, mai ales că aveau să se lupte pentru înțietate cu conții ori vasalii vecini. Totuși *ideia primitivă rămâne* și dacă nu în întregime, dar cel puțin parțial, căci dela o vreme papii dela Roma hotărăsc ca episcopii să dea cel puțin $\frac{1}{4}$ din veniturile bisericii pentru săraci. Și *rămâne* pentru că această concepție a trecut în scrierile părinților bisericii dela început. Creștinismul s'a răspândit repede la toate popoarele și prin urmare această a treia instituție de ajutorare a săracilor era iarăși pretutindeni.

Din vremea cruciadelor, puțin mai înainte, dar mai ales după cruciade, încep să se ivească semnele unei epoce nouă. Societatea, a cărei organizație am schițat-o mai sus, era o societate exclusiv agricolă; meseriașii erau însuși sătenii pentru nevoile proprii, sau o parte din servitorii episcopului ori nobilului pentru nevoile curții, și numai în mod temporar și nu ca ocupație principală; iar negustorii, foarte rari, erau streini, de obicei trecători din loc în loc. Pretutindeni aproape numai sate sau o viață de sat în orășele, rămase din lumea romană. O asemenea societate durează multă vreme, chiar după ce ici și colo se ivesc puncte, unde viața e altfel. Din toate schimbările, care duc la organizarea unei alte epoci a evoluției economico-sociale, amintesc aici numai două, dar cele mai esențiale, anume: *începutul plății în bani a serviciilor funcționarilor, ori mai exact ale subalternilor, și nașterea orașelor, cu meseriile și comerțul lor.*

Plata în natură a serviciilor adusese pierderea completă a autorității regilor și întronarea stăpânirii necontrolate a feodalilor. Puterea regilor e numai nominală. La popoarele mai expuse atacurilor din afară, autoritatea centrală se păstrează mai mult; însă dese've războaie sunt totdeauna prilejuri pentru stăpânitorii de pământuri să obțină o și mai desfrânată libertate la ei acasă. Așa că, chiar dacă nu dispar de tot regii, ca și în multe locuri din apus, în anumite timpuri, totuși pentru organizația economică ei nu au nici o însemnătate, de oarece stăpânitorii de pământuri sunt suverani de fapt în relațiile lor cu supușii. De aceia nu dela regi pornește întâi semnul unei redobândiri a autorității centrale; acest semn pornește dela Papi. Aceștia au putința, fie grație pornirii religioase a timpului,

fie grație averii colosale adunate de mânăstiri, să dobândească mijloacele de a recompensa în continuu pe subalternii lor. Apoi Italia rămâne în continuu un punct de legătură între Apus și între Orient, unde se păstrează mai mult viața comercială, începută pe vremea Romanilor. În orașele italiene se adună bogății și se dezvoltă chiar luxul. Câtă vreme erau papi incapabili, bogăția nu era întrebuințată ca mijloc de dominare. Când pe tronul papal se urcă papi energici și cu o intuiție clară a eventualii puteri, ce o pot avea, atunci bogăția adunată e mijlocul sigur de înălțare a puterii. Subalternii trimiși departe sunt răsplătiți în bani și sunt credincioși. Epoca aceasta e inaugurată în special de papa Grigore al VII. De acum se începe și lupta între papalitate și regi, luptă, care se reflectă în rivalitățile dintre episcopi și conți în orașele în formație, și care se termină cu triumful papalității.

Iată un fapt, care nu e general: această luptă între cele două mari puteri a e vremii. La popoarele orientale nu există căci biserica ortodoxă a Orientului a fost mai totdeauna în mijlocul statelor, supusă autorității centrale și miluită de aceasta. Inșă faptul principal pentru evoluția economică, plata în bani a serviciilor subalternilor, corespunde pretutindeni cu începutul disolvării feudalismului. În Apus ideia pornește dela Papi, în Orient, poate prin influența Apusului, pentru că în Orient statele se organizează și puterea regilor crește mult mai târziu. Imprejurări politice speciale împiedică ori întrerupe manifestarea puterii regilor, dar aceasta nu face decât să lungească puterea, necontrolată a stăpânilor de pământuri, până aproape de vremea noastră. Plata serviciilor subalternilor în bani este în orice caz unul din caracterele epocii nouă, în care puterea regilor se întărește, statele încep să se consolideze, iar din punct de vedere economic, capitalul mișcător, banii, etc., contrabalansează și chiar întrece în însemnătate pentru producție pe cel mișcător; e aceia ce se cheamă „economia banilor“, sau, într'un anumit înțeles, *economia capitalistă*.

Inceputul unei asemenea organizări economice îl condiționează însă nașterea industriei și comerțului, care formează o a doua putere de transformare a vechii organizări. În orașele Italiene a existat în continuu o viață comercială, dar numai de intermediari între vest și est. Alături de comerț s'a născut, dar mai târziu, și o classă ame-

seriașilor locali în orașe. Din Italia, se întinde industria și aiurea, în anumite centre. Nu interesează aici expunerea procesului de formațiune a orașelor și centrelor industriale, dar acest proces e firul conducător cel mai sigur de urmărire a dezvoltării economice a oricărui popor, de oarece aproape toată viața economică și puterile purtătoare ale progresului, pe orice cale, se concentrează în orașe. Primul pas pentru studierea evoluției economice a diferitelor popoare îl formează cercetarea formațiunii și dezvoltării ori decăderii diferitelor orașe. Fără aceasta nu e posibilă de reconstituit istoria economică a nici unui popor. În general, orașele s'au format acolo unde a fost reședința unui conducător, sau a stăpânilor de pământuri: în apus de obicei reședințele episcopilor și ale feudallilor. Foarte adesea aceștia trăiau în acelaș loc, de și în cea mai mare rivalitate. În aceste locuri, simple sale la început, supușii episcopului și ai feudalului lu'rau anumite obiecte necesare traiului, în afară de serviciile făcute stăpânilor, fie la curtea lor, fie la câmp. Alături de aceștia, existau de cele mai multe ori și săteni, din acei cari fuseseră odinioară liberi și cari aveau acum situația lor deosebită de a celorlalți supuși. La început, acești săteni erau agricultori și meseriași pentru nevoile proprii. Mai apoi lucrează diferite obiecte și pentru nevoile episcopului și feudalului, sau pentru nevoile populației din satele învecinate, care rămâneau mai în urmă și care nu erau vizitate de negustorii străini. Din acești săteni liberi se naște classa meseriașilor, și chiar dela început se crează organizarea meseriașilor, care se dezvoltă mai apoi până la o putere politică în conducerea orașelor. Fie că episcopii și feudallii locali, reprezentanți ai regelui, în rivalitatea lor căutau sprijinul acestei clase a meseriașilor, fie că une-ori voiau să-și întindă prea mult pretențiile asupra serviciilor, ce aveau să primească dela ei, meseriașii se unesc între ei, pentru a se putea opune noilor pretenții ale stăpânului lor. În aceste uniuni libere se presupune a fi origina corporațiilor, o problemă atât de desbătută încă între economiștii timpului nostru. În viața lor foarte lungă, până în secolul al 19-lea, cu resturi din dărâmurile unei impunătoare construcții a trecutului chiar până astăzi, în anumite locuri, aceste corporații au avut organizații diferite după timpuri, dar cu acelaș mers și cu aceleași faze aproape pretutindeni.

La început, asociația e liberă, dar căutată de toți, ca mijloc de apărare a drepturilor tradiționale; mai târziu devine o putere în conducerea orașelor și participarea e obligatorie. La început, prescripțiile de mărginire a activității fiecăruia sunt mai puține; mai târziu se regulamentează cele mai mici amănunte. La început, poate intra în corporație orice meseriaș; mai târziu corporația e exclusivă, drepturile de membrii se moștenesc, și pătrunderea ucenicilor ca membri se îngreuiază, ceace dă naștere începuturilor clasei porletarilor. Pentru problema îngrijirii săracilor, care mă preocupă aici, un fapt e interesant din toată această organizație, cu multe faze, dar un fapt care e comun tuturor fazelor. Mai înainte însă de expunerea lui, trebuesc amintite și alte asociații, născute în acelaș timp, și care, din punct de vedere al îngrijirii săracilor, au aceeași importanță.

În aceleași orașe în formație se stabilesc, uneori definitiv, alte ori pentru un timp oarecare, și negustorii streini, Italieni sau Evrei. Încă de mult, se formaseră în Italia, în orașe, asociații de apărare reciprocă, între negustori. Cei cari plecau aiurea în Europa, rămâneau tot sub apărarea asociației din patrie și obțineau anumite prerogative, unde se stabileau, formând și acolo asociații filiale, dacă erau mai mulți. Evreii aveau iarăși prerogativele lor, căci erau de mare folos episcopilor și feudalilor, și pretutindeni, Evreii aveau cercurile lor separate și în legătură unele cu altele nu numai în Europa, dar chiar până în mijlocul Asiei. După exemplul Italienilor și Evreilor, când viața comercială se însuflețește după Cruciade, se încep și aiurea să se formeze asociații între negustorii, cari se găseau. De oarece negoțul consta mai mult în desfacere de mărfuri din Orient, trecute din mână în mână, și foarte puțin din trimeterea de mărfuri în Orient, trimetere, care se făcea direct prin negustorii streini, cari veniau cu mărfuri și se duceau cu altele, negustorii nu puteau fi statornici. Totdeauna mărfurile erau în trecere. De aceia și negustorimea locală lua drumul în alte țări.

Așa din Germania ajung colonii de negustori până în Anglia, Scandinavia și până departe spre Rusia de răsărit. Toți acești negustori formau în aceste țări asociațiile lor deosebite, dobândind prerogative, și socolindu-se dependente de orașele lor de origină. În aceste asociații, for-

mate de negustori streini în țară străină, pentru a-și păstra drepturi față de localnici, se socotește origina corporațiilor negustorilor. Dela corporațiile germane din țări streine a pornit ideea stabilirii de raporturi între toate, pentru a dobândi monopolul comerțului, și din această tendință a eșit celebra *ligă Hanseatică*. Raza de activitate comercială a Italianilor s'a întins și mai mult în Răsărit și prin urmare și la popoarele orientale a fost același procedeu, fără ca negustorimea locală să meargă așa de departe ca cea germană, ci din potrivă mulțumindu-se a fi pe de o parte loc de depozitare spre desfacere a mărfurilor venite dela negustorii italieni, iar pe de altă parte a mărfurilor venite ceva mai târziu dinspre Nord, dela Germani. Se pare că România de astăzi a fost limita de despărțire a razelor de influență venite dinspre Nord și Sud; în Carpați au rămas urmele mai de seamă a coloniilor germane, la Dunăre ale celor Italiene. În acest chip, și în vremea cruciadelor și după ele, se formează corporațiile negustorești.

În afară de prescripțiunile, privitoare la apărarea intereselor profesionale, *dădă asociațiile meseriașilor cât și ale negustorilor, aveau îndădărori privitoare la îngrijirea săracilor*. Și iarăși e nevoie de o mică schițare a organizației ajutorării săracilor în această epocă nouă. Mai întâi, în lumea satelor propriu zise, organizația nu se schimbă, dar instituțiile mai degenerază. Din familia cea mare se mai despart elemente, căutându-și aiurea existența și la caz de sărăcie rămânând fără sprijinul familiei. Biserica și feudalii, ca stăpânitori de pământuri, devenind tot mai stăpâni în domeniile lor, își mai uită din îndatoriri și numărul săracilor începe să crească dela o vreme. Și mai mult își uită îndatorirea biserica, sub înfățișarea ei de instituție divină. Bogățiile enorme se scurg în Occident la Roma, sau în mâinile episcopilor, iar în Orient la Constantinopol, dar mai ales în mâinile călugărilor greci. Partea săracilor se reduce de tot; cerșetoria devine o plagă.

În orașe, principalul organ de ajutorare a săracilor devin corporațiile negustorilor și meseriașilor pentru membrii lor. Aci *îndatorirea corporației e bazată pe un alt principiu: acordarea dreptului la muncă*. Ori-unde, corporațiile sau breslele nu permiteau concurență, ele singure dedeau dreptul la exercitarea unei meserii sau comerț. Odată dobândit acest drept din puterea corporației sau breslei și supunându-se la toate prescripțiile ei, membrul avea drep-

tul să ceară și ajutor la caz de nevoie. De aceia corporațiile acordau ajutoare în caz de boală și la moarte, și în general asigurau un câștig din meseria sa oricărui membru, prin monopolul, ce-l aveau asupra pieții. Foloasele acordate membrilor se întind și mai mult, când puterea corporațiilor, în orașe sau stat, ajunge la o însemnătate mare.

Dar în orașe mai erau și persoane, care nu intraseră în corporații, pentru că nu exercitau o meserie propriu zisă, ci-și vedeau de cultura pământului lor din jurul orașului, de pe domeniul episcopului ori feudalului. Apoi când corporațiile îngreuiază tot mai mult condițiile de a deveni membru, mulți rămân în afară de orice sprijin în cazul de sărăcie. Cu deosebire grea e situația ucenicilor, cărora li se pun dela o vreme alăteia condiții pentru a deveni maiștri, încât rămân adesea toată viața ucenici. Și ca ucenici încep să fie deosebiți de maiștri în corporații. *Ei își formează atunci asociațiile lor de ajutor mutual, origina încercărilor de asigurare a soartii muncitorilor, de care vorbim în capitolul următor.*

Din toate cele expuse pentru această perioadă, se vede că în afară de instituțiile de ajutorare existau oameni expuși să nu aibă alt sprijin în caz de nevoie, decât la biserică, sub înfățișarea ei de instituție divină. Biserica însă nu mai e aceea din timpurile mai curate a e trecutului; averea ei a devenit averea proprie a clericilor, cari au să se lupte pe puterea lumească și să domine în locul regilor. Mizeria se întinde și biserica are altă preocupare. Acum e vremea reacțiunilor de îndreptare în biserica Apusului, peste care nu mai treceau nenorociri ca în Orient, ca să-și mai scadă din pornirile pământești. Se ridică glasuri împotriva îmbogățirii servitorilor lui Dumnezeu și cer destinaarea averilor la săraci, ca în timpurile mai bune de odinioară. Dar multe trupuri de martiri, ca al lui Brescia, cad pradă, fără ca biserica să i treacă în rândurile martirilor. Curentul pornit în biserică merge înainte, glasuri protivnice se ridică ici și colo, și din ele ieș Reformele religioase de mai târziu. Deocamdată mizeria se întinde și cerșetoria e așa de răspândită, încât devine periculoasă pentru siguranța cetățenilor din statele, care încep a se forma. Împotriva acestui pericol se iau pe de o parte măsuri severe de împiedicare a cerșetoriei. Legi draconice împotriva cerșitorilor se fac în Franța, Anglia, Germania, etc., în secolul al 14-lea și începutul celui de al 15-lea. Pe

dealtă parte, din sânul bisericii pornește *ideia de organizare a cerșetorilor, nu de ajutorare a săracilor*. Cerșetorii trebuie știuți și recunoscuți și numai astfel au dreptul să cerșească. Ordinul Franciscanilor nu era altceva la început, decât asociația cerșetorilor, îmbrăcați în costume, speciale, și puși sub un anumit control. Aceasta era situația săracilor, când apare reforma religioasă a lui Luther.

Din secolul al 16-lea înainte, îngrijirea săracilor intră într-o fază nouă în Apus; pe când în Răsărit tradiția continuă alcătuirile trecutului, care cad și acelea în desuetitudine, odată cu schimbarea organizațiilor economice. În Apus, biserica reformată *linde a confunda comunitatea religioasă cu comunitatea politică și trece prin urmare asupra acesteia grija săracilor*; biserica dispare ca ceva deosebit de comunitatea politică. Așa dar, un moment însemnat în istoria ajutorării săracilor: *statul ori comuna își impun datoria de a îngriji de săraci și nu numai de a decretă legi de împiedicare a cerșetoriei*. Această schimbare era potrivită și cu credințele Reformaților, dar și cu împrejurările economice ale vremii. Mai întâi Luther e în contra proprietății comune și pentru proprietatea individuală, de oarece aceasta ar fi concepția adevărată după învățăturile Mântuitorului și ale Apostolilor, contrar învățăturilor altor părinți bisericești de mai târziu și de mai înainte. Apoi biserica nu trebuie să fie o instituție pământească și deci nu trebuie să aibă avere, de aci ideia secularizării averilor bisericii în toate țările trecute la protestantism. Era firesc prin urmare, ca biserica, nemai având avere, să nu mai aibă ea, ca biserică, grija săracilor, ci din potrivă comunitatea politică, de fapt tot una cu cea religioasă, trebuie să se îngrijiască de săraci, și anume de acei săraci, cari nu pot munci, de oarece nu e conform cu învățătura creștină să se ajute cei leneși.

În afara de aceste învățături reformatoare, mai erau și alte necesități, rezultate din împrejurările economice, care impuneau statului datoria de a îngriji de săraci. Prinții luaseră obiceiul să creeze negustori și meseriași, liberați de corporații, și aceasta era privită ca o favoare, cu care prințul putea recompensa pe anumiți supuși ai săi. Acești meseriași liberi puteau fi izbiți de vre-o nenorocire, puteau cădea în stare de sărăcie și atunci statul,—statul era regele—era dator să-i ajute, căci el le recunoscuse *dreptul la muncă*, după cum făceau corporațiile, care dădeau membri-

lor lor asemenea drepturi. Și mai mult decât atât. Corporațiile devin încetul cu încetul instituții publice, obligatorii pentru toți meseriașii și negustorii. Era firesc deci și pentru acest motiv, ca statul să aibă o îndatorire în caz când săracii nu sunt ajutați.

Pe temeiul tuturor acestor împrejurări nouă și determinate de ele, încep pretutindeni legislațiile privitoare la săraci din secolul al 16-lea și începutul celui de al 17-lea. Chiar țările rămase catolice sunt influențate de aceste idei nouă și legislațiile sunt generale. Primul pas îl face Anglia. Încă dela 1550, proprietarii încep să fie socotiți ca obligați să îngrijească de cei săraci. Fără vre-o lege, în urma cererii preotului, judecătorul obliga pentru cazuri individuale pe orice proprietar la plata unei contribuții pentru săraci conform cu averea. La 1572 Eduard al VI-lea pune un impozit obligator al săracilor. Toate legile săracilor se condică de regina Elisabeta la 1601 și de aci înainte ajutorul săracilor e complet organizat pentru multă vreme, prin vestitul *Act for the relief of the poor*. În fiecare parohie, sunt aleși de judecător 2—4 locuitori fruntași, cu îndatorirea de a se interesa de soarta săracilor; ei sunt supraveghetorii sărăcimii—*overseers of the poor*. Aceștia trebuiesc să procure lucru tuturor celor ce pot munci, —un fel de asigurare împotriva *chômage*-ului,—și să dea cele necesare acelor incapabili de muncă. Pentru aceștia din urmă se stabilește impozitul săracilor pe proprietari și pe meseriașii organizați în corporații, de oarece ei dispun de mijloacele de producție. Așa dar, caractererele principale ale legislației săracilor în Anglia sunt: *deosebirea precisă între săracii capabili și incapabili de muncă, obligația statului de a procura ocazie de muncă celor capabili, impozit pentru ajutorarea celor săraci în genere.*

Cu oarecare deosebiri, se urmează aceiaș curent și în Franța. Dela Francisc I încep comunele să fie obligate să îngrijească de săracii lor. Conducerea și administrarea fondului destinat săracilor erau încă încredințate preotului. Ca și în Anglia se stabilește un impozit al săracilor, mai întâi în Paris și apoi se generalizează prin vestitul ordonanță a lui *Moulins*. Aceleași principii se infăptuiesc prin diferitele legi în statele germane, în Olanda, Spania, etc. Tendința a rămas până astăzi, dar rezepte transformări ale organizației economico-sociale din secolul al 17-lea și până la sfârșitul celui de al 18-lea, au adus oarece

schimbări în organizația ajutorării săracilor, dacă nu în tendința și principiile ei fundamentale, dar în coprinsul și tehnica organizării. Care sunt schimbările în organizația economică și socială până în veacul al 19-lea, care să aibă o înrâurire însemnată asupra organizării îngrijirii de săraci?

Evoluția organizării economice capitaliste ajunge aproape de triumful desăvârșit. Progresele tehnice dau un avânt enorm industriei și comerțului și măresc neincetat populația ocupată în aceste ramuri economice. Industria nouă, cu întreprinderile ei mari, cere libertate de acțiune cât mai completă. Un curent nou de gândire tot mai puternic își face loc în veacul al 18-lea, mișcându-se în direcția libertății individuale. Față cu acest curent, determinat de împrejurările economice nouă, vechile corporații, resturi ale trecutului, degenerază, devenind tot mai exclusive și preținzând tot mai mult monopolul diverselor ramuri de producție. În afară de ele muncitorimea din industrie se înmulțește, asociațiile ucenicilor, cari capătă tot mai mult caracterul salariaților moderni, nu sunt în stare să mai dea toate ajutoarele necesare celor săraci, mai ales când ocazia de muncă lipsește. Numărul săracilor crește neincetat. Impositul săracilor se ridică la sume colosale, mai ales în Anglia. În legea reginei Elisabeta dela 1601 nu se spunea nimic cu privire la comuna, care trebuie să ajute pe săraci. Lucrătorii mergeau din loc în loc după muncă și după ce lucrau câtă-va vreme într'un oraș industrial și se întâmpla să se îmbolnăvească ori să nu mai poată munci de bătrânețe, nu erau ajutați de acel oraș, împovărat în deajuns cu localnicii săraci, și erau trimiși în orașul lor natal. Acesta nu se mai socotia dator să-i ajute și ast-fel săracii cutreerau Anglia fără sprijin, cu toată organizația și cu obligația comunelor de a procura de lucru. Se încearcă toate felurile de remedii. Pe vremea lui Carol al II-lea se interzice strămutarea lucrătorilor dintr'un loc în altul după muncă. Rezultatul e că numărul celor lipsiți de lucru se înmulțește enorm, căci nu se mai putea nici cel puțin satisface cererea reală de brațe. Pentru ajutarea lor, judecătorii locali hotărâu să li se plătească din fondul săracilor, de oarece nu li se putea da de lucru. Impositul săracilor crește la sume fabuloase. Atunci se mai încearcă și alte mijloace. Se crează așa zisele „*casse de muncă*”—*workhouse*—pentru săracii ca-

pabili de muncă și în ele sunt aduși toți ca să muncească. Sistemul se păstrează până azi, cu oare-care schimbări. În sfârșit, pentru a se micșora numărul celor întreținuți complet în *Workhouse*, se crează așa numitul „sistem al subvenției”—*allowance system*. Se alcătuește o *scală a salariului*, pentru diferite ramuri; cine nu primia salariul determinat, avea o subvenție până la completarea lui. Salariile se micșorează, pentru că subvenția se dedea din fondul săracilor, adunat tot dela întreprinzători prin impozitul săracilor. Impozitul acesta era la sfârșitul secolului al 17-lea de 900.000 £ sau 22 milioane lei; iar la începutul secolului al 19-lea, în 1878, ajunsese la enorma sumă de 7.870.801 £ sau 196.770.025 fr.¹⁾

Și în alte părți se ivesc aceleași nevoi și se încearcă diferite măsuri. În general, pretutindeni oamenii politici sunt nevoiți să facă deosebire fundamentală între acei săraci capabili de muncă și între cei infirmi. Orice legi de pedepsire a săracilor cerșetori se caută să fie înlăturate. Turgot în Franța desființează deocamdată *les dépôts de mendicité*, pentru că săracilor capabili de lucru trebuie să li se dea ocazie de muncă, iar cei incapabili să fie întreținuți, aceasta fiind o datorie a statului. Imprejurările economice erau însă într'o așa stare, încât numărul săracilor se înmulția pe fiecare zi, și însuși Turgot și apoi Clugny sunt nevoiți să introducă măsurile suprimate. În principiu, se recunoaște un drept, dar în practică nu există un mijloc să îndrepte răul observat. De asemenea ideile de îngrijire de soarta cetățenilor din partea statului e dominată întreaga epocă de frământări a marii revoluții franceze. Adunările Constituantă, Legislativă și Convenția recunosc toate, sau declară ca o datorie sfântă—*dette sacrée*—a statului de a îngriji de săraci. În constituția dela 1793 se prevede că statul este dator să procure lucru cetățenilor capabili de muncă și să îngrijească pe cei incapabili. De astfel, asemenea idei mai revin și la 1848 în vestitele proiecte ale lui Louis Blanc. Toate străduințele n'au reușit și mizeria se întindea și toți săracii erau de fapt fără sprijin. Dar sfârșitul secolului al 18-lea mai aduce încă o împovărare a statelor, cari își luau asupra-și îngrijirea săracilor. Acum e triumful capitalismului și al individualis-

¹⁾ L. Brentano: Die Arbeiterversicherung gemäss der heutigen Wirtschaftsordnung. Leipzig. 1879. p. 62.

mului, care îl condiționează. Din tot ceace se aduce nou cu secolul al 19-lea, nu voiu arăta aici decât două fapte, de oarece într'un alt capitol al acestui studiu, voi da o privire mai amănunțită a organizației economico-sociale nouă, întru cât are legătură cu problema, care mă preocupă.

Secolul al 19-lea aduce pe deoparte *desființarea corporațiilor și breslelor din comerț și meserii*, iar pe de alta *liberarea țăranilor*. Aceste două fapte însemnează ruperea legăturilor de îndatoriri între oamenii coprinși în asemenea instituții. Nici îndatoriri nu mai are nimeni față de prescripțiile corporației, ori față de stăpânul pământului, dar nici pretenții de ajutorare la nevoie. În paginile trecute am arătat toate aceste legături, așa că acum nu mai e nevoie să spun ce au pierdut clasele de jos. E destul să privim în general efectul noilor fapte. La numărul mare al săracilor se mai adaugă acum și masa mare a celor ce mai găsiu un sprijin în vechile alcătuiuri. Altă epocă începe și alte măsuri se încearcă, pentru a se răspunde nevoilor nouă. Și despre acestea va fi vorba în capitolul următor.

Înainte însă de a trece la expunerea problemelor nouă, trebuie făcută aici o constatare. În tot cursul expunerilor din paginile trecute, preocuparea generației a îngrijirii de săraci a încăput în cadrul îngrijirii de clasele de jos în genere și deci în cadrul studiului de față. Aceleași măsuri paralele erau luate pentru toți săracii. De acum înainte altele sunt principiile, pe care se bazează îngrijirea de soarta materială viitoare a classelor de jos și altele acelea, pe care se bazează îngrijirea săracilor propriu-zisi. Cu toate acestea, pentru două motive socotesc că trebuie să mai adaug aici câteva trăsături generale ale organizării ajutorării săracilor în veacul al 19-lea în statele apusene. *Mai întâi*, din aceeași legislație a săracilor fac parte o serie de măsuri, care înlocuiesc asigurările sociale pentru anumite cazuri și care se socotesc și ca măsuri de asigurare socială și ca măsuri de îngrijire a săracilor. *Apoi*, privită în întregimea ei, îngrijirea săracilor se încrucșează în multe puncte cu asigurările sociale și se completează reciproc. Toate caracterizările date acum nu privesc însă decât îngrijirea propriu zisă a săracilor, nu și încercările de asigurare din acest timp, căci de acestea va fi vorba în capitolul următor.

La începutul veacului al 19-lea se simte pretutindeni povara adusă de mulțimea celor ce cădeau în sărăcie. Pe lângă toate faptele amintite mai sus, se mai poate adăuga și desmembrarea încă mai de mult începută, și complet terminată, a vechii familii. Familia nu constă, în toate veacurile din urmă, decât din soți și copiii necăsătoriți până la o anumită vârstă. Și această instituție de sprijin la nevoie dispăruse încă de mult. La începutul veacului al 19-lea se iau deocamdată măsuri severe de împiedicare a creșterii numărului săracilor și se merge până acolo, încât se împiedică chiar căsătoriile acelor, cari nu puteau dovedi că au o avere. Asemenea tendințe n'au durat mult, căci, față de aceste nevoi ale statelor moderne, nevoia înmulțirii populației, pentru întărirea puterii economice pe piața internațională, a determinat lărgirea organizației existente a îngrijirii săracilor. Epocă a făcut în această privință legea prusiană din 1842, care s'a întins până la 1870, în toate statele germane. Comunele erau obligate prin acea lege să-și întrețină pe săracii lor și tot aci se rezolvă și vechea problemă a locului de întreținere: *aceea comună e obligată la întreținere, în care săracul a trăit trei ani*. Apoi se caută centralizarea milei private și întrebuințarea ei în mod rațional. Biserica și diversele asociații de binefacere lucrează în armonie cu organele comunelor și mijloacele toate sunt împărțite după un plan cunoscut de toate instituțiile de ajutor. În Anglia, organizarea îngrijirii săracilor păstrează încă din asprimea, dictată de timpul, când numărul săracilor era înspăimântător. Săracii sunt aduși tot în *Workhouse*, ca să munciască și sunt întreținuți acolo, mărginindu-li-se foarte mult libertatea, tocmai pentru a-i speria de a se mai declara săraci și a cere ajutor. La 1834, anul reformării legii reginii Elisabetha, s'au mai adus îmbunătățiri organizației, unindu-se mai multe parohii, pentru a nu fi unele prea împovărate. Uniunile acestea au comitetele lor speciale—*board of guardians*,—formate din judecătorii de circumscripții și alți membrii aleși. Iar pentru toată Anglia e o autoritate centrală a săracilor: *poor law commissioners*. Impotriva asprimei din *Workhouse* s'a făcut o mică reacțiune în timpul din urmă, și copiii, cari trebuiau să stea tot acolo, sunt crescuți acum după felul unei creșteri familiare, îngrijiți de femei și trimiși la școală.

În 1908 toți cetățenii Englezi bătrâni primesc dela stat

îngrijire, în urma legii pensiilor bătrâneții,—*old age pensions act*,—despre care va fi vorba în altă parte. În Franța și Italia, îngrijirea săracilor a fost lăsată mai cu seamă pe socoteala milei private. Totuși în Franța încă de mult statul s'a îngrijit de copiii săraci și orfani precum și de alienați. În 1905 s'a introdus chiar îngrijirea obligatorie a bătrânilor, infirmilor și incurabililor.

În general așa dar, în veacul al 19-lea statul și comunele își impun datoria să îngrijască de săracii lor, se determină ce anume loc e obligat la îngrijire, se centralizează organizația îngrijirii săracilor, în ce privește controlul executării ei de fapt; se organizează și binefacerea privată, punându-se în legătură cu organele publice respective. Pentru răspândirea unor asemenea idei, s'au făcut și asociații internaționale și la 1900 s'a ținut în Paris, iar la 1906 în Milan, un „congres internațional de ajutor și binefacere”.

Alături de toate aceste alcătuirii, se creează, în veacul trecut mai ales, alte instituții sociale de îngrijire a classelor de jos, și anume a acelor elemente, care au fost sau mai pot fi capabile de activitate în viața economică. Și despre acestea în capitolele următoare.

Literatura specială.—Asupra îngrijirii săracilor în diferite timpuri, există o literatură vastă, pentru țările din mijlocul și vestul Europei. Unele scrieri se mărginesc la povestirea activității bisericii creștine. Astfel: *Ratzinger: Geschichte der Kirchlichen Armenpflege* (Freiburg 1894); *Lallemand: Histoire dela Charité* (vol. I: L'Antiquité 1903; vol. II. Les neuf premiers siècles de l'ère chretienne 1903; vol. III: Le moyen âge 1906). *Uhlhorn: Die Christliche Liebestätigkeit* 1882—1895.

Cele mai multe lucrări privesc chestiunea îngrijirii săracilor întreagă, dar în mod special, după o metodă pur istorico-documentară. Astfel sunt marile studii ale lui *Münsterberg: Die deutsche Armengesetz gebung*, etc. Leipzig 1887 și *Das ausländische Armenwesen* 1901. Apoi articolul *Armenwesen din Handwörterbuch der Staatswissenschaften* de Uhlhorn și Münsterberg; *Das Armenwesen und dir Armengesetz gebung in den europäischen Staaten*, 18 0, de *Emminghaus*; *Aschrott: Das englische Armenwesen in seiner historischen Entwicklung und in seiner heutigen Gestaltung*. Leipzig 1886; *Kirkmann-Gray: A History of English Philantropie* 1905; *Chalmers: The Christian and civic economy of large towns*. Glasgow 1821—1826.

În sfârșit, sunt lucrări, care studiază problema săracilor, în diversele timpuri, în legătură cu organizația economică și socială respectivă. Ast-

fel L. Brentano consacră acestei chestiuni o mare parte din lucrarea sa dela 1879: *Die Arbeiterversicherung gemäss der heutigen Wirtschaftsordnung*. Leipzig 1879. Apoi o vastă lucrare a lui Roscher: *System der Armenpflege und Armenpolitik*, tipărită în a treia ediție în 1906 de Klunier. De asemenea se pot cita asupra aceleiași chestiuni: *Schmoller: Entstehung, Wesen und Bedeutung der neueren Armenpflege* 1902; *Duchatel: Considération d'économie politique sur la bienfaisance* 1836; *Monier: Histoire de l'assistance publique dans les temps anciens et modernes* Paris 1886; *Moreau-Christophe: Du problème dela misère et de sa solution chez les peuples aniens et modernes* 1881.

CAP. III.

INCERCĂRILE DE ASIGURARE BENEVOLĂ A MUNCITORIMII ; ASIGURĂRI MUTUALE

În expunerea din paginile trecute a fost continuat până în vremea noastră un anumit fel de îngrijire a claselor de jos și anume acela, care a căzut mai întotdeauna, dar mai ales în timpul din urmă, în sarcina unei grupări de oameni mai mare, dela asociațiile locale, până la asociația poporului în stat. Toată această expunere s'a făcut neîntrerupt pentru a putea fi redată cât mai clar și în înlănțuirea lor diferitele instituții de ajutorare, având aproape aceleași caractere fundamentale. Dela o vreme a acelei mari perioade, coprinse în capitolul trecut, s'au ivit și altfel de instituții de ajutorare, despre a căror origină numai am amintit la locul cuvenit. Aceste instituții nouă își au viața lor proprie, fiind și ele influențate în mersul lor de diferitele evenimente, care brăzdează mai adânc timpul nostru, în unele țări. La început nu aveau scopul, pe care li l-au impus împrejurările de mai târziu, dar erau potrivite pentru acest scop, de oarece apăreau în lumea acelor mai expuși mizeriei.

Când corporațiile ajunseseră în toată puterea lor, tocmai atunci se despart din ele alcătuirii nouă, care o să le ia mai apoi locul. Corporațiile devin în mod firesc tot mai exclusive, cu cât foloasele obținute de membri dela ele erau mai mari. Exclusivismul lor, arătat pe de o parte prin îngreuiarea condițiilor de a deveni membru, iar pe de altă parte prin acapararea și însușirea lor de către maștri, prin înlăturarea tot mai mult a ucenicilor dela comunitatea vieții oferită de ele, a adus, ca o contra putere, asociațiile ucenicilor, făcute atât pentru a se lupta împotriva maștrilor din ce în ce mai puțin în fel cu ei, iar pe de altă parte pentru a înlocui aceia ce pierdeau după excluderea din corporații, adică pentru a se ajuta la nevoe, precum și pentru a avea o viață comună în diferite ocazii, luându-și patroni ai lor deosebiți, — tot așa după cum aveau și

corporațiile,—pe diferiți sfinți ai religiei creștine. Apar prin urmare încă de vreme,—și o să vedem îndată când, din exemplele aduse,—alături de corporații, și alte asociații nouă pentru ucenici și în genere pentru acei, cari nu munciau pe socoteala lor. Astăzi corporațiile au dispărut, chiar dacă ici și colo mai se găsesc resturi, care mai provoacă părerea de rău pentru alcătuirile moarte și uneori dorința irealizabilă de a le reînvia. Din potrivă, asociațiile născute în lumea ucenicilor și a muncitorilor, în înțelesul de salariați, se continuă până astăzi și nu numai în întinderea lor primitivă, dar sub forme cât mai variate și cu scopuri cât mai numeroase. Ele sunt astăzi alcătuirile, în care se manifestă viața socială a întregului popor, formând înlăuntrul cadrului mai extern și mai formal al organizării de stat alte organizații mai vii. Din aceste numeroase asociații ale classii muncitorești, toate derivate din vechile asociații ale ucenicilor, ne interesează aici numai acelea, care au scopul, potrivit cu obiectul studiului de față, și anume ajutorarea la caz de nevoie. Tocmai acestea însă iau în timpul din urmă forme deosebite de organizația lor proprie, dar atât de deosebite, în cât vechile asociații, făcute pentru ajutorarea reciprocă, aproape dispar. Acest fapt se va vedea în cursul povestirii următoare.

Trebuie însă amintită aici o problemă, mai mult pentru a fixa mai bine atenția asupra faptelor, pe care se sprijină deslegarea ei, de oare ce discuția completă e lăsată unei alte părți a studiului. Am spus mai sus, că societățile de ajutor mutual derivă din asociațiile ucenicilor întâi și salariaților mai apoi. Afirmația se pare simplă și verosimilă la început, de oarece neapărat că aceia aveau să se îngrijiască de ajutorarea lor, cari erau mai expuși mizeriei, în cazul când îi va părăsi puterea de muncă. Totuși chestiunea nu e așa de limpede. Și nu e numai o chestiune de teorie, dar principale sunt urmările ei practice. În timpul nostru, când noua instituție a asigurărilor sociale face din asociațiile existente organele împlinirii scopului propus, se naște întrebarea dacă aceste organe le vor forma asociațiile muncitorimii sau resturile vechilor corporații sau, unde nu mai sunt, corpurile lor desmormântate. Ce urmări are decizia într'un fel sau altul pentru independența și scăparea de subjugare a classii muncitorilor, se poate ușor înțelege și asupra a-

cestei probleme vom mai reveni în altă parte. Destul însă, că în mai toate țările, când s'au introdus asigurările sociale, dacă nu s'a admis, dar cel puțin a fost vorba, ca întreprinzătorul sau asociațiile de întreprinzători să fie singuri organele de asigurare, și în unele cazuri s'a făcut așa.

Un exemplu din România poate ilustra aceste considerațiuni.

Făcându-se ancheta pentru adunarea materialului statistic necesar introducerii asigurărilor—cu rezultate foarte nesigure, în lipsa completă a unui recensământ al profesiorilor,—într'o publicație oficială¹⁾, după ce se dă situațiile materiale ale corporațiilor existente, cu activitatea lor pe terenul ajutorului mutual, se spune că de aceste instituții ar trebui să se folosiască legiuitorul, pentru a face din ele organele asigurărilor sociale. Exemplul îl dau numai pentru a arăta că problema, de care vorbesc mai sus, ia în practică ori în discuții teoretice și altă soluție, de cât aceea, care se pare firească.

Și mai trebuie făcută încă o constatare. Intreaga asigurare socială pornește dela ideea asigurării muncitorilor, în înțelesul de salariați sub orice formă, uneori și mai restrâns, coprinzându-se numai salariații în bani. Dacă e așa, care sunt instituțiile de ajutor existente, pentru a fi făcut organe ale asigurării muncitorimii? De sigur, instituțiile de ajutor mutual ale muncitorimii, pentru că s'ar părea și nefiresc unei judecăți logice, dar și periculos pentru situația unei clase sociale, să fie pusă silit sub conducerea alteia, cu care are în mod firesc neînțelegeri de rezolvat și față de care trebuie să aibă o situație egală. Căci doar și muncitorimea e o classă socială de puterea căreia trebuie să se îngrijiască în mod egal societatea organizată.

Dar mai întâi să vedem de ce asociațiile de ajutor mutual ale muncitorimii nu sunt derivate și nu se pot confunda cu corporațiile, sau mai bine cu resturile acestora, Corporațiile au avut un rol economic în vremea când au trăit și acest rol economic tindea la regularea uniformă a producției și, prin asigurarea pieții de desfacere, la monopolul fiecărei ramuri economice. Nici unul din aceste două roluri nu mai pot fi împlinite de

¹⁾ «Moniteur Commercial Roumain» din 1 Martie 1911.

corporații astăzi, fără distrugerea întregii organizații economice, în care trăim, pentru a readuce în locul ei pe cea medievală. Dacă mai există și dacă ar mai putea exista sub vre-o formă în organizația actuală economică, asociațiile meseriașilor nu pot să aibă decât două forme, care nu se mai pot nici măcar compara cu vechile corporații. Din punct de vedere economic, meseriașii formează *cooperative*, sub diversele forme potrivite; iar din punct de vedere social-politic alcătuiesc *asociațiuni profesionale* pentru apărarea intereselor classii lor. Aceste din urmă asociații corespund unora din asociațiile muncitorimii, de care am amintit mai sus, și sunt ca o contra-balansare a puterii sindicatelor muncitorești. Transformarea industriei a adus însă și micșorarea însemnătății chiar a asociațiilor profesionale ale meseriașilor. Industria modernă a adus în locul meseriașului, în multe ramuri economice, pe marele întreprinzător cu lucrători mulți sub conducerea sa, iar în ramurile potrivite mai bine pentru mica întreprindere, meseriașul a redus din ce în ce numărul lucrătorilor ajutori, așa că astăzi lupta sindicatelor muncitorești nu e împotriva meseriașilor, ci împotriva marilor întreprinzători capitaliști, și foarte adesea meseriașii merg alături de salariați. Toate aceste transformări au adus slăbiciunea corporațiilor și a resturilor lor. Dar tot aceleași transformări au adus însemnătatea mare a asociațiilor muncitorimii. Cu mărirea întreprinderilor industriale se mărește numărul salariaților; interesele acestora devin din ce în ce mai deosebite de ale întreprinzătorilor și de aceia asociațiile lor se înmulțesc.

Ceeace interesează aici e *diferențierea acestor asociații*. La început, asociațiile ucenicilor coprinde în ele tot, și *apărarea intereselor față de alții, și ajutorarea reciprocă*. Multă vreme aceste scopuri rămân urmărite de aceleași asociații, iar în unele locuri până în vremea de azi chiar. Dela un timp însă, în unele țări, muncitorimea își alcătuiește asociații deosebite pentru ajutorarea reciprocă: primele sunt *sindicatul muncitorești*, cele din urmă sunt *societățile de ajutor mutual*. Foarte adesea sindicatele muncitorești au și rolul societăților de ajutor mutual. Asemenea asociații sunt transformate de legislațiile celor mai multe țări în organe ale asigurării sociale.

Din faptele date de istoria economică, se știe însă că și corporațiile au avut între scopurile lor ajutorarea mem-

brilor la nevoie. De ce nu și-au păstrat însemnătatea lor aceste alcătuirii din acest din urmă punct de vedere cel puțin? Mai întâi, chiar dacă scopul ajutorării era general, apoi în fapt erau ajutați mai mult aceia, cari n'aveau nici o proprietate afară de forța brațelor, sau dintre meșterii aceia, cari erau aproape căzuți în rândul proletarilor, odată ce averea înaintașului, întreprinzător independent, n'a fost de ajuns să suporte cheltuelile unei înmormântări de pildă. Când muncitorimea întregă se desparte din corporații și și formează asociațiile ei, pe cine era să mai ajute corporația? În orice caz și numărul membrilor rămâne mic, dar și mai mic e numărul acelor ce au nevoie să fie ajutați, căci aceștia cad mereu în rândul salariaților, odată ce nu și mai pot duce întreprinderea lor mai departe, cu toate riscurile ei. Iată dar de ce, asociațiile de ajutor mutual, care câștigă tot mai multă însemnătate, sunt acelea făcute de muncitorime și acestea au fost alcătuirile, de care s'au folosit asigurările sociale moderne, care pleacă dela ideea asigurării muncitorimii.

Societățile de ajutor mutual, formate de muncitorii diferitelor ramuri economice, au servit de refugiu al acelor, cari nu erau ajutați de alte instituții sociale, sau erau în așa mod ajutați, încât trebuiau să se gândească mai bine singuri la ajutorarea reciprocă. Aceste societăți reduceau în parte numărul săracilor, ajutați de instituțiile publice, număr, care ar fi fost și mai mare fără ele, în epoca de tranziție dela asigurarea economică veche la cea nouă. La început nu se interesa nimeni de ele, căci preocuparea era, fie să păstreze ceea ce nu mai putea trăi, fie să distrugă mai repede ceea ce se părea o piedică a progresului. Societățile de ajutor ale muncitorimii trăesc, nici ajutate, nici persecutate, până într'o vreme, când se revarsă și asupra lor frământările sguduitoare ale întregului organism economic-social. Este epoca triumfului capitalismului și cu el a individualismului absolut.

La începutul secolului al 19-lea, credința generală e că piedicile progresului economic au stat în alcătuirile medievale, în legăturile de subordonare și de împiedicare a libertății individuale. De aceea și mai înainte în Anglia, și după Revoluția franceză în toate țările, primele legislații au grijă să rupă aceste legături și în special să desființeze corporațiile de tot felul. Ca întotdeauna, când pro-

gresul nu e lăsat să se facă în mod firesc de elementele potrivite și când o legislație încearcă să-l înfăptuiască dintr'o lovitură, au trebuit să fie exagerări. În primele decenii ale veacului trecut, se încearcă forțat desmembrarea tuturor asociațiilor, de orice fel, pentru a se proclama triumful definitiv al liberalismului. Însăși asociațiile muncitorești cu alte scopuri, decât regulamentul producției și dobândirea monopolului, sindicale, cooperative, societăți de ajutor mutual, toate sunt desființate, dacă au atras atenția legiuitorului. Principiile conducătoare ale gândirilor erau acelea pornite din lumea mari or întreprinzători, căci ei aveau cea mai mare nevoie de libertate absolută, neîmpiedicată și neajutată de îndatoririle nici unei asociații. Deodată însă se vede că prin desființarea tuturor asociațiilor, cu îndatoririle lor, se mărește fără măsură numărul acelor căzuți în sărăcie și cari se îndreaptă acum spre ajutorul statului, nemai având de nicăieri altul. Statul nu putea face față nevoilor. În toate legislațiile, privitoare la clasele sărace, e un moment de desorientare.

Dar foarte repede apoi, chiar din al treilea deceniu al veacului trecut, se îndreaptă privirile tuturor spre asociațiile de ajutor mutual, care se srecusară aproape pe ascuns printre prescripțiile aspre ale legilor. *Curentul gândirilor și tendința legislațiilor, până aproape de sfârșitul veacului trecut, este acum aceea de a desființa resturile corporațiilor și de a împiedica sindicalele muncitorești, dar de a încuraja societățile de ajutor mutual și de a le forma chiar de sus.* Pretutindeni, în dispozițiile de desființare a asociațiilor trecute, se vede în același timp și excepția cu privire la asociațiile de ajutor mutual, cele dintâi putând continua sub această din urmă formă. Mai târziu, apar legi speciale pentru regulamentul funcționării și pentru încurajarea formării societăților de ajutor mutual. Tendința aceasta se urmează până când o întorsătură se face în politica socială a statelor moderne, până apar asigurările sociale. În multe state însă se continuă până astăzi aceeași tendință de încurajare a asociațiilor de ajutor mutual, fără alcătuirea altor instituții noi. Așa de departe însă au mers toate legislațiile în regulamentul funcționării acestor asociații, și așa de mare e intervenția în conducerea și în favorizarea lor, în cât se pare că de aci și până la introducerea asigurărilor sociale obligatorii nu mai e decât un pas. Și nu nu-

mai că se pare aceasta observatorului, dar de fapt ori unde s'au introdus asigurările sociale, nu s'a crezut că se face altceva, decât o reformă și o îmbunătățire a alcătuirilor existente. Așa că legislația asigurărilor sociale nu s'ar putea fixa la o anumită dată și iarăși nu se poate zice că statele, care continuă în parte cu încurajarea asociațiilor de ajutor mutual, fără să fi introdus asigurările sociale ca un sistem întreg, nu au totuși alcătuit parțial de asigurare socială obligatorie. Un studiu asupra asigurărilor sociale în statele moderne n'ar putea să nu cuprindă și legislația, de care e vorba mai sus, chiar dacă s'ar mărgini numai la expunerea organizării asigurărilor, fără analiza principiilor economice și sociale, pe care sunt construite.

Mersul general, arătat în paginile de până acum, va fi documentat prin expunerea sumară a faptelor, din care a fost scos. Exemplele, ce pot însă să aduc aici, sunt luate din statele apusene și prin urmare mai puțin generale decât acelea din capitolul trecut. Și e firesc să nu pot lua exemplificarea din statele Orientului. Aproape în toate statele din Orientul Europei, până astăzi chiar, predomină agricultura, ca ramură de producție mai răspândită. Țările răsăritene sunt rămase aproape exclusiv țări agricole, pe când aproape toate țările apusene s'au transformat, în cursul secolului trecut mai cu seamă, în țări industriale. Încercările de asigurare a soartii muncitorimii sunt aproape exclusiv făcute în lumea muncitorilor din industrie și prin urmare în țările Apusului. Chiar dacă în Răsărit se găsesc rareori încercări de asemenea natură, apoi ele nu sunt decât ecouri ale legislațiilor apusene, căci e vorba numai de încercările puterii publice de a se folosi și modifica organizările de ajutorare reciprocă. De altfel, în tot domeniul alcătuirilor libere din lumea industrială și comercială, țările răsăritene sunt aproape țările înainte de influența alcătuirilor Apusului, de și adesea împrejurările locale nu ar fi cerut schimbările făcute de sus. De multe ori, instituții mai vechi se sting fără să-și fi trăit viața. Și de aceea regretul pentru alcătuirile trecutului e adesea îndreptățit, fără însă să le mai poată reinvia vreodată. În unele țări din răsăritul Europei, mai apar cu toate acestea încercări de reinviere a corporațiilor prin legi, de și contrare principiilor, care stau la baza organizației noastre

economice; legile se arată însă ineficace și meseriașii, dacă nu se folosesc de mijloacele de muncă ale timpului, între altele de cooperatie, sunt zdrobiți sub puterea concurenței marii industrii.

Din exemplele ce vom da numai din țările Apusului, se va vedea în deajuns că tendința generală, arătată mai sus, se adevărește în toate statele apusene. În Germania se pomenește din timpuri foarte vechi de asociații de ajutor mutual ale lucrătorilor din mine. E de așa natură munca în mine, în cât lucrătorii sunt nevoiți să trăiască mai izolați de altă lume și singura viață socială să o găsească numai între ei. Apoi nici o muncă nu aduce mai multe pericole pentru viața muncitorului decât aceia de mine. Asfixieri, intoxicații, explozii, etc., sunt pericole, care amenință în fiecare zi viața celor mai mulți, și uneori a tuturor. De aceia au trebuit să-și formeze lucrătorii încă de mult asociații de ajutor în caz de nevoie, numite casse de ajutor. În Germania, asemenea asociații aveau numirea de *Knappschaften*. Există ordonanțe, date pentru munca în mine, încă din veacul al 14-lea, și în ele se pomenește de asemenea *Knappschaften*¹⁾. Din secolul al 16-lea însă, odată cu începuturile capitalismului, există numeroase ordonanțe asupra muncii miniere, în care ordonanțe se obligă pe deoparte întreprinzătorul să contribuie și să îngrijiască de bunul mers al casselor de ajutor ale minerilor, iar pe de altă parte obligă pe asociații să îngrijiască de lucrătorul bolnav, ori devenit incapabil de muncă.

Se ajunsese până acolo încât se obliga întreprinderea să dea o parte determinată, — adesea 1⁰/₀ — din producția brută pentru cassele de ajutor. În secolul al 17-lea și al al 18-lea apoi se determină tot mai bine cazurile, în care trebuiau să se dea ajutor, și cât anume. Dispozițiile unor asemenea legi, cari nu făceau decât să consfințească și să împiedice abuzurile în niște alcătuiți existente, se apropie de dispozițiile legilor de asigurare socială de mai târziu. Astfel trebuia să se dea ajutoare pentru boală, incapacitate de lucru, apoi să se îngrijească de văduve și orfani. În caz de boală sau incapacitate de lucru, muncă-

¹⁾ Într'o foarte interesantă lucrare : «*Die deutsche Arbeiterversicherung*» de M. Wagner ; Berlin 1906, se găsește un istoric amănunțit al acestor vechi asociații.

torul primia salariul mediu săptămânal, din care jumătate îl plătia întreprinzătorul și jumătatea cassa de ajutor, iarăși o dispoziție trecută, ca principiu, în asigurările sociale. Legile, de care e vorba, nu erau neapărat decât legi locale, într-o vreme de fărâmițare a Germaniei în diverse state mici și chiar orașe independente. Totuși se pomește de asemenea legi în mai toate regiunile industriale.

În afară de asociațiile minerilor, am amintit în paginile trecute că s'au format asociații ale ucenicilor încă din timpul de înflorire al corporațiilor. Asociațiile ucenicilor, după modelul corporațiilor, alcătuiau și casse de ajutor pentru membri, pe lângă alte scopuri, și obiceiul s'a păstrat. Și astăzi chiar, dar mai ales până la introducerea asigurărilor sociale, syndicatele muncitorilor — *Gewerkschaften*—din Germania s'au îngrijit în continuu și de ajutorarea membrilor la nevoie. În timpurile mai vechi, asociațiile ucenicilor purtau numele în Germania de *Gesellenladen*. Cu cât industria se dezvoltă și meseriașul devine fabricant, cu atât și lucrătorii sunt departe de a se mai asemena cu vechii ucenici, și în loc de vechile asociații de ucenici, se formează cassele de ajutor libere — *freie Hilfskassen*,—și în amintirea vechilor corporații, unori casse ale corporației — *Innungskassen*. Acestea din urmă se păstrează în continuu și sunt întrebuințate mai apoi ca organe pentru asigurarea socială. În special aceste alcătuiți nouă erau numai casse de ajutor, căci scopul de apărare a intereselor față de întreprinzător trece tot mai mult la syndicate. Până în secolul al 19-lea asemenea asociații de ajutor mutual se formaseră pretutindeni, paralel cu dezvoltarea industriei și cu înălțarea clasei muncitorilor.

Nu numai pe teritoriul german, dar și aiurea, s'au format de timpuriu casse de ajutor ale muncitorilor. Astfel în Austria în secolul al 16-lea, la 1527, împăratul Ferdinand I, împotriva cerințelor corporațiilor, recunoaște dreptul muncitorilor de a-și forma tovarășii, numite ca și în Germania, *Gesellenladen*. Rivalitatea între aceste asociații muncitorești și între maiștrii, transformați din ce în ce în fabricanți ori mari întreprinzători, a durat în continuu, până a devenit și mai mare la sfârșitul veacului al 18-lea, cu triumful capitalismului. De aceia la 1839 Carol al VI-lea desființează asociațiile muncitorilor, dar le lasă să funcționeze numai pentru ajutorul reciproc, simple

casse de ajutor, un procedeu care e urmat mai pretutindeni în veacul al 19-lea.

Și în alte țări germane, ca în Scandinavia, Danemarca, Olanda, s'au format de lucrătorii industriali casse de ajutor. În Olanda de pildă, când în secolul al 19-lea legiuitorul încearcă să organizeze asigurarea muncitorimii, găsește casse de ajutor pentru îngrijirea medicală în caz de boală, casse de întreținere a celor incapabili de muncă, și unele având amândouă aceste scopuri. Toate acestea, în afară de cassele de ajutor, formate cu participarea întreprinzătorului. În Franța și în Belgia sunt în continuu aceleași organizații, formate de muncitorime, — *sociétés de secours mutuels*—și apoi legislațiile referitoare la asigurări până în timpul din urmă au avut aceleași tendințe. Pornirile de desființare a asociațiilor la începutul veacului al 19-lea, sunt o dovadă a existenței numeroase a lor înainte de Revoluție. În Italia industria se dezvoltă mai târziu, totuși secolul al 19-lea apucă asociații de ajutor mutual muncitorești — *società di mutuo soccorso*, — care trec prin aceleași faze ale legislații veacului trecut, ca și acele din alte țări.

Mai numeroase însă decât ori unde au fost asociațiile muncitorimii engleze. Anglia, mai despărțită de țările Continentului, a avut evoluția ei aparte, dar până în timpurile noastre a mers în fruntea tuturor țărilor. Și astăzi Anglia prezintă particularități, care o deosebesc de toate celelalte țări europene. Intre altele e o țară fără țărani agricultori, cu pământurile lor, afară de cei colonizați în urma legilor ultimelor decenii. În industrie și în agricultură, deoparte mari întreprinzători, cu capitaluri colosale, iar de altă parte armata mare a proletarilor. Și are această înfățișare încă de mult.

Era un admirabil exemplu de concentrare și acumulare a exploatărilor și a capitalurilor. De aici își adunase K. Marx bogăția inepuizabilă de exemple pentru socialismul său „științific“. Aici în lumea muncitorilor, — cari nu sunt socialiști marxști nici până astăzi — s'au format, încă din veacurile dela început ale dezvoltării industriei, asociații muncitorești, coprinzând și scopul apărării intereselor lor profesionale, și pe acel al ajutorării reciproce. Nicăeri nu a fost mai bine organizată muncitorimea decât în Anglia, și chiar astăzi nu e nicăeri mai bine organizată, de oarece în Anglia e o organizație unitară peste toată țara, co-

prinzând aproape pe toți muncitorii. Spre deosebire de ceea ce am văzut pe continent, asociațiile muncitorilor din Anglia s'au despărțit încă de mult în asociații profesionale, sindicate, așa numite *Trade-Un'ons*, și în societăți de ajutor mutual, *Friendly Societies*. Și *Trade-Un'ons* ajută câteodată la nevoie pe membri, dar rolul acesta l-au împlinit până astăzi așa de bine *Friendly Societies*, încât Anglia, care a mers întotdeauna în fruntea altor țări cu legislațiile ei industriale înaintate, a putut să aștepte experiențele Germaniei cu alte instituții de ajutoare mai bune, pe care le imită acum și Anglia. Aceleași societăți de ajutor mutual muncitorești, pe de o parte scutesc pe legiuitorul asigurărilor sociale de anumite sarcini, ce trebuiesc impuse instituțiilor de asigurare socială, iar pe de altă parte devin organe ale asigurării sociale. În Anglia însă, mai înainte de cât în alte țări, asociațiile de ajutor ale muncitorilor au atras atenția legiuitorului și funcționarea lor a fost ușurată. La sfârșitul veacului al 18-lea, la 1793, *Friendly Societies* dobândesc personalitatea morală numai prin înscrierea în registre speciale locale. Fără altă schimbare, sub dispozițiile acestei legi, societățile de ajutor ale muncitorilor se înmulțesc în continuu și tocmai târziu în a doua jumătate a veacului al 19-lea se simte nevoie de o îmbunătățire a legii. Alta e soarta societăților de ajutor ale muncitorilor pe Continent.

Din exemplele aduse mai sus pentru mai toate țările Apusului, rezultă un fapt precis, și anume că înainte de veacul al 19-lea existau pretutindeni societăți de ajutor mutual în lumea muncitorilor, tot mai numeroase cu cât creștea numărul salariaților. După evenimentele din prima jumătate a secolului trecut s'ar părea că totul a fost creat în acest veac. E însă numai o aparență, pentrucă de și legislațiile dela începutul veacului trecut au adus o turburare în mersul asociațiilor de ajutor muncitorești, totuși nu le-a distrus. Spiritul conducător, cu care începe veacul al 19-lea, se observă mai bine în Franța. Revoluția franceză însemnează triumful libertății, egalitatea și fraternitatea rămânând mai mult în domeniul sentimentalității și neavând prea mult ecou în viața reală. Pentru a nu mai fi împiedicată libertatea, se distrug, prin lege cel puțin, toate alcătuirile trecutului. Aiurea, chiar dacă aceleași principii își fac loc, se ține totuși seamă de unele alcătuirii tradiționale și se caută transformarea lor. În

Franța Revoluția șterge deodată totul din trecut. Intre altele, orice asociații sunt interzise. Era neapărat și dorința de a libera activitatea individuală de orice legături rămase din evul mediu, dar în vremea Revoluției și multă vreme după aceea era și teama neîncetată a formei oficiale de guvernământ, încă neconsolidată, față de orice asociații, care o pot turbura. De aceea se interzic și asociațiile de ajutor mutual ale muncitorilor. Ele trăiesc însă mai pe ascuns până se face o schimbare. Într-adevăr, dacă asemenea asociații sunt distruse, și dacă statul pe de altă parte își însușise „datoria sfântă“ de a procura de lucru cetățenilor sau de a îngriji de cei incapabili de lucru, muncitorii la nevoie trebuiau să-și îndrepte cererile la tezaurul statului. Și acest tezaur nu putea fi în stare să transforme în pensionari o mare parte din populația țării. Așa că, îndată după avântul dela început, politica socială e nevoită de o dată să-și modereze mersul început, să ezite un moment, până să găsiască un drum potrivit. Legislația respectivă a Franței din veacul al 19-lea arată foarte limpede acest mers. Dar mai înainte de aceasta, să aruncăm o privire aiurea, de oarece Franța după Revoluție nu mai dă totul în Europa în reformele sociale.

Și în alte țări se simte în legislații triumful brusc al individualismului la începutul veacului trecut: corporațiile sunt desființate, nu numai în Apusul Europei, unde dezvoltarea industriei cerea aceasta, dar chiar până departe în țările din Răsărit, unde corporațiile nu deveniseră încă o piedică așa de evidentă a dezvoltării economice. Cu toate acestea, legislațiile din alte țări, afară de Franța, sunt mai moderate și dela început chiar se observă preocuparea de a păstra din alcătuirile vechi tot ceea ce era folositor pentru ajutorarea muncitorimii sărace. Tipică în această privință, și exemplul pentru alte țări, devine legislația germană, întâi cea prusiană, continuată apoi de toate statele germane împreună. Nu numai că această legislație devine din ce în ce mai completă, dar în afară de aceasta are continuitate până la transformarea pe nesimțite în legislație a asigurărilor sociale.

Toate legile de îngrijire a săracilor din Germania dela începutul veacului trecut oglindesc în ele alcătuirile trecute, cari fiind desființate, trebuiau menținute în părțile lor bune. Secolul al 19-lea aduce liberarea tuturor de

serviciile personale, datorate în continuu altora, adică desființarea iobăgiei, și în afară de aceasta, desființarea corporațiilor. În amândouă aceste domenii, legile germane nouă păstrează ceva din spiritul alcătuirilor vechi. Astfel la 1810, legea prusiană privitoare la servitorime obligă pe stăpâni să îngrijească de servitori pe timpul bolii lor. Altelegi în Saxonia (1835), în Baden (1868), obligă pe stăpâni să îngrijească de servitori până la vindecare și să le plătească salariul încă pe un anumit timp, de obicei pe o jumătate de lună. În sfârșit, pornind tot dela aceleași idei, era obligat proprietarul unei corăbii să îngrijească de marinarii săi îmbolnăviți, timp de trei până la șase luni. În acest din urmă caz, era indiferentă cauza bolii, chiar de ar fi provenit din vina marinarului, tot era obligat proprietarul corăbiei la întreținerea bolnavului. Dacă ne gândim că organizația economică dela începutul veacului al 19-lea se bazează pe contractul liber în ce privește raporturile dintre oameni și nimic altceva afară de ceea ce e în contract nu mai are să dea nici una din părți, putem ușor înțelege că spiritul tuturor legislațiilor privitoare la servitori—*die Gesindeordnung*—și al celor privitoare la marinari corespunde vechilor faze ale organizărilor economico-sociale, când stăpânul are îndatoriri de ajutorare față de supușii săi. Dispozițiile acestor legi rămân până la introducerea asigurărilor sociale, când capătă o altă formă.

Din spiritul vechilor asociații corporative, legiuitorul german păstrează tot ce era folosit al ajutorului celor săraci, aducând însă neîncetat modificări, până la construirea pe nesimțite a organizației asigurărilor sociale. Două căi urmează legile respective: una este aceea dată de organizările minerilor și alta dată de organizările corporative ale ucenicilor. Vechile asociații ale minerilor,—*Knappschaften*—erau supuse unei aprobări a guvernului, pentru a putea funcționa. La începutul secolului al 19-lea, guvernele au uzat mai mult de acest drept, dar nu s'a mers până la interzicerea formală a existenței lor, ca în Franța. Aproape de jumătatea veacului însă se fac legi în Prusia, prin cari nu numai că se favorizează casele de ajutor, dar chiar se tinde la crearea lor forțată. Legile prusiene din 1845, 1849 și 1854, privitoare atât la asociațiile minerilor, cât și ale ucenicilor din alte in-

dustrii, devin modele pentru toate celelalte state germane. În ce privește casele de ajutor ale minerilor, — și anume la cariere și cărbuni de pământ, la fier, sare și în genere la industria metalurgică, — ele devin obligatorii și pentru lucrători, dar mai ales sunt obligați întreprinzătorii să contribuie cu *o parte egală cu suma totală a contribuțiilor membrilor casei de ajutor*. În același timp, legea din 1854 fixează foarte amănunțit aceea ce au să dea casele de ajutor membrilor lor. Astfel se dedea îngrijire medicală și doctorii gratis bolnavului, se mai dedea o sumă de bani, sub forma unei plăți periodice pe tot timpul bolii, dacă nu era cauzată din vina bolnavului, apoi o rentă în caz de incapacitate de lucru, afară de cazul culpei grele din partea lucrătorului, în sfârșit se dedeau cheltueli de înmormântare și întreținerea văduvii pe toată viața și a copiilor până la 14 ani. Cele mai multe din aceste ajutoare formează mai apoi obiectul asigurărilor sociale. În Prusia se mențin aceste legi până la introducerea asigurărilor moderne, și numai la 1865 se mai aduc oarecare modificări, dându-se o administrație cât mai proprie asociațiilor minerilor.

Casele de ajutor ale ucenicilor se înmulțiră și ele și cu toate că se cerea aprobarea guvernului, totuși nu se făcuse prea mult uz de ea. Dovadă că în secolul al 19-lea alcătuirile trecute, chiar dacă nu erau bine văzute, tot nu au fost cu desăvârșire neluate în seamă în Germania, este legea industrială dela 1845 din Prusia. După această lege, nu se mai pot forma alte case de ajutor nouă fără aprobarea formală a guvernului; casele de ajutor existente se mențin însă fără să ceară vre-o aprobare. Și în afară de aceasta, pentru a ajuta disolvarea începută mai de mult a corporațiilor, chiar ale ucenicilor, — vechile *Gesellenladen* — dar pentru a încuraja și păstra casele de ajutor formate de ele, nu se permite excluderea unui ucenic d'ela contribuția la casa de ajutor, pe motivul că nu e membru al corporației. Încă o dispoziție însemnată se mai coprinde în acea lege: comunele pot declara obligatorie contribuția la casele de ajutor a tuturor lucrătorilor locali. De oarece comunele nu-și împlineau datoria în sensul acesta, se însărcinează anumite organe administrative cu controlul executării legii, și acestea pot crea în mod silit case de ajutor, unde nu există încă.

Așa dar, un principiu fundamental al asigurărilor

sociale, există recunoscut în legi anterioare introducerii acestor asigurări, și totuși generalizarea lui a fost privită și este încă privită în unele țări ca o revoluționare a stării actuale a lucrurilor. După ce voi arăta în amănunt și dispozițiile legislațiilor asigurărilor sociale, se va vedea că dela cele expuse mai sus până la noua organizare, în principiile ei, nu e un drum prea mare.

Mai deosebit e mersul așa numitelor „casse de ajutor libere”—*freie Hilfskassen*, —atât de organizările de mai sus, cât și de principiile asigurărilor de mai târziu. Ele erau creațiuni ale timpului mai nou, și nu coprindeau decât pe lucrători, cu excluderea oricărui amestec al întreprinzătorului în conducerea lor. Pornite mai ales din Anglia, aceste casse de ajutor s'au dezvoltat repede în prima jumătate a secolului trecut, odată cu mișcarea crescândă a muncitorimii. Nu puțin a contribuit la răspândirea lor agitația lui *Lassalle*. Legile au privit aceste casse de ajutor cu neîncredere, și chiar la introducerea asigurărilor sociale li s'a pus oarecari condițiuni pentru a putea fi „înscrise“ și pentru a se bucura de aceiași faoare a legilor de asigurare.

Tot ca și cea din Prusia, este și politica socială a Austriei, începând cam dela jumătatea veacului trecut. Mai întâi, ca o alcătuire a amintirilor trecute, legea din 1810 obligă pe stăpâni să îngrijească timp de o lună de servitorii lor bolnavi, și la 1837 asemenea dispoziții se întind și la patroni față de ucenicii lor. În ce privește asociațiile profesionale, legile austriace sunt mai conservatoare ale alcătuirilor trecutului și spiritul corporativ iese mai mult la iveală. Legea din 1859 determină noua stare de lucruri. Patronii sunt obligați să formeze asociații profesionale cu scopul principal al formării casselor de ajutor, la cari trebuie să contribuie și lucrătorii cu jumătate, cece însemnează împiedicarea alcătuirilor muncitorești separate. Acestea sunt așa numitele „casse corporative”—*Innungskassen*. Aceiași idee predominantă, de a ține la un loc pe întreprinzători cu lucrătorii lor, se vede și în dispozițiile privitoare la formarea casselor de ajutor ale lucrătorilor din fabrici sau din mine. Întreprinzătorii cu mai mult de 20 lucrători sunt obligați să formeze casse de ajutor pentru lucrători, și să contribuie și ei cu jumătate. Acestea sunt așa numitele casse de ajutor ale exploatărilor—*Betriebskassen*. La 1867 se unifică organizația acestor casse,

dar alături de ele se formaseră, ca și în Prusia, casse de ajutor libere, numai de către muncitori.

În celelalte țări germane, ca în țările scandinave, în Danemarca, Olanda și Elveția, numărul proletarilor nu a crescut așa de mult, de oarece industria mare n'a avut terenul favorabil sau, dacă astăzi există o industrie mare în unele din aceste țări, cum sunt țările scandinave, apoi această industrie în întinderea ei de acum nu are un trecut prea îndepărtat. De aceea, nici asociații muncitorești nu au fost prea multe, ca să formeze o preocupare de căpetenie a politicii sociale respective. Au existat pretutindeni asociații de ajutor și legislațiile le-au lăsat aproape fără să se ocupe de ele. Când asigurările sociale moderne au pus o problemă mai largă politicii sociale a statelor, atunci în aceste țări se trece direct la alcătuirile nouă și se încearcă introducerea organizării din Germania, lucru despre care se va vorbi mai departe. Totuși, și mai înainte s'au făcut legi, cari în mod accidental s'au ocupat cu cassele de ajutor. Astfel în Olanda la 1854 se reglementează funcționarea casseilor de ajutor existente, iar la 1891 se prepară calea noilor încercări. În unele țări, ca în Norvegia, vechile instituții de ajutorare a săracilor s'au înlocuit prin asigurările sociale; în altele, ca în Danemarca și Olanda, se continuă cassele libere de ajutor, pentru unele cazuri de ajutorare, de și de mai mult de două decenii se fac încontinuu încercări pentru introducerea noilor instituții.

În Anglia, grație bunei organizări a muncitorimii, s'au continuat vechile instituții până în veacul al 20-lea, fără ca vre-o schimbare principală să se petreacă. La 1875 se face legea fundamentală a societăților de ajutor muncitorești, luându-se toate măsurile folositoare, cerute de ele, pentru a nu se produce nereguli în conducerea lor. Averile unor asemenea societăți sunt foarte mari și ajutoarele date pentru cazuri de boală și lipsă a membrilor lor și a familiilor lor sunt însemnate. La 1896, pentru a corespunde și mai bine unor nevoi ivite în practică, se mai lărgeste puterea societăților de ajutor—*Friendly Societies*,—dar se mai crează și alte instituții menite să aibă același scop al asigurării soartii classelor de jos la nevoie. Aceste nouă instituții sunt așa numitele *Collecting Societies* precum și societăți de asigurare industrială,—*Industrial Assurance Companies*,—prin cari se

dă puțința muncitorilor să se asigure pentru bătrânețe sau pentru cazuri de moarte, plătind mici contribuții sau prime săptămânale. Efectul a fost așa de însemnat, încât astăzi aproape nu există familie în Anglia, neasigurată pentru caz de moarte. Până în veacul al 20-lea nu existau alte legi, cari să se abată dela organizarea de bună voe sau ajutorarea mutuală. În capitolul următor, se va vedea însă că enorme schimbări se fac într'un singur deceniu al veacului nostru.

O cale de mijloc, între intervenția statului din Germania, pentru a forma și regulamenta funcționarea caselor de ajutor, și între libertatea absolută a acestora din Anglia, urmează Franța și alte țări, cari o imită, ca Belgia și Italia. După ce trec primele timpuri ale Revoluției și ale războaielor lui Napoleon, se părăsește încet în Franța politica absolut contrară oricăror asociații. Cassele de ajutor muncitorești se păstraseră pe ascuns și în timpurile nefavorabile. Pentru că se păreau meni e să ușureze sarcinile statului privitoare la grija de cei săraci, încep mai întâi să fie primite și recunoscute, dar fără nici un sprijin. Astfel la 1834 se permite prin lege funcționarea lor, dar numai după ce vor dobândi aprobarea guvernului. Urmează apoi evenimentele din jurul anului 1848 și ideile se schimbă.

În acest timp, se încearcă și altfel de organizări ale muncitorimii, pentru a se ajuta singură. Acum se încearcă toate felurile de cooperative, ajutate cu subvenționări din partea statului. Un moment muncitorimea, mai ales cea din Paris, e stăpână pe destinele Franței. Dar cu cât se încearcă și nu reușesc alcătuirile formate din nou prin puterea statului, cu atât se îndreaptă mai mult ochii tuturor spre organizările proprii și libere ale muncitorilor.

Această nouă tendință se reflectă în legislația privitoare la cassele de ajutor muncitorești. La 1850 se înlesnește înmulțirea și dezvoltarea societăților de ajutor mutual, — *sociétés de secours mutuels*. Acestea dobândesc personalitatea morală, sunt scutite de orice fel de taxe în funcționarea lor. După această lege, se deosibiau două feluri de societăți de ajutor. Unele trebuiau numai să fie autorizate de guvern și aveau organizația cu totul proprie; acestea sunt asociațiile libere, — *associations libres*. Altele erau recunoscute ca stabilimente de utilitate publică și

funcționarea lor era influențată de amestecul puterii publice; acestea sunt societățile aprobate, — *sociétés approuvées*.

În general, societățile de ajutor mutual erau făcute mai cu seamă pentru caz de boală, uneori și pentru cazuri de invaliditate și pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor. Tot la 1850 se creiază însă o cassă națională pentru pensiunile bătrâneții. — *Caisse nationale des retraites pour la vieillesse*, — la care muncitorii puteau să se asigure prin contribuții mici pentru timpul bătrâneții. Această „Cassă națională“ a suferit continue schimbări pentru a fi cât mai la îndemâna muncitorilor. De oarece la început nu era nici o limită, în suma asigurării, cei bogați se grăbeau să cumpere acțiuni ale Cassii pentru sume mari și se asigurau profitând de avantajile acordate de stat. În legile de modificare următoare, se fixează o limită de asigurare, dar și atunci societățile private de asigurare, pentru a reasigura pe cei asigurați la ele, cumpărau rente ale Cassii naționale tocmai pentru aceia, cărora era perspectiva să li se plătească mai multă vreme o rentă. Statul a trebuit să dea Cassii naționale subvenții mari pentru acoperirea pierderilor.

Pe lângă această înlesnire de asigurare individuală a muncitorilor, se mai face o înlesnire de asigurare colectivă, și anume se permite societăților de ajutor mutual încă dela 1856 să adune un fond pentru rente la bătrânețe, la Cassa națională de depuneri și consemnațiuni. Nici această dispoziție nu a avut un rezultat practic însemnat. La 1898 se fac noi înlesniri directe societăților de ajutor. Nici o aprobare a guvernului nu se mai cere pentru aceste societăți; e destul să se înscrie la autoritățile locale respective, depunând statutele lor. Apoi primesc însemnate subvenții dela stat pentru rentele plătite membrilor. În acest chip, ele continuă până când intervin asigurările obligatorii.

Ca și în Anglia și Germania, alături de societățile de ajutor propriu zise, mai împlinesc aceiași funcțiune și sindicatele muncitorești. În Franța, organizația sindicatelor a fost multă vreme împiedicată și apoi niciodată nu a ajuns să fie unitară și să cuprindă întreaga muncitorime, pentru ca sindicatele să aibă mijloace mai mari la îndemână, pentru împlinirea scopului lor. În mod for-

mal, nu au fost permise sindicatele profesionale decât tocmai la 1884, prin legea sindicatelor, care indirect a avut atât de mare influență și asupra mișcării cooperative¹⁾. Ajutoarele date membrilor de sindicatele profesionale sunt însă neînsemnate, și de cele mai multe ori se mărginesc numai la susținerea grevelor muncitorilor.

Statul a înăncercat încă să înlesnească și asigurarea unui capital pentru caz de moarte, avându-se în vedere, mai ales situația urmașilor. Astfel la 1868 s'a întemeiat Cassa națională de asigurare în caz de moarte, — *Caisse nationale d'assurance en cas de décès*. Pentru a fi folosită de clasele de jos numai, se permite formarea unui capital până la 3000 fr. Și rezultatul acestei instituții a fost de puțină însemnătate.

Aproape toate legile franceze, amintite mai sus, au fost imitate în același timp și în Belgia. Și aici existau, ca și în Franța, încă mai de mult, societăți de ajutor ale muncitorilor. La 1851, un an după legea franceză din 1850, se copiază și pentru Belgia legea franceză. După această lege, există și aici două feluri de societăți de ajutor: recunoscute și nerecunoscute; legea se ocupă numai de funcționarea celor recunoscute, — *sociétés mutualistes reconnues*. La 1898 se permite și se regulează și funcționarea sindicatelor muncitorești, imitându-se legea franceză din 1884. Spre deosebire însă de sindicatele franceze, acele belgiene au contribuit mai mult la ajutorarea la nevoie a membrilor, încercând chiar întreprinderi economice sub forma cooperativă și întărindu-și puterile materiale. Atât asociațiile de ajutor mutual, cât și sindicatele, au dat mai mult ajutoare în cazuri de boală și adesea în timpul de lipsă de muncă, dar s'au îngrijit mai puțin de asigurarea unei rente la bătrânețe.

Pentru aceasta, dela 1850, ca și în Franța, s'a întemeiat o Cassă generală de economie și pensiuini, — *Caisse générale d'épargne et de retraite*, — sub garanția statului și conducerea guvernului. La 1865, 1900 și 1903 s'a modificat, dându-i-se în continuu înlesniri și subvenționări din partea statului. În timpul din urmă, subvențiile acordate încarcă bugetul statului cu 15 mil. fr. Dela 18 ani, oricine poate deveni membru al Cassii generale, plătind

¹⁾ A se vedea lucrarea mea: «Cooperatiia și Socialismul în Europa». București 1912/13.

contribuția fixată; iar dela 55, cel mult 65 ani, primește o pensie a bătrâneții.

În sfârșit, după legea franceză din 1868, amintită mai sus, se fondează și în Belgia la 1889 o instituție de stat pentru asigurarea vieții, adică pentru formarea unui capital pentru caz de moarte. Această instituție, condusă și subvenționată de stat, plătește urmașilor asiguratului suma asigurată și se asigură chiar și plata datoriilor ipotecare, contractate pentru construcția de case, o măsură de înlesnire a dobândirii unui adăpost pentru muncitorul bătrân și familia lui.

Am insistat mai mult asupra tuturor acestor instituții de asigurare, pentru că pe deoparte și astăzi sunt organizații neschimbate, iar pe de altă parte sunt socotite ca instituții de asigurare socială, sau în orice caz, formează un tip al asigurărilor, privite în toată întinderea lor. Pentru că formează o organizare existentă încă a ajutorării classelor de jos, va fi expusă mai în urmă, în rezultatele și amănunțele ei.

Pornind dela aceleași principii, dar influențate foarte mult de noile instituții de asigurare socială din Germania, se întemeiază și în Italia instituții de stat pentru înlesnirea asigurărilor muncitorești. De carece organizarea lor e foarte asemănătoare cu aceea a asigurărilor sociale obligatorii din Germania, afară de câteva puncte de principiu, aceste instituții vor fi expuse în capitolul următor. Aici trebuie citate numai acele instituții de stat puse la dispoziția muncitorilor pentru a se asigura de bună voie. Mai întâi, pentru asigurarea sau pentru ajutorul dat în caz de boală, nu există alte instituții decât vechile societăți de ajutor mutual,—*società di mutuo soccorso*. Ele primesc însă subvenții însemnate din partea statului și funcționarea lor e regulamentată prin legea din 1886. Pentru asigurarea bătrâneții și invalidității, există o casă națională de prevedere pentru bătrânețea și invaliditatea muncitorilor,—*Cassa nazionale di previdenza per la vecchiaia e per la invalidità degli operai*,—a cărei organizație tinde să împlinească exact același rol, ca și organele asigurărilor sociale din Germania. E întemeiată la 1898 și modificată apoi în mai multe rânduri. Toate modificările tind să se apropie de sistemul noilor alcătuirii de asigurare socială.

În țările din Răsăritul Europei, curentul dela începutul veacului trecut din Apus a triumfat mai ales aproape

de jumătatea veacului. În tot timpul jumătății dintâi a veacului al 19-lea se disolvă, prin lege sau de fapt, toate corporațiile vechi, sau își pierd dreptul de monopol în ramurile industriale proprii. Ele rămân ca societăți de ajutor, de oarece erau necesare și pentru meseriașii, întreprinzători independenți. O mare industrie se dezvoltă greu în Răsărit și unde este, capitalurile străine o năpădesc. În acelaș timp, concurența țărilor apusene stăbește puterea meseriașului, care nu se folosește decât de mijloacele de muncă ale unei alte vremi mai înapoiate. De aceea, meseriașii și lucrătorii salariați aveau nevoie să se ajute în comun și alte alcătuirii tradiționale afară de vechile corporații nu existau. Singurele ajutoare le au din rămășițele corporațiilor, sau din noi societăți alcătuite în comun pe aceleași baze. Legislațiile respective, după ce oglindesc epoca de desființare a asociațiilor monopoliste, încep spre sfârșitul veacului trecut, odată cu așa zisele „încurajări ale industriei naționale“, să se ocupe și de societățile de ajutor.

În general însă, se caută să se reproducă legislațiile apusene în starea lor de astăzi. Astfel în România, prin legea minelor din 1895, pe lângă dispozițiile principale privitoare la exploatarea minelor, se introducea și un întreg sistem de asigurare socială, aproape identic cu cel din Germania. Legea n'a durat, și odată cu ea a dispărut și dispozițiile de asigurare, fără să se fi început. Tendința urmărită mai apoi se apropie de aceea a legislațiilor respective din țările latine din Apus, și anume încurajarea societăților libere de ajutor, fără creierea aceluiași instituții de înlesnire. Totul însă se bazează pe ruinele alcătuirilor corporative. Corporațiile sunt privite ca instituții de apărare a industriei naționale față de concurența străină și încurajate ca atare. Legea meseriilor din 1902 obligă pe toți membri corporației să fie și membri ai casnelor de ajutor ale corporațiilor sau să se asigure la societăți private de asigurare. Voi arăta mai în urmă rezultatul real. Odată cu deschiderea unor domenii ale industriei mari în România, în timpul din urmă, pe lângă muncitorimea manufacturieră, vechia classă a ucnicilor: cu multe caractere asemănătoare și astăzi, se formează o classă a muncitorilor mineri, adevărată classă de salariați, ca cea din apus, lipsiți însă până acum de orice organizare și fără nici o putere în fața întreprin-

zătorilor capitaliști, cea mai mare parte streini, constrânși în patria lor să contribuie la instituțiile de ajutorare ale muncitorilor, ori să întrețină ei singuri aceste instituții, ceea ce mai face încăodată plata unui salariu, care nu se micșorează. Acești întreprinzători sunt liberi de orice îndatoriri în „țările de exploatare nouă“ și de aceia capitalurile rentează enorm în aceste țări. În lumea muncitorilor din aceste întreprinderi, cele mai multe de exploatare a petrolului, nu există încă organizări de ajutor, și din cauza unei educații profesionale de abia începute, nici organizări profesionale, de apărare a intereselor muncitorești față de întreprinzători.

În expunerile de mai sus am lăsat la o parte o problemă de asigurărilor muncitorimii, problemă, născută de timpurile mai nouă ale industriei. Aceasta este asigurarea împotriva *accidentelor muncii*. În această parte va fi vorba numai de încercările de rezolvare a ei pe baza concepțiilor juridice comune, căci noua bază juridică a rezolvării ei va fi expusă în capitolul următor, odată cu arătarea introducerii întregului sistem al asigurărilor sociale.

În timpurile medievale, accidentele muncii nu erau atât de dese, sau mai exact, muncitorul nu era expus la prea multe accidente, în afară de acelea, pe care întâmplările normale le-au aruncat în toate timpurile asupra vieții oamenilor. Când oamenii încep a scormoni măruntăele pământului, trăind mai toată viața sub pământ și amenințați de loviturile dese ale prăbușirilor, exploziilor, etc., când forța mașinilor din industrie face din puterea brațelor omenești o simplă roțiță vie a unui imens mecanism, când forța vaporilor se aplică în diferitele chipuri de transporturi de oameni și bunuri, când și văzduhul începe a fi străbătut de construcțiile ingeniozității omenești, se înțelege că viața devine tot mai amenințată de accidentele, care îi pun sfârșit. De sigur, nu toți oamenii se avântă în regiunile aerului, și chiar nu toți călătoresc așa de des pe căile ferate, dar masse numeroase de oameni lucrează în fabrici și în mine toată viața lor și nu lasă familiilor lor altă perspectivă în viață, decât uruitul asurzitor și fumul înecător al mașinilor, sau întunerecul galeriilor umede din fundul pământului. La fiecare moment, viața acestor oameni e amenințată de lovitura morții sau a unei infirmități pe tot restul zilelor, iar

urmașii sunt amenințați să piardă sprijinul înainte de a fi dobândit destulă putere să poată duce și ei mai departe aceeași viață grea, cum le-o hărăzește destinul lor, în vremea civilizației celei mai înalte, ajunse vreodată pe pământ. Și fiindcă sunt țări în Apus, în cari numărul acestor oameni ajunge jumătatea populației întregi, dacă nu o întrece, a trebuit neapărat ca problema asigurării pentru asemenea cazuri de nenorocire să preocupe politica socială a statelor. N'a existat această problemă în trecut, chiar la popoarele înaintate antice, pentrucă, după câte știri ne dă istoria civilizației omenești, în nici o vreme nu a fost răpită mai multă forță a naturii și pusă la îndemâna omului sau amestecată cu mișcările lui; și natura e oarbă în deslănțuirea forțelor ei, când scapă o clipă din mâna omului. În industrie, întrebuițarea tuturor invențiilor veacurilor din urmă e legată de dezvoltarea marilor întreprinderi, căci numai prin ele se pot aplica cu folos marile invenții de cucerire a forțelor naturii. Întreprinzătorul e marele capitalist, care ese la iveală tot mai mult în ultimele două veacuri trecute. Sub comanda lui se găesc marile armate de muncitori, cari se mișcă unde sunt așezați, și a căror soartă stă în mâinile conducătorului, nu numai în ce privește traiul zilnic, dar și în ce privește siguranța vieții dintr'un moment într'altul, căci dacă întreprinzătorul n'a fost îndemânatec, ori n'a voit să fie, preferind să se ridice peste jertfa vieților omenești, atunci au venit intoxicați, asfixieri, explozii etc. Dar oricât de îndemânatic și de uman ar fi întreprinzătorul, sau reprezentantul său, în conducerea exploatării, nenorocirile tot se întâmplă, căci nu e știința omenească atotputernică, și poate nu va fi niciodată, ca să poată evita orice nenorocire, și în orice caz, realitatea de până acum a arătat că nenorocirile se întâmplă, chiar dacă a fost cea mai necriticabilă prevedere. Cine e răspunzător de victimele accidentelor, sau mai bine, cine repară pierderile?

Industria modernă, cu toate pericolele ei, a apucat societățile omenești organizate pe baza concepției altor vremuri, în ce privește regularea raporturilor dintre oameni. Dreptul roman, rezultatul vieții trăite a societății romane, în toată evoluția ei, coprinzând în el și experiențele altor societăți mai vechi, se infiltrează încetul cu încetul în lumea nouă, așezată pe ruinele celei dispărute, și formează iarăși temelia organizărilor sociale. Și mai de mult

pătruns, triumfă și el totodată cu triumful capitalismului, fiind consacrat în codul napoleonian și apoi rând pe rând în toate țările Europei. Nu existau în viața societății romane accidente ale muncii din industria modernă și de aceea nu se oglindesc în dreptul roman. Ceea ce exista atunci, apropiat de problema de față, se găsește oglindit în dreptul roman, și principiile stabilite servesc și astăzi la rezolvarea raporturilor asemănătoare. Societatea romană era o societate agricolă și munca se făcea cu vite și sclavi. Accidentele materiale puteau fi cauzate de altul, de de un întreprinzător salariatului său, dar de un întreprinzător, care vătămă instrumentele de lucru ale altuia. Când vitele sau sclavii unuia erau omorâți de altul, sau când altă pagubă le era făcută, pricinuitorul era condamnat și era fixat în ce cazuri și câtă despăgubire va da¹⁾. Cu ocazia acestor fapte, s'au născut diferențierile și terminologiile: *dolus*, *culpa*, cu diversele lor nuanțe, apoi despăgubirile pentru *damnum*, *lucrum cessans* etc., noțiuni juridice trecute în codurile de legi civile ale popoarelor moderne. Principiile dreptului roman așa dar, erau singurele, cari se puteau aplica și în cazurile de *accidente de muncă* din industrie și chiar din agricultura cu motoare. Cum s'a pus problema aceasta și care a fost soluția dată?

Se produce un accident într'o fabrică, ori într'o mină, și mulți lucrători rămân în urma lui incapabili de muncă și deci incapabili să-și mai câștige cele necesare, sau mulți lucrători își pierd viața și rămân după ei văduve și orfani fără sprijin. *Cine repară pagubele suferite? Dreptul comun, adică dreptul roman, spunea: cine e responsabil de cauzarea accidentului, prin urmare acel vinovat. Și cine are să ceară repararea pierderilor?* Dreptul comun spune că *victimă, are să dovedească vina, culpa sau chiar „dolus“, al presupusului pricinuitor.* Acestea sunt principiile și aceasta este procedura, după care se con-

¹⁾ În *Lex Aquilia* se găsește: Cap. I *Si quis servum servamque alienum allenamve quadrupedumve pecudem injura occiderit, quanti ea res in eo anno plurimi fuerit, tantum aes domino dare damnas esto.* Cap. III *Ceterarum rerum praeter hominem et pecudem occisos, si quis alteri damnum faxit, quod usserit fregerit ruperit injuria, quanti ea res fuerit in XXX diebus proximis, tantum aes domino damnas esto.* (Citat de M. Wagner l. c).

duc și astăzi unele țări în rezolvarea urmărilor accidentelor muncii, dar numai puține țări, și nu acele mai bine organizate și mai culte.

După scurta excursie pe terenul unor chestiuni juridice, necesare pentru scoaterea interesului problemei de față, istoria încercărilor de ajutorare și asigurare a victimelor accidentelor muncii poate fi mai ușor urmărită. În general, toate încercările, cari vor fi expuse aici în scurt, sunt acelea cari se bazează pe principiile juridice expuse mai sus, căutând să le îndulcească asprimea față de victimele accidentelor, până ce la un moment dat, privitye mai de aproape, principiile nu mai sunt aceleași. Dar de părăsirea întregii concepții juridice și de înlocuirea ei cu alta cu totul nouă, nu va fi vorba aici.

Un accident de muncă în industrie nu e cauzat direct niciodată prin fapta întreprinzătorului, împotriva căruia se poate îndrepta cererea de despăgubire. Și sunt atâtea grade, nu de vină, dar de neglijență, dela nepăzirea unor măsuri de igienă sau întrebuințarea unor mașini imperfecte, până la angajarea unui lucrător, cu puțină îndemănare, dar expus mizeriei din cauza lipsei de lucru, și care angajat a fost cauza unui accident, care aduce pierderea multor vieți! Dar se poate ca întreprinzătorul să nu fie de loc vinovat, nici direct, nici indirect, și totuși accidentul se întâmplă, ca o urmărire firească a imperfecției științei aplicate, și de aceasta nu poate fi făcut responsabil nici fizicianul, nici chimistul, cari au lucrat o viață întreagă în laboratorii lor, pierzând poate și ei viața, ori o parte a organelor ei.

Și încă un ultim caz. Se poate să fie vinovat chiar muncitorul, de nenorocirea, care l-a izbit, din cauza neglijenței ori nepriceperii lui. Poate fi lăsat apoi fără sprijin el și familia lui, după ce și-a petrecut cea mai mare parte a vieții, învârtind roata unei mașini, care a produs obiecte folositoare lumii întregi și mai ales milioanele ori miliardele întreprinzătorului? Apoi, în afară de toate acestea, cum o să dovedească muncitorul, cu slabele lui mijloace, vina întreprinzătorului, mai cu seamă când el și tovarășii lui mai speră să depindă de întreprinzător? În sfârșit, cât e despăgubirea, cât costă o viață omenească, sau pierderea unuia din organele ei? Și la urma urmei, câte dușmăanii de moarte și câte uri sociale nu nasc procesele de asemenea natură!

Toate aceste probleme s'au pus în veacul trecut, și parte au fost rezolvate tot pe baza principiilor dreptului comun, parte au fost cu desăvârșire înlăturate de introducerea asigurărilor sociale moderne. Se pot deosebi mai multe sisteme, numai pe baza dreptului civil.

Pe teritoriul german, cel dintâi pas în rezolvarea problemei îl face Prusia prin legea dela 1838. *Principiul nou introdus e următorul: Orice întreprinzător e răspunzător pentru toate accidentele ivite în acitivitatea întreprinderii sale și va trebui prin urmare, din principiu, să plătească pagubele.* O părăsire completă a terenului dreptului comun nu se face. Întreprinzătorul va fi achitat de despăgubire, dacă va dovedi că accidentul a provenit din vina lucrătorului căzut victimă. Era un progres mare, căci *trebuia întreprinzătorul să dovedească* un fapt așa de greu de dovedit și de cele mai multe ori inexistent. Dacă nu reușia să facă această dovadă, era condamnat. La 1871 legea prusiană a responsabilității—*Haftpflichtgesetz*—se întinde în toată Germania. De oarece procesele numeroase între întreprinzători și lucrători dădeau naștere la o veșnică rivalitate și ură între ei, legea n'a ținut mult și a fost înlocuită prin alta bazată pe principiul cu totul nouă, și cari fac parte din sistemul asigurărilor sociale. O asigurare oarecare era și în legea responsabilității, de oarece întreprinzătorii puteau asigura pe lucrători la diferite societăți private sau la cassele de ajutor ale lor, despre care s'a vorbit mai sus.

În același sens, s'a făcut o schimbare și în Anglia. Până la 1880 a avut putere dreptul comun pentru rezolvarea proceselor ivite în urma accidentelor muncii. La 1880 se face legea responsabilității întreprinzătorilor,—*Employers Liability Act*,— prin care se fixează responsabilitatea pentru cazuri speciale, fără a se schimba principial sarcina dovedirii culpii. La 1898 se adoptă principiul legii germane din 1871, dar *tot lucrătorul trebuie să ceară darea în judecată pentru despăgubiri*, și apoi întreprinzătorul nu e silit să se asigure, pentru a putea răspunde în orice caz pentru pagubele produse de accidente. Legea aceasta e rămasă însă în principiile ei până astăzi, iar modificările de mai târziu au întins numai aplicabilitatea ei la un cerc mai mare de întreprinderi. Astfel la 1900 se întinde aplicarea și în agricultură. La 1906 aceleași dispoziții sunt întinse la 13 milioane de

oameni, și se reglementează în amănunt quantumul despăgubirilor, pentru a se evita prea multele procese. Renta plătită ca despăgubire victimei unui accident se ridică până la 50% din salariul obișnuit pe tot restul vieții lui, sau văduvei și copiilor până la 16 ani.

Aceasta este legea despăgubirii umncitorilor—*Workmen Compensation Act*—din 1906, existentă și astăzi în Anglia. Aceleași principii și aceleași dispoziții le observă și legea daneză din 1898, întinsă și la agricultură în 1908.

Mult mai departe decât legile engleză și daneză merge legea italiană respectivă. La 1883 se declară principiul responsabilității întreprinzătorului, ca în legea germană dela 1871, și se înființează o cassă națională de asigurare, —*Cassa nazionale di assicurazione per gli infortuni degli operai sul lavoro*, la care se pot asigura întreprinzătorii pentru eventualele despăgubiri, ce vor trebui să plătească. Asigurarea nu era însă obligatorie și rezultatul a fost slab. De aceea la 1898 se declară asigurarea obligatorie, însă ea se poate face la orice instituție de asigurare. De altfel legea din 1898, în dispozițiile ei, generale, face parte din noul sistem al asigurărilor sociale; despre ea se va mai vorbi la locul cuvenit.

Un sistem intermediar între legile engleză și daneză și între cea italiană se găsește în Franța. Legea franceză din 1898, cu modificările posterioare, e un amestec din principiile responsabilității cu ale asigurării. Intr'adevăr, ca și în legea engleză, se prevede în principiu responsabilitatea întreprinzătorului, dar pe lângă aceasta se dă *victimei un drept de preferință la urmărirea întreprinzătorului* și mai mult decât atât, *statul garantează în ultimul caz pentru obligația de despăgubire a întreprinzătorului*. Dar, spre deosebire de legea italiană, nu se obligă întreprinzătorii să se asigure.

Acestea sunt diferitele sisteme de rezolvare a problemii accidentelor muncii și cu ele termin expunerea tuturor încercărilor de asigurare a muncitorilor, mai înainte de introducerea asigurărilor sociale moderne, căci toate cele expuse sunt reînvieri și îmbunătățiri parțiale, și izolate ale unor alcătuirii din vremuri trecute. Peste toate cele expuse până aici, se face, sunt acum trei decenii, un pas mai departe în Germania. Ținând seama de alcătuirile existente, instituțiile create nu se păreau ceva cu totul nou, pentrucă elementele lor se găseau și mai înă-

inte. Și cu toate acestea, prin generalizarea unor manifestări parțiale, se face o adevărată revoluționare față de trecut și se pune bazele unei instituții potrivită cu organizarea economică a timpului. Despre aceasta va fi vorba în capitolul următor, în limitele cadrului istoric al acestei părți a studiului.

Literatura Specială: Nu există un studiu general asupra chestiunii tratate în acest capitol. În mai toate scrierile, societățile de ajutor mutual sunt socotite ca făcând parte din asigurările sociale și nu ca o treaptă intermediară în evoluția asigurărilor claselor de jos. Apoi studiile asupra acestei chestiuni sunt neîndestulătoare, întru cât societățile muncitorești de altă natură, sindicatele, au atras toată atenția. Scrierile existente se referă la câteva țări. Astfel: *Tranqueville: Etude sur les sociétés de secours mutuels d'Angleterre* 1863; *M. Wagner: Die Deutsche Arbeiterversicherung* Berlin 1906, una din cele mai complete scrieri în această privință. Numeroase scrieri studiază situația societăților de ajutor mutual în momentul introducerii asigurărilor sociale. Astfel: *Max Hirsch: Die gegenseitigen Hilfskassen und die Gesetzgebung*. Stuttgart 1876; *H. B. Oppenheim: Die Hilfs und Versicherungskassen der arbeitenden Klassen* Berlin 1875; *Schäffle: Vereinigter Versicherungs und Sparrdienst bei Zwangshilfskassen*. Tübingen 1884; *Bödiker: Beitrag zur Geschichte der Arbeiterversicherung in Deutschland* Berlin 1902; *Leyers: Die Hilfskasse in Gegenwart und Zukunft*. Tübingen 1888; *Jenny: Das englische Hilfskassenwesen in neuerer Zeit*. Berna 1905; *Maurice Bellom: Les lois d'assurance ouvrière à l'étranger* Berlin 1900 și în ani următori; în mare parte se analizează noua situație a societăților de ajutor mutual în urma legilor de asigurare după vechiul sistem de tranșiție, de care s'a vorbit în capitolul acesta al studiului nostru. În sfârșit, articolul asupra asigurărilor în *Handwörterbuch der Saatswissenschaften* scris de *Van der Borgh* și numeroase articole în *Reichs-Arbeitsblatt*, pe ultimii ani.

CAP. IV.

ISTORIA ASIGURĂRILOR SOCIALE MODERNE

§ 1. Privire Generală

Se poate neapărat ca odată cu expunerea istoricului asigurărilor sociale să se trateze întreaga chestiune, cu principiile și organizarea lor și cu schimbările suferite dela început și până astăzi. După cum s'a arătat dela început, concepția întregului subiect, care mă preocupă, este mai largă decât explicarea unei legislații, sub forma unui comentar juridic. Problema mă preocupă în primul rând din punct de vedere economic. Ca atare, se pun chestiuni, pentru explicarea cărora se cer lungi excursii în domeniul economiei politice. Povestirea, făcută din punct de vedere istoric, și coprinzând explicarea tuturor chestiunilor, ar fi atât de îngreuiată, încât cu multă trudă s'ar putea urmări. De aceea, s'au scos expunerile principiilor fundamentale ale asigurărilor sociale, precum și descrierea organizării lor de fapt de astăzi și s'au lăsat să fie tratate în altă parte a acestui studiu. Aici, în partea istorică, nu se va vorbi prin urmare decât de introducerea succesivă a legislațiilor asigurărilor sociale în diferitele state moderne. Se înțelege dela sine, că nu s'ar putea face această expunere istorică a introducerii asigurărilor, fără a se atinge și probleme de principii sau de organizare, prevăzute în diferitele legi. Ele vor fi însă mai mult anunțate, decât discutate, și mai în urmă, la locul cuvenit, vor fi supuse unei judecăți critice.

Care vor fi punctele conducătoare ale expunerii, limitate în rândurile de mai sus? E mult mai ușor de urmărit exemplificarea, dată mai apoi, dacă se expune dela început mersul general, și apoi se poate prinde din exemple tot ceea ce pot da ele, când mai dinainte se

știe de ce sunt aduse. Căci într'adevăr, exemplele de legislații, ori în genere de fapte, nu pot avea nici scopul de a arăta o erudiție din partea autorului, sau de a înlesni înfățișarea de erudiție a celui ce se folosește de ele, și nici de a le prezenta ca modele de imitat, unde nu există, și unde împrejurările însoțitoare pot fi altele. Exemplele sunt aduse pentru ilustrarea unor adevăruri, scoase din înlănțuirea cauzală a faptelor, așa cum a prins-o și înțeles-o autorul unui studiu oarecare, în cazul de față, cum a înțeles-o autorul acestui studiu. Cu expunerea generală a înlănțuirii cauzale a faptelor se arată și pătrunderea proprie a scormonitorului faptelor, și se ușurează și pentru cetitor înțelegerea celor spuse.

În cele două capitole precedente, am expus toate alcătuirile încercate în diverse timpuri pentru a ajuta pe acei căzuți în mizerie, sau în genere pentru a preveni căderea în mizerie a classelor de jos. Căile încercate au fost două: sau societatea organizată,—stat, comună, biserică. etc.,—își ia sarcina să îngrijească de săraci, atunci când sunt văzuți în mizerie; sau în clasele de jos,—mai ales ale muncitorimii proletare, cea mai expusă mizeriei,—se formează instituții de ajutorare reciprocă și societatea organizată le încurajează și câte-odată le ajută, în orice caz nu le împiedică. Aceste două căi sunt privite aici în ultima lor fază, cu alte cuvinte vederea nu se întinde asupra veacurilor trecute mai de mult, când alte organizări economico-sociale ofereau alte adăposturi pentru cei expuși mizeriei, și nici asupra vremii nu tocmai îndepărtate, când societatea organizată vedea un pericol în instituțiile de ajutorare proprie ale muncitorimii. Vederea se întinde, la fixarea celor două căi de mai sus, numai asupra timpului, care formează pragul epocii asigurărilor sociale, obiectul acestui capitol.

Amândouă încercările nu au corespuns timpului; nici îngrijirea săracilor, nici societățile de ajutor mutual. Și nu au corespuns, pentru că în fapt au fost ineficace, sau au adus statelor greutate de neînving în împlinirea datoriilor lor. Reformele sociale sunt aduse de necesități practice, nu de raționamente logice. În realitate, cu alcătuirile de până aci, nici statul nu putea să-și mai ducă la infinit sarcina de a întreține pe cei ce nu puteau trăi singuri, lăsând la o parte degradarea demnității omeștești de a transforma în miluit pe omul, capabil de muncă

sau care a fost capabil de muncă într'un timp al vieții lui, și nici societățile de ajutor mutual nu coprindeau pe toți cei ce aveau nevoie de ajutor, sau, mai bine, nu coprindeau tocmai pe cei ce aveau mai mare nevoie. In lumea acestora, clocoțiau pornirile de revoltă, îndreptate împotriva tuturor și împotriva sorții lor nenorocite, până ce le apare în față câteva licăriri amăgitoare, teoriile socialismului, și îi îndreaptă împotriva altor clase de oameni și împotriva întregii organizații sociale, cu tot ceea ce lăsa moștenire civilizația atâtor veacuri trecute. Aceasta era realitatea pusă în fața conducătorilor politicii sociale din diversele state moderne și această realitate a adus noile instituții de asigurare socială, care însemnează înnoirea unor stâlpi putrezii ai construcției economico-sociale.

Prin urmare, faptele au impus reformele, de care e vorba, și nu consecințe raționale, scoase din elementele organizării economice nouă, și aceste fapte vor fi expuse aici. Dar manifestările sociale nu trebuiesc să acopere câmpul, pe care se mișcă puterile, ce determină manifestările, pentru că numai când se cunosc acele puteri se pot înlătura manifestările înșelătoare sau trecătoare. Am crezut în paginile trecute că pot găsi o potrivire între organizația economico-socială și între instituțiile de ajutorare a celor săraci și credința nu e nici proprie și nici singură în ce privește trecutul. Să nu fie și acum o cauză mai îndepărtată a introducerii asigurărilor sociale, o cauză determinantă a manifestărilor de nemulțumire și de amenințare a organismului social de astăzi, să nu fie și aici o nepotrivire a instituțiilor de ajutorare, arătate mai sus, cu organizarea economico-socială a timpului? Dacă ar fi așa, apoi faptele, cari au cauzat direct aducerea instituțiilor nouă, sunt numai efectele unor instituții nepotrivite cu timpul. Că e așa, voi încerca mai în urmă să arăt. Deocamdată, aici va fi vorba numai de arătarea faptelor imediate, cari au făcut să se treacă la un nou sistem de asigurări sociale.

Aproape în toate statele Europene, se simte nevoia unei instituții pentru îngrijirea celor căzuți în mizerie și pentru prevenirea acestei căderi. Cel puțin în statele industriale din Apus sunt aceleași cerințe. Nu pretutendeni însă se și crează instituțiile potrivite, ba chiar trece vreme multă până să fie imitate, după ce au fost create și experimentate aiurea. Această întârziere e și o dovadă a

însemnătății nouilor alcătuiți și a transformărilor mari, ce trebuie să împlinescă, distrugând multe piedici: organizații imperfecte, resturi ale trecutului, cu credințele legate de ele. Dar în afară de aceasta, *mai e și o dovadă de aceia ce aduce puterea unor oameni în evoluția organizațiilor sociale, cari nu sunt numai jocul unor lupte de clasă, căci nu oriunde luptele acestea se ivesc, rezultă din ele organizații mai bune.*

Mai întâi, în Germania se rupe cu trecutul și se pornește pe calea cea nouă. În momentul introducerii asigurărilor sociale în Germania, se privește neapărat problema aproape în întregimea ei, pentru că fiind vorba de un sistem de instituții nouă, încă neexperimentate, trebuiau analizate eventualele urmări, în toate amănunțele lor. Dar din desbaterile de atunci, se dă și concepția nouă a sistemului de asigurări sociale, reprezentată de susținătorii lui, față de aceia a reprezentanților tradiției neschimbate. Așa că, o cât mai completă expunere a împrejurărilor, însoțitoare introducerii noilor instituții în Germania, va evita reproducerea ei pentru alte țări, unde s'au oglindit aceleași idei, când s'au introdus, sau s'a încercat să se introducă aceleași instituții.

Inceputul, odată făcut în Germania, e imitat apoi în alte țări; în unele, îndată ce în Germania s'a pus în aplicare legile, în altele, mai târziu și de abia în deceniul dintâi al veacului nostru, iar în altele, se fac încercări de câteva decenii, aducându-se proiecte asemănătoare și schimbându-se neconținut, în legătură cu schimbările politice. În expunerea acestor fapte, nu mă voi servi de timp ca un criteriu, dar de tendințele fundamentale ale diferitelor încercări, de curente provocate în politica socială a statelor moderne în urma introducerii asigurărilor sociale în Germania.

După acest criteriu, se pot deosebi trei mari curente în societățile culte ale timpului. Un prim curent este modificarea și îmbunătățirea continuă a alcătuirilor vechi de ajutorare a classelor de jos, dar o atât de mare îmbunătățire și modificare, încât, la un moment dat, rezultatul e același ca și al asigurărilor sociale din Germania, sau atât de aproape e organizația ajunsă, încât o lege de generalizare a ceea ce există, însemnează imitarea organizațiilor din Germania.

Un alt curent este imitarea exactă a instituțiilor ger-

mane respective, de multe ori cu oarecare lipsuri, și foarte adeseori imperfecte, chiar dacă sunt o copie fidelă, de oarece împrejurările economico-sociale sunt altele.

În sfârșit, un al treilea curent, răspunzând aceluiași nevoi, tot în aceeași măsură ca și asigurările sociale din Germania, se bazează însă pe alte concepții sociale, întrebuintând în anumite ramuri de asigurare alte mijloace și alte organizații; e un sistem infiltrat de alte vederi, decât acelea ale celor ce cred în continuitatea fundamentelor organizației noastre economico-sociale, de vederi socialiste. Toate aceste curente vor fi ilustrate aici prin fapte, fără a fi supuse unei cercetări critice.

După ce s'au realizat asigurările sociale, într'un fel sau altul, s'a văzut că eficacitatea lor depinde de o instituție ajutătoare, cel puțin pentru o parte din oamenii, coprinși în instituțiile formate. Într'adevăr, după cum se va vedea din expunerea faptelor, asigurații pentru diversele cazuri de nevoie viitoare adună singuri, din produsul muncii lor actuale, o parte din fondul total, din care vor primi ajutoarele eventuale. Dar, dacă munca încetează, atunci când puterile muncitorului sunt în toată întregimea lor, el nu mai poate contribui pentru strângerea fondului, destinat ajutoarelor în alte cazuri. Prin urmare, întreaga asigurare nu mai are efectul dorit pentru acest muncitor și organele asigurării sunt turburate în funcționarea lor, dacă ar trebui să-și împlinească scopul întreg, pentru care sunt create. A trebuit așa dar să se găsească un mijloc, prin care muncitorul să poată și să trăiască în timpul lipsii de lucru și să continue să plătească și contribuția pentru asigurarea împotriva altor cazuri de nevoie. De aici s'a născut noua problemă a asigurării împotriva *chômage-ului*, cum se zice mai ușor prin împrumutarea unei expresii franțuzești. Se înțelege, că îngrijirea de ajutor în timpul lipsii de lucru nu e nouă și nu e adusă numai de noile asigurări sociale. Din potrivă, ea a format scopul practic primordial al tuturor organizațiilor proletariatului modern, iar formele, sub care s'a încercat să se răspundă acestei nevoi, există încă și astăzi. Când vin asigurările sociale, promotorii și conducătorii lor încearcă să creeze un sistem de asigurări cât mai complet și mai durabil și astfel încercările de asigurare împotriva *chômage-ului* ies din cadrul preocupărilor exclusive ale sindicatelor și devin o problemă

a politicii sociale, în același cerc de preocupări asupra asigurărilor sociale. Ceeace s'a făcut până acum pe acest domeniu, va fi expus aici în elementele sale esențiale.

În sfârșit, obiectul acestui studiu este expunerea completă a unui sistem de instituții sociale încă neterminat în construcția lui definitivă. De aceea, tot ce apare în fapt în legătură cu acest sistem, îmi va ușura prinderea tendințelor de prefacere și îmbunătățire a ceea ce există și prezentarea la urmă a tabloului complet. Așa că, în această parte istorică, e locul să fie expuse și proiectele cari introduc părțile nouă în legislațiile existente, mai ales pentru că în timpul din urmă aceste încercări sunt foarte numeroase. Acesta fiind mersul general al chestiunilor discutate aici, rămâne să fie adusă ilustrarea prin fapte.

§ 2. Cauzele introducerii asigurărilor sociale moderne

De ce s'au înlocuit vechile organizări de ajutor mutual, cu instituțiile de asigurare socială? Dintre cauzele, anunțate mai sus, analizăm mai întâi lipsa rezultatului practic, ce trebuia să se aștepte dela societățile de ajutor mutual.

Câteva date statistice ne pot arăta dintr'odată tabloul real al efectelor celor două feluri de instituții. Cifrele statistice se pot aduce în diferite chipuri. S'ar putea spre exemplu să arăt câți din acei ce au nevoie să fie asigurați erau membri ai societăților de ajutor mutual și câți erau lăsați fără nici un ajutor. Sau, se poate compara numărul membrilor societăților de ajutor cu numărul membrilor organelor de asigurare într'o țară, unde erau mai înainte numai societăți de ajutor și apoi s'au introdus asigurările sociale. Voi alege aci însă un alt procedeu, mai ales pentru că e vorba de arătarea necesității introducerii asigurărilor în toate statele, și nu numai într'o anumită țară, a cărei istorie a asigurărilor aș povestio și aleg alt procedeu, care se va vedea îndată, pentru că împotriva celor de mai sus s'ar putea aduce obiecții, cari ar micșora efectul contrastului, rezultat din compararea cifrelor. Într'adevăr, comparând numărul membrilor societăților de ajutor cu acela al membrilor din instituțiile de asigurare de mai târziu, se poate spune că și alte motive au contribuit la mărirea numărului din urmă: răspândirea cul-

turii pe de o parte a făcut pe om mai prevăzător, iar proletizarea continuă pe de altă parte, a adus o masă de oameni tot mai mare să fie expusă pericolelor obișnuite ale vieții lor profesionale. Iar primul procedeu, după care s'ar arăta numărul ajutărilor față de cei fără sprijin, nu arată superioritatea comparativă a instituțiilor de asigurare socială.

Procedeu înțeles aici va fi următorul: Pentru țările, cari au încă societățile de ajutor mutual la baza organizării ajutorării classelor muncitoare, chiar dacă acele societăți sunt ajutate de stat, se va da numărul membrilor asiguraților în acele societăți față de numărul total al lucrătorilor salariați, cari sunt socotiți după părerea comună că trebuie să se asigure împotriva diverselor întâmplări, cari îi pot arunca în mizerie. Față de aceste cifre, se va așeza numărul asiguraților din instituțiile de asigurare socială din Germania, unde aceste instituții au un trecut mai lung și deci pot arăta rezultate mai precise¹⁾.

Membri la casele de ajutor ale muncitorilor erau :	Numarul total al muncitorilor salariați era :	Pentru cazuri de boală în Germania erau :
In Franța . . . 4,1 mil. (1907)	9,5 mil.	13,2 mil. asigurați
» Belgia . . . 420.000 (1909)	2,1 »	din 16 mil. salariați,
» Italia . . . 1 mil. (1905)	10 »	în 1908.
» Anglia . . . 6,1 mil. (1907)	13,5 »	

Din aceste cifre, se vede că în Anglia, unde muncitorimea e atât de bine organizată, cifra membrilor la casele de ajutor nu ajunge încă jumătate din numărul total al lucrătorilor. Și mai puțin rezultat în Franța. În Belgia numărul celor ce pot găsi un sprijin la nevoie e mai mic chiar decât $\frac{1}{4}$ din numărul salariaților, iar în Italia de abia $\frac{1}{10}$ din numărul total al salariaților. Față de aceste cifre și rezultate, vedem în Germania asigurați, numai pentru caz de boală, mai mult de 13 mil. lucrători din 16 mil. salariați.

¹⁾ Referitor la aceste date a se vedea : Articolul și tablourile sinoptice publicate de mine sub titlul : «Asigurările sociale în Europa» în «*Buletinul Statistic al României*» No. 15—16 din 1911 și diversele studii la articolul *Arbeiterversicherung* în *Handw. der Staatswiss.* ed. III. 1909.

Se pot da cifre și pentru alte țări, pentru a arăta cât de puțin rezultat au dat cassele de ajutor mutual față de nevoile sociale, simțite în toate țările. Astfel și în România, în urma unei anchete a Ministerului de industrie și comerț¹⁾ din anul 1909 se stabilește că în 1908 existau 224 societăți de ajutor mutual cu 71.303 membri, muncitori și funcționari. În afară de acestea, aproape toate corporațiile în număr de 144 cu 127.841 membri, aveau casse de ajutor. Și cifrele sunt mici și ajutoarele date de fapt neînsemnate. Aceste date, lăsând la o parte nesiguranța exactității lor complete, nu ne pot însă spune nimic asupra rezultatelor societăților de ajutor mutual, pentru că ne lipsesc elementele de bază pentru a face comparația, iar cifrele, cari nu prezintă un raport de fapte, pot plăcea ochiului celor obișnuiți cu ele, pot umple foi oficiale și uneori pot produce încurcătură pentru cei ce nu știu ce valoare au, dar nu ne pot face să vedem sub ele o realitate socială. În România, a lipsit până acum un recensământ profesional al populației și fără un recensământ al profesiilor nu avem elementele de comparație. De altfel, fără un recensământ al profesiilor e imposibilă organizarea a asigurărilor sociale, în ce privește partea lor tehnică și financiară, care atinge organizarea finanțelor statului în genere. Dar despre aceasta va fi vorba în altă parte mai în urmă.

Pentru asigurarea bătrâneții și invalidității, mai toate statele apusene, pentru cari s'ar putea da cifre exacte și comparative, s'au îngrijit încă din vreme mai bine. Ori unde a rămas însă toată îngrijirea pe seama societăților de ajutor mutual, raporturile sunt aceleași ca mai sus.

În privința asigurării împotriva accidentelor muncii, comparația nu se mai poate face ca pentru cazurile de până acum. Într'adevăr, și după vechiul sistem de despăgubire a pagubelor suferite și după noul sistem al asigurărilor, orice lucrător se folosea de dispozițiile legilor respective. Deosebirea stă însă în altă parte. După vechiul sistem, mai toate *victimele accidentelor muncii din industria modernă rămânneau nedespăgubite, iar după noul sistem, aproape toate sunt despăgubite*. De ce sub vechiul sistem era așa, am spus în paginile trecute, când am expus acest sistem; de ce sub noul sistem e altfel, voi expune

¹⁾ A se vedea: «Moniteur Commercial Roumain» loc. cit.

mai departe în acest capitol. E destul să mai adaog acum, că chiar după așa numitele „legi ale responsabilității patronilor”, despre care am vorbit mai sus, tot nu erau despăgubite decât o minimă parte din victimele accidentelor. Când era vorba să se înlocuiască în Germania legea responsabilității patronilor, cu legea asigurării contra accidentelor muncii, Bebel, venind cu date statistice, dovedia în Reichstag că, din toate accidentele, de abia pentru 20⁰/₀ se dau despăgubiri după legea responsabilității¹⁾. Din expunerile din capitolul precedent, s'a văzut că legea germană din 1871 a responsabilității patronilor, era mult mai aspră decât acelea, cari a u imitat-o în Anglia, Danemarca și Franța, unde asemenea legi există încă.

Așa dar, cu toate alcătuirile trecute, cea mai mare parte din classa muncitorilor era lăsată fără sprijin, când o izbia vre-o nenorocire întâmplătoare sau obișnuită vieții omenești. Politica socială a unui stat bine organizat, trebuia să se îngrijească de acești oameni. Prin încurajarea și subvenționarea societăților de ajutor mutual, pe lângă că nu se ajungea la rezultatul dorit, dar se făcea și o nedreptate socială, pentru că dintr'o avere, care aparține societății întregi,—fondurile bugetare—se dedea numai unei părți foarte reduse a classelor de jos și nu celor mai slabi economiceste, căci nu aceia erau organizați. Trebuia prin urmare găsită o altă cale, mai întâi din acest punct de vedere. Dar mai există și alte cauze.

Starea rea a classelor de jos și nesiguranța traiului celor ce nu aveau altă avere decât puterea brațelor, puteau să provoace hotăriri de îndreptare a răului la acei capabili de simțiminte umanitare, și la acei oameni politici, cari se socotesc responsabili de bunul mers al întregii lor națiuni, când aceasta are dreptul să nădăjduiască ceva dela conducătorii săi. Dar istoria societăților omenești dovedește aproape pentru toate timpurile că, puterea de conducere a treburilor publice a fost legată de posesia bunurilor materiale, socotite mai de valoare pentru fiecare timp, bunuri, cari în viața economică respectivă adaogă și măresc puterea posesorilor lor și în raporturile private dintre oameni. Simțimintele umanitare ale acestora adesea nu se întind așa de departe, încât să izbească prea mult în interesele lor proprii. În veacul al 18-lea, alături de

¹⁾ M. Wagner: loc. cit.

clasa, care își sprijinea puterea pe titlurile de noblețe, se ridică aceia, care se sprijinia pe posesia averii.

La începutul veacului trecut, puterea nobilitară e o rămășiță supraviețuitoare, iar puterea capitalului învinge. Magnaților capitalului le trebuia libertate absolută în viața economică și au dobândit-o. Alături de ei și legați de întreprinderea lor, stăteau masele de muncitori. Reprezentanți reali sau presupuși ai poporului, capitaliștii se socoteau și erau într'adevăr susținătorii ordinii de lucruri nouă. Dar îndată se vede că în lumea celor, ce depind de ei, e sărăcie și nesiguranță a vieții de azi pe mâine. Sufletul omenesc nu e așa de neindurat ca să calce peste vieți ale altora, fără să se înduioșeze; milă și ajutor voiau să dea și magnații capitalului, dar ca să fie obligați să se îngrijiască de lucrătorii lor și de urmașii lor pe tot timpul, cât nu mai pot trăi din munca lor, ba chiar să fie răspunzători când nu au să dea de lucru și să ajute pe cei ce nu muncesc momentan, aceasta însemnă o prea mare izbire a intereselor lor. De aci opunerea lor. Aceasta se putea traduce într'o formă atrăgătoare în acel timp și anume: *păstrarea libertății de acțiune a individului*.

Prin urmare, cu toate relele observate, de bună voe nu s'ar fi trecut la o reformă, care avea să aducă atâtea mărginiri libertății absolute de acțiune, ceace adesea însemna libertatea de exploatare a muncii altora. S'a adăogat însă și teama de ceva mai rău, decât ceace se părea că trebuie făcut. Și poate n'ar fi exagerat să se spună că toate reformele mari au fost provocate și de teamă. În cazul de care e vorba, teama a existat cel puțin la început, când s'a făcut primul pas, și aceasta se va vedea din istoricul asigurărilor sociale în Germania. Într'adevăr, asigurările sociale se introduc în Germania în a doua jumătate a veacului trecut, la începutul celui de al 3-lea deceniu. Toată prima jumătate a veacului e plină de cele mai turburătoare mișcări sociale, până în sfârșit aproape de jumătatea veacului se crede un moment că în toate țările din Apus, și mai ales în Franța și Germania, conducerea statului e aproape să cadă în mâinile prole'ariatului. A fost însă numai ocazia unei deslănțuiri de forțe, necunoscute în înfringimea lor. Neîndemânarea sau nepregătirea conducătorilor prole'ariatului, sau rezistența puterilor conducătoare ale organizației existente, au adus înăbușirea mișcării chiar la jumătatea veacului. Dar chiar în momentul în-

frângerii, se începe organizarea pentru o luptă lungă, dar eficace. Puterea de închipuire a unui gânditor mare, a lui K. Marx, arată masselor un ideal, de care multă vreme nu s'au putut apropia nici conducătorii lor. Oameni, înzestrați cu puterea cuvântului și cu simțul practic, formează dintr'o mulțime dezorganizată un organism puternic consolidat. Semnele puterii proletariatului încep să se arate, chiar mergând pe căile organizării existente. În fața pericolului amenințător, acei, cari se gândiau la păstrarea a tot ce dăduse civilizația trecută, mai ales când se vedea că idei amăgitoare îndreptau mulțimile spre dărâmarea a tot ceea ce era stabilit în organizația statelor, trebuiau să încerce înlăturarea cauzelor, cari nemulțumiau acea mulțime de oameni. Se poate să fi fost o simplă tactică de luptă, cum se susține adesea, dar tot e folositoare fapta aceluia, care tăie puntea de trecere a dușmanului, pentru a evita o întâlnire, plină de pericole pentru amândoi, până ce ura trece și înfrățirea se face.

Oricine își putea da seama de împrejurările economice și sociale ale timpului, înțelegea aceia ce dedea naștere veșniciei dușmăniei și aceia ce avea să dispară îndată ce se va vedea și pricepe aparența înșelătoare. Idealul construit de îndrumătorul tot mai necontestat al proletariatului, de Marx, era să-și piardă puterea fascinatoare, după cum și-a pierdut-o, de îndată ce vedea toată lumea neputința împlinirii lui și mai ales falsitatea căilor, care ar duce spre el. Ceea ce nu putea dispărea, era însă ajutorul sperat și obținut de muncitori dela organizațiile lor, coprinzând organizații profesionale, de ajutor mutual și politice. Nu era un sprijin îndestulător, și datele statistice de mai sus pot servi iarăși de dovadă, de oarece alcătuiți pe alte baze, decât societățile libere de ajutor mutual, nu făcuseră muncitorii; dar era o speranță, care îi putea lega tot mai strâns de organizările lor și de tendințele lor politice. Creindu-se noi instituții de ajutor, instituții superioare prin efectul lor material și moral, se lua una din cele mai mari puteri de coeziune a social-democrației. Așa dar, teama de o putere amenințătoare, îndreptă și pe cei neconvinși altfel, să se supună cerințelor vremii.

În sfârșit, o altă cauză era neputința de a corespunde datoriei ce-și impusese și trebuia să-și impună statul față de săraci. Boalele născute din exercițiul unor anumite profesii, așa zisele „boale industriale”, accidentele mun-

cii, precum și bătrânețea, scoteau din rândurile muncitorilor tot mai mulți oameni, cari cădeau în sarcina bugetului statului. Căci în veacul trecut simțământul public era în deajuns de desvoltat, pentru ca să nu poată suferi mulțimi de cerșetori pe strade sau cutreerând prin țară. Cetățenii suferiseră mai de grabă să plătiască biruri mari pentru săraci, ca să evite aceasta. Ar fi fost și pe această cale un mod de asigurare a traiului săracilor, dar pe lângă motive de ordin moral,—degradarea unei mari părți a muncitorilor la starea de cerșetori—nu s'ar fi putut generaliza sistemul fără să se schimbe în același timp și organizația economico-socială existentă. Când voi vorbi de un anumit sistem de asigurare a bătrâneții, voi arăta și această chestiune. La introducerea asigurărilor sociale au fost și cereri în acest sens; iar felul îngrijirii săracilor de puterea publică n'a rămas fără influență asupra organizărilor noilor instituții.

§ 3. Introducerea asigurărilor sociale moderne în Germania

Toate cauzele arătate mai sus s'au întâlnit neapărat pretutindeni, unde s'au introdus sau s'a încercat să se introducă asigurările sociale, dar nicăiri nu au ieșit mai bine la lumină ca în Germania, care a făcut primul pas. Până să se ajungă la crearea noilor instituții, chiar sub forma lor imperfectă dela început, au trebuit 2) de ani de luptă, frământări de idei, aduceri de proiecte și îmbunătățiri, adunare de fapte, propagandă pentru convingere e'tc. Prima lege de asigurare se publică la 1883, pe când încă din 1863, Bismark ¹⁾ se pronunțase pentru principiul asigurării obligatorii, unul din principiile cele mai desbătute ale asigurărilor sociale. De altfel, atâtea greutăți întâmpină o bună organizare a asigurărilor, încât nu numai în Germania, unde era vorba de începerea unei experiențe ne mai făcute nicăiri, dar și în alte țări, după cum se va vedea, reformele acestea sunt precedate de decenii de preparative și încercări.

Înclată după jumătatea veacului trecut, se începe propaganda în masele muncitorimii pentru ca statul să se

¹⁾ Într'o scrisoare către ministrul de interne de atunci, Graf. v. Eulenburg. (Din H. Herkner : Die Arbeiterfrage. Berlin 1908. p. 303).

îngrijiască de soarta lor, obligând pe întreprinzători să facă toate instalațiile necesare pentru sănătatea și siguranța vieții muncitorilor și să alcătuiască toți casse de ajutor pentru muncitorii lor. În sensul acesta este vestita „*petițiune din Leipzig*.” În urma acestor cereri s'au născut desbateri în parlamentul prusian. *Schulze-Deitzsch*, împreună cu *Hirsch* și *Dunker*, fondatorii sindicatelor, cari le poartă și până astăzi numele—*Hirsch-Dunkersche Gewerkschaften*,—văzând scăparea muncitorimii numai în „Ajutorul de sine”, se opuneau ca și membrii casselor libere de ajutor mutual să fie obligați să facă parte din cassele de ajutor, formate de întreprinzători. Era la 1869. Răsboiul dela 1870 a urmat și totul s'a amânat, pentru ca apoi să capete o altă înfățișare. Indată chestiunea asigurărilor preocupă pe toți economiștii vremii și apar numeroase scrieri, cari determină curente. Pot cita aici două lucrări celebre, apărute cu câțiva ani înainte de introducerea asigurărilor sociale, și cari au privit problema în întregimea ei și mai ales din punct de vedere economic. Mai întâi e: „*Asigurarea muncitorilor potrivită cu organizația economică de astăzi*” de L. Brentano în 1879 și apoi: „*Statul și asigurările, un studiu economic și juridico-social*” de A. Wagner în 1881. Acest din urmă studiu a avut o mare influență asupra alcătuirii întregului sistem al asigurărilor sociale, după cum de altfel A. Wagner a înrăurit întreaga politică socială a Germaniei, de atunci și până astăzi.

Problema asigurării preocupa toate clasele și în primul rând era vorba de generalizarea obligației la asigurare. Lucrul nu era absolut nou, dacă nu se priviau urmările complete. La 1874 se generalizase pentru toată Germania obligația muncitorilor de a face parte din cassele de ajutor pentru cazuri de boală, precum și obligația patronilor de a contribui la ele, unde existau. Dar totuși de aci și până la crearea unei instituții sociale, în care milioane de muncitori să fie asigurați în mod silit, și să li se determine rente în cazurile prevăzute, era încă o dstanță. Apoi nu era vorba numai de anumite ajutoare, date în cazuri de îmbolnăvire trecătoare, ci o asigurare pentru bătrânețe și invaliditate, care putea dura zeci de ani și asiguratul primia o pensie. În sfârșit, era vorba să se ridice situația celui ce primia ajutor la înălțimea situației celui mai înalt funcționar al statului, în vremea

pensionării lui, când nu mai e activ, ceea ce necesita o puternică înrăurire a modului de organizare a asigurărilor.

În sfârșit, se cerea o soluție a problemei despăgubirilor accidentelor muncii, bazată pe concepții cu totul nouă. Se cerea înlăturarea principiului dreptului roman în această privință. Și noua soluție se propusese încă mulți ani înainte de desbaterile proiectelor de asigurare de acum. Într'un congres al „economistilor germani” din Mainz în 1869, Dernburg expusese clar noua concepție¹⁾: „*Trebue să schimbăm principiul: „cine e vinovat e responsabil”. Trebuie să zicem mai degrabă că e o sarcină a întreprinderii, să suporte nenorocirile. Întreprinzătorul cere dela muncitorul său odată oferirea puterii sale de muncă; pe aceasta o plătește el prin salariu. Numai în mod excepțional plătește el și viața muncitorului printr'un salariu mai mare în acele întreprinderi, cari ruinează viața într'un timp mai scurt. De regulă el nu plătește viața muncitorului. Din motive juridice, mi se pare că în locul principiului, pe care l-am luat din dreptul roman, trebuie să punem un alt principiu, și anume că nu acela care e vinovat trebuie să răspundă pentru pagubele accidentelor, ci acela care conduce întreprinderea.*”

Aceste idei în general formau obiectul tuturor proiectelor, cari se aduceau în continuu în Reichstag dela 1874—1881, când se face un pas hotărîtor. Principiile nouă căpătaseră aderenți și în lumea muncitorească și în aceea a marilor întreprinzători. Numai că și dintr'o parte și din alta se căuta o organizație în așa fel ca să servească intereselor lor; muncitorii să dobândească absoluta independență, iar întreprinzătorii să poată face din oragnele asigurării instrumente de stăpânire a muncitorilor. De aceea organizația asigurărilor germane e dela început un compromis. Și în această privință poate că nu e lipsită de adevăr credința aceluia, cari văd în marele întreprinzător capitalist de atunci, *Frh. von Stumm*, pe creatorul tipului de organizare a asigurărilor sociale din Germania. *Frh. von Stumm*, după experiența ce făcuse singur cu lucrătorii săi, contestase că nu e de loc periculos pentru întreprinzători, ca muncitorii să aibă în mod obligatoriu casse de ajutor, la care să contribuie întreprinzătorul,

¹⁾ Citat de M. Wagner. op. cit. pag. 92.

căci acesta își va păstra o autoritate și mai mare asupra lucrătorilor. Și de fapt o avea în orice caz, căci avea în mâna lui arma concedierii acelor periculoși. Dacă un lucrător a contribuit un timp oarecare la o cassă de ajutor, sau de asigurare după noile concepții, și dacă e concediat, el nu primește nimic înapoi de la cassă, de oarece ajutoarele i se dau numai în anumite cazuri, și întrerupând contribuția pierde și dreptul câștigat prin contribuția anterioară. Frh. von Stumm adusese un proiect în acest sens în 1880, nu fără influență asupra proiectelor ce se vor transforma apoi în legi.

Aceasta era situația, când la 1881 aduce Bismark în Reichstag celebrul Mesagiu al împăratului, prin care guvernul se îndreaptă pe calea asigurărilor sociale obligatorii și după care se prezintă proiecte complete de legi. În Mesagiu se spunea că guvernul are datoria să îngrijască de asigurarea muncitorimii și fixa chiar liniile mari ale concepției nouă a asigurărilor. Indată după aceasta, chiar în 1881, se aduc proiecte de legi pentru asigurarea împotriva boalii și împotriva accidentelor. Discuția lor durează totuși trei ani de-a rândul în Reichstag. În 1882 se face primul recensământ al profesiilor în toată Germania. După acesta se poate aduce material statistic sigur și îndestulător și la 15 Iunie 1883 se publică prima lege de asigurare a muncitorilor împotriva boalii. E interesant de arătat această lungă preparare, precum și faptul că legea nu s'a votat decât în urma unei statistici a profesiilor. În alte țări, cari introduc asigurarea mai târziu, după Germania, existau mai dinainte statistici ale profesiilor. Fapt sigur este însă, că fără de aceasta nu se poate alcătui organizarea asigurărilor sociale, așa ca funcționarea lor să nu aducă greutatea de neînving administrăției și finanțelor, atât ale organelor asigurărilor, cât și ale statului. După ce se vor vedea dispozițiile principale ale noilor alcătuirii, se va înțelege complet această chestiune, și de aceia expunerea ei deplină e lăsată pentru altă parte a studiului și anume la chestiunea organizării și tehnicii asigurărilor sociale.

Legea de asigurare pentru cazuri de boală din 1883 stabilește obligația tuturor salariaților de a se asigura. De oarece sunt atâtea feluri de salariați, dela ajutoarele la munca de orice fel, până la funcționarii privați și publici, a trebuit să se fixeze în mod precis ce anume salariați. În

principiu sunt obligați la asigurare lucrătorii cu salariu zilnic, cu oarecare excepții chiar dela început și înmulțindu-se prin legile modificatoare posteroare, încât excepțiile nu mai par excepții, iar principiul pare altul. La 1892 se lărgeste cercul persoanelor obligate, de asemenea la 1900 și 1903 și se ajunge după aceste legi să fie obligați la asigurare toți muncitorii și funcționarii din exploatarea industriale și comerciale de orice natură, menționate însă precis în legi, dacă nu au salariu mai mare de 2000 mărci. Lucrătorii și angajații din agricultură și industria casnică puteau fi obligați la asigurare prin statutele locale. In urma reformii radicale a asigurărilor sociale germane din 1911, se întinde cercul persoanelor obligate la asigurare și la agricultură, și la industria casnică, și la alte întreprinderi determinate, încât numărul persoanelor asigurate e mult mai mare decât al muncitorilor salariați propriu ziși. De aceea, dela început chiar, am arătat că asigurările sociale, în starea lor de azi, nu sunt numai asigurări ale muncitorilor, în înțelesul restrâns al cuvântului. Lărgirea cercului persoanelor obligate la asigurare s'a mai făcut în 1911 și prin ridicarea limitii de salariu dela 2000 M. la 2500 M.¹⁾

Asigurarea constă în aceea că mai dinainte se determină ce va primi asiguratul în cazurile de boală, prevăzute în lege, câtă vreme și cât de mult. E prin urmare același principiu ca și la asigurările private obișnuite. Asiguratul dobândește astfel un drept în virtutea legii; el nu mai primește un ajutor pornit din milă, ci o rentă, o despăgubire, etc. Încă un caracter principal fixează prima lege a asigurărilor. Sarcina asigurării o suportă asiguratul împreună cu acel de care depinde, dacă depinde de cineva în activitatea sa economică. Astăzi se poate exprima acest principiu altfel: sarcina asigurării o suportă întreprinderea, în care sunt ocupați asigurații. Acest fapt deosebete asigurările sociale și de mila privată față de săraci, organizată sau neorganizată, și de îngrijirea cetățenilor de către stat, lucru, de care vom vorbi mai apoi.

In sfârșit, mult mai puțin nouă este organizarea dela început a asigurărilor sociale. Existau, după cum s'a

¹⁾ Pentru toate modificările din 1911: Die Reichsversicherungsordnung de M. Wagner in Jahrbücher für Nationalökonomie etc. a lui Conrad 1911 August, «Reichsarbeitsblatt» August 1911 și articolul meu: «Reforma asigurărilor sociale în Germania în 1911» publicat în «Buletinul statistic al României» 1912.

arătat mai sus, încă mai dinainte, casse de ajutor ale muncitorilor. Legea le păstrează în parte. Toți întreprinzătorii, cari aveau mai mult de 50 lucrători, puteau avea casse de asigurare, ba ceva mai mult, puteau fi chiar obligați să le formeze, dacă cerea comuna. Așa au devenit organe ale asigurării or *Betriebs-, Bau-, Innung- și Knapenschaftkassen*,—cassele din diverse întreprinderi, ale constructorilor și asociațiilor de întreprinzători, și cassele de ajutor din mine.

Erau însă și întreprinzători mai mici, cari nu puteau avea singuri cassele lor de ajutor; aceștia se uniau și formau după lege cassele locale ale bolnavilor—*Ortskrankenkassen*. În sfârșit, pentru că în anumite locuri nu erau îndeajuns de mulți întreprinzători, comunele erau obligate să formeze casse de asigurare, iar dacă nu puteau singure se uniau mai multe; astfel s'au născut *Gemeindekassen*. Ca o dovadă a celor spuse mai sus, că noile instituții erau în parte îndreptate împotriva social-democrației, este faptul că la început cassele libere de ajutor ale muncitorilor—*freie Hilfskassen*—nu sunt admise ca organe ale asigurărilor sociale. Tocmai la o modificare posterioară, la 1892, se admit și aceste casse de ajutor, cu condiția de a da atâta asiguraților, cât dau cassele comunale.

Această organizare, atât de puțin unitară și atât de costisitoare, a rămas așa de atunci și până astăzi și toate reformele posterioare nu au putut-o schimba. O foarte neînsemnată simplificare s'a adus în anul 1911, căci au dispărut cassele de asigurare comunale, de oarece evoluția economică a Germaniei până acum a format în fiecare loc destui întreprinzători, cari să poată forma după lege o „cassă locală.“

La aceleași organe ale asigurării se pot asigura de bună voie și alte anumite persoane, folosindu-se de aceleași înlesniri. Despre administrația, tehnica și finanțele asigurărilor, se va vorbi în altă parte.

Tot odată cu legea asigurărilor pentru cazuri de boală, s'a adus și legea asigurărilor împotriva accidentelor muncii. Aceasta s'a votat la 6 Martie 1884 și apoi s'a mai modificat la 1887, 1900 și în 1911. Principiul introdus e cu totul nou. Nu se mai ține seama de vina celui ce a produs accidentul. Lucrătorul, sau în genere asiguratul, primește despăgubire, indiferent dacă întreprinzătorul e sau nu de vină, și chiar dacă lucrătorul singur

e de vină, făcându-se oarecari reduceri în despăgubire, când asiguratul a cauzat accidentul cu o vădită intenție rea. Asiguratul nu se mai îndreptează cu cererea de despăgubire împotriva întreprinzătorului, ci se adresează la organul de asigurare. Întreprinzătorul nu are să plătească nimic pentru vre-un accident întâmplat în întreprinderea sa, afară de cazul unei intenții rele vădite, când organul asigurării se adresează justiției, cerând dela întreprinzătorul vinovat, ceace a plătit. Două mari efecte: întâi, asiguratul primește oricând despăgubirea și apoi dispare veșnica rivalitate și ură, născută în urma proceselor dintre lucrători și întreprinzători, după vechiul sistem al despăgubirilor pentru accidentele muncii.

Pentru asigurarea aceasta sunt și mai necesare datele precise ale statisticii profesionale. Pentru fiecare ramură economică, unde poate apărea un accident, s'a fixat obligația la asigurare. În continuu, toate legile posterioare au mai adăogat câte o nouă exploatare economică, în care experiența a dovedit că se pot ivi accidente, și ultima modificare din 1911 se poate privi ca expresia perfecțiunii pe acest domeniu. Pentru a se înțelege că nu e vorba numai de o asigurare a muncitorimii, e destul sa amintesc acum, că astăzi numărul asiguraților împotriva accidentelor muncii în Germania e de două ori mai mare decât numărul salariaților. Prin urmare, obligația asigurării e întinsă și în lumea întreprinzătorilor din toate ramurilor economice. Limita salariului sau câștigului anual e mai ridicată, decât la asigurarea împotriva boalii și s'a ridicat mereu până la ultima modificare.

Spre deosebire de asigurarea împotriva boalii, întâlnim aici două caractere deosebite, în ce privește suportarea sarcinilor și în ce privește organele asigurărilor. Principiul general se menține: sarcina asigurării o suportă întreprinderea, în care e ocupat asiguratul. Însă nu mai contribuie salariatul cu nimic, ci numai întreprinzătorul plătește toată contribuția; asiguratului i se determină însă un drept la despăgubire, el primește o rentă sau despăgubire determinată odată. Din acest fapt derivă și felul organizației. Întreprinzătorii formează cooperative de asigurare reciprocă și fondurile se adună din contribuțiile fiecăruia după un sistem complicat, rezultat al aplicării științei matematicii și statisticii la asigurări în genere, ceace a creat o ramură de știință proprie, știința asigu-

rărilor. Va fi ocazie să se arate aceasta la tehnica asigurărilor sociale.

Prin aceste două ramuri de asigurare, se îngrijia numai pentru anumite cazuri: se fixa un ajutor pe un anumit timp de boală, nu prea îndelungat, și pentru pagubele aduse de un accident. Boala însă poate dura multă vreme și poate deveni invaliditate continuă. Apoi, viața omenească trece într'un timp anumit în mod fatal printr'o epocă de invaliditate, și la începutul și la sfârșitul ei. Pentru neputința de trai dela început se îngrijesc de obicei părinții, și pentru cazurile dispariției lor în urma unor accidente se prevăzuse ceva în asigurarea împotriva accidentelor muncii. Rămânea invaliditatea propriu zisă și bătrânețea. La 1888, se aduce un proiect de lege și pentru asigurarea în aceste cazuri, și legea se votează în 1889, mai modificându-se în 1899 și în 1911. Legea aceasta a avut mai multe numiri. La început se numia legea „asigurării invalidității și bătrâneții“, dela 1899 se numia legea „invalidității“, iar dela 1911 se numește legea „asigurărilor invalizilor și urmașilor“, ceea ce desemnează fondul principal din diferite timpuri, în ce privește obiectul asigurării.

Principiile acestei legi, dela început și rămase până acum, sunt următoarele două: 1) peste 70 ani toți acei prevăzuți precis în lege trebuiesc să fie asigurați, adică dela 70 ani înainte să primească aceea ce legea fixează să li se dea; 2) în caz de invaliditate, indiferent de vârstă, toți cei prevăzuți în lege trebuie să primească ceea ce e fixat ca rentă a asigurării. Concepția invalidității a variat; în general e socotit invalid oricine nu mai câștigă prin munca lui cel puțin $\frac{1}{3}$ din cât câștigă un om sănătos de aceeași profesie. Cercul persoanelor obligate se întinde și peste classa salariaților propriu ziși.

Intâlnim aici iarăși două deosebiri mari, în ce privește sarcinile și organizările asigurărilor. Sarcinile se suportă de asigurați și întreprinzătorii lor, dar pe lângă ei, contribuie și statul cu o parte egală. Dacă există sau nu o îndreptățire a acestei contribuții a statului, se va arăta în altă parte. Aici, unde chestiunea se privește din punct de vedere istoric în primul rând, e destul să amintim că fiind vorba de ajutorarea acelor, din cari se recrutează de obicei săracii întreținuți de stat sau de mila privată, era neapărat ca statul să-și transforme o

parte din obligația de îngrijire a săracilor, în obligație de contribuire la anumite organe de asigurare, cari erau destinate să ușureze sarcina lui de îngrijire a săracilor. Din faptul contribuției statului derivă și felul organizației. Nu sunt aici nici casse de asigurare private, reorganizate prin intervenția statului, nici cooperative de asigurare mutuală, aproape independente, ci se formează organe cu totul nouă și sub conducerea statului, chiar dacă se cedează multe din atribuțiile de conducător aleșilor asiguraților și întreprinzătorilor. E o simplă descențrare administrativă, dar organele asigurării sunt organe ale administrației publice. Mai multe comune formează o alianță sau chiar pe teritoriul întreg al unui stat, comunele formează institute de asigurare—*Versicherungsanstalten*. Alcătuirea lor depinde de aprobarea guvernului și în funcționarea lor se exercită în continuu acțiunea puterii publice. E cea mai unitară organizație, dar dacă se ține seama de celelalte organizări, se vede că aceste instituții măreau și mai mult diversitatea organizației asigurărilor germane, privity în totalitatea lor.

Așa s'a alcătuit dela început și așa au rămas până astăzi, cu toate străduințele de unificare și cu toate pagubele, rezultate din această diversitate de organe. Odată făcute niște alcătuirii, ele își capătă averea lor, membrii lor pot vedea în ele diferite avantaje, fără a se gândi la greutățile financiare generale. De aceea, în țările, unde asigurările se introduc în urmă, se caută evitarea acestor rele, când legiuitorul, cunoscându-le, își dă seama de ele. Un exemplu îl dă în acest timp Anglia. În Germania, chiar modificările aduse de marea reformă a asigurărilor sociale din 1911 nu au putut da unitatea dorită în aceste organe ale asigurării, de și au realizat o cât mai mare unitate în administrația lor.

§ 4. Introducerea asigurărilor sociale în alte state.

Ori câte imperfecții aveau, la început mai ales, asigurările sociale în Germania, totuși ele erau singura deslegare mai îndrăzneală a nevoii ajutorării classelor de jos. De aceea, noile instituții au atras privirea lumii întregi. În Germania chiar, criticile noilor alcătuirii au încetat încetul cu încetul și în locul lor au venit aprecierile

favorabile ale economiștilor și sociologilor mari, ba chiar și mândria națională a unui popor, care începe să înțeleagă că merge în fruntea tuturor popoarelor pe această cale a politicii sociale. Toate acestea au contribuit la nașterea imediată în toate țările a unui curent de imitare a celor făcute în Germania. Neapărat că nu era un curent nefiresc; puterea lui era dată, nu de imitarea unei mode, dar de frământările pentru găsirea unei căi de ajutorare a classelor de jos. Curentul, mai slab la început, a mers așa de repede, încât la sfârșitul priului deceniu al veacului nostru, adică după mai puțin de 30 de ani de la prima lege de asigurare germană, a triumfat complet în toată lumea, căci pretutindeni s'au introdus, sau sunt pe cale să se introducă, asigurările sociale. Ultimele încercări, despre care voi vorbi la sfârșitul acestui capitol, sunt o dovadă a constatării de mai sus.

Cu toate acestea, până acum nu se poate zice că sistemul de asigurări sociale din Germania a fost adoptat pretutindeni în întregimea lui. Am deosebit de la începutul acestui capitol trei direcții principale în statele moderne în ce privește asigurările sociale. Aici e locul să fie așezate fiecare. Dintre ele însă, o primă direcție nu va mai fi realizată, de oarece a fost arătată mai înainte. Într-adevăr, câteva țări europene și Statele-Unite din America au încercat să mențină vechile societăți de ajutor mutual ale muncitorilor, să nu-i oblige la asigurare și să nu creeze organe publice de asigurare pentru ei. Astăzi mai toate statele din Europa, afară de cele balcanice, au introdus părți din asigurarea socială obligatorie, păstrând însă pentru unele cazuri de asigurare, tot sistemul de mai înainte al asigurării benevole și cu organizări independente de puterea publică. Așa că, nu se mai poate spune că această direcție e reprezentată de un anumit stat. În general, până în timpul din urmă, direcția aceasta s'a manifestat mai mult în Franța și Anglia, la care se alipise Belgia și în parte și Italia. Când am vorbit mai sus, în capitolul precedent despre asigurarea mutuală a muncitorimii, au expus în mod istoric modificările neîncheiate ale vechilor alcătuiți, dar tot în cadrul concepțiilor mai vechi. Acum nu arătăm decât ce a mai rămas în aceste țări din vechiul sistem, față de asigurările germane. În Franța, muncitorii au mai rămas să se asigure *de bună voie*, și anume la casele lor de ajutor, numai pentru cazuri de

boală și nu toți, căci o parte din ei, și anume lucrătorii din mine, sunt obligați la asigurare și pentru cazuri de boală. Pentru toate celelalte cazuri sunt alte principii, asemănătoare sau chiar identice cu cele din Germania. În Anglia, în urma legii nouă din 1912, despre care am amintit, nu mai rămâne nimic din vechile alcătuiți. În Italia, există încă asigurare benevolă pentru boală, bătrânețe și invaliditate. Statul dă însă mari subvenții cas-selor de ajutor pentru caz de boală, apoi a întemeiat o instituție de stat pentru asigurarea împotriva bătrâneții și invalidității și îi acordă mari subvenții, influențând mersul asigurărilor, căci fixează ce se va da și în ce mod i se va da asiguratului renta ori ajutorul. Toate acestea din urmă sunt luate după organizarea asigurărilor din Germania. Pentru accidente le muncii, în toate țările de mai sus, s'a schimbat în continuu principiul responsabilității într'atât, încât întreprinzătorii au devenit aproape asigurătorii muncitorilor lor. În Anglia și Danemarca, mai puțin, în Franța mai mult; toate acestea s'au arătat în altă parte. Numai Belgia se pare că rămâne mai credincioasă vechilor principii de libertate individuală absolută și de responsabilitate a muncitorului de soarta sa. Până în anul 1911, pentru orice întâmplări, asigurarea era benevolă. Chiar pentru accidente le muncii, principiile dreptului comun erau mai neschimbate decât ori unde. În 1911 s'a făcut un început printr'o lege de asigurare socială și s'a manifestat o tendință pentru introducerea sistemului întreg, după cum vom vedea îndată.

Neapărat, că în afară de țările amintite aici, mai sunt țările din Orient, cari nu numai că nu au organizat asigurări sociale, dar nici n'au încercat să acomodeze vechile alcătuiți cu noua stare de lucruri. În România, după o încercare efemeră de introducere a asigurărilor obligatorii în 1895, s'a revenit apoi la vechiul sistem al libertății de asigurare, și dacă la 1902 s'a încercat o acomodare, apoi s'a făcut pe baza reînvierii corporațiilor comune ale micilor întreprinzători cu ucenicii, fără a se ține seama de situația meseriașului și a muncitorului din timpurile noastre. În 1912 s'au organizat însă asigurările sociale obligatorii, după principiile din Germania.

Alături de încercările de îmbunătățire a vechilor instituții de ajutor mutual, s'au făcut în fiecare țară încercări parțiale, și în timpul din urmă chiar tota'e, de in-

producere a asigurărilor sociale din Germania, așa cum s'au experimentat acolo. Foarte aproape de Germania, a mers Austria, imitând nu numai principiile noilor instituții, dar și organizarea cu toate lipsurile ei. Era și natural să fie așa, de oarece și în Austria existau aceleași alcătuiuri vechi, peste cari legiuitorul nu putea trece. Aceleași feluri de casse de ajutor, cu aceleași numiri ca în Germania, au fost găsite, când legiuitorul a introdus asigurările sociale, și aceleași se găsesc și acum ca organe ale asigurărilor. De aceia nu e nevoie să mai descriem această diversitate de casse de ajutor, căci au fost descrise mai sus.

Inceputul legislației în această privință se face în Austria îndată după cele dintâi legi germane. Astfel cu trei ani mai târziu decât legea respectivă din Germania, se votează în Austria legea asigurării împotriva accidentelor muncii, la 1887, și se mai modifică la 1894 iarăși după modificarea din Germania. Legea coprinde aceleași dispoziții ca și cea germană, întinzând obligația asigurării la lucrătorii și funcționarii industriali precum și la cei din agricultura cu motoare. O mică abatere dela legea germană constă în aceia că nu numai întreprinzătorii sunt obligați să contribuie pentru strângerea fondului necesar despăgubirilor, dar și asigurații trebuie să contribuie cu o parte foarte mică de altfel. Acest fapt are o mică influență în alcătuirea și administrarea organelor asigurării, a „instituten de asigurare națională“, corespunzătoare cooperativelor profesionale de asigurare din Germania.

La un an după această lege, se aduce în 1888 legea de asigurare împotriva boalii, cu aceleași principii ca și cea germană, dar mai puțin întinsă în starea ei de astăzi, decât în Germania, de oarece nici până acum nu sunt obligați la asigurare lucrătorii din agricultură și industria casnică; aceștia se pot asigura de bună voie la aceleași instituții, dobândind aceleași foloase. Un an mai târziu, la 1889 se aduce și legea pentru asigurarea bătrâneții și invalidității. Această lege e și mai puțin completă decât celelalte, față de legea corespunzătoare germană.

Intr'adevăr, legea austriacă nu prevede asigurarea bătrâneții și nu crează organele de asigurare necesare de cât pentru lucrătorii din mine, pentru cari se fixează mai mult o obligație de participare la cassele de ajutor ale lor, *Bruder'aden*, — decât o asigurare propriu zisă. Pentru ceilalți lucrători, însă nu există o asigurare

a bătrâneții, cu toate încercările și proiectele aduse în continuu dela 1891 și până astăzi.

Dacă în parte asigurările sociale din Austria sunt mult mai puțin complete ca cele din Germania, apoi într'o singură ramură Austria a mers înaintea Germaniei, și anume în asigurarea funcționarilor privați, — *Privatbeamte*. Odată ce s'a văzut folosul adus de asigurări claselor, pentru cari au fost create în primul rând, au început îndată să fie atrase spre asigurări și alte clase sociale, în special o parte din clasele mijlocii ale societăților. Instituțiile asigurărilor dau în cazurile determinate anumite rente sau anumite sume de bani deodată. Acestea sunt potrivite după venitul și după traiul mediu al asiguraților. Dacă cerințele acestora au fost mai mici în vremea când au trăit prin propria lor muncă, sunt mai mici și când primesc sprijin dela instituțiile de asigurare. Altfel e cu anumite categorii de oameni din clasele de mijloc, cum ar fi profesorii privați de o parte, funcționarii privați cu venituri mari, și foarte mulți din acei cari au o profesie liberă. Aceștia au venituri mai mari în timpul normal al vieții lor, având prin urmare și cerințe mai multe și câtă vreme pot munci, și după ce i-a părăsit puterea de muncă. Contribuind mai mult, trebuie să li se asigure sprijine mai mari, mai târziu, și acest lucru nu se poate obține de la instituțiile comune de asigurare socială, dar iarăși pentru aceleași motive, cari determină și asigurările claselor de jos, și despre care vom vorbi mai în urmă, nu se pot lăsa fără nici o organizare asigurărilor funcționarilor privați. Austria a creat o asemenea asigurare prin legea din 1906, pentru toți angajații privați dela 18 ani în sus și cu un venit anual mai mare de 600 coroane, stabilindu-se însă mai multe clase de pensii și de contribuții respective. Voiu arăta mai în urmă cum se imită acelaș lucru în Germania.

Mai târziu, dar imitând tot ce s'a făcut în Austria și Germania, cu abaterile impuse de natura agricolă a țării, a introdus și Ungaria asigurările sociale. Existând încă de mult și aici asociații de lucrători în mine, cu cassele lor de ajutor mutual, Ungaria s'a folosit de ele ca și alte țări și încă dela 1854 toți lucrătorii mineri au fost obligați să facă parte din acele casse de ajutor și s'a determinat în special ce trebuie să li se dea membrilor la bătrânețe și invaliditate. Așa că de atunci a

rămas în continuu acest fel de asigurare obligatorie a bătrâneții și invalidității pentru muncitorii minori. Când în Germania și Austria se experimentează un sistem general de asigurări, atunci introduce și Ungaria aceea ce există aiurea. Prima grijă a fost îndreptată spre lucrătorii agricoli. Astfel la 1900 se aduce o lege de asigurare obligatorie mai generală, pentru accidente și pentru bătrânețe și invaliditate; legea se modifică, lărgindu-i-se aplicarea la 1902. După aceste legi, sunt obligați să se asigure împotriva accidentelor muncii servitorii agricultorilor și lucrătorii agricoli din agricultura cu mașini. Se întemeiază *institute de asigurare locale*, la cari pot să se asigure pentru aceleași cazuri și ceilalți lucrători agricoli. Intreprinzătorii singuri procură fondurile necesare despăgubirilor, cari se fixează ca și în legile germane. Tot prin aceleași legi și tot la aceleași organe de asigurare, cari primesc însemnate subvenții de la stat, se pot asigura de bună voie pentru bătrânețe, invaliditate, etc., și pot asigura pe urmași, copil sau văduvă, toți muncitori agricoli. După ce se alcătuiseră asigurările sociale în agricultură, ramura economică de căpetenie a țării, se aduce la 1907 și legea de asigurare împotriva boalii și a accidentelor muncii în industrie și comerț. Această lege e copiată în totul aproape după legile austriace din 1877 și 1888, reproducând și imperfecțiile acelorasi legi, față cu legile germane. Numai că în Ungaria legea din 1907 crează pentru accidente și boală aceleași organe de asigurare, casse regionale de asigurare.

Indată după experiențele din Germania și Austria au început toate țările germane să încerce introducerea acelorasi instituții. Mai departe decât toate, a mers însă Norvegia, acomodând noile instituții cu împrejurările economice ale țării. În Norvegia există și o industrie mare, mai ales cea extractivă, mai periculoasă dintre toate, și există și o industrie forestieră foarte dezvoltată. În sfârșit, o mare parte din locuitori trăesc din pescuit și din comerțul cu pește, nu numai în țară, dar și aiurea. Pentru toate aceste ramuri principale ale economiei naționale, s'a îngrijit legiuitorul să aducă înlesnirile cerute de timp. Astfel la 1894 se introduce asigurarea obligatorie împotriva accidentelor pentru toți lucrătorii și maiștrii din industrie și exploatările forestiere. Aplicarea legii s'a mai lărgit la 1906 și 1908. Tot în 1908 s'a mai adus și legea

de asigurare obligatorie împotriva accidentelor pentru pescari, sau mai bine, pentru pescuitori. Ajutoarele date sunt aceleași ca în Germania, însă în loc de organe de asigurare cu administrație proprie, alcătuite de întreprinzători, se creiază pentru toate aceste asigurări instituții de stat. O lege și mai completă și înfăptuind adevăratele principii ale asigurărilor sociale moderne este aceea din 1909, care introduce asigurarea obligatorie împotriva bolii. Toți lucrătorii și maiștrii din orice ramură de muncă, dela țară sau din orașe, sunt obligați la asigurare împotriva bolii. Se fixează o limită de venit anual mai mare pentru cei din orașe, decât pentru cei dela țară, și sub această limită sunt toți obligați. Organe ale asigurării sunt cassele de asigurare pentru caz de boale, făcute după regiuni. Afară de acestea, se mai pot forma casse de asigurare speciale pentru fabrici sau pentru diferitele exploatări de mine. Numai pentru bătrânețe și invaliditate nu există încă instituții de asigurare în Norvegia.

Tot ca și în Norvegia, s'a imitat aproape complet legislația asigurărilor din Germania și în Luxemburg La 1901 și cu modificări la 1908, se introduce asigurarea obligatorie pentru caz de boală, exact ca și în Germania. De asemenea la 1902, cu lărgire de aplicare la 1908 și 1909, se introduce asigurarea obligatorie împotriva accidentelor muncii pentru toți muncitorii și funcționarii din orice ramură economică, fixându-se o limită de venit anual mai ridicată decât în asigurările germane. Nici în Luxemburg nu există o asigurare a bătrâneții și invalidității.

În cele mai multe din celelalte țări germane, s'a introdus asigurarea obligatorie, mai cu seamă asigurarea împotriva accidentelor muncii, rămânând pentru celelalte cazuri asigurare bene-volă, cu subvenții dela stat și cu oarecari înlesniri în organizație. De oarece complet organizate după principiile asigurărilor sociale moderne sunt numai asigurările obligatorii, vom cita câteva legislații de asigurare obligatorie în alte țări germane. La 1901, cu modificări în 1902 și 1908, se introduce asigurarea împotriva accidentelor în industrie în Olanda cu întinderea și după principiile comune. La 1905 aceeași asigurare se introduce în Danemarca, pentru marinarii și ofițerii de pe corăbii, iar la 1908 pentru lucrătorii și funcționarii întreprinderilor agricole. E de observat că

Danemarca, o țară agricolă, s'a îngrijit întâi de asigurarea muncitorimii agricole, care produce bogăția de căpetenie a țării și nu are încă o asigurare obligatorie în industrie, adică tocmai invers de ceea ce se întâmplă în unele țări industriale. Era și natural de altfel să se îngrijească de asigurarea muncitorimii agricole, de oare ce agricultura daneză e intensivă și se întrebuințează în deobște mașini, iar pe de altă parte, alături de agricultura propriu-zisă, s'a creiat o foarte dezvoltată industrie agricolă. S'a mai introdus în sfârșit asigurarea obligatorie împotriva accidentelor în Finlanda în 1895 pentru lucrătorii din industrie și în 1902 pentru marinari. În Anglia până în anul 1911,—când s'a adus o reformă a asigurărilor cu o organizare mai completă, decât există până acum în vre-o țară,—nu se încercase nici o asigurare după principiile din Germania. Există însă, în afară de asigurarea benevolă prin societățile de ajutor mutual, și o asigurare generală pentru anumite cazuri și bazată pe principii mai deosebite; despre aceasta vom vorbi mai în urmă.

Țările latine, cu Franța și Belgia în frunte, au ezitat până în ultimul timp să introducă asigurările sociale obligatorii. Deceniul trecut însă a dat semnalul părăsirii concepțiilor vechi și al adoptării curentului nou. Italia a fost cea dintâi care a încercat să imite instituțiile din Germania. În capitolul precedent, vorbind de societățile de ajutor mutual pentru boală, bătrânețe și invaliditate, am arătat eforturile ce face statul, atât pentru a crea o organizație pusă la îndemâna tuturor, cari au nevoie de asigurare, cât și pentru a ajuta cu subvenții fondul asigurărilor, pentru a încuraja muncitorimea să se asigure. Pentru accidente muncii, Italia a părăsit însă ideia libertății de asigurare sau concepția responsabilității după dreptul comun și a trecut la asigurarea obligatorie după felul celei germane. Mai întâi s'a încercat o determinare mai precisă a responsabilității, cum s'a făcut în Anglia, Danemarca, Franța și chiar în Germania mai înainte, la 1871; dar văzându-se rezultatul nesatisfăcător s'a părăsit această cale. La 1898 se introduc asigurările obligatorii împotriva accidentelor muncii și la 1891 se mai lărgeste cercul de aplicție. Sunt obligați să se asigure lucrătorii și funcționarii din întreprinderile agricole și industriale, sub o anumită limită de venit anual. Nici în această lege, Ita-

lia nu a mers așa de departe ca Germania. În loc să determine o anumită formă de organizație, singura admisă pentru asigurările sociale, în Italia se lasă permisiunea întreprinzătorilor să asigure pe lucrătorii lor, sau la casele comunale, sau la societăți private. Statul și comuna își asigură pe angajații lor la cassa națională de asigurare pentru accidente muncii. Din cauza acestei diversități de organe de asigurare și din cauză că societățile streine au profitat mult de obligația la asigurare, realizând beneficii însemnate, guvernul italian aduce în anul 1911 și parlamentul votează în 1912 legea de monopolizare de către stat a tuturor asigurărilor, ceea ce nu are nimic comun cu determinarea unor anumite organe pentru asigurările sociale. Dar despre aceasta va mai fi vorba în altă parte.

În Franța, se poate spune că există astăzi o asigurare obligatorie pentru toate cazurile, pentru cari există și în Germania, numai că nu e completă pentru fiecare caz. Astfel există din 1894 o lege de asigurare împotriva bolii în mod obligatoriu, dar numai pentru lucrătorii din mine. La 1898, cu modificări la 1905, se organizează asigurarea obligatorie împotriva accidentelor pentru marinari. În cazuri de accidente, pentru muncitorimea întreagă sunt în vigoare diversele legi de responsabilitate a întreprinzătorilor dela 1898, până la 1907, toate bazate pe principiile dreptului civil, după cum s'a arătat în capitolul precedent. În sfârșit, mult mai completă e asigurarea bătrâneții și invalidității. Pentru marinari, există această asigurare obligatorie prin legile din 1881 și 1908, iar pentru lucrătorii din mine, prin legile din 1894, 1903 și 1908. Înlesniri de asigurare benevolă pentru aceste din urmă cazuri s'au făcut încă de mai înainte pentru toți cetățenii statului. Despre toate aceste încercări s'a vorbit mai sus.

La 1910 însă, legiuitorul francez inaugurează o nouă epocă în instituțiile asigurărilor. Se introduc asigurări sociale, după principiile celor din Germania, ba chiar în unele privințe se organizează și mai complet, mai ales în ce privesc asigurările în agricultură. Câteva date privitoare la istoricul acestei legi vor putea arăta că schimbarea aceasta directă în politica socială franceză nu e opera neașteptată a unui guvern sau a unui minister, din acele ce se schimbă atât de des în Franța, ci e rezul-

tatul unor străduinți de mai multe decenii. Încă dela 1872, se dăduse însărcinarea unei comisiuni speciale să studieze condițiile de asigurare a cetățenilor la bătrânețe. La 1890, această comisiune a muncii, — *Commission du travail*, — aduce 10 proiecte de asigurare a bătrâneții și invalidității; nici unul din ele n'a ajuns însă să devină lege. Se institue o nouă comisiune permanentă, — *Commission d'assurance et de prévoyance sociale*, — din lucrările căreia rezultă îngrijirea obligatorie a bătrânilor, despre care se va vorbi mai în urmă. În sfârșit, după anchetele acestei comisiuni, se vedea că asigurarea benevolă prin societăți mutuale nu dădea rezultate și la 1910 legea asigurărilor obligatorii pare o necesitate, cu toate criticile ocazionale, și de mai târziu chiar, ale reprezentanților individualismului absolut. Organizarea și tehnica acestor asigurări vor fi expuse la locul cuvenit; în general însă se depărtează foarte puțin de asigurările respective din Germania.

Mai rămăsese Belgia singură, ca o țară, care păstrează până în ultimul timp tradiția, lăsând la o parte alte țări, cari nu au nici alte instituții sociale potrivite timpului. Belgia, și în parte Elveția, serviau individualiștilor francezi ca exemple de țări bine organizate economiceste și ferite încă de infiltrarea ideilor socialiste, din lumea cărora ei socotesc că fac parte și asigurările sociale. Dar iată că și aceste țări dau acum semne că se îndreaptă și ele pe aceiași cale. În Belgia, în anul 1911, se votează la 5 Iunie o lege de asigurare obligatorie a bătrâneții pentru lucrătorii din mine. Și aceasta nu ar fi de ajuns ca să arate tendința, de oare-ce pentru lucrătorii minieri au existat asemenea legi mai pretutindeni, încă mai de mult, constituind o excepție, și avându-se în vedere pericolele acestei ramuri a muncii. E interesant însă ceea ce s'a petrecut cu votarea acestei legi. Se știe că de multă vreme în Belgia, partidul catolic determină întreaga politică socială. Legea e adusă de un ministru din acest partid și neapărat în sensul vederilor socialiștilor. De oare-ce se cerea în parlament ca statul să contribuie cu o parte mai mare spre a ușura pe lucrători, Hubert, ministrul industriei și al muncii, spune că ar fi periculos pentru finanțele statului să se facă un asemenea început, de oarece aceiași pretenție o vor ridica și cei-lalți lucrători, cu ocazia intro-

ducerii asigurărilor și pentru ei și pentru alte cazuri¹⁾.

Se poate arăta aici o încercare de introducere a asigurărilor în România, unde încercarea a devenit lege pentru un moment. La 1894, ministrul agriculturii, industriei și comerțului de atunci, aduce un proiect de lege a minelor, care între altele instituia și o asigurare obligatorie numai pentru lucrătorii din mine. Legea era în cea mai mare parte imitată (după legile de asigurare germane, coprinzând însă și unele dispoziții noi, de foarte mare însemnătate. De oare-ce instituțiile create n'au durat multă vreme, și deci nu vor fi menționate când voi vorbi de organizarea și tehnica asigurărilor, e locul să aduc aici câteva date. Legea coprindea o asigurare împotriva accidentelor muncii și împotriva boalii și altă asigurare a bătrâneții. Pentru asigurărilor împotriva accidentelor și a boalii se creiau casse de ajutor, mai exact casse de asigurare, obligatorii, sau pentru fie-care întreprindere, dacă ocupa mai mult de 120 lucrători, sau pentru o anumită regiune. Ceea ce li se da asiguraților, era aproape tot ceea ce se dă și după legislația germană. Se stabilea însă un principiu, care făcea legea să fie mai nedreaptă pentru muncitorime, chiar decât legile de responsabilitate a întreprinzătorului, bazate pe dreptul comun. Intr'adevăr, nefăcându-se nici o deosebire între asigurarea pentru caz de boală și asigurarea împotriva accidentelor, se stabilia ca fondul necesar ajutoarelor să fie adunat în amândouă cazurile prin contribuții egale ale patronilor și lucrătorilor. După dreptul comun, patronul e responsabil pentru toate daunele cauzate lucrătorului său în urma unui accident. Se ține seama însă de culpă. Din expunerile de mai sus s'a văzut că vina nu se poate atribui nimănui, în foarte multe cazuri, în exploatările industriale moderne. Asigurațiile sociale o înlătură cu desăvârșire din discuție, dar nu trec peste

¹⁾ Iată ce spunea Hubert în ședința de la 8 Martie 1911: «*Ne predons jamais de vue que ce que nous donnerons aujourd'hui aux hoiulleurs, nous avons le devoir de l'accorder demain à tous les ouvriers quelque soit le genre de travail auquel s'applique leur activité. Il importera donc de limiter les sacrifices que nous imposerons aux pouvoirs publics en leur faveur, à ce qu'il est possible de leur demander au profit de la généralité de travailleurs*» (După L'Economiste français din 12 August 1911: «*Les pensions de vieillesse en Belgique*» de M. Bellom p. 235 și urm.)

faptul elementar, că rizicul accidentelor îl suportă întreprinzătorul, făcându-se excepție și rducându-se din despăgubirea acordată, numai când o intenție vădită a asiguratului a produs accidentul. Fondul necesar pentru despăgubirea dată victimelor accidentului, îl aduc întreprinzătorii. Astăzi există aproape în toate țările Europei o asigurare obligatorie împotriva accidentelor muncii; nicăieri nu sunt obligați lucrătorii să contribuie în acest caz. Numai în Austria, pentru considerații de ordin social, s'au obligat și asigurații să dea $\frac{1}{10}$ din ceea ce dau întreprinzătorii. În legea de asigurare română dela 1895 și întreprinzătorii și asigurații contribuiau cu părți egale. De ce se face această deosebire fundamentală între asigurarea împotriva accidentelor muncii și alte asigurări, se va vorbi iarăși în alte capitole următoare; aici e vorba numai de arătarea unei abateri a legii de asigurare din România dela 1895.

În ce privește asigurarea bătrâneții, legea din 1895 crea o cassă a pensiilor pentru toate întreprinderile și fixa pensii, gradate după timpul de contribuție al asiguratului; de asemenea, ca și în legea corespunzătoare germană, se fixa o pensie pentru văduvă și copii. Și în acest caz se făcea o abatere dela cele mai multe legi din țările Europei, și anume statul nu lua parte cu nimic la adunarea fondului de pensiuni, ci totul era lăsat pe socoteala contribuțiilor asiguraților și întreprinzătorilor. În toate țările pentru asigurarea bătrâneții și invalidității contribuie și statul cu o parte determinată, pentru fiecare pensie acordată. Ce motive determină aceasta se va vedea mai în urmă.

În 1912 s'a organizat și în România o completă asigurare a muncitorimii, după sistemul german; aceasta va forma obiectul unui studiu special.

Mai rămâne de expus acum a treia direcție urmată de statele moderne în ce privește problema asigurărilor sociale. Această direcție se găsește reprezentată în puțin state și în acelaș timp numai pentru o parte din domeniul asigurărilor. Totuși, la baza ei se găsesc puse principii, care ar putea fi generalizate pentru toate ramurile asigurărilor sociale, dând naștere astfel unui complet sistem. În această parte se vor expune numai instituțiile, realizate pe baza acestor principii nouă, fără o judecată critică a lor, ceea ce va face obiectul unui capitol următor.

În sistemul asigurărilor sociale, creat în Germania, în principiu, asigurarea se face de cel interesat, chiar dacă statul îl obligă să se asigure. Asiguratul are un drept la ceea ce se fixează de lege să i-se dea, în urma celor ce el singur a dat mai înainte. Aceasta e adevărat chiar în cazul asigurării împotriva accidentelor muncii, când asiguratul nu contribuie cu nimic, de oare-ce și în acest caz el pune rizicul vieții sale în angajamentul față de întreprinzător, fapt ce se va explica de altfel mai complet în altă parte. În sistemul asigurărilor libere, prestațiunea asiguratului e și mai evidentă, apropiindu-se de sistemul asigurărilor private obișnuite, pe baza contractului de asigurare individual. În asigurările sociale însă, în general se manifestă o energică intervenție a statului în ce privește organizarea și foarte adesea în ce privește adunarea fondurilor necesare, contribuind și statul cu o parte determinată în anumite cazuri, și în special în cazul de asigurare a bătrâneții. Afară de toate acestea, statul și-a mai impus, după cum am arătat mai sus, datoria de a îngriji de toți aceia, cari nu sunt coprinși în sistemul asigurărilor sociale, dacă au nevoie să fie ajutați. Era ușor ca din aceste elemente să se nască o nouă concepție a asigurărilor sau a îngrijirii de cei ce au nevoie odată să fie îngrijiți. De oare ce toți cetățenii unui stat împlinesc o funcție socială, ori sunt activi economicește, toți trebuiesc să aibă asigurată viața zilei de mâine, după ce și-au făcut întreaga datorie, permisă de puterea vieții omenești. Statul e dator prin urmare să îngrijiască de soarta acelor, cari au lucrat o viață întreagă în mijlocul societății lor. Dacă cineva ar dori un raționament logic, apoi ei e ușor da dat, chiar de nu ar fi exprimat numai decât cu această ocazie. Îngrijirea directă a statului de toți cetățenii, cari nu mai pot trăi prin ei însăși, e un rezultatul concepției că statul are datoria să se îngrijească în tot timpul și de punerea mijloacelor de producție la dispoziția tuturor, dacă ne mărginim numai la această concepție mai moderată și nu pătrundem mai departe în domeniul gândirilor acelor, cari ar dori și o repartiție a obiectelor necesare consumului, repartiție făcută prin hotărîrea societății organizate. Așa că, dacă trecem dela faptul îngrijirii generale a cetățenilor de către stat la gândirile, cari îl justifică, ne găsim în lumea credințelor socialiste cele mai înaintate. Urmarea practică, în ce privește asigurările, ar fi ca

statul să dea cele necesare omului, în cazurile de lipsă, în tot timpul vieții lui, dela naștere și până la moarte, ar fi prin urmare o asigurare pentru boală, invaliditate, bătrânețe, accidente, asigurare a copiilor, asigurare a văduvelor, asigurare a maternității, etc., toate suportate de stat, căci fiecare om își împlinește ceea ce i-se cere în societate și ceea ce îi permite natura lui, atâta vreme cât funcțiunile vitale nu i-se slăbesc. Această concepție, și urmarea ei firească, face parte dintr'o altă organizare economico-socială, decât aceia în care trăim noi astăzi. Asigurările, astfel executate, sunt cu totul altceva, decât asigurările sociale, de cari e vorba în studiul de față. În realitate însă, nu s'a încercat nicăeri până acum împlinirea unui asemenea sistem complet de asigurări. Numai pentru anumite cazuri, pentru bătrânețe și invaliditate, s'a impus statului datoria de a plăti pensiuni cetățenilor, și numai în câteva din statele moderne. Aici se vor arăta legislațiile respective, cu dispozițiile lor principale.

Cea dintâi țară, care a fixat în mod legal o pensie pentru cetățenii bătrâni, este Danemarca, deși încercări și propuneri în acest sens s'au făcut mult mai înainte în alte țări, fără a dobândi consacrară printr'o lege. În Danemarca, se votează în 1891 legea pensiilor bătrâneții, după care cetățenii, cari trec de 60 ani, primesc dela stat un ajutor fix, neapărat în cazurile când se crede că au nevoie de ajutor. Fiecare comună fixează pensia ce trebuie plătită cetățenilor bătrâni, cari trăesc acolo. Sarcinile sunt suportate de comună și de stat, când comuna nu ar putea răspunde îndatoririlor sale. La 1905/906 se plăteau în Danemarca pensiuni ale bătrâneții la 50.000 de cetățeni, ceea ce făcea $\frac{1}{5}$ din întreaga populație daneză de peste 60 ani. În medie, pensia era de 152 kr. anual, ceea ce însemnează 7, 6 milioane kr., plătite din budgetul statului. Această organizare a pensionării bătrânilor are mai mult caracterul unei carități publice organizate, decât al unei asigurări, de oare ce nu e fixat ce anume trebuie să primească cetățeanul bătrân, așa ca el să poată reclama și obține dreptul său legal complet. E numai o apreciere a autorităților respective, măsurată după nevoile locale și după puterea financiară a comunii sau a statului. Nu se fixează nici norme, după care să se determine dreptul bătrânilor de a fi ajutați, spre exemplu o anumită limită a venitului sau a averii, cum s'a făcut aiurea. Totuși înce-

putul acesta, făcut în Danemarca, a avut răsunet și aiurea, cum se va vedea îndată.

Mult mai complet, și făcând epocă în istoria asigurărilor sociale, este sistemul pensionării cetățenilor din Australia și Noua-Zeelandă, în caz de bătrânețe și în parte și în cazuri de boală și infirmitate. Acest sistem este opera fostului prim-ministru al Australiei, *Richard John Seddon*, mort la 1906.

Nu e de mirare pasul îndrăzneț făcut de Australia, prin sistemul acesta de asigurare. Și pe alte domenii s'a mers așa de departe în Australia, încât reformele sociale realizate aduc o oarecare îngrijire chiar celui mai puțin reacționar om politic de pe continentul european. Sunt în Australia la căma statului guverne socialiste înaintate, dar reformele sociale realizate nu se potrivește decât foarte rar cu principiile unor „socialiști științifici“ din Europa; de aceea s'a zis că în Australia e un „socialism fără principii“.

În orice caz, Australia a devenit în timpul din urmă țara tuturor experiențelor sociale cele mai înaintate. Din seria acestor experiențe este și legea pensiilor pentru bătrânețe, boală și invaliditate. Legea are o istorie lungă și dezbateri însemnate, până să se voteze. Era însă către sfârșitul secolului trecut și se cunoștea tot ceea ce se făcuse în Europa pe acest domeniu. Când era vorba să se introducă sistemul asigurărilor din Germania, cu obligația la contribuție a asiguratului, *Richard John Seddon* spunea că Germania poate executa dispozițiile legii sale, de oarece are la îndemână puterea armată, ceea ce n'ar putea face Australia. Legea se votează la 1898 și se mai modifică, lărgindu-se aplicarea și îmbunătățindu-se tehnica, la 1900, 1902 și 1905. Se aplică în Noua-Zelandă, Noua Galie de sud și Victoria, iar după o hotărâre mai nouă a consiliului federal se va aplica și în celelalte state ale Australiei.

După această lege, orice cetățean al Australiei, dacă a locuit 25 de ani în Australia, dacă n'a suferit o pedeapsă infamantă și dacă a împlinit vârsta de 65 de ani, sau e bolnav ori invalid, primește dela stat o pensie determinată. Pensia poate începe și mai înainte de 65 de ani, crescând însă proporțional cu vârsta, așa că la 65 de ani să fie pensia întreagă. Interesante sunt dispozițiile legii, prin care se asigură mai tuturor cetățenilor pensionari mijloace de trai egale. Se fixează o limită a veniului pen-

tru pensia întreagă; e 60 £ venit anual sau 230 £ avere. Pensia normală este de 10 sh. săptămânal, sau de 20 £ anual, adică de 500 lei. Venitul unui pensionar, cuprinzând pensia și venitul său propriu, nu trebuie să întrecă o limită anumită. De aceea, cu cât averea sau venitul propriu crește, cu atât pensia scade. Despre mecanismul acestui sistem va mai fi vorba la organizarea și tehnica asigurărilor.

După experiențele din Danemarca și Australia, s'a încercat și s'a introdus și în Franța și Anglia organizarea pensionării cetățenilor bătrâni. În Franța, printr'o lege dela 1905 și modificată la 1907, s'a impus statului, departamentelor și comunelor sarcina de a îngriji de toți cetățenii bătrâni, de peste 70 ani, precum și de infirmi, servindu-le pensii. La 1908 se dădeau pensii la 404.000 cetățeni, ceea ce însemnează 75 mil. fr. anual, plătiți din bugetul statului sau comunelor. Aceste pensii continuă să se dea mai departe, dar ele vor dispărea în parte, de oarece, după cum s'a arătat mai sus, Franța a introdus la 1910 asigurarea generală pentru bătrânețe și invaliditate, după alte principii, decât ale legii pensiunii bătrânilor dela 1905.

Mai generală de cât în Franța este legea pensiilor bătrâneții din Anglia. De oare-ce este și astăzi încă singura lege de îngrijire a bătrâneții, și de oare-ce e votată de curând, când se cunoșteau bine rezultatele legislațiilor respective de pe continentul european și de aiurea, sub toate formele lor, socotesc necesar să aduc câte-va date referitoare la istoricul acestei legi engleze. Pentru că în Anglia s'a arătat mai dinainte, decât oriunde pe continent, rezultatele organizației economico-sociale moderne, a fost neapărat ca încă de mult să se ivească și gândul unei asigurări a celor expuși să nu poată trăi singuri. Se menționează propuneri de asigurare obligatorie a tuturor cetățenilor încă din veacul al 17-lea și al 18-lea, propuneri făcute de nume cunoscute, ca un *Daniel Defoe* și un *Thomas Paines*. Străduințele și încercările sunt însă multe în veacul al 19-lea, mai ales după introducerea asigurărilor sociale în Germania. În toate acestea însă, până la legea din anul 1911 al lui Lloyd George, se observă altă tendință, decât aceea din Germania. Iată două propuneri principale, în jurul cărora se învâртеau toate celelalte. Una e făcută de *Charles Booth* și alta de *Chamberlain*; prima

ar conține credințe socialiste, cea de a doua tendințe individualiste. Charles Booth cerea o îngrijire generală a tuturor cetățenilor bătrâni, fără să fie obligați să contribuie cu ceva. Dela 65 ani, oricare cetățean trebuia să primească de la stat 5 shilingi pe săptămână. Fondul necesar trebuia să fie procurat prin ajutorul impozitu'ui progresiv. Chamberlain propune o asigurare benevolă, încurajată însă de stat, — *voluntary assisted insurance*. Acela, care va depune dela vârsta de 25 ani 50 sh. și apoi anual câte 10 sh., va primi dela stat, ca adăogare la ceea ce a economisit, 200 sh. În parlament s'a discutat adesea aceeași chestiune a asigurărilor. La 1892, sub guvernul Glastone, se institue o comisiune pentru căutarea unui sistem de întreținere a săracilor, — *Royal Comission to consider the system of Poor Law Relief*, — care aduce mai multe proiecte, fără ca să devină vre-unul lege. Dar studiile erau făcute și căile posibile cunoscute. La 1896 se formează un comitet al pensiunilor bătrâneții — *Comitee on old age Pensions*, — sub lord *Rotkschild*. La 1898 o nouă comisie parlamentară sub președinția lui *Henry Chaplin*, ministrul de interne de atunci. Comisia recomandă stabilirea de pensii ale bătrâneții între 5—6 sh. săptămânal. Trebuia să se îngrijiască acum de partea financiară și la 1899 se face o comisie specială sub lord *Hamilton*. Se aduc după aceea mai multe proiecte, bazate pe date precise; se calcula anume exăct, după datele statistice, câți vor fi bătrânii, cari vor primi pensii, care va fi sarcina bugetară, etc. La 1910 vin la cârma țării liberalii, cu *Campbell-Bannerman*, care se declară pentru instituirea de pensii ale bătrâneții, după ce ministrul de finanțe va alcătui budgetul în consecință. Ministrul de finanțe era *Asquith*. La 1907 *Asquith* devine prim-ministru și la 1908 se votează legea pensiunilor bătrâneții, — *Oldage pensions act*. În primul an s'au dat pensii numai la cei în vârstă de peste 75 ani; în 1909 s'au dat pensii la cei mai mari de 70 ani, iar în 1910 la cei în vârstă de peste 65 ani și aceasta a rămas limita de vârstă. Fondul e procurat în cea mai mare parte pe calea impozitelor, și anume $\frac{9}{10}$; iar $\frac{1}{10}$ se ia dela asigurați. Sunt condiții pentru îndreptățirea la pensie ca și în Australia, și între altele se cere cetățenia engleză de 20 ani, să nu fi suferit pedeapsă infamantă în ultimii 10 ani, să nu primească ajutor din

fondul săracilor. Pensia, împreună cu venitul propriu să nu treacă de 13 sh. pe săptămână; după venitul propriu se stabilește și mărimea pensiei. De oare ce, după cele spuse mai sus, în 1911 legea funcționează în toate condițiile ei fundamentale, se calculează, și s'a calculat dela început, pentru 1911 un fond necesar de 12.333.000 £., iar pentru 1912: 14.878.000 £ anual, sau 371.950.000 franci anual.

§ 5. Asigurarea împotriva chômege-ului și noile tendințe în legislațiile asigurărilor

Terminând cu expunerea istoricului asigurărilor sociale, create în Germania, și apoi cu descrierea celor trei direcții urmate după aceea în politica socială a statelor moderne, mai rămâne de arătat încă o chestiune, privitoare la asigurări, și care formează problema nerezolvată a vremii noastre: *asigurarea împotriva lipsei de lucru*, sau asigurarea împotriva *chômege-ului*. Nu expun aci decât încercările practice de rezolvare, în propunerile făcute în diverse studii. Apoi mă mărginesc numai la povestirea faptelor, căci problema în întregimea ei va fi privită în altă parte.

Am arătat în paginile trecute, că, odată cu alcătuirea organizației capitaliste a vremii noastre, s'a simțit tot mai mult pericolul pentru muncitor, de a se vedea la un moment dat aruncat pe drumuri de întreprinzătorul său, care îl concediază. Pentru a înțelege importanța problemii, e destul să luăm un caz. În Anglia, sindicatele muncitorești dau ajutor în cazuri de lipsă de lucru la 700.000 lucrători pe fiecare an. Se socotește ca fiind în permanență lipsiți de lucru 15.000 de muncitori ¹⁾. Cu toată importanța și cu tot pericolul rezultat pentru muncitori și chiar cu toată turburarea produsă în funcționarea celorlalte ramuri de asigurare, despre care am vorbit mai sus, nu există până acum în nici un stat din lume o asigurare generală împotriva chômege-

¹⁾ Datele sunt precise și complete, de oarece sunt culese pentru a folosi proiectului de asigurare împotriva *chômege-lui* din anul 1911. Aci sunt luate din articolul lui L. Pumpsinsky: «*Das Problem der Arbeitslosigkeit in England*» în *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik* Vol. XXXIII din 1911.

ului, afară de aceea care s'a înfăptuit prin legea din anul 1911 al lui Lloyd George din Anglia. Tot ceea ce se făcuse până acum, în realitate erau numai încercări parțiale, după diferite sisteme, și acestea vor fi expuse aici. Mai toate încercările sunt făcute în ultimele două decenii și în special în primul deceniu al veacului nostru.

Câtă vreme n'a fost nici o încercare din partea puterii publice să se îngrijească de soarta celor lipsiți de lucru, singurele sprijine s'au dat de organizațiile muncitorilor: de sindicate. Și pe continent s'a făcut acest lucru, dar, nicăeri mai mult ca în Anglia. Aci, sindicatele muncitorilor, — *Trade Unions*, — au fost ferite de răstăcirile și turburările aduse de socialiști pe continent organizațiilor corespunzătoare. Pe calea practică și folositoare muncitorimii, s'a îndreptat întotdeauna activitatea sindicatelor muncitorești engleze și nu pe calea fantastică a dărîmării organizației economico-sociale existente cum s'au încercat socialiștii de pe continent, să îndrepte sindicatele lucrătorilor. În Anglia, *Trade-Unions* au urmărit apărarea intereselor muncitorilor față de întreprinzători, pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă, ajutându-i în lupta lor prin mijloace permise, dar așa de eficace, cum le poate da numai o organizație puternică și cu scopuri precise. Unul din mijloacele de luptă, au fost grevele. Acestea aduceau vremuri, în cari lucrătorii nu mai câștigau nimic, nemai lucrând. Sindicatele au dat ajutoarele necesare și grevele au reușit adesea, aducând îmbunătățirile cerute în condițiile de muncă. În afară de aceste cazuri excepționale, muncitori numeroși rămân neangajați în vremea crizelor economice, aproape regulate dela o vreme. În sfârșit, fără crize, încontinuu sunt lucrători concediați, și, când numărul lor nu e mai mare, decât cere economia națională a țării la un moment dat, se poate întâmpla totuși ca într-o parte să fie lucrători disponibili, chiar dacă aiurea ar fi cerere. Pentru toate aceste cazuri, s'au îngrijit sindicatele engleze, dând ajutoare după puterea lor, atât în sume de bani periodice, cât și în fonduri necesare călătoriei până la locul, ur de era cererea de brațe. Sindicatele au trebuit să se îngrijească pentru aceasta și de organizarea unei *burse a muncii*, ca să poată cunoaște și oferta și cererea de brațe. Ajutoarele date de sindicate, ar forma unul din sistemele de rezolvare a problemei *chômage-ului*.

Toate celelalte sisteme sunt încercări nouă și numai parțiale. Sindicatele au o organizație, care se întinde peste toată țara și cele din Anglia sunt un minunat exemplu. Ajutoarele, date de ele în cazuri de lipsă de muncă, se întind prin urmare la toți muncitorii. Altfel stau lucrurile la încercările, de cari va fi vorba aici; toate sunt făcute în cuprinsul unui oraș. Deosebim între acestea două sisteme, dintre cari unul e cel mai răspândit. De oarece nu sunt alcătuiti pentru toată populația de același fel a țării și nu sunt construite pe baza unor legi de asigurare socială, organizarea și funcționarea lor nu vor fi expuse în partea rezervată acestei chestiuni. De aceea socotesc necesar, ca odată cu expunerea istorică, să aduc și câteva date asupra funcționării și organizării lor.

Un prim sistem e acela al *casselor de asigurare împotriva chômege-ului*. După felul caselor de ajutor mutual, muncitorimea dintr'un oraș formează case de asigurare, la cari contribuie cine vrea să se asigure împotriva *chômege-ului*. De obicei, aceste case primesc subvenții dela orașele respective. Cea dintâi încercare în acest fel a fost făcută în *Berna* la 1893. Administrația *casselor de asigurare* formate s'a pus îndată în legătură cu *bursa muncii*. Lucrătorilor, membri ai *casselor*, li se recomandă ocaziile de lucru, sau li se dedeau ajutoare, când nu se găsea de lucru. Nu se dedea însă ajutor, când lucrătorul era de vină pentru concediere și nici când nu voia să primească angajamentul recomandat. Oricine vrea să devină membru, plătește 70 centime pe săptămână. Pe lângă aceste contribuții, orașul *Berna* dă o subvenție de 10.000 fr. anual. Toți membrii, după 8 luni de contribuție, au dreptul la ajutoare în caz de *chômege*. Un părinte de familie primește 2 fr. pe zi, iar un lucrător singur primește 1,50 fr. pe zi. Acest ajutor se dă cel mult 70 zile într'un an.

Acest sistem s'a introdus în *Basel* și în câteva orașe italiene și germane. În *Italia*, inițiativa a pornit din diferite părți. Astfel în *Bologna*, casele de asigurare împotriva *chômege-ului* au fost alcătuite de casele de economie, ca o dependență a lor. În *Veneția*, aceleași case de asigurare au fost întemeiate din inițiativă privată a industriașilor și muncitorilor. În *Millan*, casele de asigurare au fost înființate de puternica societate muncitorească, — *societă Umanitaria*, — și rezultatul a fost satisfăcător.

În Germania, sistemul acesta a fost imitat în puține orașe, între altele în Colonia și Lipsca. În Colonia, cassele de asigurare împotriva chômege-ului s'au alcătuit dela început cu fonduri însemnate și de aceia contribuțiile sunt mici. Orașul acordă însemnate subvenții și la început chiar întreprinzătorii au dat 72.000 M. Se primesc să fie membri ai casselor de asigurare toți lucrătorii, cari au locuit cel puțin un an în Colonia și au vârsta de 18 ani cel puțin. Pentru contribuții, se face deosebire între lucrătorii, cari au educație profesională și prin urmare sunt plătiți mai bine și între alți lucrători nespecializați într-o profesie oarecare. Cei dintâi contribuiesc cu 45 pf. săptămânal, iar ceilalți cu 35 pfenigi. După 34 de săptămâni de contribuție, fiecare dobândește dreptul la ajutor pe timp de lipsă de lucru. După a treia zi dela încetarea lucrului, se plătește fiecăruia 2 M. pe zi în primele 20 zile și de aci înainte câte o marcă pe zi, până găsește de muncă. Administrația casselor de asigurare stă însă în strânsă legătură cu administrația *Bursu muncii*; din două în două zile se strigă muncitorii lipsiți de lucru și li se arată diferitele cereri. În Lipsca s'au înființat casse de asigurare la 1905 și s'au introdus oarecare abateri în organizare. Se primesc membri ai casselor de asigurare lucrătorii, între 16 și 60 ani, și cari au locuit un an în Lipsca. În ce privește contribuțiile, lucrătorii se împart însă în 4 clase, luându-se pentru diferitele clase: 30, 40, 50, 60 pf. pe săptămână. După 42 săptămâni de contribuție, membrii dobândesc dreptul la ajutor în vreme de lipsă de lucru. Ajutorul e de 1,25 mărci pe zi și durează 42 zile într'un an.

Cel mai bun sistem, înfăptuit până acum în vre-o parte a lumii, se socotește că este așa numitul „*sistem din Gand*“. Sistemul e alcătuit de curând, dar a găsit cea mai largă răspândire, într'un timp foarte scurt. În general, constă într-o colaborare a organizației politice, comuna, cu organizația profesională a muncitorilor, sindicatele, pentru asigurarea lucrătorilor împotriva chômege-ului. Orașul formează un „*fond al chômege-ului*“ și-l pune la dispoziția sindicatelor, cari sunt și ele active pe acest domeniu. La 1901, orașul Gand destinează un fond de 10.000 fr. pentru *chômege*.—*fond de chômege*. Il pune la dispoziția sindicatelor, însă cu condiția să nu se dea din el decât un fr. pe zi și numai pe 50 zile într'un

an pentru un lucrător. De asemenea, nu trebuia să se dea în caz de greve și nici în caz de boală, când trebuie să intervină casele de ajutor respective. De oarece însă nu toți lucrătorii făceau parte din sindicate, pentru a nu înlesni o tiranie a acestora, s'a mai hotărât, că lucrătorii pot plăti 50 fr. la cassa de economie și la caz de lipsă de lucru primesc banii depuși, plus încă 6 fr. pe săptămână din fondul chômege-ului, adică tot câte un franc pe zi, ca și în cazul de mai sus. Experiența odată începută, s'au mai făcut îmbunătățirile cerute în practică.

În ultimul timp, organizația e următoarea: Orașul destinează în mod permanent un fond contra chômege-ului, — *fond contre le chômege*. Fondul e administrat de un comitet ales pe trei ani. Consiliul comunal al orașului Gand numește 10 membri în acest comitet, dintre cari 3 consilieri comunali și 5 lucrători și funcționari, recomandați de sindicate. Primarul orașului e președinte al comitetului fondului contra chômege-ului. Din fondul, format de oraș, și care s'a mărit mereu, așa că ajunsese în 1906 la 20.000 fr., se dă celor lipsiți de lucru cel mult jumătate din cât cheltuesc sindicatele pentru acest scop și în nici un caz mai mult de 1 fr. pe zi pentru muncitorul lipsit de lucru, și iarăși nu pentru mai mult de 60 de zile într'un an. Nu se acordă aceste ajutoare în vreme de greve și nici pentru incapacitate de lucru. Lucrătorii, cari nu sunt în sindicate, pot forma case de asigurare speciale, sau pot depune cei 50 fr. la cassa de economie, și vor primi aceleași ajutoare din fondul comunal al chômege-ului. Comitetul fondului stă în strânsă legătură cu administrația *Bursii muncii* și recomandă angajamentele ivite.

Îndată după experiența din Gand, sistemul s'a răspândit și în alte orașe ale Belgiei; în 1906 se formaseră încă 14 fonduri contra chômege-ului în diverse orașe. Pentru formarea acestor fonduri intervin și provinciile, ajutând orașele să suporte sarcina necesară. Unde nu sunt deloc, se încurajează formarea lor, primind dela orașe dela început 250 fr., ca fond de construire.

Sistemul a găsit răspândire nu numai în Belgia, dar aproape în toate țările. Mai puțin decât în alte părți, e răspândit în Germania. În 1907 a introdus orașul Strasburg acest sistem, punând la dispoziția sindicatelor un fond de 5000 M., cu aceleași condiții ca și în Gand.

Foarte multe încercări s'au făcut însă în Franța. În ultimul timp, există asemenea fonduri ale chômage-ului în Dijon, Limoges, Lyon, Reims, Amiens, Farbes. Nu numai că provinciile ajută comunele în alcătuirea fondurilor necesare, dar noile alcătuirii au atras atenția guvernelor și statul însuși a desemnat o sumă pentru acest scop. În 1906, *Millerand* a fixat în buget 100.000 fr. fond pentru chômage, și se plătește din el diverselor sindicate, după sistemul din Gand. Se plătește din acel fond caselor de asigurare profesionale, cari au cel puțin 100 membri, și sindicatelor, cari ajută pe lucrători la călătoria dela un loc la altul, unde se găsește de lucru. Toate aceste diferite casse, pentru a avea drept să primească din fondul de chomage al statului, trebuie să fi funcționat cel puțin 6 luni, să institue o Bursă a muncii gratuit. Maximul ce se acordă din fond este de 16% din ceea ce cheltuesc cassele pentru acelaș scop. Dacă membrii caselor respective sunt în număr de cel puțin 1000 și funcționează în 3 departamente, atunci se acordă din fondul de chômage până la cel mult 24% din ceea ce au cheltuit cassele pentru acelaș scop. Cererile caselor se adresează la ministerul comerțului, care a instituit o comisie specială a celor lipsiți de lucru, care e formată din câte un reprezentant al „Direcțiunii muncii“, și al „Direcțiunii asigurării și prevederii sociale“, din *Directorul general al contabilității*, un *inspector financiar*, *subdirectorul oficiului muncii*, patru reprezentanți ai caselor respective și un reprezentant al societăților de ajutor mutual.

Sistemul din Gand, cu procedeul intervenției statului, încercat în Franța, este imitat și în Norvegia, începând dela 1906. Din bugetul statului se plătește, în mod obligatoriu, $\frac{1}{4}$ din ceea ce cheltuește orice fel de asociații și casse de asigurare pentru chômage, dar numai pentru Norvegieni, nu și pentru străini. Se mai prevede încă o dispoziție nouă, foarte utilă. Sindicatele sunt obligate să primească membri la cassele de asigurare împotriva chômage-ului și pe acei, cari nu sunt membri în sindicate. Cu modul acesta, se împărtășesc cât mai mulți lucrători din ajutorul dat de stat, sau comune.

La 1907 se introduce acelaș sistem și în Danemarca. Se plătește din bugetul statului $\frac{1}{3}$ din ceea ce cheltuesc diferitele alcătuirii pentru chômage, dar toată suma dată de stat nu trebuie să întrecă 250.000 kr. anual.

În timpul din urmă, s'a încercat o nouă metodă de asigurare, pornită din inițiativa orașului și sub influența preponderanță a întreprinzătorilor. E mai mult un mijloc de apăsare a muncitorimii și e foarte criticat. Ca tip, se dă organizarea asigurării împotriva chômege-ului din *Manheim*. Orașul are un oficiu al muncii, unde lucrătorii pot să se înscrie cu economii. Fiecare trebuie să subscrie cel puțin 60 M. și atunci primește încă 50% din ce a economisit dela fondul, alcătuit de oraș pentru acest scop. Numai atunci însă primește lucrătorul acest ajutor, când starea de chômege nu e produsă din vina lui și nu e voită de el. Oricine vrea să dobândească ajutorul fixat, trebuie să se adreseze la oficiul muncii, care îi recomandă noi ocaziuni de muncă. Dacă nu vrea să primească, orice fel de muncă i s'ar recomanda, atunci nu i se mai dă nici un ajutor. Sindicatele muncitorilor nu au nici un amestec în această organizare. Prin urmare, lucrătorul e lăsat la bunul plac al întreprinzătorilor săi, cari au alcătuit și conduc întreaga organizație.

Din toate cele expuse până aici, se vede că în nici o parte nu există o organizare a asigurării împotriva chômege-ului, care să se întindă asupra țării întregi, să cuprindă toată muncitorimea, să fie obligatorie, pentru a-și ajunge scopul. Totul se mărginește la încurajarea și subvenționarea caselor de asigurare ale muncitorilor, acolo unde organizația e socotită ca cea mai bună. E totmai așa cum era și în celelalte ramuri de asigurări înainte de introducerea noilor instituții. Dacă însă și în celelalte ramuri de asigurări rămâneau lucrători în afară de organizațiile libere, cu atât mai mult rămân fără sprijin și mai mulți lucrători, când nu există decât casele de asigurare libere împotriva chômege-ului. Într'adevăr, de boală, bătrânețe, invaliditate, accidente, sunt izbiți mai toți muncitorii în aceeași măsură, sau e presupunerea că vor fi izbiți cu toții la fel. De chômege însă, nu sunt izbiți cu toții la fel și aici intervine o mare parte subiectivă, personală, în povărarea lipsii de lucru. E fapt constatat, că mult mai rar sunt concediați lucrătorii cu o educație profesională mai mare, decât acei lipsiți de această educație, mult mai rar sunt concediați ofițerii de marină, căpitanii de corăbii, decât marinarii spre exemplu. Din cauza aceasta, lucrătorii mai bine plătiți, cu educație

profesională specială, când alcătuesc casse de asigurare împotriva chômege-ului, nu primesc în ele și pe lucrătorii prea expuși. Aceștia din urmă nu pot alcătui singuri organizările lor și rămân fără sprijin prin urmare, chiar dacă ar fi voit să facă parte dintr'o cassă de asigurare. Problema chômege-ului e încă nerezolvată prin încercările arătate.

Odată cu dezvoltarea celorlalte asigurări, a trebuit neapărat să se nască ideea de a se imita și pentru chômege instituțiile, create pentru alte ramuri ale asigurărilor. Greutățile întâmpinate sunt însă mult mai mari și organizarea completă a asigurării împotriva chômege-ului pune probleme, cari ating mai de aproape fundamentele organizației economice a timpului nostru. De aceea, nu s'a încercat până în timpul din urmă o reformă generală a asigurării împotriva chômege-ului. O singură încercare de asigurare obligatorie contra chômege-ului se făcuse pe un teritoriu mic și o singură lege se aduce în anul 1911 pentru o țară întreagă. Incercarea n'a reușit, iar legea începe acum să se experimenteze în Anglia.

Incercarea s'a făcut în Cantonul Sf. Gallen din Elveția, dela 1895 până la 1897. Erau obligați să se asigure împotriva chômege-ului toți lucrătorii cu un salariu mai mic de 5 fr. pe zi. Cei nevârșnici și cu un salariu sub 2 fr. zilnic nu erau primiți. Fiecare era obligat să contribuie, proporțional cu salariul primit. Astfel acel cu un salariu de 3 fr. pe zi depunea 15 centime pe zi, acel cu 4 fr., 20 centime, acel cu 5 fr. 30 centime. Când unul din cei asigurați nu avea de lucru, primia un ajutor proporțional cu contribuția clasii lui. Astfel cei ce contribuiseră 15 centime, primiau 1,80 fr. pe zi, cei cu 20 ctm., 2,10 fr. pe zi, cei cu 30 ctm contribuție, primiau 2,90 fr. pe zi. Plata aceasta se făcea pentru cel mult 60 de zile într'un an. în toate cazurile de chômege, afară dacă nu era la mijloc o intenție vădită de provocare a chômege-ului din partea asiguratului. Toată această organizație n'a putut dura decât trei ani și s'a desființat cu mari pierderi, pe care a trebuit să le plătească împreună orașul și cantonul, după ce și în timpul funcționării dăduseră subvenții însemnate. Fondul adunat nu se ajungea, prea mulți lucrători rămâneau fără muncă. Desființarea au cerut-o lucrătorii mai bine plătiți, cari erau mai rar concediați. Se atribuie

însă întreaga această nereușită mai ales lipsii unei *Burse a muncii*, bine organizată¹⁾.

Legea pentru asigurarea obligatorie împotriva chômeage-ului, amintită mai sus, s'a votat în 1911 în Anglia, împreună cu legea de asigurare pentru boală și invaliditate. Expunerea acestei asigurări se va face acum la sfârșitul acestui capitol, făcând parte din ultima chestiune ce mi-am propus să mai tratez aici, și anume aceia a noilor tendințe în organizarea asigurărilor sociale.

Mai înainte de această expunere, socotesc însă că trebuiesc aduse oarecari lămuriri. Studiul acesta are de scop să arate și să analizeze fapte, instituții existente, iar proiectele și începuturile de legiferări, ce se vor arăta și analiza în scurt aici, pot să rămână simple încercări. Cu toate acestea, socotesc că ele fac parte tot din domeniul realității, și ca atare, pot fi obiectul unui studiu științific. Într-adevăr, curente de gândiri, de simțimente, și de acțiuni, sunt fapte din viața societăților și, dacă sunt prinse în vreun mod oarecare, pot forma tot așa de bine obiectul unei științe sociale, după cum mișcarea, produsă de contactul și înlanțuirea energiei corpurilor, poate forma obiectul fizicii. Totul depinde de metoda, prin care se prind acele curente sociale. Pentru trecut ne dau informații produsele succesive ale vieții sociale a diverselor popoare. Pentru timpurile noastre, curente sociale se oglindesc în istoria diverselor instituții, pe care le vedem apărând după o normă și supuse unor anumite principii fundamentale și comune. Dar nu una sau alta din aceste instituții ne dau curente, ci direcția evoluției lor. Direcția își arată razele ei premergătoare, mai înainte de a se cristaliza în forme, cari rămân mai curând ori mai târziu urme pe drumul străbătut, căci forța și viața e întotdeauna la locul, unde se croește drumul, încă

¹⁾ Datele privitoare la asigurarea împotriva chômeage-ului sunt culese în special din: *Schanz: Zur Frage der Arbeitslosenversicherung* Berlin 1895 și «Noi contribuțiuni» în 1897 și 1901; *M. Wagner: Beiträge zur Frage der Arbeitslosenfürsorge* Berlin 1904; *L. Varlez: Les formes nouvelles de l'assurance contre le chômage* Paris 1903. Idem: *Les fonds d'encouragement à la prévoyance en vue du chômage* Bruxelles 1906. Apoi «*Soziale Kultur*» și „*Reichs-Arbeits-Blatt*” pe ultimii ani.

nerăsbătut. Cum putem prinde acele raze premergătoare? Oamenii singuri le exprimă în momentele actuale ale timpului. Alcătuirii parțiale, scrieri și cuvântări, sunt produse concrete ale curentului social; ele sunt obiecte ale științei sociale. De oarece în domeniul acesta intervine o prea mare parte subiectivă a cercelătorului care nu se poate deslipi de influențele direct a celor din jurul său, se poate întâmpla să se lase condus de o rază slab luminoasă și să piardă din vedere focarul de unde pornește și care dă adevărată direcție.

Pentru a face aplicația acestor gândiri, să revenim la problema asigurărilor. Apar scrieri nenumărate asupra acestei probleme și au apărut încă de mult, de când s'a pus problema aceasta. Multe din cele mai dinainte au rămas raze rătăcite, dar multe au dat drumul înfăptuirii instituțiilor de asigurare socială de astăzi. Același lucru se poate întâmpla și cu scrierile de astăzi, în care se cer alcătuirii încă neîmplinite. Pentru a evita însă probabilitatea de a fi atras de o anumită credință exprimată într'o scriere, iau de criteriu în prinderea curentului social acele exprimări de tendințe, care mișcă mulțimi de oameni și care se încheagă în forme înăuntrul unui corp social organizat; aceste exprimări de tendințe se fac prin proiecte de legi și prin pregătiri de organizări nouă. Partide politice, ele însuși corpuri sociale organizate, reprezintă o mare parte din populațiile respective, cristalizează aspirațiile lor în proiecte precise. Acestea sunt răspândite în masele poporului, acolo unde poporul ia parte în mod conștient la conducerea sa proprie, și proiectele, de cari se va aminti aici sunt dela acele popoare. E destul să amintesc de procedul legiferărilor din Elveția, și de propaganda premergătoare legii asigurărilor din Anglia.

De aceia, expunând câteva din proiectele nouă, sau începuturile de legiferări nouă de asigurarea socială, nu vor ieși din cadrul faptelor precise și deci curentul social, arătat de ele, va fi o realitate. Cu elementele nouă, date de aceste proiecte, voi putea privi în toată întregimea lui, sistemul asigurărilor sociale moderne, în capitolele următoare.

Din toate începuturile, ce se vor cita, va rezulta două lucruri: pe deoparte, asigurările sociale tind să se răspândească și în statele, unde nu sunt încă introduse, iar

pe de altă parte, se fac pași mai departe pentru completarea asigurărilor, pe aceleași principii, ca și cele înfăptuite până acum.

Mai toate țările mici din apusul și mijlocul Europei, cari și-au îndreptat întotdeauna politica lor socială după țările mari vecine, au încercat în deceniul dintâi al veacului nostru să introducă asigurările sociale obligatorii și pentru cazurile, pentru cari încă nu există. Astfel în Olanda la 1901 se aduc proiecte de asigurare obligatorie pentru cazuri de boală și pentru bătrânețe. Proiectul nu ajunge lege și se schimbă guvernul. Pentru asigurarea bătrâneții se alcătuieste încă dela 1894 o comisie, compusă din industriași, matematicieni, profesori, deputați, etc. La 1893 comisia, terminând lucrările, face un raport amănunțit, pronunțându-se pentru asigurarea obligatorie. De aci a și rezultat proiectul din 1901. Sub un nou guvern, la 1904, se aduce un nou proiect de asigurare obligatorie pentru cazuri de boală. Intreaga țară era să se împartă în circumscripții de câte 50.000 locuitori și în fiecare circumscripție să fie o singură casă de asigurare, o organizație mult mai unitară, decât am văzut în alte țări. La 1906 se aduce un proiect în acelaș fel. La 1907 și 1909 se aduc noi proiecte pentru asigurarea obligatorie a bătrâneții și invalidității. Parlamentul stă încă în fața acestei probleme.

În Mai 1911 s'a prezentat parlamentului olandez un proiect de lege al asigurărilor împotriva invalidității și bătrâneții. Se stabilește în mod principial în lege, că dela 70 de ani în sus nimeni nu trebuie să mai muncească, dar trebuie să primească o pensie. Nu se adoptă însă sistemul pensionării de stat, sistemul socialist, ci se alcătuește asigurarea obligatorie. Odată cu această asigurare, se înfăptuește și o asigurare a orfanilor, nu numai pentru a avea celeritate până la maturitate, dar se înfăptuește și o asigurare a mijloacelor necesare pentru dobândirea educației. E un element nou, de altfel în perfectă concordanță cu principiile generale ale asigurărilor sociale. Limita salariului muncitorilor obligați la asigurare e de 1200 gulzi olandezi, sau 2500 fr. anual. Asigurații și întreprinzătorii contribuiesc în mod egal la adunarea fondului. Statul contribuie cu 8,5 milicane gulzi pe timp de 75 ani. Această mărginire a timpului, pentru sarcina impusă statului, este iarăși un element nou, care arată că asigurările sociale nu sunt concepute ca forme de

îngrijire a săracilor, ci ca instituții economico sociale, ale unor clase, cari trăesc prin ele însăși; dar asupra acestei chestiuni voi reveni într'un capitol următor. De asemenea în ce privește organizația și tehnica se va vorbi la locul cuvenit¹⁾.

De asemenea se fac încercări, aducându-se proiecte în parlamente, și în alte țări, în special pentru asigurarea obligatorie a bătrâneții și invalidității. Astfel în Norvegia dela 1890, în Suedia dela 1891, în Luxemburg dela 1904 se formează comisiuni de studiu și se alcătuesc proiecte, aducându-se în Parlament. Chiar mai departe în Răsărit s'a simțit această necesitate. Am amintit mai sus de legea asigurărilor din România dela 1895; în 1911 această mare reformă socială a și fost introdusă.

Un caz însă interesant de amintit este soarta unui proiect de asigurare din Elveția. În constituția federației elvețiene s'a introdus la 1890 un articol, după care consiliul federativ avea dreptul să propună o organizare a asigurărilor împotriva accidentelor și a boalii. La 1890 se și aduce un proiect de asigurare obligatorie pentru aceste cauze. Poporul elvețian prin *referendum* a respins acest proiect. La 1906 consiliul federativ a prezentat un nou proiect și poporul elvețian l-a respins din nou prin *referendum*. În anul 1911, se prezintă din nou un proiect de asigurare și se aduce din nou spre aprobarea poporului. De astădată asigurarea e obligatorie pentru accidente, iar pentru boală e benevolă, cu subvenționarea caselor libere de ajutor. Atât la asigurarea împotriva boalii, cât și la asigurarea împotriva accidentelor, sunt oarecari inovații interesante. Astfel casele de ajutor pentru caz de boală instituesc și o asigurare a maternității, pentru care primesc fonduri dela stat. Plata se face numai dacă femeia s'a abținut dela muncă înainte și după naștere. pe tot timpul fixat. De asemenea și la asigurarea împotriva accidentelor se fac două inovații însemnate. Mai întâi, asigurarea nu se face numai pentru accidente profesionale, ci și pentru altele în afară de profesie. Pentru cele dintâi, sarcina o suportă întreprinzătorul, pentru celelalte plătește asiguratul $\frac{3}{4}$ și confederația $\frac{1}{4}$. Apoi sunt socotite ca pagube rezultate din accidente ale

¹⁾ A se vedea: *Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft* din Septembrie 1911.

muncii, și așa numitele boale profesionale, ca intoxicații cu materialurile lucrate în fabrici, etc. Și acestea sunt despăgubite ca și răniile, incapacitățile sau moartea, rezultate din accidente brusce. În această stare, legea a fost admisă.

Expunând asigurările sociale în Austria, am arătat lipsa asigurării bătrâneții. În 1910 s'a adus un proiect de lege în acest sens și apoi s'a alcătuit o comisie specială, care să studieze modul de aplicare a principiilor legii respective din Germania. După proiect, se face o asigurare obligatorie a bătrâneții și invalidității pentru salariați și se înlesnește asigurarea benevolă la aceleași instituții a micilor întreprinzători din agricultură și industrie. Limita superioară a venitului celor obligați la asigurare e de 2400 koroane¹⁾.

În Germania de abia s'a terminat marea reformă a asigurărilor sociale din 1911 și alt proiect de completare a asigurărilor a fost adus în Reichstag. În Austria există încă dela 1906 o asigurare a funcționarilor privați, deosebită de celelalte ramuri de asigurări. Funcționarii privați mai bine situați, pot contribui mai mult și-și pot asigura pensiuni mai mari. Dacă e necesară sau nu o instituție deosebită de asigurare pentru funcționarii privați, voi încerca să arăt mai în urmă; aici e vorba numai de o expunere istorică. După instituția austriacă se aduce acum în Germania o asigurare a funcționarilor privați. Inceputul străduințelor în acest sens e vechi. Dela 1901, funcționarii privați au început agitația pentru crearea unei asigurări pentru ei. S'a alcătuit un comitet, care să facă studiile necesare și să propună guvernelor. La 1902, urmează interpelări în Reichstag în această chestiune, la 1903 guvernul primește pe delegații funcționarilor privați și pe baza propunerilor lor se numește o comisiune, care anchetează cererile funcționarilor privați, stabilind și datele statistice necesare, și la 1907 se prezintă raportul comisiunii în Reichstag. De oarece se spera ca prin marea reformă, votată la 1911, să se regulementeze și asigurarea funcționarilor privați,

¹⁾ A se vedea: *Studien zur österreichischen Sozialversicherungsvorlage* de Dr. Wilhelm Winker, în *Zeitschrift für Volkswirtschaft, Sozialpolitik und Verwaltung* a lui Eugen von Böhm-Bawerk, vol. 20 1911, al 3-lea și 4-lea număr, p. 415 și urm.

s'a amânat proiectul corespunzător raportului comisiei dela 1907. Reforma dela 1911 n'a cuprins însă și pe funcționarii privați și de aceea s'a adus îndată această nouă lege de asigurare, în sensul raportului comisiei dela 1907¹⁾.

Toate țările, citate mai sus, sunt dintre acelea, cari au fost mai în toate timpurile influențate de politica socială a țărilor vecine mai mari și mai înaintate în cultură. Iată însă că acum și una din țările mari, care a determinat mai întotdeauna direcții economice și sociale, și care reprezintă încă alcătuirile de asigurare tradiționale, părăsește calea urmată până acum, adoptând asigurările sociale obligatorii, și făcând și câțiva pași mai departe, decât s'au făcut până acum în Europa. Această țară e Anglia. Unul din cei mai populari și mai energici miniștri din cabinetul liberal actual, marele reformator al politicii financiare din Anglia, *Lloyd George*, aducând un proiect de asigurare socială obligatorie, face o propagandă întinsă în masele poporului, și conștiința publică, reprezentată prin presa din acest timp, primește această încercare îndrăzneată pentru poporul englez, cu înclinări individualiste, înrădăcinate de cel puțin trei veacuri. Pentru că și principiile esențiale, și organizarea înfăptuită prin această lege vor fi supuse unei cercetări critice în alte capitole următoare, aici nu voi expune decât anumite puncte, cari arată și fixează momente istorice nouă. Legea aceasta s'a votat în 1911. Se compune din două părți deosebite: asigurarea împotriva boalii și invalidității și asigurarea împotriva chômeage-ului. Prima asigurare este bazată neapărat pe principiile asigurării sociale create în Germania, fiind mai perfectă și în coprinși și în organizare, de oarece toate experiențele și imperfecțiunile legislațiilor de pe continent puteau fi cunoscute acum. Asigurarea împotriva chômeage-ului deschide un drum nou. În întregimea ei, această lege e concepută ca o operă grandioasă. *Lloyd George* o socotește ca un mijloc de a apăra acum și în viitor miliarde de căsnicii ruinate și suflete zdrobite—*the high purpose of preventing myriads of ruined homes and broken hearts.*

¹⁾ *Entwurf eines Versicherungsgesetzes für Angestellte* în Reichs-Arbeitsblatt din 20 Mai 1911; *Das Hauptproblem der reichsgesetzlichen Angestelltenversicherung* în *Jahrbücher* etc. a lui *Conrad*, Septembrie 1911.

Asigurarea împotriva bolii e unită cu aceia împotriva invalidității, sub o organizare comună și unitară. Ea se întinde peste tot cercul de persoane, pe care l-am arătat la asigurările sociale din Germania, însă merge și mai departe, coprinzând pe lângă asigurarea văduvii și orfanilor, introduse în Germania de abia prin reforma din 1911, și asigurarea funcționarilor privați, ca în Austria, dar în aceeași organizație și asigurarea completă a maternității, care nu există nicăeri, afară de încercările parțiale din Italia. O abatere dela asigurările respective din Germania este aceea, că statul contribuie și în acest caz cu o parte pentru alcătuirea fondului necesar asigurărilor. În sfârșit, se constituie o organizație complet unitară, dar descentralizată și mai puțin birocratică, decât în Germania.

Asigurarea împotriva chômege-ului—*Unemployment*—se bazează pe aceleași principii, ca și celelalte asigurări; e obligatorie, contribuiesc întreprinzătorii, lucrătorii și statul. Cercul persoanelor e mai restrâns, decât în celelalte ramuri. Însă e atât de întinsă grija statului de a procura posibilitatea de trai tuturor cetățenilor, în cât societatea întreagă organizată în stat, dă impresia unei familii, care se îngrijește de soarta și viața tuturor membrilor ei, și anume pentru fiecare împarte, după dispozițiile și puterile sale firești. Se dispune prin aceeași lege, ca lucrătorii prea des concediați și fără de lucru, să fie duși în școli profesionale pe socoteala fondurilor asigurării, ca să primească educația necesară. Despre contribuții și despre ajutoarele primite va fi vorba în altă parte. Aici mai trebuie amintit un fapt nou. Organele asigurării împotriva chômege-ului sunt organele *Bursii muncii*. Aceasta are o organizație unitară în toată țara, așa că se poate cunoaște în orice moment aproape complet cererea și oferta de brațe de muncă în toate ramurile economice ale țării, din orice lor. Așa dar, ceea ce se presupune că a adus nereușita încercării asemănătoare de pe micul teritoriu al cantonului St. Gallen, despre care a fost vorba mai sus, pare a fi evitat prin legea engleză, care identifică organele asigurării împotriva chômege-ului cu organele *Bursii muncii*. În sfârșit, încă un punct, foarte simplu în aparență, dar menit să revoluționeze înfățișarea economiei naționale.

Cea mai mare parte din cei lipsiți de lucru sunt

dintre aceia, cari au fost concediați, într'un timp de conjunctură nefavorabilă, dintr'o întreprindere mare de obicei. E de sigur o problemă a organizației economice a timpului, problemă, care nu va fi rezolvată pur și simplu prin măsura, prevăzută în legea engleză, dar va fi îndreptată pe calea rezolvării. În vremuri bune, cresc unele întreprinderi în mod înspăimântător, dărâamă alte mici întreprinderi, ruinându-le sau târându-le în coprișul lor. În vremuri rele, marile întreprinderi se pot odihni un moment, fără a se ruina, căci aruncă pe drumuri turmele de muncitori, concediindu-i, pe când micul întreprinzător primește lovitura de moarte în acele vremuri rele. Mulți economiști ai timpului, și chiar dintre acei cu reputație universală astăzi, socotesc puțința de elasticitate a marilor întreprinderi,—adică puțința de concediere,—ca o superioritate a acestora față de micile întreprinderi. Va fi vorba despre această problemă în capitolul următor. Aici trebuie amintit numai faptul că legea engleză are anumite dispoziții, prin cari se înlătură sau cel mult se micșorează posibilitatea de concediere a lucrătorilor de către patroni, obligând pe patroni să dea o mare parte din plata necesară pentru cei lipsiți de lucru și în acelaș timp condiționând succesul întreprinderii în timpuri bune de probabilitatea unor timpuri rele viitoare. Cum?; se va vedea în altă parte.

Încă o lege care ne dă un element real al discuției teoretice din capitolul următor, a fost adusă în fața unui parlament european și votată în 1911. E legea de monopolizare de către stat a tuturor instituțiilor de asigurare, adusă de ministerul *Giolitti* în fața parlamentului italian. Când s'a introdus în Italia asigurarea obligatorie împotriva accidentelor muncii, s'a lăsat libertatea întreprinzătorilor, obligați să suporte sarcinile, de a se asigura la orice instituție de asigurare. Statul însă a creat, după cum am arătat în paginile trecute, și o instituție de stat, „*Cassa națională de asigurare pentru accidentele muncii*“, la care se putea asigura cine vrea. Asigurările s'au făcut însă mai mult la societăți private. Acestea sunt în cea mai mare parte străine și după datele statistice¹⁾ aduse de ministrul de resort, *Nitti*, odată cu proiectul de lege, se vede

¹⁾ A se vedea: «L'Economiste français» din 5 August 1911, articolul lui R. Dalla Volta.

că societățile străine au asigurat capitaluri de aproape un miliard în Italia, pe când societățile italiene se împărțesc prea puțin la aceste întreprinderi. De aceia, ministerul a propus monopolizarea de către stat a întreprinderilor de asigurare; nici o despăgubire pentru societățile existente nu s'a prebăzut. Din punct de vedere al economiei naționale, proiectul a fost îndreptățit și din acest punct de vedere se poate îndreptăți chiar dispoziția de a nu despăgubi societățile de asigurare existente, când în majoritatea lor sunt streine. Un drept câștigat al unui străin în economia națională a unui popor, încă din vremea dezorganizării acestei economii, nu poate împiedica reformarea și organizarea de mai târziu a economiei naționale, care se poate prezenta acum ca o unitate pe piața internațională și poate pune capăt subordonării, rămasă dintr'un timp de imperfecție. Dar nu de aceasta e vorba aici. Totuși, pornind dela acest punct de vedere, se poate înțelege ce e drept și ce nu e drept din criticelē aproape unanime ale presii zilnice streine, care reprezintă interesele economiilor naționale respective, în alte țări streine.

Ceeace interesează în legea italiană, este faptul că statul își ia asupra-și orice întreprindere de asigurare. În Germania, și în toate țările, cari au imitat-o pe domeniul asigurărilor sociale, acei obligați la asigurare nu sunt liberi să se asigure la orice instituții, ci numai la anumite organe de asigurare.

Nu e însă statul acel, care asigură, cum se propune prin legea italiană. Așa că, organizarea asigurărilor sociale și monopolul asigurărilor sunt două fapte deosebite. Din punct de vedere al tehnicii asigurărilor și al interesului economiei naționale, va fi privită aici legea italiană. E bună o monopolizare de către stat a asigurărilor sociale? Și aceasta va fi una din problemele, ce se vor analiza în capitoul următor.

Literatura specială.—Asupra istoriei asigurărilor sociale, literatura este numeroasă, fără să existe însă un studiu coprinzător, metodic. În afară de studiile succesiv apărute, ale lui *Maurice Bellom*, citate la cap. III, scrie încă mai de mult *Zacher*; *Die Arbeiterversicherung im Auslande* 17 Hefte și alte «Adaosuri», de la 1898—1907; ambele aceste publicații sunt mai mult arhive de înregistrare a diferitelor legislații de asigurare socială, dar nu studii științifice. Coprind însă cel mai bogat ma-

terial, care a fost utilizat în acest studiu. O lucrare mai științifică este aceea a lui Bödiker : *Arbeiterversicherung in den europäischen Staaten*. Leipzig 1895 ; e însă unilaterală și mai mult de natură juridică. Pentru urmărirea legislației asigurărilor sociale în Germania, conține material complet : *Die Reichsversicherungsgesetzgebung* de Bödiker în 1898. Asupra asigurărilor sociale în Germania, se găesc studii complete în toate lucrările,—foarte numeroase—cu privire la „Politica socială“; dintre acestea am folosit în special : *Die Grundzüge der Sozialpolitik*, Leipzig 1904, de van der Borghet și *Sozialpolitik*, Leipzig 1911 de Otto v. Zwi- edinek Südenhorst.

De oare ce studiul meu e continuat până în timpul de față, cele mai multe date sunt luate din revistele periodice speciale pentru diverse chestiuni din domeniul asigurărilor sau din reviste economice generale. Astfel : *Soziale Kultur*, *Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft*, *Journal des Economistes* și *L'Economiste français*, dar mai ales *Reichs-Arbeitsblatt*, coprind în ultimii ani material îndestulător, pentru diferite chestiuni de asigurare socială, precum și date statistice ; această presă periodică mi-a înlesnit cunoașterea ultimelor fapte, pe cari mi-am întemeiat analizele făcute.

Pentru două chestiuni nouă, mai mult analizate, dau aici o literatură mai completă și anume pentru : asigurarea chomage-ului și pentru legea din 1911 a asigurărilor sociale din Anglia. Pentru prima : Schanz : *Zur Frage der Arbeitslosenversicherung* Berlin 1895 ; noi ediții în 1897, 1901 ; M. Wagner : *Beiträge zur Frage der Arbeitslosenfürsorge* Berlin 1904 ; L. Varlez : *Les formes nouvelles de l'assurance contre le chômage* Paris 1903 ; Idem : *Les fonds d'encouragement à la prévoyance en vue du chômage*. Bruxel 1906 ; Pentru a doua chestiune numai articole în reviste : *National Health Insurance* în *The Quarterly Review* din Iulie 1911 p. 191 și urm. ; *The insurance Bill and the conquest of consumption* în *The Westminster Review* din August 1911 p. 149 și urm. ; *The Insurance Bill, The Doctors etc.* în *The Nineteenth Century and after* din Iulie 1911 p. 152 și urm. și din August 1911 ; «Introducerea asigurărilor sociale în Anglia» de I. N. Angelescu, din «Viața Românească» din August 1911.

Pentru reforma asigurărilor din Germania din 1911 : *Reichs-Arbeitsblatt* din August 1911 ; *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik* din August 1911 ; *Annalen für soziale Politik und Gesetzgebung* al 2-lea și 3-lea număr din 1911 ; *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik* XXXII, p. 72. *Reforma asigurărilor sociale în Germania în 1911* în «Buletinul Statistic al României» 1912, de I. N. Angelescu.

Însfârșit afară de lucrările mai generale, există și studii asupra asigurărilor din diverse țări, dintre cari studii am folosit : Klang : *Zur Arbeiterversicherung in Österreich*. Leipzig 1884 ; Häberlin : *Über das heutige Krankenkassenwesen und die zukünftige Krankenversicherung in der Schweiz*. Zürich 1904.

PARTEA II

PRINCIPIILE, ORGANIZAȚIA ȘI FUNCȚIONAREA ASIGURĂRILOR SOCIALE IN ORGANIZAȚIA ECONOMICO-SOCIALĂ ACTUALĂ

PRIVIRE GENERALA

În partea istorică a acestui studiu, au fost expuse diferitele instituții de asigurare a vieții materiale a claselor de jos. Într'o scurtă schiță a epocelor premergătoare organizației economico-sociale, în care trăim, s'au arătat diferitele alcătuiți ale trecutului, cum acestea erau potrivite cu organizația economico-socială a vremii și cum s'au schimbat odată cu aceasta. De sigur, toate veacurile acelea, cuprinse în schița dată, sunt privite numai în trăsăturile lor mari, trecându-se peste epocile intermediare, care fac legătura și anunță alcătuiți nouă. Altfel am făcut când am trecut la epoca modernă. Cu începuturile organizației economice și sociale, ajunsă până astăzi, s'au ivit și alcătuiți nouă de asigurare a vieții materiale a claselor mai mult expuse mizeriei. Noile alcătuiți erau derivate din așezăminte mai vechi și purtau o parte din caracterele lor. Evoluția economică și socială le prefăcea tot fundamentul, pe care se sprijiniau, și vechile alcătuiți, sub forma lor cea nouă, se mențin numai prin tradiție. Alte așezăminte de asigurare a claselor de jos nefiind găsite, acele tradiționale erau singurul suport pentru o tranziție lentă. Sărăcimea, recrutată tot mai mult din lumea proletară, își găsește un refugiu în casele de ajutor mutual, și pornirea revoluționară, produsă de

nesiguranța zilei de mâine, e în parte îmblânzită. Pentru organizația noastră economico-socială, am expus mai amănunțit această epocă de tranziție prin analiza instituțiilor de asigurare sau ajutorare reciprocă, până la asigurările sociale moderne. Și totuși, perioada de tranziție nu e încă trecută.

E interesant pentru cercetătorul fenomenelor economice și sociale să vadă că nu există puncte de timp, cari încheie o epocă și încep alta. Semnele timpurilor nouă se arată mai înainte și rămășițele timpurilor vechi trăesc mai mult în epoca nouă. Ajunge poate un moment când rămășițele trecutului sunt covârșite de formele nouă, dar din privirea singuratică a istoriei unor așezăminte anumite, nu va putea niciodată cercetătorul să fixeze momente ale evoluției și să determine formele potrivite pentru o anumită organizare economico-socială. Alături de evoluția unor așezăminte, trebuie pusă evoluția altor așezăminte ale vieții economice și sociale și, pentru că din complexul de fapte externe, alcătuirii nouă și resturi ale altor vremi, nu se poate destrăma firul evoluției, trebuie să se priviască puterile conducătoare ale întregii evoluții, puteri născute din contactul elementelor fiecărui moment al timpului, tot așa precum se naște puterea motrice din armonizarea diverselor energii dispartate. Fără raportarea la alte elemente ale organizației economico-sociale moderne, nu putem înțelege dacă noile asigurări sociale sunt un pas mai departe în evoluția instituțiilor de asigurare, căci numai faptul că sunt mai moderne și poate mai la modă, nu e o îndreptățire. Câte rătăcirii ale politicii sociale nu ne arată istoria social-politică! Chiar în paginile de mai sus s'au văzut câteva rătăcirii în politica ajutorării classelor de jos, rătăcirii, recunoscute astăzi definitiv ca atare, și anume acelea privitoare la interzicerea absolută a asociațiilor profesionale și de ajutor.

Un fapt precis a rămas din povestirea de până acum, și anume că în timpurile din urmă există alcătuirii mai vechi, alături de altele create foarte de curând, nici chiar de o jumătate de veac. Politica socială a diverselor popoare nu le-a lăsat pe cele vechi să trăiască mai departe prin propria lor putere, cum trăiseră până aci, dar le-a alăturat alte elemente nouă, pentru a nu le lăsa să moară. S'au creat prin aceasta instituții com-

puse din elementele unor vremuri diferite. Mai nicăeri însă nu s'au putut menține și veacul nostru pare că aduce triumful instituțiilor de asigurare, create în ultimele decenii ale veacului trecut.

Din povestirea trecută, s'a văzut că toate țările se îndreaptă pe această cale și de multe ori părăsirea vechilor drumuri sdruncină prea brusc credințele oamenilor, obișnuiți cu tradiția și mai pușini dornici de inovații. Noile alcătuiți nu sunt încă terminate și am arătat cum un stat după altul mai adaogă câte o piatră la fundamentul sistemului de asigurări sociale. Fiecare nouă adăogare însemnează însă o nouă întrebare, pe de o parte, *dacă noile așezăminte încap în cadrul gândirilor noastre sau mai bine a produselor activității noastre*, cari sunt conforme cu gândirile din fiecare moment, iar pe de altă parte, fiecare adăogare aduce întrebarea: *până unde se va merge pe calea aceasta, și care e limita, peste care nu trebuie să se treacă, dacă nu vrem să schimbăm ordinea existentă a lucrurilor*, și fiindcă n'o putem schimba, întrebarea poate suna mai bine: *până unde trebuie să mergem pe calea apucată pentru ca instituțiile asigurării,—opere ale legislației— să poată să reușească*. Sunt transformări, cari se petrec în mod firesc, fără intervenția puterii organizate a societății. Nu legile au adus întreprinderile mari capitaliste, nu legile au adus asociațiile economice cooperative, nu legile aduc cartelurile din industrie, ba de cele mai multe ori nu le pot împiedica dacă s'ar întâmpla să încerce aceasta. Inșă tocmai aceste transformări firești cer o organizație socială, acomodată cu ele, pentru ca societatea să evolueze; nu să fie revoluționată printr'o zguduire bruscă, sfârâmând ceea ce timpul trecut produsese. Asigurările sociale sunt acomodări cu noua stare de lucruri, pornite însă dela puterea societății organizate, dela legi. Tocmai pentru că au această origină, s'au și răpândit așa de repede. Nimic nu se imită mai ușor decât legile, cel puțin în timpurile mai nouă, când raporturile internaționale sunt așa de strânse. Și totuși, această repede răspândire nu trebuie să împiedice pe cercetătorul faptelor să controleze la lumina istoriei economico-sociale, dacă noile alcătuiți ale asigurărilor sociale sunt sau nu potrivite vremii. De aceia unul din capitolele următoare va fi consacrat problemei a-esteia.

În această lucrare nu se studiază legislațiile asigurărilor din punct de vedere juridic, dar, coprinzând și această parte, în elementele ei esențiale, studiul acesta se întinde mai departe și analizează manifestările economice și sociale ale alcătuirilor create de legislații. Ca atare, avem în față forme concrete, organisme. Cea mai bună piatră de încercare a îndreptăririi credinții, rezultate din analizarea principiilor, este observarea organizării de fapt a instituțiilor de asigurare socială. Acestea există în societățile moderne, alături de tof ceeace formează caracteristica ordinii existente a lucrurilor. Analizarea organizării de fapt a asigurărilor sociale va arăta dacă sunt sau nu potrivite cu alte forme de organizare socială și economică. Astfel un alt capitol va fi consacrat acestei chestiuni a organizării existente a asigurărilor sociale din diferite state moderne.

Odată cu aceasta însă va trebui să se arate și partea dinamică a instituțiilor, căci numai în funcționarea lor se vede dacă sunt sau nu organisme vii, împlinind o funcțiune în actuala stare de lucruri. Viața socială, în desvoltarea ei, merge în continuu spre forme tot mai complexe. Orice formă de manifestare a ei e încrucișarea tuturor elementelor și reflectă în funcționarea ei complexul întreg. Funcționarea asigurărilor sociale se bazează pe rezultatele unor științe exacte, pe rezultatele statisticii și matematicii. Cu ajutorul lor, omul politic se orientează în complexul imens al vieții și simplifică ceeace natura a complicat într'atât, în cât totul apare ca nefiind supus nici unei norme. În știința asigurărilor sociale, accidentele, bătrânețea, etc. sunt aproape precis prevăzute în cantitatea lor succesivă. Funcționarea organelor asigurării trebuie prin urmare acomodată după rezultatele științifice. Așa că, tehnica asigurărilor va trebui să fie expusă odată cu organizarea lor.

În sfârșit, asigurările sociale au până acum în unele țări o viață de câteva decenii, în altele mai puțin, în altele de abia încep. E și o indicare a rezultatului viitor al asigurărilor sociale în țările, unde de abia încep sau e pe cale să fie introduse, dar e și o expunere întregă a unor instituții existente, studiate în această lucrare, dacă se vor privi rezultatele lor de până acum. Toate acestea sunt considerate din punct de vedere economic și în mod secundar din punct de vedere social. Dacă se privește

viața economică dinaintea introducerii asigurărilor sociale și se compară cu aceia după introducerea lor, se poate vedea că asigurările au adus și sunt menite să aducă înlăturarea lipsurilor, cari amenințau evoluția treptată economico-socială cu o revoluție bruscă, produsă de elementele societății, nesigure de traiul lor de mâine. Neapărat, nu e vorba de vindecarea tuturor rănilor, dar s'a găsit o cale, pe care mergând se pot vindeca o parte din ele. Un ultim capitol al acestei părți va fi prin urmare consacrat expunerii rezultatelor asigurărilor sociale.

CAP. V

PRINCIPIILE ASIGURĂRILOR SOCIALE ȘI ORGANIZAREA ECONOMICO-SOCIALĂ A TIMPULUI NOSTRU

Din expunerea istorică a îngrijirii săracilor, în diferite perioade ale istoriei economice, se pot scoate caracterele generale pentru perioada din urmă. Intr'adevăr, numai prin expunerea completă a îngrijirii classelor de jos în timpul de până acum, se poate vedea ce este nou în timpul nostru și care sunt trăsăturile mari de deosebire față de timpul trecut; altfel, prin arătarea și descrierea oricât de amănunțită a asigurărilor sociale din urmă, orice element al acestora ar fi apărut o caracteristică a sistemului. Apoi de oarece s'au arătat și încercările mai nouă de organizare a asigurărilor sociale, avem la îndemână întreg materialul, din care să scoatem aceia ce formează principiile fundamentale, pe care se reazimă întreg sistemul. Deosebire a ceace e nou, de ceace există și mai înainte, nu e grea de făcut, de oarece e înlesnită de desbaterile ce s'au ivit, oriunde s'au introdus asigurările sociale, între reprezentanții formelor vechi și nouă. N'ar fi greșit, dacă am stabili drept criteriu al acestei deosebiri tocmai provocarea de discuții, de diferențe de păreri. Sistemul asigurărilor sociale e combătut în totalitatea sa prin combaterea unor anumite principii fundamentale. Tocmai aceste principii sunt cele nouă.

Primul pas hotărîtor spre asigurările sociale moderne a fost alcătuit prin stabilirea unei *obligații la asigurare* a unei anumite clase de oameni. Acesta a fost în Germania semnul de trecere într'o nouă epocă a instituțiilor de ajutorare a classelor de jos. Nici un alt principiu al asigurărilor nouă, nu a fost și nu este încă mai mult

desbătut, decât acela al obligației la asigurare. De aici au derivat alte dispoziții caracteristice ale noului sistem.

Asigurarea obligatorie nu se face oriunde, la orice instituție de asigurare și sub orice condiții; ea nu se poate face decât la anumite organe de asigurare, create numai pentru acest scop. Așa dar, un alt punct caracteristic al asigurărilor sociale este *determinarea unei forme de organizare*, și obligarea de a se asigura numai la acele organisme determinate. Și acest principiu este astăzi în parte combătut, și a fost combătut și respins mai înainte în întregimea sa.

Dacă formele de organizare ale asigurărilor sunt determinate, era firesc să se prevadă posibilitatea existenței și funcționării lor. Intre altele, partea principală a fost adunarea fondurilor necesare. Sistemul a fost asigurat în trăinicia lui prin determinarea acelor, cari trebuie să contribuie și cât să se contribuie. Sub înfățișarea lui de astăzi, sistemul se caracterizează prin aceia că *sunt obligați să contribuie: asigurații, întreprinzătorii lor*, când sunt, și *statul*, pentru cazurile și după normele ce s'au văzut în general și care vor fi mai apoi expuse în amănunt. Nici una din aceste din urmă dispoziții nu sunt lipsite de critici, cari tind la înlăturarea definitivă, sau împiedicarea introducerii sistemului întreg al asigurărilor sociale. Se ve arăta aici, de ce se zice că trebuie sau că nu trebuie să contribuie asiguratul, întreprinzătorul ori statul.

În sfârșit, un ultim principiu, care poate fi privit ca încoronarea întregului sistem, și fără de care sistemul e anihilat în multe din urmările sale, este *determinarea unei asigurări pentru lipsa de lucru*. Cu cât această credință e mai mare și cu cât introducerea unei asemenea asigurări e mai logică și mai fatală chiar, în urma celorlalte, cu atât sunt mai puternice opunerile și prevestirile unui pericol viitor, adus cu această asigurare. Reușita acestei asigurări însemnează însă triumful definitiv al unor instituții potrivite vremii și istoria evoluției tuturor instituțiilor sociale ne arată, cu o statornicie nedesmințită, că, ceea ce e superior și potrivit timpului învinge întotdeauna, de și niciodată nu învinge fără opuneri din partea reprezentanților altor vremuri.

Aceste caractere generale ale asigurărilor sociale, așa cum au fost expuse aici, mi se pare că sunt acelea

la cari se pot subordona altele; în orice caz, sunt acelea, cari formează obiectul desbaterilor principale, din care cauză au și fost alese. Pentru fiecare din ele am arătat că sunt opuneri, critici, respingeri. E interesant de fixat dinainte, pe ce cale se îndreaptă toate aceste discuții. De obicei nu se atacă nici unul din elementele de mai sus pentru că ar fi păgubitoare classelor de jos, pentru care sunt aduse asigurările. Se recunoaște chiar aproape de toți, că pentru clasele de jos se aduce un mare sprijin. Toată opunerea e principială. Sau că se atacă norme sufletești, produse de civilizația de până acum, sau că se atacă organizația economico-socială existentă, în fundamentele ei. Aproape toate criticile se îndreaptă mai ales pe această din urmă cale. Numai astfel arătată, problema rămâne fără înțeles, pentru că de o parte avem elemente determinate, cerințe practice, iar de alta o abstracțiune, o construcție unitară, pornită dela elemente, care nu ies la iveală. La urma-urmelor, s'ar putea spune că e indiferent dacă noile instituții sunt protivnice organizației economico-sociale existente. Dacă sunt folositoare, vor schimba organizația de astăzi și ne vor da alta mai bună. Așa ar fi, dacă aceia ce avem astăzi nu s'ar rezima pe elemente tot atât de folositoare, ca și elementele sistemului asigurărilor. Pierderea acelora poate că nici nu ar putea fi pe departe compensată prin câștigul acestora. Elementele, pe care se sprijină organizația economică și socială, în care trăim, sunt produsele tuturor veacurilor, prin cari au trecut societățile omenești, și ceea ce ne-a lăsat experiența atâtor veacuri poate fi îmbunătățit, dar nu înrăutățit. Dacă s'ar lua unele din elementele instituțiilor nouă de asigurare și s'ar generaliza, neapărat că s'ar șterge multe din câștigurile veacurilor trecute, pe alte domenii, și, făcând un pas înainte într'un domeniu, am face mulți pași înapoi în alte domenii. De aceia e necesar să vedem, care sunt elementele fundamentale ale ordinii existente a lucrurilor. După cum în paginile trecute, la locul convenit, nu am descris tabloul complet al diferitelor perioade din evoluția economică și socială, tot astfel, și cu atât mai mult, nu va fi posibil să descriu aici tabloul complet al organizației economico-sociale moderne, nici chiar prin trăsăturile ei fundamentale. E atât de complex tabloul vieții economice și sociale moderne, încât generații mai multe de economiști și sociologi mari

și-au consacrat viața întreagă să prindă toate elementele sistemului, pentru a putea desprinde forțele determinante ale mișcărilor sociale prezente și ale progresului în viitor.

Cu toate acestea, voi încerca să înfățișez aici câteva din principiile fundamentale ale organizației noastre economico-sociale, dar acele principii, cari cred că ar fi necontestate astăzi,—nu și cu câteva decenii în urmă—și căroră s'ar putea subordona altele. Înfațișez pe cele mai recunoscute, tocmai pentru că aici nu voi încerca analizarea lor critică, ci numai expunerea lor, pentru a-mi servi de puncte de sprijin în discuția, care mă preocupă. Se poate să mai fie și alte principii fundamentale tot așa de nediscutate, dar nementionate aici. Nu s'ar putea aduce o vină din aceasta, de oarece numai în mod secundar fac să treacă în fața gândirii oricui tabloul organizării economico-sociale a vremii, fără a găsi nemerit aici să pătrund în legăturile mai amănunțite ale elementelor ei. În orice caz, singura preocupare în această alegere este să scot la iveală toate acele elemente, care se presupun contrarii principiilor asigurărilor nouă.

Ce distinge organizarea noastră economică și socială de altele trecute?

Mai întâi avem astăzi rezolvarea tuturor legăturilor dintre oameni printr'un schimb de monedă, prin plata în bani. Se poate mai ușor prinde însemnătatea acestui fapt prin amintirea celor ce erau în alte perioade trecute. Au fost vremuri, când raporturile dintre oameni erau deslegate prin darea de produse naturale ale muncii personale. Și nu e de mult aceasta și chiar n'a dispărut cu desăvârșire de pretutindeni. Toate raporturile dintre „stăpânii pământului“ și supușii lor erau regulate prin darea de produse sau prin diferite servicii personale din partea celor din urmă. Aceasta a fost odată în toate societățile, cel puțin în toată Europa. Azi nu mai este așa, cel puțin în țările ajunse în starea de cultură generală a timpului nostru. *Plata îndatoririlor se face sau se echivalează în monedă.* Și mai caracteristic e faptul că în societatea organizată, acei, cari împlinesc funcțiuni sociale, sunt plătiți în monedă în mod absolut și pretutindeni, unde există o societate bine organizată. Se pare așa de natural acest lucru astăzi, încât aproape nici nu se poate închipui că a putut fi altfel altădată. Și totuși, înaintea

organizației noastre, așa zisă capitalistă, era cu totul altfel. Serviciile făcute conducătorilor de către supușii lor erau plătite în natură. E destul să amintesc de epoca feudală din toate țările lumii, căci dacă se iau caracterele fundamentale ale acestei epoci, nu e țară sau popor, care să nu fi trecut prin ea, cu toate părerile contrare a celor ce nu cunosc istoria economică generală. În epoca feudală, șeful statului răsplăția serviciile supușilor săi prin acordarea de stăpâniri de pământuri, cu sate pe ele, sau pentru a se alcătui sate pe ele. Aceasta era răsplătă materială în natură. Unde a dus sistemul acesta de plată ne spune istoria feudalismului, cu desmembrarea puterii centrale, adusă de el.

O altă caracteristică a organizației noastre economice este *producția pentru piață*, în loc de producția pentru nevoile proprii. Mai înainte și în țările mai înapoiate și astăzi, cismarul își cultiva și ogorul său, din care avea pâinea zilnică. Țăranul muncitor de pământ își fabrica singur plugul său de lemn. Și câte alte exemple nu se pot da și nu pot produce astăzi chiar o curiozitate. Acum nici cismarul nu mai face încălțăminte pentru sine, nici fabricantul nu mai fabrică plugurile de fier pentru el. Totul se fabrică pentru piață. Și e așa de imperioasă această nevoie, încât rar se poate închipui un om astăzi, care să nu facă ceva pentru alții; e *silit* să facă astfel. Proprietarul pământului nu poate să producă numai pentru nevoile lui. Sunt atâtea îndatoriri sociale, produse de organizația existentă, încât cultivatorul pământului nu e lăsat să cultive pentru sine, e silit să producă pentru alții. Această necesitate a trebuit să aducă cu sine un progres în tehnică. Ori cine n'a mai produs tot de ce are nevoie, a trebuit să producă mai mult pentru piață, ca să poată apoi dobândi ce nu produce singur. Producând aceleași lucruri, a trebuit să se specializeze și de aci s'a născut *diviziunea muncii*, unul din caracterele fundamentale ale tehnicii producției moderne.

Dacă se produce pentru piață și dacă nimeni nu mai poate produce tot de ce are nevoie, a trebuit neapărat să se desvolte *schimbul de produse*. În aparență e un fapt de mică însemnătate și care a trebuit să existe în toate vremurile. Totuși, desvoltarea schimbului de produse e cea mai mare putere purtătoare a progresului în epoca nouă. Schimbul, cu necesitățile existenței lui, a trebuit

să aducă triumful tuturor elementelor organizației capitaliste a vremii noastre. Mărginirile, impuse relațiilor dintre oameni în epoca medievală, au trebuit să dispară mai întâi în raporturile de schimb.

În lumea negustorească apar cele dintâi semne ale organizării economice nouă, în raporturile comerciale dispar mai întâi normele juridice ale „duelului“, ale „pedepsii lui Dumnezeu“ ale „jurătorilor“, etc., și în raporturile comerciale se aplică cele dintâi norme de drept modern, și totuși vechi, căci era luat dintr-o societate mai de demult, clar mai înaintată în cultură, decât cea feudală, din societatea romană, din epoca ei de înflorire. Schimbul a înrâurit apoi întreaga viață economică, și ceea ce s'a simțit ca o necesitate pentru dezvoltarea lui, a devenit o necesitate generală în viața economică. Încetul cu încetul a rupt toate piedecile întâmpinate și și-a creat noi înlesniri. Toate progresele tehnice de comunicație din ultimele veacuri, progrese, cari au adus o evoluție așa de repede și așa de departe, cum nu ne mai stă de dovadă nici o pagină din istoria trecutului omenirii, toate aceste progrese tehnice au fost în primul rând o necesitate a schimbului. Nimic nu e mai criticat astăzi, după concepțiile noastre ale tuturor, decât măsurile, cari ar împiedica și îngreua schimbul. Cea mai folositoare politică socială e socotită aceia, care înlesnește cât mai mult schimbul de produse între oameni, oricât de mari ar fi sacrificiile făcute. Dezvoltarea economiei naționale a unui popor e condiționată de creațiunea tuturor instituțiilor, care înlesnesc și provoacă schimbul. O țară neexplorată, o „țară nouă“, se caracterizează, între altele, prin înțelenirea ei pe toate domeniile prin greutatea mișcării dela un om la altul, prin lipsa acestor drumuri invizibile ale schimbului, dar oglinzite ici și colo prin câte o instituție, menită să-l accelereze. Dela începutul veacului trecut a apărut triumful alcătuirilor, cari condiționează schimbul. Intre aceste condițiuni cităm îndată una, care a devenit principiu fundamental al organizației economice a timpului.

Schimbul se face între produse echivalente, prin mijloace tehnice de valorificare determinate. Raporturile dintre oameni, produse cu ocazia schimbului, sunt foarte precise și complet cunoscute. Pentru că echivalența dintre produse să fie cât mai completă, nici o obligație, din altă vreme, sau din alte raporturi, nu trebuie să determine

obligația unei părți, și obligație neachitată sau „nenovată”, cum s’ar exprima prin limbajul dreptului roman, nu rămâne după schimb. Acum, dacă așezăm acest procedeu social în mijlocul alcătuirilor medievale, cu legăturile lor perpetue, aduse de starea socială a fiecăruia,—supusul fiind îndatorat pe vecie, el și urmașii lui, la clacă pentru stăpân, etc.,—putem vedea contrastul izbitor dintre aceste alcătuiuri. La începutul veacului trecut, dispar legăturile, derivate de alt undeva, decât dintr’un contract dintre oameni. Și acest fapt, *contrăctul ca sursă a stabilirii raporturilor dintre oameni, e unul din caracterele organizației economice de astăzi*. Aici însă vom privi o formă de manifestare și mai generală, și care coprinde și faptul, de care e vorba.

Pentru că fiecare produce pentru piață,—producție materială, spirituală, indiferent—și pentru că fiecare trebuie să schimbe, apoi e neapărat ca fiecare să năzuiască să producă tot mai mult, cu cheltueli tot mai mici, sau cum se zice de obicei, oricine aspiră să câștige cât mai mult posibil din munca lui, și apoi fiecare să schimbe produsele cât mai ușor. Orice piedici ale acestor năzuințe trebuie să dispară, fiecare să dobândească *libertatea de acțiune*, întâi *pe domeniul economic*. E un principiu, care a triumfat în practică în veacul trecut, s’a exagerat și s’a restrâns după timpuri și după țări și formează încă o veșnică problemă de discuție a oamenilor. Despre aceasta va fi vorba mai apoi, aici e nevoie mai întâi să se descrie principiul. E poate cel mai bine caracterizat în studiile speciale și cel mai banal. Oricine se poate așeza ori-unde în țara lui și, cu păstrarea unor oarecare restricții, în orice țară, poate îmbrățișa orice ramură economică, poate produce orice vrea, oricum vrea și oricât vrea. N’a fost așa în epocile trecute, dar pentru că în capitolele trecute a fost ocazia să se spună cum a fost în acele epoce, nu mai revin aici. În general, aproape toate caracterele libertății de acțiune pe domeniul economic, așa cum le dau în rândurile de mai sus, erau tocmai contrarii în epocile de mai înainte, sau mai exact în epoca dinaintea organizației economico-capitaliste moderne. În această organizație, libertatea de acțiune economică e nu numai recunoscută, dar înfăptuită. Sunt neapărat discuții în această privință, și se va vedea mai în urmă ce fel de discuții, dar toate popoarele mai dezvoltate moderne sunt alcătuite

În viața lor economică pe această bază de nesfârșit a libertății de acțiune a oamenilor și înlăturarea ei înseamnă dărâmarea întregului edificiu al ordinii existente a lucrurilor. A mai arunca astăzi o parte din oameni în sclavia sau servajul din epocile mai vechi, a mai stabili raporturi veșnice de subordonare a unui om față de o grupare de oameni sau față de un individ, a mai impune unui cismar spre exemplu să nu facă ghete de piele de căprioară sau fără potcoave de fier, a nu primi pe un croitor de haine în oraș, până ce n'a făcut acolo ucenicie și n'a trecut la calfă și la maistru, a impune unui plăpomar să nu facă decât un anumit număr de plapome, toate acestea nu numai că ar izbi în mod straniu concepțiile noastre, dar ar însemna ruina completă a economiei naționale a poporului, care s'ar apuca să reinvieze asemenea prescripțiuni, în primul rând pentru că poporul acela nu trăește singur pe lumea aceasta, și ca atare chiar de ar vrea să meargă înapoi, nu mai poate. Că ar fi mai bine, se poate, dar concepțiile vremii sunt că oricine să fie lăsat să facă tot ceace îi stă prin putință, în societatea în care trăește, ca să dobândească tot mai mult din bunurile materiale și morale ale vremii. Că sunt mulți, cari cer aceste îngrădiri, în formă altele, dar în fond aceleași, e adevărat, și din discuțiile următoare se va vedea aceasta, într-o cât are legătură cu obiectul, ce ne preocupă, dar credințele acelor—ale socialiștilor—fac parte dintr'o altă lume, decât cea existentă astăzi. socotită de ei mai bună, de noi mai rea; aici însă nu e vorba decât de determinarea principiilor, dela baza organizației economice existente, și între acestea socotesc că am accentuat complet libertatea de acțiune pe domeniul economic.

În sfârșit, producția pentru piață, schimbul de produse și libertatea activității economice sunt posibile și își ajung desăvârșirea lor, numai când se admite *proprietatea individuală a mijloacelor de producție*, și cu rezultatele ori componentele ei: dreptul de proprietate asupra produselor muncii și proprietatea individuală asupra obiectelor de consum. Nu ne preocupă nici origina, nici justificarea proprietății individuale. Că n'a fost în trecut așa, nici îndoială nu poate fi, pentru cunoscătorul evoluției economice. E un lucru curios în cercetările mai nouă asupra acestei probleme. Acei, cari au credința că

În viitor vom avea o proprietate comună ori colectivă, caută să dovedească existența unei asemenea proprietăți,—sau mai bine a unei astfel de organizare a proprietății, căci e vorba de formă, nu de fond,—și în trecut. Și cum să nu se găsească? A fost pretutindeni așa odată. Și poate chiar că nu e nevoie să mergem tocmai prin Iava sau în alte părți a le lumii și e destul să privim evoluția economică a Europei noastre și vom găsi nu un caz separat, dar o epocă generală. Acei, cari dimpotrivă cred că și în viitor vom avea o proprietate individuală, cum avem astăzi, caută să găsească urme de proprietate individuală la sălbaticii de azi și de altădată. Sau mai mult, să citească cineva cărțile de sociologie franceză din ultimele timpuri și va vedea semne de proprietate individuală la foarte multe spețe animale, la furnici, la albine, etc. S'a început aceasta mai ales după vremea lui Darwin.

Acum, ca cercetări de fapte, și o direcție și alta sunt folositoare. Dacă din stabilirea faptelor se poate scoate o lege a evoluției sociale, e bine; numai că privindu-se lumea întreagă, mai mult chiar și în alte spețe de animale, decât omul, *întreg regnul animal*, cam greu s'ar putea scoate norme de *evoluție socială*, cu toată străduința sociologilor, căci proprietatea e o manifestare socială.

Înlăuntrul istoriei omenești numai, se găsesc popoare, cari au evoluția lor întreagă, cu început și sfârșit. Într'o epocă din viața economică a Asirienilor, se găsește proprietate individuală, după cum se găsește într'o epocă din viața economică a Grecilor, într'o epocă din viața economică a Romanilor, sau după cum se găsește în vremea noastră.

Acelaș lucru, exact, putem zice despre proprietatea comună.

Dar la urma urmelor, ce nu e posibil nu vor putea scoate nici sociologii. Ceeace nu se pare însă îndreptăți prin nimic, este dorința de a arăta că proprietatea individuală sau colectivă este bună astăzi, pentru că a fost așa la strămoșii noștri,—și strămoși putem lua din toate veacurile de până acum,—sau pentru că așa a fost și este la barbari, sau în sfârșit, pentru că așa este la animale. Nici cerințele materiale, nici cerințele sufletești ale oamenilor, nu mai sunt exact aceleași ca în alte veacuri trecute și doar tot ceace e bun astăzi, trebuie să corespundă cerințelor de acum. *O instituție socială trebuie să-și dovedească utilitatea în fiecare moment, pentru a-și justifica existența.*

Era de stabilit numai acest fapt, pentru a se cunoaște punctul de vedere din care se va privi problema, ce ne interesează în discuțiile următoare. În organizația economico-socială a vremii noastre avem recunoscută proprietatea individuală. O găsim așa, ca un produs al unei evoluții trecute. Că o parte mai mică sau mai mare din mijloacele de producție va fi trecut în proprietatea unora pe nedrept, prin călcarea concepțiilor morale de astăzi, e mai mult decât adevărat, ba e un adevăr dogmatic. N'are decât să se gândească cineva la transformările făcute dela comunismul agrar, prin feudalism, până la așa zisa „liberare a țăranilor“, de pretutindeni în Europa, și va găsi ocazia să dea drumul anatemei celor mai grozave asupra proprietarilor.

Nu sunt puțini, cari au făcut-o și o fac mereu. Cărțile de istorie economică, ce apar și în timpul nostru ici și colo, de sub condeiul vreunui romantic scriitor, care s'a întâmplat să prindă dragoste de hrisoave îngălbenite de timp, sau de sub condeiul vreunui proletar, zburat de vânturi ca frunza veștejită, cum se exprimă un oarecare socialist, toate aceste cărți sunt pline de asemenea anateme asupra proprietății. Dar nici unuia nu i-a venit în gând să ceară o revedere generală a hrisoavelor de stăpânire a pământului, căci de proprietatea pământului vine vorba mai des. Ceeace se cere e altceva: suprimarea proprietății individuale, pentru că s'a format pe nedrept. Poate să fie utilă azi, trebuie suprimată, pentru că, acum nu știu câte veacuri, a fost răpită!

Din toate aceste simple înregistrări de direcții ale discuțiilor justificării proprietății individuale, se poate vedea că se atacă un lucru, care există astăzi. Aici constatăm faptul, dat de tradiție, drept ori ne drept la origină. Ceeace interesează, este justificarea lui în lăuntrul întregului sistem economico social de azi, cu elementele arătate mai sus. Fără acest fapt al proprietății individuale, dispar și celelalte elemente. Cum trebuie organizată proprietatea, dacă e mai bună e exploatare comună sau absolut individuală a obiectului posedat, aceasta e cu to'ul altă chestiune. În felul exploatării instrumentelor de producție nu sunt excluse forme de exploatare mai vechi; e pur și simplu o chestiune tehnică, și ce e mai superior în tehnică e mai bun. Dar dacă nu e admisă proprietatea instrumentului de producție, atunci e încătușată libertatea de

acțiune cu toate forțele ce poate avea omul civilizației de astăzi, și instrumentele de producție sunt o forță, adăugată la forța brațelor. Cu dispariția libertății de acțiune, dispar și celelalte elemente de mai sus, asupra cărora nu mai insist. De aceea stă la baza organizației noastre economice proprietatea individuală. Dacă alte elemente ale acestei organizații, numite și capitaliste, sunt numai indirect atacate de cererile celor ce vor altă organizație, apoi proprietatea individuală e direct atacată. Toate aceste atacuri nu interesează aici, decât pentru a scoate mai bine în evidență rolul ei în actuala ordine a lucrurilor. Așa fiind, va fi necesar să se știe dacă situații nouă, pe cari le creem, ca asigurările sociale, atacată sau nu proprietatea individuală, sunt instituții pentru ordinea de acum a lucrurilor, sau pentru o altă ordine, cu atât mai mult, cu cât se spune mai des, că asigurările sociale sunt produse ale credințelor socialiste.

Pe baza principiilor, arătate în paginile de mai sus, sunt alcătuite organizațiile tuturor statelor moderne. Toate instituțiile publice și private, guvernate de legile, care concretizează concepțiile de astăzi, nu numai că păstrează principiile expuse, dar sunt făcute pentru a ajuta și provoca desăvârșita desfășurare de puteri ale oamenilor, în sensul arătat de acele principii. Ministerele de finanțe, și toate instituțiile financiare din fiecare țară, nu fac decât să înlesnească deslegarea relațiilor dintre oameni prin plăți în bani, în reprezentante ale valorilor lucrurilor și șterg aproape chiar amintirile plății în natură a serviciilor. Toate alcătuirile, pornite din inițiativa puterii publice, pentru a încuraja economia națională, industrie sau agricultură, nu sunt făcute decât pentru a înlesni producția pentru piață, pe piața internă din partea diferitelor categorii de profesioniști, pe piața internațională din partea întregii națiuni. Și sunt mijloace ca să se constate rezultatul tuturor străduințelor în acest sens; se zice atunci că puterea economiei naționale a crescut. Se înregistrează prin mijloacele statistice producția adusă pe piața internă sau trimise pe piața internațională și creșterea acestei producții, însemnează creșterea economiei naționale. Nu există stat modern, care să împiedice această creștere, ba chiar nu există stat modern, care să nu o încurajeze. Din partea puterii publice direct, pretendenți se întinde activitatea ministerelor de industrie

și agricultura. Din partea puterilor productive însăși, toate asociațiile de producție, toate fabricile și stabilimentele industriale, nu pot avea alt scop decât al producției pentru piață. Mai mult decât pentru toate acestea, se desfășură activitatea publică și privată pentru înlesnirea schimbului de produse. E destul să amintim grija cea mare și cheltuielile enorme, ce fac statele moderne, pentru îmbunătățirea mijloacelor de transport. Astăzi, traficul e caracteristic pentru prosperarea unui stat. Mărirea traficului, înmulțirea afacerilor, ar fi cea mai mare glorie, cu care s'ar mândri un capabil ministru de comerț și de lucrări publice.

Cât pentru celelalte două din urmă principii economice, enumerate mai sus, libertatea de acțiune și proprietatea individuală, e destul să se spună că pe ele se bazează întreaga ordine socială. Toate legislațiile de drept public și privat pornesc dela aceste principii și în cele mai multe din dispozițiile lor nu au alt scop decât păstrarea neatinsă a lor. Ministerele de justiție, cu toate organele judecătorești, ministerele de interne, cu toate organele administrative, sunt create tocmai pentru paza acestor principii. Și dacă s'ar merge mai departe și s'ar analiza toate dispozițiile organizatorii dintr'un stat modern, s'ar vedea că toate presupun fundamentele, expuse în aceste pagini. De aceea, orice legislație nouă, orice instituție creată, trebuie să fie analizată la lumina acestor principii, pentru a se vedea dacă încapă în cadrul organizației economico-sociale existente, căci atâta vreme cât nu vrem să renunțăm la temeliile organizației noastre, orice instituție nouă trebuie să încapă în acest cadru. Sunt neapărat instituții, cari se creiază și a căror acomodare cu ordinea existentă a lucrurilor e dela sine înțeleasă. În acest caz cercetătorul n'are nevoie să mai facă procesul întreg al organizației de azi, ci se poate mulțumi cu justificarea instituțiilor nouă, prin arătarea folosului lor. Nu aș fi încercat să supun unei analize critice principiile asigurărilor sociale, față de organizarea economico-socială a timpului, dacă nu s'ar spune că ele atacă fundamentele ordinii existente. Se spune aceasta cu satisfacție de socialiști, reprezentanți ai unei alte ordini a lucrurilor, se spune cu rezemnare și părere de rău de unii individualiști, reprezentanți, după credința lor, ai organizației de astăzi.

Și pentrucă nu e vorba de o construcție teoretică, dar de o instituție practică, înfăptuită zi cu zi în toate statele și dobândina o importanță covârșitoare în politica socială modernă, e de neapărată nevoie, pentru cercetătorul obișnuit să-și analizeze și fundeze solid credințele, spre a putea merge mai departe cu siguranță temeinică, e de neapărată nevoie să cântărească cele ce se spune de o parte și de alta și dacă e posibil să-și croiască un drum propriu.

De obicei, se zice că sistemul întreg al asigurărilor sociale ar contrazice în primul rând cele două din urmă temelii ale organizației actuale, libertatea de acțiune și proprietatea. La lumina acestor principii ale organizației noastre economico-sociale, voi examina în cele ce urmează pe fiecare din principiile asigurărilor sociale, așa cum au fost expuse la începutul acestui capitol.

Am spus mai sus că unul din principiile instituțiilor nouă de asigurare, și cel mai de căpetenie, este obligația la asigurare. Cine sunt obligați să se asigure, nu găsim în mod precis, determinat, în nici una din legislațiile respective de până acum. Sau mai exact, nu găsim trasă hotărît limita principială, până unde se poate întinde obligația la asigurare. Fiecare legislație fixează un anumit cerc de persoane, îl mai lărgeste, dar nu pune un principiu, care să determine, până unde se poate merge. În legislațiile din diferitele state, printr'un studiu comparativ, se pot găsi însă elementele cari să determine acel principiu. Și la sfârșitul studiului acesta, în cadrul concluziilor finale, voi încerca să fac această determinare. Acum e destul să spun, că legislațiile asigurărilor obligă la o asigurare pe o mare parte din clasele de jos ale populațiilor respective, pe acea parte ce se crede mai expusă mizeriei dintr'un timp într'altul.

De ce se face această obligație, s'a spus de legiuitorii tuturor statelor, unde s'au introdus asigurările obligatorii, și toate expunerile de motive sună la fel și întrebunțează aceleași argumentări. Se știe că de obicei sărăcia e lipită de lipsa de cultură; se condiționează reciproc, dar mai ales prima condiționează pe a doua. O urmare fatală a lipsei de cultură e lipsa de prevedere. Clasele sărace și inculte sunt cele mai neprevăzătoare. Cercetarea și documentarea unor asemenea constatări se poate face pe calea psihologiei sociale, comparând diferitele straturi

sociale din acelaş timp, sau făcând studii asupra popula-
relor sălbatice în comparaţie cu cele civilizate. Studii sunt
în deajuns făcute şi legiuitorii, cari au dorit să-şi împodo-
bească proiectele cu expuneri de motive savante, s'au fo-
losit de ele. Nu e locul aici să mă întind asupra unor
astfel de cercetări, ci iau numai faptul, de altmintreli ne-
contestat, că clasele de jos sunt neprevăzătoare. Mai
bună documentare a acestui fapt au fost datele statistice
acuse în sprijinul lui.

În altă parte a acestui studiu, am citat câteva. E
lucru stabilit, în urma acestor date, că unde asigurarea
e benevolă, rămân neasiguraţi cea mai mare parte din
acei, cari au nevoie de asigurare. Impotriva experienţii,
făcută într'un veac cel puţin, şi care se oglindeşte în acele
date statistice, nu a putut nici un adversar al asigurărilor
obligatorii să spună ceva. Toţi oamenii, cari s'au ocupat
cu această problemă, economişti şi sociologi, toţi văd şi
recunosc imperfecţia asigurărilor de bunăvoie, pentru că
trebuie să se plece în faţa faptului, că tocmai cei mai
expuşi mizeriei, rămân fără nici un sprijin, când sunt
izbiţi de ea.

Că e nevoie să aibă şi aceştia un sprijin, nu se în-
doeşte nimeni. Orice om cult, pătruns de concepţiile mo-
rale ale timpului nostru, nu poate vedea cu indiferenţă
pe muncitorul de odinioară căzut în rândul cerşetorilor
de stradă, pe acel muncitor, care forma puterea şi bo-
găţia poporului său, devenit la un moment sarcină ma-
terială şi morală a statului. Nimeni nu poate rămâne
indiferent când ar vedea rămaşi pe drumuri, fără sprijin
material şi fără posibilitatea unei educaţii, pe copiii unui
muncitor, care prin puterea braţelor sale a trăit o viaţă
bună. Şi iarăşi nimeni nu poate rămâne indiferent, când
vede curgând milioane în buzunarele marilor fabricanţi,
iar pe urma lor şi în jurul lor aude jalea celor rămaşi
infirmi, ori a celor ce şi-au pierdut părinţii în întunerecul
vreunei mine, sau între roţile vreunei maşine. Şi întreprin-
zătorul ori fabricantul poate fi în cele mai multe cazuri
fără nici o vină. Mai departe, tabloul acesta poate căpăta
culori mai negre, şi le-a căpătat, de câteori s'a mai adăugat
la constatarea faptelor şi durerea celui ce s'a găsit în
vreuna din aceste situaţii, de a fi victimă unei nedreptăţi
sociale, care nu poate fi atribuită unui om, ci unei orga-
nizaţii necomplete.

Așa dar, nevoia înlăturării relelor observate s'a simțit de toți și n'a fost nimeni, la discuția proiectelor respective, care să o ascundă. Inșă, dacă la început se făcea un mers în întunec, un *Sprung im Dunkel*, cum au zis Germanii, apoi după ce asigurările sociale au fost înfăptuite ici și colo, experiența a dovedit că asigurarea obligatorie singură înlătură relele arătate mai sus. Astăzi, când se introduc asigurările sociale în alte țări, odată cu proiectele, se aduc și rezultatele dobândite aiurea. E destul să citez un exemplu. Lloyd George, aducând proiectul său de asigurări obligatorii în Parlamentul englez, a prezentat în corpul proiectului și o tabelă a rezultatelor asigurărilor sociale din Germania, și pe ele își întemeia expunerea de motive.

Dacă e așa, și dacă suntem nevoiți să admitem principiul obligației, atunci suntem poate siliți să recunoaștem falimentul organizației economico-sociale, în care trăim, și cu admiterea obligației la asigurare renunțăm la libertatea de acțiune, care mai însemnează și reosponsabilitatea fiecăruia de soarta sa, și mergem poate spre o altă lume, spre cea socialistă. Intr'adevăr, cu privire la acest principiu al libertății de acțiune, stau față în față două concepții de viață economică și socială diametral opuse: una este a individualismului absolut sau a liberalismului extrem, alta este a socialismului, științific și utopic laolaltă. Nici o concepție, nici alta, nu poate face aici obiectul unei analize mai amănunțite; e nevoie însă să fie arătate câteva puncte esențiale.

Individualismul, una din puterile conducătoare ale capitalismului, a adus, cum se știe, la sfârșitul veacului al 18-lea, triumful organizării economice nouă. Ca o putere, care s'a manifestat mai mult pentru a rupe legăturile ordinii de lucruri, rămasă din epoca medievală, individualismul a fost observat mai bine de filosoffii și economiștii veacului al 18-lea. Libertatea individului în actele sale a format un întreg program de luptă politică, a determinat o școală economică și individualismul a fost transformat într'o dogmă economică prin pana unui economișt ingenios, a lui Adam Smith, autorul nemuritoareii opere *Wealth of Nations*. În toate actele vieții economice, individul trebuie lăsat judecător suveran, căci ar fi o nebulie, după A. Smith, ca să creadă cineva că un absolvent eminent al unei Universități, ajuns întâmplător

ministru al comerțului, ar ști să se îngrijească mai bine de afacerile neguștorilor, decât știu să o facă ei înșiși. Prin urmare, orice intervenție a puterii publice, nu numai că e inutilă, dar e și turburătoare a comerțului și chiar ruinătoare a întregii economii naționale. Liberul schimb în comerțul internațional și alte principii economice, foarte bune și azi, sunt consecințele unei asemenea concepții. Opera lui Ad. Smith a făcut epocă și concepția individualistă extremă a dominat știința economică multă vreme, dar numai „știința economică“, teoretică. Astăzi se cheamă de obicei această știință economică, „economia națională clasică“, pentru a se arăta că era foarte credincioasă dogmelor economice individualiste, după cum teatrul clasic se supunea acelor câteva norme, reamintite contemporanilor săi de Boileau în a sa „*Artă poetică*“. În toate țările a fost o perioadă a economiei naționale clasice, dar nicăieri nu s'a dus mai departe construcția ei, ca în Franța unui *Bastiat*, cu ale sale „*armonii economice*“. Și acum, cei mai neîmpăcați adversari ai asigurărilor obligatorii, ca fiind contrarii individualismului, sau cum se zice liberalismului, se găsesc tot în Franța și sunt reprezentați prin *Paul Leroy-Beaulieu*, prin *Ives Guyau* și școala din jurul lor. De și în Franța s'au introdus asigurările obligatorii, de și în Belgia și Anglia se fac încercările pe aceiași cale, de și nicăieri nu mai găsesc o țară, ca să-și exemplifice dogmele, totuși P. Leroy-Beaulieu, față de greutățile aplicării legii de asigurare obligatorie în Franța, spunea într'un număr din *L'Economiste français*, că singura soluție este suprimarea obligației la asigurare.

Alături de această concepție individualistă extremă, s'a născut, cu începuturi din vremuri mai de demult, concepția, zisă cu o numire generală, socialistă. Față de încrederea absolută în puterea individului, avem după concepția socialistă o lipsă totală de încredere în capacitatea de a se conduce singur a individului.

Rezultatul practic e că puterea socială organizată să determine orice mișcare a individului, să aibă în stăpânirea sa mijloacele de trai și să prescrie tuturor ce să facă cu ele. O încătușare completă a părții sufletești, prin determinarea precisă și mecanică a educației, o încătușare a părții materiale, prin împărțirea de sus a tuturor celor necesare fiecăruia, după ce fiecare s'a

mișcat, a lucrat, în locul, unde a fost pus de puterea socială. Să cerceteze cineva una din cele două republici ale lui Platon, să răsfoiască scrierile primilor părinți ai bisericii creștine, să-și reprezinte societatea construită în Utopiile unui Campanella, sau T. Morus, și va găsi la baza lor elementele de mai sus. Când vin timpurile mai nouă și când un St. Simpon, un Fourier, un L. Blanc, se apucă să observe evoluția economico-socială reală și să facă propuneri de îndreptare conform cu ea, se nasc semnele așa zisului socialism științific. În acelaș timp, se ivește un gânditor ingenios, care cristalizează concepțiile socialiste mai nelămurite și face, ca și Ad. Smith pentru individualism, dogme pentru socialism; acesta e K. Marx și opera e *Das Kapital*. Mărginindu-se mai mult la descrierea drumului evoluției economico-sociale, fără a spune ceva de cum va fi în viitor, icoana utopiilor trecute a rămas tot vie în mintea socialiștilor, dobândind prin cercetările lui Marx o simplă îndreptățire. Dacă se găsește cineva, care să descrie mersul viitoarei societăți, apoi nimic din ce se spune nu contrazice normele de conducere din utopiile mai vechi, așa cum le-am arătat mai sus. Nici răspunsurile provocate ale lui Kautsky, nici analiza „cetății viitoare“ a lui Taboureigh, nu sunt protivnice acelor arătate. Atunci obligația la asigurare a cetățenilor ar face parte din acest sistem socialist, în care totul e ordonat de sus. Și s'a întâmplat încă un fapt, care ar îndreptăți o asemenea credință. În Germania, unde s'au introdus mai întâi asigurările sociale, s'a născut o școală economică și socială, care are cel puțin un nume propriu, școala *socialismului de stat*, al cărei inspirator a fost și este în multe privințe celebrul economist al vremii noastre, *Adolf Wagner*. Acestei școli i se atribue introducerea asigurărilor sociale obligatorii și din această cauză se și încearcă să se îndreptățească acuzațiile individualiștilor împotriva partizanilor asigurărilor obligatorii, partizani, cari nu sunt adversari ai organizației sociale existente. Discuția se învârtește între aceste două extreme. Voi încerca să înlătur titlaturile, pentru a putea observa mai bine realitatea lucrurilor și a nu fi amăgit de vorbe.

În realitate, politica socială a statelor moderne, dela triumful ordinii actuale a lucrurilor și până astăzi, n'a urmat nici una din acele două căi, schițate aici.

Un singur moment, în epoca de avânt a industriei

moderne dela sfârșitul veacului al 18-lea, se pare că s'a încercat o politică individualistă extremă, în țările cu o mare industrie, ca Anglia. Idată au apărut întreprinderi colosale. Mii de lucrători munciau neîntrerupt ziua și noapte, dormind câte o oră sau două din cele douăzeci și patru. Femei lucrau noaptea în fabrici și mine; viața de familie în lumea muncitorilor distrusă. Copiii, când nu umblau pe strade cerșind, erau aduși în fabrică dela trei ani chiar și erau întrebuințați la închisul și deschisul ușilor de comunicație din fabrici! Întreprinzătorii aveau toa'ă libertatea de acțiune și nici muncitorii nu lucrau decât în baza unui angajament de bună voie, nesiliți de nimeni, sau mai bine, nesiliți decât de spectrul teribil al foamii. Dar, îndată ce s'au văzut aceste mizerii în Anglia, s'au făcut anchete, și în rapoartele, în volume nenumărate, ale comisiunilor dela începutul veacului al 19-lea, stau scrise atâtea grozăvii, încât nici cea mai bogată imaginație, plecată spre lucruri urite, nu poate să și le închipue. De atunci s'a început însă acea „legislație de protecție“ a muncitorimii și s'a întins încetul cu încetul în toate țările lumii civilizate. Legislația protectoare a muncii e departe de individualismul ortodox. Întreprinzătorul nu poate să-și facă instalațiile sale, cum va voi, ci trebuie să se supună unor prescripții dictate de puterea socială pentru siguranța sănătății și vieții muncitorului. Lucrătorilor li se fixează zile de odihnă, chiar dacă le-ar fi cu voie să lucreze fără întrerupere. În unele părți și pentru unele ramuri industriale, s'a fixat numărul orelor de lucru într'o zi. Munca femeilor și copiilor e și mai amănunțit regulată.

Mai mult, însăși contractul dintre întreprinzător și muncitori, dacă rămâne să se închee liber, nu mai e însă încheiat între posesorul miliardelor deoparte și între cel lipsit de pâinea zilnică de altă parte, dar e încheiat între posesorul mijloacelor de producție și muncitorimea unită la o laltă, adică între puteri aproape egale; e *contractul colectiv*, cu toate instituțiile create de puterea publică pentru asigurarea lui. O asemenea politică socială s'a urmat în tot cursul veacului trecut și se urmează încă, creind tot ceace împrejurările vremii cer, pentru a completa organizația ce a urmat după cea medievală și pe

nesimțite pentru a o duce mai înainte, fără să se intereseze dacă unii... *gramdlici certant.*

Cu toate acestea, se naște întrebarea: până unde se poate merge cu această intervenție a statului în raporturile economice ale oamenilor? Mergem poate spre tabloul organizației socialiste, descris mai sus? Cari sunt punctele de vedere, cari să îndreptățească o intervenție utilă a puterii sociale, dar să împiedice pe aceia, care ar însemna încătușarea oricărei libertăți individuale? *Răspunsul nu poate fi dat, decât pentru un anumit moment și după concepțiile morale ale acelu moment.*

Orice societate omenească e organizată pe baza *păstrării tuturor elementelor ei*. Dacă anumite elemente nu au în organizația socială dată posibilitatea traiului, atunci nu pot fi ținute la nici o îndatorire socială, și obligația la păstrarea ordinii în societate ar fi neîndreptățită față de acele elemente. Apoi, de oarece societățile omenești sunt într'un mers continuu înainte, e o condiție *sine qua non* a progresului, ca orice element al societății să înainteze pe calea materială și morală, odată cu întreg corpul social, din care face parte. Asupra acestor două puncte, socotese că nu există deosebiri de concepțiile morale ale veacului nostru.

Posibilitatea traiului pentru orice element social e ceva foarte relativ, dar întreaga relativitate se mișcă numai înăuntrul concepțiilor morale ale timpului. **Să** luăm un fapt. În toate societățile moderne ale popoarelor mai înaintate, există o obligație la învățământul elementar, dacă poporul, sau mai exact clasele de jos, nu au ajuns să simtă necesitatea acestui învățământ. Obligația are în realitate o importanță și chiar e stabilită pentru clasele de jos, sărace, inculte, de oarece clasele de sus își impun singure această obligație. De ce această obligație? Organizația vremii noastre e așa că, prin mijloacele date de învățământ, un om poate trăi mai cu înlesnire viața materială și morală a vremii, altfel exprimat, se poate astfel împărtăși de bunurile civilizației mai cu înlesnire, decât fără învățământ. Apoi, de oarece alte clase sociale au mers înainte și și-au însușit acest produs al civilizației, nu trebuie să rămână alte clase lipsite de el. Cu alte cuvinte, justificarea stă în cele două principii fixate mai sus. Dar judecata se poate face și dintr'un punct de vedere mai general, din punct de vedere al so-

societății întregi, nu din punct de vedere al interesului unei clase sau unui individ. Pentru societate în genere, e folositor ca toți membri ei să poată întrebuința mijloacele de viață ale timpului; puterea ei materială și morală va fi mai mare. Mi se pare însă că se face o gresală, când se raționează numai pe baza acestui din urmă principiu.

În vorbirea obișnuită se zice: e un interes social, puterea publică trebuie și e îndreptățită să intervină. Dar interesul totului e o abstracțiune, și pentru a fi o realitate, devine interesul unei majorități. A satisface numai interesul acestei majorități, e și nelogic și neuman, sau mai exact, contrar concepțiilor morale de azi. E nelogic, pentru că societatea e organizată pentru toți, și nu numai pentru majoritate; iar dacă se îndreaptă acțiunea puterii organizate pentru interesele acestei majorități, atunci minoritatea ar fi îndreptățită să iasă dintr-o organizație, în at căruia aparat de mișcare nu mai are nici o parte. E imoral, pentru că se zdrobesc existențele unor oameni, pentru ca să apară alții în locul lor și să fie rând pe rând zdrobiți, de oarece acea clasă de oameni e necesară, câtă vreme organizația o recunoaște ca atare. Așa dar, pe lângă că interesul social, în numele căruia s'ar cere intervenția puterii sociale organizate, este foarte elastic, apoi după o astfel de judecată nu se poate întâmpina nici o limită, până la completa organizare socialistă. N'ar putea fi îndreptățită prin nimic față de clasele de jos obligația la învățământ, când această obligație ar fi dictată, spre exemplu, numai pentru că întreprinzătorii unei țări ar fi găsit un mijloc să imputineze conducătorii mașinelor, dând prescripțiuni serise pentru fiecare salariat, și luând măsuri, ca pretențiile muncitorimii să nu se ridice și din tot profitul economisit mai mult să nu se împărlășească întru nimic cei obligați de aci înainte să știe să citească și să înțeleagă fără explicații.

Prin urmare, puterea publică intervine pentru interesul social general, atunci când înlesnește viața materială, și morală a unor elemente ale societății și când împiedică rămânerea lor în urmă față de alte elemente ale societății. Neapărat că și cu această determinare rămâne un câmp larg de relativitate, pentru că fiecare din punctele, fixate mai sus, depind de concepțiile morale ale vremii: ce se înțelege prin puțința de trai într-o anumită societate și

într'un anumit timp, cât de departe pe calea culturii trebuie să se găsească o classă socială față de alta, toate acestea au de sigur un spațiu, în care aprecierea se poate mișca, dar nu un spațiu infinit într'un timp dat.

Satisface obligația asigurării punctul de vedere al intereselor individuale, pentru a fi îndreptățită într'o organizație bazată pe principiul libertății de acțiune? Sau, pornind dela un interes social general, încătușează libertatea individului, făcându-l sclav unei organizări, în care el nu se mai mișcă, nu mai e un element? De sigur, interesul general al societății e favorizat printr'o asemenea măsură. Nimic nu exemplifică mai bine raționamentele abstracte de mai sus, decât acest caz al obligației la asigurare. Să analizăm principiul obligației la lumina faptelor.

Asigurarea puterilor productive ale unei națiuni aduce o creștere a productivității acelei națiuni, o dezvoltare a economiei naționale. Mai întâi, e vorba într'adevăr, de puterile productive; numai acestea sunt luate în seamă la alcătuirea asigurărilor sociale. Numai acei oameni, cari sunt odată activi în viața economică, numai aceia se pot asigura și numai pentru ei are asigurarea un sens. Toți aceia, cari niciodată în viață nu sunt capabili de a produce, cad în sarcina societății organizate, în sarcina statului și a milii private, pentru ei nu sunt instituțiile de asigurare, ci instituțiile de îngrijire a infirmilor. Dacă se asigură numai puterile productive, ce folosește economia națională prin aceasta, de oarece interesul general nu însemnează în acest caz altceva, decât interesul economiei naționale?

Folosul este acelaș, care se dobândește în urma oricărui fel de asigurare, nu numai în urma asigurărilor sociale. Un capitalist își asigură instalațiunile sale, nu mai are teamă că în urma unei întâmplări oarecare va pierde capitalul plasat. Toată puterea lui și-o închină acelei întreprinderi, tot capitalul, de care dispune, îl plasează acolo, se folosește și de creditul oferit pentru a mări întreprinderea, când nevoia cere. Toată viața și speranțele lui și ale familiei sunt legate de acea întreprindere. Câtă forță nu se desfășură în acest caz! Din acest singur exemplu, dacă îl generalizăm, se poate ușor înțelege avantajul ce-l ia economia națională în urma unei asigurări. Cu totul altfel ar fi, când instalațiile aceluși întreprinzător

nu ar fi asigurate. În tot momentul ar fi o teamă de pierderea avutului, o mare parte din capitalul său ar fi ținut neproductiv, ca un fel de rezervă pentru vremuri de nenorocire, activitatea lui s'ar împărți, o veșnică nesiguranță ar domina, întreprinderea întreagă ar lăncezi, și cu ea întreaga economie națională. Și câte exemple nu se pot lua din afară de cadrul asigurărilor sociale. E destul să ne gândim la asigurările maritime, care apără și provoacă întreprinderile colosale, întreprinderi în cari se coprinde nu numai averea unui capitalist milionar, dar averea celor mai de seamă elemente productive ale unei națiuni oarecare. Apoi câte exploatări și întreprinderi îndrăznețe, din care rezultă de cele mai multe ori bogăția unui popor, nu apără și nu provoacă asigurările vieții la societățile private cu acest scop! Sunt mulți oameni, cari își socotesc împlinită datoria lor în această viață pământească, dacă pot să cucerească noi resurse de viață mai bună neamului lor sau lumii întregi. Ceea ce-i reține dela încercări, sunt numai datoriile de a îngriji de soarta familiei. Asigurările unui capital pentru cazuri de moarte, asigurarea soției sau copiilor, îi desleagă și de aceste datorii, și îi fac să-și închine viața explorărilor pe pământuri necunoscute, sau încercărilor de cucerire a aerului. Și multe națiuni au dobândit bogății mari pe urma explorărilor dintâi. Toate acestea sunt înlesnite prin asigurările private. Însă și asigurările sociale aduc o desvoltare a economiilor naționale, poate mai fără zgomăt, mai încet, dar mai continuă și mai trainică.

Viața noastră e expusă la primejdii, cu atât mai mult cu cât forțele naturii sunt mai des prinse de ingeniozitatea omenească și amestecate în acțiunea lor cu acțiunea omului, și aceasta o forță naturală de un alt fel. Progresele tehnice au înmulțit rizicurile, dar au și înlesnit viața celor ce nu sunt izbiți. A sta de o parte și a nu folosi aparatele vieții moderne, însemnează, pentru un om, ca și pentru un popor, a nu se împărtași de bunurile materiale și morale ale civilizației timpului. Și pentrucă alți oameni și alte popoare se împărtășesc, acei ce stau de o parte pier mai curând sau mai târziu, pentru a face loc celorlalți. Suntem cu toții târiți înainte de aceia ce ne înconjoară. Imi vine în minte vorba unui diplomat austriac din veacul trecut: „Timpul merge năvalnic înainte și e o străduință zadarnică să-l ții pe loc...” Muncito-

rimea vremii noastre e nevoită să pătrundă în aparatul tehnicii producției moderne. Dacă muncitorimea unui popor nu face aceasta, și se îndărătnicește să scormonească pământul cu un ciomag ascuțit la cap, sau cu un cârlig de lemn, de care să tragă omul cu fiul său,—după cum spre curiozitatea noastră ni se arată prin muzee pentru vremuri trecute,—și dacă acea muncitorime nu va întrebuința plugurile sistematice moderne, și poate nu după multă vreme, nu va înlocui cu totul forța animalelor pentru mișcare prin forța vaporilor, sau prin forța electrică, acea muncitorime va trebui să lase locul alteia mai harnică. Și câte exemple nu se pot lua din industrie!

Pătrunsă însă în acest aparat al tehnicii moderne, muncitorimea e expusă la pericole nouă. E nu numai dorul exploratorului de a găsi câmpuri nouă, e nevoia imperioasă a foamii, care silește pe muncitor să nu stea deoparte. Dar dela îndărătnicia în cele pomenite și de la rezerva completă, până la închinarea întregii puteri muncilor riscante dar și profitabile, este o lungă distanță. Și aici, e teama de pierderea unei părți a puterii, iar când muncitorul e dispus să se arunce în lupta vieții cu toată puterea lui și cu toată expunerea la pericole, pentru a trăi cea mai intensă viață, atât cât trăește, rămâne totuși teama de nesiguranța vieții urmașilor săi, către cari simte că are îndatoriri. Această teamă, într'un caz și în altul, produce o rezervă, o anihilare a puterii momentane. Cu câtă dispoziție își desfășură omul întreaga energie, când se știe însă asigurat că va putea trăi și când nu va mai putea munci, sau când știe că familia sa va putea trăi mai departe tot din puterea de odinioară a lui!

Dar din toate acestea câștigă economia națională în genere. Să-și reprezinte cineva tabloul muncitorimii unui popor, unde oricine pătrunde fără rezervă și scormonește fundul pământului, scoțând de acolo bogății pentru toată lumea și mai întâi pentru neamul său, sau unde oricine se strecoară fără teamă printre roțile unor mașini, cari se învârtesc cu o putere, ce ar fi în stare să zdrobească într'un minut tot ce e viață omenească pe acest pământ, și își împlinește rolul de diriguitor al acestei imense forțe naturale. Dacă asigurările sociale contribuiesc la această completă devotație a omului la muncă, e un interes al economiei naționale ca ele să existe, și dacă obligația la asigurările e o condiție a existenței lor, ea pare a fi justificată.

Dacă obligația la asigurare ar fi pornită numai din acest punct de vedere, ea mi se pare că nu ar fi justificată pe deplin, cu toată argumentarea ce se face de cele mai multe ori numai pe baza acestui interes social general, căci, din acest punct de vedere numai, ar fi îndreptățită critica individualiștilor, că în fața unui interes general nu trebuie să se sacrifice cu desăvârșire interesul individual. O tristă soartă ar avea și multe regrete și compătimiri ar deștepta acești muncitori, dacă tot progresul tehnicii nu le-ar fi pregătit decât pericole, iar obligația la asigurare, nu ar fi decât un mijloc de a-i arunca în ele. În realitate lucrurile nu stau așa. Interesele individuale, arătate mai sus ca un criteriu de îndreptățire a oricărei intervenții a puterii publice în raporturile dintre oameni, ies la iveală aici și justifică obligația la asigurare. Asigurările sociale dau mai întâi o posibilitate de trai classelor de jos în organizația economico-socială de acum. Și dau această posibilitate de trai în două moduri. Pentru vremea când un muncitor nu mai are putere să trăiască prin el însuși, organizația asigurărilor îi procură ce e necesare. Și nu poate fi împotriva voinții individuale, diriguitoare a libertății, obligația, impusă cuiva de a-și procura pentru orice timp o posibilitate de trai. Nu e vorba de mijloacele, prin cari o procură, căci de ele va fi vorba mai în urmă, ci de simpla procurare a posibilității de trai. Nu poate fi o călcare a voinții și deci a libertății individuale o asemenea obligație, mai ales când totul se mărginește la procurarea unei posibilități de trai și nu la prelungirea silită a vieții, ceea ce de altfel după concepțiile vremii noastre este îndreptățită, căci legile penale pedepsesc tentativa de sinucidere în multe țări. Un al doilea mod de înlesnire a posibilității de trai, în afară de aceia pentru timpul lipsii de putere de muncă, este procurarea siguranței de a-și desfășura oricine energia, pentru a dobândi cât mai mult din bunurile materiale și morale ale vremii. Și am spus mai sus că această siguranță e necesară în aparatul tehnicii moderne.

Dacă lucrătorul nu se poate sustrage dela acest aparat, e silit de organizația economico-socială să se folosească de el, atunci obligația la asigurare e o consecință fatală a împrejurărilor, în care trăim, sau, cum am spus în altă parte, asigurările sociale, cu toate elementele lor, sunt aduse de ordinea existentă a lucrurilor, sunt po-

trivite cu această ordine. Așa că obligația nu e o contradicție, ci o acomodare la organizația economică-socială din timpul nostru.

Și acum un alt punct de vedere, tot al interesului individual. Alte clase sociale au avut puțința și au ajuns în stare să înțeleagă folosul asigurărilor pentru viața lor economică. Clasele de jos n'au avut nici puțința și nici nu sunt în stare să înțeleagă în totul folosul unor asemenea instituții. Concepțiile noastre generale sunt, că acest mijloc al asigurărilor e necesar, căci nimeni nu a spus și nu spune astăzi că asigurările sunt inutile sau periculoase; modul de realizare a lor, e o altă problemă, de care va fi vorba mai în urmă.

Clasele de jos trebuiesc aduse cel puțin peste limita de jos a concepțiilor morale ale timpului. Obligăm astăzi clasele de jos la învățătură, de oarece credem că societatea întregă trebuie să se găsească cel puțin atât de înaintată, încât să poată folosi acest instrument de înlesnire a vieții materiale și sufletești, cititul sau scrisul. Obligăm clasele de jos să se asigure, de oarece credem că orice om trebuie să se ridice până acolo, încât să îngrijească de traiul zilei de mâine, în împrejurările, în care trăește și cu mijloacele găsite ca cele mai bune posibile.

Dacă s'ar privi lucrurile în rezultatul lor practic, poate că n'ar fi să se prețuiască mai puțin obligația la asigurare, decât obligația la învățământ. Și comparația o fac aici cu obligația la învățământ, nu cu obligațiile impuse în relațiile economice dintre oameni din legislațiile de protecția muncitorimii, despre care am amintit mai sus, și în care caz concluzia ar fi și mai favorabilă. Impotriva obligației la învățământ, nu se ridică glasuri din altă parte, decât din partea obligaților câteodată, pe când împotriva obligației la asigurare se ridică glasuri din partea celor ce s'ar vedea izbiți în interesele lor. Dar despre aceasta se va vorbi mai în urmă; aici e vorba numai dacă obligația la asigurare în ce privește pe obligați, trece peste ceace concepțiile morale ale timpului lasă în domeniul activității libere și din cele spuse se vede că nu trece. E un admirabil exemplu de determinare a unei limite în domeniul unor probleme atât de relative, ca acela al concepțiilor morale.

Prin analiza făcută până aici, s'a adus o probă po-

zitivă. Obligația la asigurare e justificată din punct de vedere al interesului social în genere și nu contrazice interesul individual și în acelaș timp nu trece în domeniul activității libere, lăsată voinții individuale de concepțiile morale ale timpului, concepții, cari determină într'un anumit moment noțiunea libertății.

În afară de proba pozitivă, se mai poate face și o probă negativă. Obligația la asigurare fixează un minimum de viață materială. Peste acest minimum se întinde câmpul larg al activității individuale libere, pentru a îmbogăți viața cât mai mult. Când trece peste o limită de venit, muncitorul nu mai e obligat la asigurare, iar dacă își are asigurat traiul viitor mai bine, decât în instituțiile de asigurare socială, iarăși scapă de obligație. Pentru mai bine nu e limită, pentru mai rău se determină, o limită și voința normală se mișcă în sensul binelui.

Toate observațiile făcute aici, sunt privitoare la cei obligați la asigurare, căci acuzația de încătușare a libertății și de înlăturare a responsabilității fiecăruia de soarta sa, se aduce pentru aceștia. Despre atingerile aduse libertății de acțiune a altor elemente ale vieții economice—întreprinzătorilor—se va vorbi în cele următoare.

S'a spus la începutul acestui capitol, că obligația la asigurare are ca urmare necesară determinarea formelor de asigurare, determinarea organelor. Aceasta, pentru că altfel nu s'ar putea ajunge scopul asigurărilor și obligația impusă nu ar putea fi executată și apoi pentru că se pot aplica cele mai superioare mijloace tehnice, scoțând întreprinderea acestor feluri de asigurări din rândul speculațiunilor și făcând-o favorabilă acelorora, pentru cari e creată. Într'adevăr, în condițiile date, unde s'ar fi putut asigura clasele de jos, obligate prin lege? Cu drepturile, pe care legea le acordă asiguraților, instituțiile private de asigurare nu ar fi putut să facă asemenea asigurări, dacă nu li s'ar fi acordat și avantajii respective din partea statului. Un asemenea procedeu ar fi dus, sau la transformarea acelor instituții private în instituții de stat, când controlul s'ar fi exercitat complet, sau la favorizarea unor anumiți întreprinzători, pe socoteala societății întregi. Pentru o anumită parte din asigurările sociale, și anume pentru acelea împotriva accidentelor muncii, unde cel ce trebuie să se asigure e marele întreprinzător, nu simplul salariat, s'a lăsat în Italia, după cum am arătat în altă parte,

asigurarea după alegere, la orice întreprindere de asigurare. Rezultatul a fost așa de puțin satisfăcător, încât în 1911 s'a adus o lege cu dispoziții diametral opuse. Așa dar, alegerea după voce a instituțiilor de asigurare nu putea fi lăsată, mai ales când e vorba de alegerea ce ar avea să facă muncitorul obligat la asigurare. Ar rămâne un al drum și acesta a fost primul încercat, dar completat chiar dela început, și schimbat așa de mult până astăzi, încât nu se mai cunoaște dacă e acelaș. Acesta a fost drumul participării obligatorii la organizările muncitorești existente, la cassele de asigurări speciale sau la sindecatele, care alcătuiesc asemenea casse. Dar chiar dela început s'a văzut greutatea. Cassele de asigurare se poate să nu primească pe toți cei obligați, și e foarte natural, când probabilitatea de a fi ajutat de cassă e așa de deosebită, după cameni. Cei cari prezintau această probabilitate mai evidentă, nu erau primiți, și singuri aceștia nu puteau alcătui casse nouă, sau dacă ar fi alcătuit, cheltuelile de administrație al unui asemenea sistem de asigurări ar fi absorbit aproape toate contribuțiile. Și mai puțin puteau sindicatele să coprindă pe toți obligații la asigurare. Sindicatele au anumite scopuri și anumite procedee de acțiune, care pot fi admise de întreaga muncitorime. A o obliga pe aceasta să facă parte din sindicate, înseamnă a statornici legal tirania sindicatelor. De aceea, dela început în Germania, și chiar în alte țări, unde asigurările s'au introdus mai târziu, recunoscându-se cassele de ajutor și permițându-se asigurarea prin ele, s'au creat tot deodată organe de asigurare pentru acei ce nu pot sau nu vor să participe la cassele de ajutor sau ale sindecatelor. Organele nouă create au câștigat mereu însemnătate, pe când celelalte și-au acomodat toată funcționarea după acestea din urmă, încât organizația fixată de lege a rămas singura existentă. Toată preocuparea a fost să se alcătuiască instituții tot mai potrivite scopului și tot mai puțin costisitoare și, întru cât tradiția a permis, preocuparea n'a fost fără rezultat. Dar despre aceasta se va vorbi în capitolul următor.

Rămâne stabilit din cele spuse că nu există numai o obligație la asigurare, dar și o *formă de asigurare obligatorie*. În afară de această formă, nu e permis obligatului la asigurare să se asigure, sau mai exact, asigurarea la o altă instituție, decât cea fixată de lege, nu însemnează satisfacerea obligației. Nu e acest fapt o mo-

nopolizare de către stat, a unei întreprinderi economice? Problema e discutată. Socotesc însă că pot lua din însăși istoria asigurărilor un exemplu, de ce ar însemna un adevărat monopol al asigurărilor și din care se poate apoi arăta, de ce determinarea organizării asigurărilor nu poate fi socotită ca un monopol.

Asigurările pot forma negreșit obiectul unei întreprinderi economice. Probă sunt toate ramurile asigurărilor, cu care se îndeletnicesc încă de multă vreme întreprinderile private, de obicei sub formă de societăți pe acțiuni. Orice întreprindere economică privată urmărește, în mod fatal, cel mai mare câștig posibil, cu cea mai mică cheltuială posibilă. S'ar putea fixa o regulă de neînlăturat în organizația noastră economico-socială, care socotește între fundamentele ei și libertatea de acțiune pe domeniul economic: *Oriunde e o întreprindere, în care nu se urmărește, decât succesul întreprinderii,—cel mai mare câștig, cu cea mai mică cheltuială,—acea întreprindere trebuie lăsa'tă pe seama particularilor*; amestecul statului, chiar când nu s'ar interzice particularilor să se împărtășească și ei alături de stat, tot ar fi un atac al libertății de acțiune economică, de oarece, pe câmpul de concurență, individul și puterea publică nu sunt forțe în condiții egale de luptă. Așa fiind, și monopolul tutunului, și monopolul sării și monopolul alcoolului, în țările unde există, n'ar putea face parte, decât dintr'o organizație socialistă. Sunt însă alte considerații, de ordin educativ, cu privire la alcool, de ordin financiar, cu privire la sare sau tutun, și aceste considerații îndreptățesc monopolurile acelea, ca excepții temporale sau de aceeași durată cu cauza lor. Oricum, nu pot fi stabilite în principii ale ordinii actuale a lucrurilor și să se ceară spre exemplu monopolizarea de stat a exploatării petrolului, a exploatării cărbunilor, sau dacă am intra în lăuntru cetății socialiste, să se ceară monopolizarea oricărei ramuri de producție. Și accentuez că nu se pot stabili, în principii și nu se pot lua de exemplu acele monopoluri, pentru că sunt contrarii organizației economico-sociale actuale și câtă vreme admitem ordinea existentă, trebuie să știm, unde ne duc orice instituții create. Altceva este dacă am avea alte concepții economico-sociale, cum ar fi cele socialiste spre exemplu. Căci politica socială nu merge la întâmplare, ci are anumite

norme, în sensul cărora se mișcă, când există o ordine în gândirea omonească. Dacă într'o țară n'ar fi cerul monopolul alcoolului de pildă de motive educative sau de motive de sănătate publică, ar fi o răcăire să se introducă prin imitație de aiurea. Băuturile alcoolice sunt un obiect de consum ca oricare alt obiect de consum și pot face obiectul unei întreprinderi private, cu deviza ei: cel mai mare câștig cu cea mai mică cheltuială. Când întreprinzătorii înțeleg prin băuturi alcoolice și otrăvuri și când poporul e atât de înapoiat, încât le întrebunțează, atunci monopolizarea e o măsură educativă. Nu e vorba aici de combaterea nici unui monopol, căci nu acesta formează obiectul studiului. Dar din punerea problemei încerc să fixez principiile, care pot determina amestecul statului în întreprinderile economice.

Este determinarea prin lege a organizării asigurărilor sociale un monopol în felul monopolului tutunului spre exemplu? Se poate înțelege mai bine că și din asigurări se poate face un monopol, ca și din exploatarea tutunului, dacă amintim de legea italiană de monopolizare de către stat a asigurărilor. Statul italian, înființează prin legea de care am vorbit în partea istorică, o instituție a statului, —făcută de altfel mai de mult, fără a avea importanța de acum,—la care să se facă orice asigurare, fie ea asigurare a bunurilor, fie ea asigurare a persoaneli. Se răpește cu alte cuvinte societăților de asigurare private de până acum întreg obiectul lor; orice întreprindere de asigurare privată nu mai poate exista. Am spus în altă parte, că din punct de vedere al economiei naționale, ca unitate pe piața universală, proiectul nu e păgubitor. Și sunt oameni, cari justifică măsurile lua'e numai din punctul de vedere al interesului totalității unui popor, adică al unei abstracțiuni, fără să se intereseze de zdrobirea unor elemente economice compunătoare, sau de anihilarea mișcării libere. Nu mai examinez aici problema din acest punct de vedere; cele puse cu privire la principiul obligației la asigurare și criteriile ce am încercat să stabilesc pentru problema de acolo, se pot repeta și aici. E necesar însă să fie examinată o altă față a chestiunii.

Monopolul asigurărilor, ca cel din legea italiană, e criticabil pentru două motive. Statul face o întreprindere, în care e obligat să urmărească cel mai mare câștig cu cea mai mică cheltuială și apoi își expune finanțele

la riscuri prea mari. Intr'adevăr, în asigurări în genere, publice și private, joacă cel mai mare rol calculul probabilităților, un rol mult mai mare, decât în afacerile comerciale sau industriale, celelalte. Pentru a nu se expune la un faliment de azi pe mâine, instituția de asigurare a statului trebuie să încerce a lua cât mai multe și mai mari prime și a plăti cât mai puține și mai mici despăgubiri. Nesiguranta zilei de mâine, o obligă să lucreze așa astăzi. Puterea socială organizată nu poate avea între scopurile ei o asemenea întreprindere, care e potrivită și menită particularilor.

În al doilea rând, oricât de departe a mers statistica matematică până în timpul nostru, tot nu sunt excluse pagubele și experiențele societăților de asigurare ne stau de dovadă. Când e pierdere, statul trebuie să facă avansuri din buget și bugetul nu e numai al acelor ce se împărțesc la instituția de asigurare a statului, ci al tuturor claselor sociale și nu poate fi cheltuit, decât pentru ce e folosit în realitate de toți membrii societății.

Cu totul deosebită de monopolul din Italia este organizarea legal determinată a instituțiilor de asigurare socială, așa cum e alcătuită până acum în mai toate statele. Asigurările sociale sunt scoase într'adevăr, din rândurile obiectelor întreprinderilor private, dar nu pentru a face obiectul întreprinderii statului. Organizarea e așa făcută, încât diferitele organe nu pot urmări cel mai mare câștig posibil cu cea mai mică cheltuială. Câștigul într'o parte și într'un moment, înseamnă pierdere în altă parte și în alt moment pentru aceleași persoane. Cassele de asigurare ale muncitorimii din diferite exploatari, sau cassele de asigurare dependente și create de unitatea politică, de comună sau district, nu au ca părtași ai lor, decât pe cei interesați. Fondurile sunt adunate în proporție cu cheltuelile de administrație și despăgubirile date. Un câștig, adică o diferență între contribuții și despăgubiri, înseamnă în orice caz o pierdere, sau pentru că s'a contribuit mai mult, s'au pentru că s'a despăgubit mai puțin. Și năzuința după câștig n'are nici un sens, pentru că nu există acționari, cari să-l împartă și niciodată nu se împarte vreun câștig. E scos așa dar acest obiect din rândul speculațiilor obișnuite, pentru că e un interes social al totului și al claselor interesate, care face întreprinderile speculative improprii, fie din partea parti-

cularilor, fie din partea statului. Nu tot așa e spre exemplu cu monopolul tutunului, care aduce un însemnat venit statului, în care există. În multe țări, statul conduce într'adevăr, prin funcționari numiți și retribuiți în parte din buget, cassele de asigurare, dar averea acestor casse nu are nici un amestec cu bugetul statului. Ceeace cheltuiește statul, e un sacrificiu făcut pentru interesul general, cum e acela făcut pentru învățământul public, și acest sacrificiu e unul din posturile mai mult ori mai puțin fixe ale bugetelor periodice. În alte țări, se tinde chiar la înlăturarea acestui birocrațism și la înlocuirea funcționarilor numiți de stat, prin acei aleși de cei interesați în cassele de asigurare. Spre deosebire de Germania, unde am văzut că se manifestă mai mult prima tendință, se încearcă în Anglia, prin noua lege, acea de a doua. Nicăieri însă pierderile casselor de asigurare nu se resfrâng asupra bugetului statului, chiar dacă acele casse ar ajunge la faliment. Statul nu-și ia prin urmare nici un risc, ci își impune numai un sacrificiu determinat. Apoi de oarece numai asigurările sociale sunt scoase din domeniul întreprinderilor private și transformate în instituții publice, rămân toate celelalte ramuri de asigurare pe seama întreprinderilor private. Din toate cele expuse, se poate vedea, că determinarea formelor de organizare a asigurărilor sociale, nici nu e o monopolizare de către stat a unor întreprinderi economice, și deci nu aduce pagube particularilor și nici nu aduce un risc bugetului statului. Și totuși, aceste diferențieri nu sunt la urma urmii, decât semnele unei organizări descentralizate superioare. Capitaliștii întreprinzători văd restrângându-li-se un câmp de activitate prin intervenția statului. Restrângerea au văzut-o pe mai multe domenii, și acum o văd pe domeniul asigurărilor. În timpul nostru, e prea înrădăcinată în mintea fiecăruia ideea că organizarea învățământului e de ordine publică, dar și pe acest domeniu nu e greu de închipuit, cum anumiți întreprinzători ar putea forma institute de învățământ, angajând profesori salariați și căutând cel mai mare câștig cu cea mai mică cheltuială. Multe din instituțiile de învățământ privat ne dau chiar astăzi dovada celei mai oarbe goane după câștig. Intervenția statului, în alcătuirea instituțiilor publice pentru învățământ, nu este oare cea mai mare lovitură dată întreprinzătorilor privați pe acest domeniu? O observație

trebuie însă întotdeauna alăturată, pentru a se ști, până unde permit concepțiile noastre și concretizarea lor în organizația economico-socială actuală, să meargă intervenția statului: nu se mai urmărește un câștig, ci dimpotrivă statul își propune un sacrificiu determinat.

Mai aproape de ceea ce vedem petrecându-se acum în domeniul asigurărilor, s'a petrecut mai dinainte în diferite țări în domeniul mijloacelor de transport. Aici s'a făcut chiar o adevărată monopolizare a unui izvor de câștig pentru întreprinderile private. Dacă nu ar fi alte motive de apărare națională, de deschiderea tuturor colțurilor țării pentru primirea ori trimiterea bogățiilor, și încă alte motive de interes general, monopolizarea căilor de comunicație ar fi criticabilă și e criticată din punct de vedere individualist. Pentru că atât de departe au ajuns societățile moderne, încât orice om, se folosește de poștă, telegraf, căi ferate, etc., sacrificiile făcute pentru aceste mijloace de transport nu încarcă pe nimeni, iar folosul adus fiecăruia e proporțional cu pagubele ce i se aduce prin restrângerea unui domeniu de întreprinderi economice. Pentru asigurări, am spus mai sus, din ce puncte de vedere ale interesului social general și ale intereselor individuale se impun sacrificiile. Că aceste sacrificii se impun treptat, odată cu evoluția societăților, e un fapt nelăgăduit, și dovedit de transformările săvârșite în ultimele veacuri. Înăuntrul ordinii existente a lucrurilor, pentru completarea ei și înlăturarea treptată a elementelor altor vremuri, cu alte organizări, se petrece sub ochii noștri un proces de socializare pe măsura dezvoltării economice a societăților și a înălțării concepțiilor morale. Pot termina această problemă cu observările marelui economist și sociolog al timpului nostru, *G. Schmoller*, care vorbind de determinarea organizării asigurărilor sociale spune:

„Vrem să spunem lămurit, că e vorba aici de una din părțile cele mai de seamă din *procesul actual de socializare a economiei publice*, prin excluderea întreprinderilor obișnuite însetate de dividende. Alături de socializarea căilor ferate, aceasta (a asigurărilor) e una din măsurile cele mai însemnate de acest fel. N'ar fi exagerat, dacă s'ar spune, că referma germană însemnează o întorsătură istorică universală în sensul corecturii așa numitei organizații economice capitaliste¹⁾“.

¹⁾ Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre. Leipzig 1904. Vol. II. p. 376.

Pentru funcționarea întregului aparat al asigurărilor sociale, trebuia neapărat să se determine modul de constituire al fondului necesar. Obligația la asigurare nu constă în obligația de a primi despăgubiri or ajutoare pentru cazurile asigurate, căci de aceasta nici nu ar fi nevoie, ci constă în obligația de a contribui la alcătuirea fondurilor. Din partea istorică din capitolul precedent, am văzut că după toate legislațiile asigurărilor sociale, sunt obligați să contribuie: sau asigurații, sau întreprinzătorii pentru salariații lor, sau statul, sau toți aceștia împreună. Motivele, cari determină obligația pentru fiecare din acești factori, sunt diferite și de aceia vor fi analizate pentru fiecare înaparte. De asemenea, odată cu analizarea motivelor, se va cerceta și chestiunea dacă această obligație e protivnică ordinii existente a lucrurilor, dacă face parte din organizația economico-socială a trecutului, sau dintr'o altă organizație neexistentă încă. Numai o problemă, care se pune neapărat, în special la obligația întreprinzătorilor de a contribui sau de a asigura cu totul din averea lor pe salariații respectivi, nu va fi analizată aici. Aceasta e problema atacării proprietății individuale prin obligația la contribuție. Va fi însă discutată la sfârșitul acestui capitol, în întregimea ei, odată cu analizarea problemei așa zisului „drept la muncă“.

De ce sunt obligați muncitorii să contribuie? Fondul s'ar putea aduna și altfel, fără ca să se mai ia ceva dela acei, cari trăesc mult mai greu și au mult mai multă nevoie de cele necesare traiului. S'ar putea să li se dea numai ajutoarele la vreme de trebuință, cum se dă infirmilor, invalizilor dela începutul vieții. Nu se examinează chestiunea aici, decât din punct de vedere al asiguraților și al urmărilor sociale directe ale îngrijirii de cei ajunși în mizerie dintr'o situație independentă odinioară. Fără contribuție, n'ar mai fi asigurare, căci această presupune un drept de a cere ceea ce se cuvine în cazul asigurat. Când asiguratul a contribuit cu ceva când a putut, a dobândit prin aceasta un drept să primească cele necesare, când nu mai poate trăi singur. Și e indiferent, dacă aceia ce a dat e echivalent cu ceea ce primește. În orice asigurări, în asigurările private, unde se urmărește cât mai mult această echivalență, în cele mai multe cazuri, asiguratul nu primește numai cât a contribuit, și totuși are un drept să primească tot ceea ce primește.

E la mijloc un rizic, care se adaugă totdeauna la partea celui ce a dat mai puțin, pentru a stabili echivalența. Putem lua un exemplu chiar din asigurările sociale. Un muncitor contribuie la o casă de asigurare cu primele fixate, pentru a primi o pensie la bătrânețe sau boală. Se poate întâmpla să nu ajungă la vârsta, când se acordă pensiuni, sau să nu se îmbolnăvească de loc, și în acest caz a contribuit fără să primească un echivalent. Dar se poate întâmpla să devină invalid, îndată ce a trecut timpul determinat pentru contribuție, și pensia primită pe tot timpul, cât mai trăește, e mult mai mare decât cece a contribuit. E la mijloc un rizic, și rizicul e o prestație, care crează un drept. Dacă nu ar fi contribuție, atunci tot cece ar primi cei asigurați dela altcineva ar fi o pomână, și pomana degradează întotdeauna. Ar fi degradare pentru cel care a trăit odată prin munca sa și acum devine cerșetor, ar fi degradare pentru familia lui, în special pentru copii lui, cari vor trăi dela început într'o dependență înjositoare.

Și în satele moderne se face atâta deosebire între cei asigurați și între cei îngrijiți de cari a'ea publică sau privată, încât cei din urmă nu sunt primiți în rândul celor ce ar contribui la casele de asigurare, sau mai exact, pentru a fi membri la o casă de asigurare, se cere să nu primească ajutor dela stat din fondul săracilor, și în afară de aceasta, cei îngrijiți din fondul săracilor sunt lipsiți de drepturile politice. Distincția s'a făcut mai ales în Anglia, unde sărăcimea trăește din caritatea privată și publică organizată și unde la 1908, când s'a votat legea pensionării bătrânilor, s'a dispus ca să nu se plătească pensiuni și celor ce au fost ajutați din fondul săracilor, chiar dacă traiul ce li se procură acestora e neasemănat mai rău, decât acel procurat prin pensiunile bătrâneții. Și legea engleză de pensionare a cetățenilor bătrâni nu obligă la contribuție pe asigurați, dar îi socotește asigurați, nu ajutați, pentru a nu-i scobori din situația lor socială, de când au avut putere de muncă, într'o situație mai inferioară. E o presupunere și aici, că în viața lor au muncit mai mult, decât au avut în schimb și surplusul ce a rămas economiei naționale le servește ca o contribuție indirectă la asigurare. Voi analiza mai în urmă dacă e bună sau nu o asemenea alcătuire. Exemplul îl dau aici numai pentru a arăta câtă deosebire se face

între asigurați și cei îngrijiți prin caritatea publică sau privată.

Toate legislațiile se îngrijesc să creeze asiguraților un drept și să nu-i lase să cadă în rândul sărăcimii umilite. Dreptul însă se creează în modul cel mai evident și pentru asigurat, prin contribuția lui proprie. Pentru fiecare om, din orice clasă socială ar fi, există un prag al simțământului de demnitate personală, peste care dacă a căzut, se rostogolește apoi mai departe, până la lipsa completă a oricăror simțăminte, cari l-ar mai putea înălța. Și nimic nu înlesnește mai mult căderea mai de vreme, decât credința veșnică în sosirea unui timp, când trebuie să cadă. Științele sociale ne-au adus convingerea că se poate feri mai ușor de cădere o clasă socială, veșnic în prefacere, decât un om, supus celei mai severe educații, sau mai bine, siguranța e mai mare în primul caz, decât în cel din urmă. „Legea numerilor mari“ ne arată o mult mai mare statornicie în primul caz, și deci o mult mai mare posibilitate de întrebuințare eficace a unui mijloc, dovedit bun prin experiență. Mult mai multe elemente subiective, veșnic nestatornice, zădărnicesc efectul mijlocului întrebuințat în cazul din urmă. Dacă se poate aplica un mijloc pentru ferirea de degradare morală a unei clase sociale, apoi el devine o necesitate pentru politica socială, oricât de neînsemnat ar fi în aparență și când e raportat numai la anumite cazuri individuale, cu care s'a făcut experiența. Căci se înțelege ușor, cât de păgubitor e pentru desvoltarea vieții economice și sociale a unui popor, când o mare parte din elementele sale pierd din puterea, care îi târăște înainte spre progres, pierd din încrederea în ei, pierzând acea conștiință că sunt în stare să meargă singuri și cu ei să ducă înainte poporul lor întreg, pe domeniul cuceririlor puterii materiale și spirituale, cât de păgubitor e pentru economia națională, când elementele sale productive capătă tot mai multă convingerea, că va trebui să fie alt cineva, care să le îngrijiască de viața lor, cât e ea de mare posibil, și când aceste elemente productive ajung să se miște numai ca mecanisme, câtă vreme sunt puse într'un aparat vast și neînțeles de ele, și neavând nici putința și nici conștiința, că îl pot domina și-și pot croi singure drumul prin ele. Cu totul altfel este, când oricine știe că își poate singur îngriji de viața sa, cât îi este dat să o trăiască, și, în

condițiile ordinii existente a lucrurilor, capătă oricine credința, că își prepară posibilitatea de trai pentru toate momentele viitoare, când contribuie la adunarea unui fond, din care va primi odată un ajutor, ce i se cuvine. E o ridicare morală, care aduce o încordare a tuturor puterilor productive, pentru a domina împrejurările, pentru a nu deveni sclave ale împrejurărilor. Dacă asigurații pot sau nu să contribuie, e o altă chestiune. Organizația trebuie făcută așa,—și este în adevăr făcută,—ca sacrificiile ce fac asigurații, să fie mai mici, decât foleasele așteptate și când e vorba de o instituție pentru clasele de jos, mai înapoiate în cultură și mai puțin înțeleghătoare a celor ce le trebuie, acest principiu de organizare trebuie întotdeauna păstrat, pentru ca instituțiile să reușească. Pentru că sunt și alți factori, cari contribuiesc la alcătuirea fondurilor necesare, instituțiile de asigurare socială sunt privite de clasele de jos ca instituții avantaioase, și contribuția lor e un sacrificiu mai mic, față de ceea ce li se dă în schimb.

De ce sunt obligați întreprinzătorii să contribuie sau să asigure complet pe salariații lor? În schițarea diferitelor perioade ale evoluției economice, într'unul din capitolele precedente, s'a arătat că în veacurile dinaintea organizării economice moderne existau îndatoriri ale posesorilor instrumentelor de producție, față de acei ce lucrau sub conducerea sau pe răspunderea lor, sau mai propriu, față de supușii lor. Aceste îndatoriri se concretizau adesea în legi, dar de cele mai multe ori nu aveau altă sancțiune, decât credința sau concepțiile comune ale vremii. Astăzi, când asemenea îndatoriri nu mai există, și când tot, ceea ce are să dea întreprinzătorul, trebuie cuprins în dispozițiile angajamentului cu salariatul sau, o lege, care îl obligă să mai dea ceva în plus salariatului, ar putea fi socotită, ca pornind din alte concepții, decât ale vremii noastre. Nu sunt contrarii ordinii existente a lucrurilor asemenea dispoziții ale legislațiilor de asigurare socială? Pentru a se putea vedea mai clar răspunsul, putem distinge două cazuri de obligație a întreprinzătorilor la contribuție. După mai toate legile de asigurare socială, întreprinzătorii sunt obligați să contribuie pentru cazuri de boală, invaliditate, etc., împreună cu asigurații și cu statul, iar pentru asigurarea împotriva acci-

dentelor muncii suportă singuri întreaga asigurare. Mai întâi primul caz de obligație.

În contractul dintre întreprinzător și lucrător, obiectul contractului îl formează închirierea puterii de muncă. Aceasta e plătită ca orice marfă. Există însă o deosebire fundamentală între o marfă obișnuită și între puterea de muncă, și din această deosebire derivă nu numai obligația, de care e vorba aici, dar toate restricțiile impuse de multiplele legislații de protecții a muncitorimii. *Puterea de muncă nu se poate despărți de viața întregă a muncitorului* și, când se închiriază puterea de muncă, se subordonează și condiționează întreaga existență. Viața muncitorului nu o închiriază și nu o plătește întreprinzătorul. Această viață formează unul din rizicurile întreprinderii, care nu ia, căci nu poate lua numai forțe, dar odată cu ele ia și vieți omenești, cari trebuie să-și găsească în întreprindere posibilitatea de existență în timpul normal, acordat unei vieți omenești.

Când întreprinzătorul ia conducerea unei întreprinderi și aduce în ele muncitori, el trebuie să procure acestor muncitori atât, încât ei să aibă să trăiască întotdeauna în aceleași condiții de muncitori. Salariul lor nu trebuie măsurat după necesitățile de trai ale unei zile, sau ale unei perioade de muncă, ci după necesitățile de trai ale unei vieți întregi. Nu e vorba aici de fixarea cuantumului salariului, sau de prețuirea produsului muncii, izvor al determinării salariului după mulți economiști, toate probleme încă nerezolvate și poate insolubile ale economiei publice. E vorba numai de arătarea unui minimum de existență a unei clase în condiții date. Dacă s'ar încerca cineva să fixeze salariul ce trebuie dat salariaților proletari, pentru a trăi toată viața, când pot și când nu pot munci,— căci după concepțiile morale, din timpul nostru, atât cel puțin trebuie dat proletarilor, pe care organizația actuală îi ține în afară de posesia mijloacelor de producție,— dacă s'ar face această încercare, ar trebui neapărat să se pătrundă în domeniul complex al problemelor de mai sus. Iată spre exemplu un mare proprietar de pământ, care nu angajează lucrători decât pentru 3 luni, cel mult pentru 6 luni dintr'un an. Ce salariu trebuie plătit, fără să se pună problema și mai grea a valorii produsului muncii? Muncitorul trebuie să trăiască și celelalte 6 luni, cât nu are de lucru, trebuie să trăiască și copiii lui, și apoi

trebuie să-i rămână ceva și pentru timpul boalii sau bătrâneții, căci, dacă viața omenească e în stare să persiste pe globul nostru, apoi orice rațiune trebuie să admită, că orice om ar putea economisi din produsul muncii, cu mijloacele de producție proprie, cel puțin atât, cât poate ajunge pentru cazurile de mai sus. Dar organizarea noastră socială a găsit bun să garanteze proprietatea individuală a mijloacelor de producție, lăsând pe unii lipsiți de ele. Atunci, organizația socială trebuie să permită puțința de trai proletarilor, cari nu mai pot munci.

În loc de a se încerca fixarea salariului, pentru a satisface toate acele eventuale nevoi actuale sau viitoare, e mult mai ușor să se fixeze minimul de existență pentru cazurile, când va lipsi puterea de muncă. Pentru acunarea fondului necesar minimului de existență, în ca. urile numite, se ia o parte din salariul plătit realmente, într'un moment dat,—contribuția lucrătorului,—iar o altă parte din ceea ce întreprinzătorul nu a plătit complet—contribuția întreprinzătorului. E indiferent dacă această parte din urmă se plătește sub formă de salariu sau sub formă de *prime de asigurare*. Totul e în definitiv dobândirea de către muncitor a unui drept și achitarea de către întreprinzător a unei datorii.

Fondul lucrurilor e acelaș, ca și în pericadele trecute, forma numai e acomodată organizației economico-sociale existente. Obligația întreprinzătorului la contribuție e o înlăturare a unei nedreptăți ascunse în culele unei organizații complexe și îndulcite cu un principiu rău înțeles al libertății contractului de muncă. S'ar putea întâmpla ca întreprinzătorul să fie nevoit să plătească atâtea contribuții și atâtea salarii împreună, încât întreprinderea să meargă la ruină. În acest caz, întreprinderea singură e cauza ruinii, fiecă a adus slăbiciunea puterii economice a elementelor productive, fie că e nepotrivită pentru acel fel de exploatare. Pentru a stabili principiu general, care să ne poată servi de criteriu în aceste discuții, e nevoie să analizăm și al doilea caz de obligație la asigurare.

După concepția juridică nouă, adusă de asigurările sociale, cu privire la responsabilitatea și despăgubirea victimilor accidentelor muncii, s'a înlesnit restabilirea tuturor pierderilor produse de accidente. Am arătat în altă parte, în ce constă această nouă concepție juridică. Aici privim numai cauzele primordiale ale concepției juridice,

de oarece aceasta e oglindirea unei realități și nu realitatea însăși. Nu formele de drept conduc viața socială, ci aceasta se desleagă din formele vechi și produce altele nouă. A fost întotdeauna răspunzător de paguba adusă acela, care poate fi socotit provocator al ei. Simpla vină, cu diferitele ei nuanțe, era suficientă să rezolve toate întâmplările de această natură. S'a schimbat însă natura întâmplărilor, și industria modernă a produs atâtea noi întâmplări, cari nu se mai pot atribui vinii cuiva, dar cari fac victime, ce trebuiesc despăgubite. Asigurările sociale au fost forma, după care despăgubirile se dau în toate cazurile. Dar fondul nu s'a schimbat; tot cine poate fi socotit răspunzător față de victime, trebuie să plătească primele de asigurare. Conducătorul unei întreprinderi, aduce în aceasta puteri de muncă și cu ele vieți omenești, el le ordonează, le transformă aproape în mecanisme. Ce poate ști muncitorul din fundul pământului, dacă pământul de deasupra e așa de bine întărit încât să nu-l înghită într-o clipită, prin surparea peste peștera, unde își duce viața? Cum poate ști lucrătorul, care unge roțile unei mașini cu vapori, dacă forța de rezistență a metalului, din care e turnat cazanul, e atât de mare ca forța de expansiune a vaporilor din lăuntru? Și de cele mai multe ori, nu-și poate da seama și nu poate stăpâni aceste forțe naturale nici întreprinzătorul. Dar, el a îndrăsnit să întreprindă, să angajeze atâtea vieți omenești, el are să împartă și să-și facă partea din bogățiile scoase, și de aceea tot el are și rizicul pagubelor aduse de accidente. În acest rizic stă fondul obligației la despăgubire, și, după o formă mai superioară, al obligației la asigurare. Concepția juridică respectivă se acomodează acestei realități a faptelor. Ar fi o neînțelegere a lucrurilor și o falsificare a realității, deci o nedreptate socială, dacă printr-o formă tehnică mai superioară s'ar căuta să se altereze fondul lucrurilor. Când s'ar pretinde ca și lucrătorul să contribuie la asigurarea împotriva accidentelor muncii, atunci s'ar impune o sarcină nedreaptă unor oameni, cari nu pot fi făcuți răspunzători de acele accidente. Prin forma asigurărilor s'ar înlătura numai procesele, dar principiul noilor alcătuirii ar fi mult mai nefavorabil muncitorilor asigurați, decât era înainte de aceste alcătuirii principiul responsabilității, acomodat raporturilor de producție modernă. De altfel, în nici o legislație a asigurărilor sociale din Europa,

nu s'au obligat lucrătorii să contribuie în cazul asigurării împotriva accidentelor muncii. Numai în România se încercase în legea dela 1895, dar după cum s'a spus mai sus, legea nu a durat multă vreme și astăzi nu există nicăieri asemenea dispoziții; numai în Austria se cere o foarte neînsemnată contribuție, față cu ce aduc întreprinzătorii, și motivul e de ordin social, pentru ca contribuția să serve la o înălțare morală a asiguraților, și nu e socotită ca o îndatorire a asiguratului pentru alcătuirea fondului necesar despăgubirilor.

În amândouă cazurile analizate, principiul este că întreprinzătorul suportă rizicurile vieților muncitorilor angajați. Consecința este: sau plata unor salarii suficiente pentru acoperirea tuturor riscurilor, sau plata de salarii, completate cu *prime* pentru asigurarea muncitorilor lor. Și la plata de salarii, și la asigurare, politica socială modernă stabilește carecari norme pentru a procura muncitorului cel puțin minimul de existență, permis de cerințele morale ale timpului nostru. Din asemenea considerații se fixează minime de salarii¹⁾ pe deoparte, și obligații de contribuire la asigurare pe de altă parte. Ambele dispoziții decurg din natura contractului de muncă în organizația economică existentă și nu sunt reînvieri ale obligațiilor altor vremuri trecute.

Mai rămâne de analizat îndatorirea Statului de a contribui la fondul asigurărilor. Problema e mult mai discutată și provoacă noi concepții sociale. Voi analiza aici câteva din punctele esențiale. După legislațiile asigurărilor sociale moderne, statul își ia sarcina să contribuie la asigurările împotriva boalii și a bătrâneții și invalidității, precum și la asigurările mai speciale, derivate din acestea, cum e asigurarea maternității, asigurarea văduvii și orfanilor. Nu-și ia însă statul obligația să contribuie la asigurările împotriva accidentelor muncii. Pe baza acestor fapte, e de analizat, mai întâi de ce contribuie statul în primele cazuri, apoi de ce nu contribuie în cazurile din urmă și în sfârșit, dacă statul trebuie sau nu să asigure complet pe cetățenii săi, așa cum s'a făcut în unele părți, pentru anumite cazuri, și cum se cere în general de adepții concepțiilor socialiste.

1) Caracteristică în această privință este legea minimului de salariu votată în 1912 în Anglia, în urma mării greve a muncitorilor.

Dela început, în Germania, statul și-a luat sarcina să contribuie pentru asigurarea împotriva invalidității și bătrâneții, într-o proporție oarecare cu contribuțiile aduse de ceilalți factori. Alte țări au imitat ce s'a făcut în această privință în Germania, iar în timpul din urmă s'a început curentul ca statul să contribuie și pentru celelalte cazuri indicate mai sus, în special în Italia pentru asigurarea maternității, iar în Anglia, în mod și mai complet și mai general, și pentru boală. Aceleași considerații dela început din Germania determină și acum largirea sarcinii statului. Într-adevăr, sunt cazuri de asigurare în cari numai elemente personale, subiective, joacă un rol. În activitatea sa profesională, un muncitor salariat, sau un întreprinzător, întâmpină diverse neajunsuri, pe care trebuie să le suporte singur, de oarece acele neajunsuri nu izbesc, sau nu amenință să izbească pe toți, pentru că societatea întreagă să ia parte la suportarea lor. Sunt însă alte neajunsuri inerente vieții omenești în genere; de acestea pot fi izbiți toți oamenii și de aceia întreaga societate e ținută să le suporte. Astfel e spre exemplu cu bătrânețea.

Întreaga muncitorime ajunge odată la bătrânețe și la invaliditatea legată de ea. Societatea organizată coprinde toate profesiile economice și când o societate întreagă contribuie la asigurarea bătrâneții, nu există o nedreptate făcută unei clase profesionale oarecare. E vorba numai de cei cari sunt obligați sau pot să se asigure de bună-voie la instituțiile de asigurare socială; sacrificiul altor clase sociale, cari au posibilitatea să-și asigure bătrânețea în alte chipuri, e cerut de alte considerații, despre cari am vorbit în partea de mai sus, când am analizat obligația la asigurare. Justificarea contribuției statului trebuie făcută față de aceia, cărora nu li se poate impune sacrificiu, pentru că sunt altfel asigurați sau nu au nevoie de acea asigurare. Ar fi nejustificată contribuția statului, adică luarea din averea comună, dacă s'ar da spre exemplu pentru asigurarea maritimă sau pentru asigurarea împotriva accidentelor din fabrici, de oarece nu întreaga muncitorime e amenințată de aceleași pericole, de și are nevoie să fie asigurată în alte cazuri. Altfel e pentru bătrânețe. Tot aceleași considerații, făcute pentru contribuția la asigurarea bătrâneții, se pot repeta și pentru contribuțiile la asigurarea împotriva bolii și invalidității. Toți cei ce au nevoie să fie asigurați prin noile insti-

tuții, toți sunt izbiți de boală sau amenințați să fie izbiți.

Cele spuse până aici pot forma o justificare a contribuției statului în cazurile date, dar, mai mult decât atât, există o obligație a societății să prevină neajunsurile citate. Societățile moderne își impun din ce în ce mai mult datoria de a îngriji de sănătatea publică. Pentru aceasta toate serviciile de igienă și toate prescripțiile impuse tuturor pentru evitarea bolii. Dar nu e numai atât. Organizația economică modernă, cu diferitele ei ramuri industriale, provoacă în mod fatal mai multe îmbolnăviri și invalidități. Ar fi destul să amintim diferitele „boale industriale“, dela intoxicarea cu diferite minerale ce se lucrează, până la neurastenizarea prin uruitul și pocnitul veșnic al mașinilor. Și toate aceste industrii sunt necesare societății întregi, căci numai prin aplicarea unei asemenea tehnici, se face posibilă existența numeroaselor vieți omenești, din aceleași elemente naturale, din care trăiau din ce în ce mai puține vieți, cu cât ne întoarcem înapoi spre veacurile trecute. Așa fiind, societatea întregă trebuie să ia parte la suportarea efectelor generale ale organizației economice, în care trăește.

În sfârșit, ar mai fi un fapt de natură mult mai socială, fapt, de care numai amintim, căci s'a mai vorbit de el în paginile trecute. Organizarea socială de azi cuprinde în sânul ei proletari și posesori de instrumente de producție. Cei dintâi ajung la bătrânețe, fără să-și fi putut aduna cele trebuitoare destulului vieții, din vremea când puteau munci; s'a întâmplat așa, și pentru că nu au muncit pentru ei, ci pentru posesorii instrumentelor de producție. Câtă vreme există organizația socială actuală, și afară de socialiști, cu toții avem credința că o vom continua îmbunătățind-o, de oarece cuprinde în ea germenul evoluției neîncetate spre progres, câtă vreme există această organizație socială, întreaga societate e obligată să contribuie la asigurarea bătrâneții celor ce nu și-o pot asigura singuri.

Așa dar, nu e numai o justificare a obligației de contribuire la asigurare a statului, dar e și o necesitate a ordinii existente a lucrurilor. După observațiile generale de mai sus, se poate vedea de ce statul își impune datoria de a contribui la asigurarea maternității sau a orfanilor. Și pentru sănătatea și trăinicia generațiilor viitoare și pentru puterea lor de producție materială și spirituală, și pentru pregătirea lor spre a putea trăi

în aparatul economic și social, lăsat de generațiile. cari sunt aproape de sfârșitul drumului lor în viață, trebuie să se ia măsuri din partea societății organizate, și unele din măsurile cerute sunt și asigurarea maternității și asigurarea orfanilor.

Din expunerea motivelor, cari determină și trebuie să determine statul la contribuție, se poate vedea de ce nu trebuie să contribuie statul la asigurarea împotriva accidentelor muncii. Prin accidentele muncii se înțelege de obicei accidentele muncii din fabrici, mine etc., conduse de mari întreprinzători. Accidente ale muncii pot aduce însă moartea sau incapacitatea de lucru și micilor întreprinzători, și în orice întreprinderi. Efectele accidentelor sunt riscuri profesionale. Niciodată n'au fost aceleași riscuri profesionale pentru toată lumea activă și nici astăzi nu sunt aceleași. Profesiunile mai riscante vor atrage mai puțini întreprinzători și rentabilitatea lor va fi mai mare. Și tocmai posibilitatea unui câștig mai mare impune fiecărei întreprinderi suportarea riscului său. Trebuie să accentuez că e vorba aici de întreprinderea economică și nu de întreprinzător. Efectele accidentelor muncii trebuie suportate de întreprindere; indiferent dacă vor fi împărțite între întreprinzător și salariați, sau de vor fi suportate numai de întreprinzător, ceea ce am analizat mai sus. Dacă s'ar impune o contribuție a statului, atunci s'ar nedreptăți întreprinderile mai puțin riscante. Avera publică, fondurile statului, sunt adunate dela toate profesiile economice. Când una din aceste profesii nu-și poate continua existența ei cu propriile ei mijloace și cere să fie ajutată cu fonduri publice, nu în mod provizoriu pentru a trece o criză temporală, ci în mod permanent, așa cum s'ar face când statul ar contribui la suportarea asigurării împotriva accidentelor muncii, atunci cea întreprindere economică, dacă e necesară, nu e bine organizată. Un exemplu ar fi acela al unei mari întreprinderi pentru exploatarea unui obiect, potrivit micii întreprinderi.

Din asemenea considerații principiale, nici una din legile asigurărilor sociale de până acum, nu au impus statului obligația de a contribui la asigurarea împotriva accidentelor muncii. Mai mult, în timpul din urmă e tendința să se scoată din rândul boalelor obișnuite, așa numitele „boale industriale“, cari sunt trecute în rândul accidentelor muncii și sunt asigurate după aceleași prin-

cipii. Legea elvețiană din anul 1911 a făcut, în mod foarte lămurit, distincția între boalele obișnuite și boale industriale punând pe acestea din urmă în rândul accidentelor muncii.

Fără a mai face toate aceste distincții, cerute de natura reală a lucrurilor, s'au născut, odată cu încercările de alcătuire a organizațiilor de asigurare socială, și alte încercări, pornite dela alte concepții ale vieții economice și sociale. În loc să se asigure fiecare om, cu mijloacele ce-i stau la îndemână și cari i se pot completa, s'a cerut o asigurare a tuturor cetățenilor și pentru toate cazurile, despre cari am vorbit. Nu e nevoie de contribuția nimănui, statul trebuie să dea totul. Care ar fi tabloul unei asemenea asigurări, sau mai de grabă a unei asemenea îngrijiri a cetățenilor de către stat? Când un om e bolnav, e invalid, când ajunge la bătrânețe, când n'are de lucru, trebuie să primească cele necesare din cassa statului, din buget. Văduvele, copiii, mamele în timpul dinainte și după naștere, trebuie să primească toate cele necesare din bugetul statului. Ce e în afară de aceste cerințe, nu ne interesează aici. Destul că toate dispozițiile de completare a organizației sociale, din care ar face parte cele de mai sus, fac parte din construcția imaginară a socialiștilor: oricărui om i se va determina lucrul, oricărui om i se va da cele necesare hranii și numai cât e necesar, etc. În ce privește asigurările, din tot ceea ce am amintit în tabloul dat în rândurile de mai sus, nu există până acum realizat decât asigurarea bătrâneții în câteva state moderne: Danemarca, Australia și Anglia. Statul plătește pensiuni tuturor bătrânilor, dela o anumită vârstă înainte, fără a cere vre-o contribuție, fără a alcătui organe de asigurare propriu zise, ci lăsând toată sarcina pe seama bugetului statului. Trei motive fundamentale ni se par că sunt împotriva pensionării bătrânilor, după acest sistem.

Mai întâi, odată ce se admite principiul, care stă la baza unui asemenea sistem de asigurare, trebuie să fie urmat în toate consecințele lui practice. Statul e dator să se îngrijească de cetățeni pentru toate cazurile când nu mai pot trăi. De bătrâni se îngrijește, pentru că sunt incapabili de muncă. Dar incapacitatea de muncă începe în mod diferit și din cauze diferite. Legislațiile australiană și engleză au și fost nevoite să pensioneze și o mare parte dintre incapabilii de muncă mai înainte de limita de

vârstă fixată. Cu asemenea raționamente, mergând mai departe, ajungem în sistemul complet al asigurărilor, cerute de socialiști, cu toate consecințele lor; adică la înălțarea organizației economico-sociale existente. Criticele, aduse tuturor construcțiilor imaginare socialiste, se pot aduce prin urmare și sistemului de pensionare a bătrânilor de către stat.

Apoi, dacă asigurarea socială, cu principiile ei de asigurare, arătate până acum, aduce o înălțare morală a classelor de jos, o mărire a puterii lor de producție și cu ele o creștere a productivității sociale generale, pensionarea bătrânilor de către stat, sau în genere, îngrijirea celor căzuți în nevoie, e o degradare morală a unei clase sociale, care termină prin a trăi pe socoteala altora, e o nimicire a străduinții fiecăruia de a-și îngriji de soarta sa în viitor, o lipsă de stimulație, o ocazie de simulație, o anihilare a simțului de prevedere la clasele de jos și, ca urmare a tuturor, o slăbire a productivității sociale generale. Toate acestea sunt motive de psihologie socială, cu urmări economice însemnate. Și experiența a dovedit că simțul de responsabilitate în viață și încrederea în puterile proprii sunt mijloacele sigure de înălțare a oamenilor și a popoarelor. Conducătorii societăților moderne caută să alcătuiască instituții, prin cari să desvolte asemenea însușiri sufletești, nu să le atrofieze, când se ivesc. De altfel, întreaga organizație economico-socială, cu principiile analizate la începutul acestui capitol, presupune aceste însușiri, și până astăzi credința noastră este că sunt puterile purtătoare ale progresului. De aceea se admite proprietatea individuală, și la aceste bunuri nu renunțăm, tocmai pentru că ele condiționează dezvoltarea însușirilor sufletești, ca acelea de care e vorba aici.

În sfârșit, numai asigurarea bătrâneții încarcă enorm bugetele statelor, unde există. Pentru ca pensionarea bătrânilor să aibă un rezultat real, limita de vârstă nu trebuie să fie prea mare. Cu cât se scoboară limita de vârstă, cu cât se perfecționează igiena publică, cu atât e mai mare numărul bătrânilor, ce trebuie pensionați, pentru că nu mai pot munci. Și într-adevăr, statistica dovedește că mortalitatea descrește tot mai mult în statele mai înaintate, și nu poate fi decât așteptată cu satisfacție descreșterea mortalității. Muncile grele nu pot fi suportate, decât până la o vârstă tot mai mică. Rezultatul general

e că numărul celor pensionați va crește. Dar când se întinde asigurarea din bugetul statului și pentru alte cazuri, pentru cari s'ar putea cere tot cu atâta dreptate,— ba încă, după cele ce voi spune în cele următoare, ca încheere a acestui capitol, și cu mai multă dreptate,— atunci sumele bugetare necesare se ridică la cifre fabuloase. Aș putea aminti numai că în Germania cheltuiile tuturor asigurărilor sociale ajung la miliarde; toate acestea ar deveni cheltuieli bugetare în sistemul asigurărilor de către stat. Bugetul săracilor și bugetul asigurărilor s'ar confunda, și am arătat în partea istorică la ce sume colosale se ridicase în Anglia numai bugetul săracilor, înainte de organizarea oricărui fel de asigurări sociale.

Și problemele asigurărilor sociale, discutate până acum, au atins neapărat principii fundamentale ale organizației economico-sociale existente și în expunerile de mai sus am încercat să arăt că asigurările sociale aduc schimbări și îmbunătățirii ale ordinii existente a lucrurilor, dar nu o revoluționează definitiv, înlocuind-o cu alte organizări, pe alte baze. Cele expuse, la analiza fiecărui principiu al asigurărilor, formează credințele comune ale partizanilor asigurărilor, și dacă am încercat în câteva părți să aduc ceva nou, apoi totul a fost numai continuarea și completarea unor serii de gândiri, fixate în expunerile de motive ale legilor sau în studiile speciale asupra asigurărilor sociale. E însă o problemă, în fața căreia stă politica socială modernă, fără să fi rezolvat-o într'un fel sau altul, și pentru soluția căreia propunerile economiștilor, sociologilor și oamenilor politici sunt foarte diferite. E poate cea mai complexă și mai grea problemă a politicii sociale moderne. Aceasta este asigurarea împotriva lipsei de lucru și cu chestiunile legate de ea. Din partea istorică am văzut, că nicăiri nu există o asemenea asigurare, generală și obligatorie, adică după felul celorlalte asigurări, și numai în Anglia se încearcă acum să se înlăptuiască prin noua lege de asigurare. Ca încheere a acestui capitol, voi încerca să dau tabloul complet al tuturor problemelor economice și sociale, ce se pun în legătură cu asigurarea împotriva lipsei de lucru. Nu mă interesez aici de modul de organizare, care va fi în special analizat în capitolul următor, ci mă mărginesc numai la expunerea chestiunilor de principiu, și anume, *dacă asigurarea împotriva*

chômage-ului este îndreptătită în ordinea actuală a lucrurilor, dacă e necesară și dacă e posibilă.

Asigurarea împotriva chômage-ului presupune că toți oamenii trebuie să găsească mijlocul de a trăi în societate. Pentru cazul când s'ar întâmpla să nu găsească un mijloc de trai, adică o ocazie de muncă, trebuie să fie asigurați mai dinainte, și societatea organizată trebuie să se îngrijească de această asigurare, să o facă posibilă pentru cei amenințați de chômage. De unde această îndatorire a societății să se îngrijească de soarta proletarilor, cari pot fi lipsiți la un moment dat de munca, singura producătoare pentru ei a mijloacelor de trai? Încă dela jumătatea veacului trecut, de când mișcarea proletarilor a devenit o forță în statele industriale, s'a născut un mod de justificare a îndatoririi societății, pentru procurarea posibilității de trai tuturor membrilor ei. Acest mod de justificare se exprimă în scurt prin cuvintele „*dreptul la muncă*“. Mai târziu, în ultimele decenii, a pornit din Franța un alt mod de justificare, în aparență mai coprinzător, și având tot atâta răsunset ca și cel dintâi; este ceea ce s'a numit în Franța, și se repetă și în alte țări, „*solidaritatea socială*“. De și acest din urmă mod de a vedea este mai nou și mai des întâlnit în literatura specialiștilor în chestiunile, ce le desemnează expresia de „*solidaritatea socială*“, totuși nu se răspunde prin această teorie la nici una din problemele ce se pretinde a fi rezolvate prin ea. Pentrucă e mai generală și mai vagă, voi începe cu această solidaritate socială, alegând din haosul de vorbe aceia ce formează un sâmbure de realitate.

Încă mai dinainte se întâlnește expresia de solidarism și solidaritate socială, în scrieri franceze mai cu seamă. Se pare însă că de câțva timp a căpătat o formă mai concretă. Forma pornește dela *Léon Bourgeois* și e popularizată mai ales prin scrierile unui tânăr filosof, cu mari însușiri literare și oratorice, prin scrierile lui *Bouglé*. Câteva gândiri fundamentale explică toate consecințele, ce s'au scos mai apoi.

Rezultatele activității omenești sunt operele, în cari această activitate s'a cristalizat. Dela înfățișarea naturii sălbatice, până la înfățișarea unui oraș mondial modern, e o distanță enormă, peste care se întinde opera acțiunii oamenilor. Dela întunecimile de nepătruns ale pădurilor și dela înălțimile de nestrăbătut ale munților,

ori adâncimile de netrecut ale mărilor, până la aparatul întreg al mijloacelor de comunicație modernă, cu căile ferate și tunelurile lor, cu marile vapoare, ce străbat oceanele, cu telegrafia cu și fără sârmă, etc., este iarăși o distanță neînchipuit de mare, pe care se înșiră operele de zi cu zi ale camenilor. Tot ceea ce avem astăzi, deosebit de natura sălbatică și moartă, e creațiunea generațiunilor nenumărate dinaintea noastră și o prea neînsemnată parte e opera generațiunii noastre. Când nu ni s'au transmis însăși operele lucrute de mâna înaintașilor noștri, ni s'au transmis totuși mijloacele, de cari s'au servit ei pentru a le lucra. Ne naștem cu toții în acest aparat de înlesnire a vieții, aparat, la care toată munca generației noastre, până la stingerea ei, de abia dacă e în stare să adauge o mică roțiță. Tot ceea ce ne-a dat prin urmare trecutul aparține tuturor și toți au dreptul să se folosească de opera înaintașilor, sau au datoria să o facă accesibilă tuturor.

Dar nu aceasta e întreaga datorie de solidaritate. Pe lângă opera materială, ni s'a transmis și o operă morală: viața sufletească s'a îmbogățit. Dela sălbatecul, care nu știe decât să schimbe obiect pe obiect și pe fiecare în parte, până la matematicul ingenios, dela barbarul setos de sângele copilului său propriu, până la omul, ce-și sacrifică o viață întreagă pentru a găsi mijloace de înlesnire a vieții lumii întregi, este iarăși o distanță, peste care se întinde opera experienței vieții sociale a generațiilor dinaintea noastră. Aceste experiențe s'au transmis prin înregistrări psihice și fiziologice individuale, sau prin opere de artă de toate felurile, cari pot da impresiuni de viață morală mai înaltă și celui ce a moștenit înclinările și celui ce nu le-a moștenit. Totul însă vine din experiența vieții sociale de până acum. De aceste bunuri morale au *dreptul* să se împărtășească toți cei ce trăesc acum, și oricine are *datoria* să înlesnească celorlalți însușirea lor.

Pentru valorificarea drepturilor, nu e alt mijloc decât *sanționarea datoriilor corective*. De aceea, cerința practică a partizănilor solidarității sociale este *legiferarea acestor îndatoriri*, de cari e vorba mai sus. Orice om va trebui să poată trăi în mijlocul societății actuale, să se bucure de toate bunurile materiale și morale ale civilizației timpului, și mijlocul pentru o mare parte nu e decât munca.

De aceea, *societatea e obligată să procure munca*. Ideia aceasta a existat mai înainte, altfel îndreptătită, și e origina concepției „*dreptului de muncă*“. Dar mai înainte de expunerea acestei concepții, trebuie arătat că teoria solidarității sociale nu dă nici un răspuns întrebărilor practice respective. Nu toți oamenii simt aceiași îndatorire față de *totum, solidum*; e o lungă scară dela cei cari, după concepția solidarității sociale, au drepturi și nu se pot împărtăși de ele, și până la cei ce se folosesc de toate bunurile materiale și morale și au și simțământul îndatoririi precise în diferitele cazuri. Care îndatoriri vor fi legiferate? Ale celui mai superior om? Cu aceasta am fi foarte aproape de socialismul lui St. Simon și de „*Prêtre de l'Humanité*“ al lui Auguste Comte. Apoi până unde va merge această legiferare de obligații? Până la subordonarea mișcării tuturor, numai voinței unui om sau unui grup de oameni? Despre această limită a intervenției puterii publice a fost vorba mai sus. Așa dar, teoria solidarității sociale, de care se face atâta abuz în vorbire, și cu care se încearcă a se justifica îngrijirea societății de cei ce nu au de lucru, sau nu au mijloace de trai, nu dă nici un răspuns pentru organizarea practică a acestei îngrijiri.

Teoria dreptului la muncă — *das Recht zur Arbeit, le droit au travail* — a fost mai des întrebuințată ca o justificare a îngrijirii statului pentru asigurarea traiului tuturor cetățenilor. Pentru prima dată, după cât cunosc eu aceasta, teoria dreptului la muncă cred că a fost mai bine formulată la jumătatea veacului trecut de *Louis Blanc* în a sa „*Organisation du Travail*“, de și în toată vremea marii Revoluții s'a recunoscut datoria societății de a procura de lucru cetățenilor sau de a-i întreține din fondurile publice. *Louis Blanc* analizează însă organizația economică și socială a vremii și scoate ca o consecință necesară dreptul muncitorului de a cere dela stat ocazie de muncă; „*atelierelor sale sociale*“ nu erau decât încercarea de înfăptuire pozitivă a acestui gând. Nu departe de atelierelor naționale erau și cooperativele de producție ale statului, propuse de *Lassalle*. Când mai târziu *Bismarck* se declară partizan al asigurărilor sociale, — mai mult influențat de socialiști în gândirea sa, dar sprijinindu-se pe alcătuirile tradiționale existente încă, așa cum era îngrijirea săracilor în faza

ei ultimă — dreptul la muncă al proletarilor era principiul fundamental, din care trebuiau să fie derivate principiile asigurărilor sociale. Când Bismarck a declarat că muncitorii au un drept la muncă față de societatea organizată, căci tot pe acest principiu se bazează și dreptul săracilor, un moment s'a crezut că socialismul a triumfat, și e credința multora că a triumfat sub forma socialismului de stat. Cu toate acestea, în asigurările sociale germane, alte principii s'au înfăptuit și dreptul la muncă e discutat încă pentru introducerea asigurărilor obligatorii împotriva chômege-ului.

Recunoașterea dreptului la muncă, și deci intervenția puterii publice pentru a evita chômege-ul, se pare că e un atac al proprietății individuale și de aceea ar fi un triumf al socialismului, sau al unei alte ordine sociale, decât cea existentă. Numai din acest punct de vedere voi examina aici problema aceasta. Pentru însușirea, păstrarea și mărirea bunurilor morale și materiale ale civilizației de până acum, avem alcătuită organizarea economică și socială de astăzi, și o socotim ca cea mai bună; de aceea păstrăm bazele ei, cum ar fi aceia a proprietății individuale. Totată organizarea socială e condiționată de scopul ei: *să mențină elementele ei și să le înlesnască viața tot mai intensă*. Dacă ordinea socială asigură exercițiul dreptului de proprietate, indiferent de origina lui, nu o face decât pentru că astfel se desfășură mai bine și mai liber energia omenească în creațiile ei. Când însă proprietatea individuală ar fi o piedică pentru viața unor oameni, ea ar fi condamnată de concepțiile noastre morale și nimeni nu ar mai dori menținerea acestui principiu fundamental al ordinii actuale a lucrurilor, oricât de mult s'ar vorbi de sanctitatea și inviolabilitatea dreptului de proprietate; mai ales când știm că nici Mântuitorul, nici primi părinți ai bisericii nu vorbeau de așa ceva, dar din potrivă spuneam că D-zeu singur e proprietar și „proprietarul stăpânitor“ numai uzufructuar și încă nu în folosul lui, ci al tuturor fraților lui creștini. Organizația noastră menține proprietatea individuală, nu pentru sanctitatea și inviolabilitatea ei, ci pentru folosul ei, mai ales când vedem că nici o sfințenie și nici o inviolabilitate a dreptului proprietății nu s'a păstrat în evoluția lui dela dreptul roman și până la înțelesul social de astăzi al proprietății. Despre legătura insolubilă a

proprietății individuale cu celelalte principii ale organizației economico-sociale actuale am vorbit la începutul acestui capitol.

Stabilind aici și punctul de vedere, din care se justifică proprietatea individuală, adică utilitatea ei socială și economică, rămâne acum să vedem până unde poate merge exercițiul ei, în raport cu asigurarea mijloacelor de trai pentru toți oamenii. Iată că avem în vremea noastră o mare parte a societății, exclusă dela posesia mijloacelor de producție, e lumea proletarilor. Felul de industrie modernă, a înlesnit formarea acestei clase de proletari, și de aceea, cu cât țările sunt mai industrializate, cu atât e mai mare numărul neproprietarilor. Ei muncesc pe socoteala posesorilor de instrumente de producție, sau împrumutându-le dela aceia; de obicei însă proletarii sunt salariați, își vând puterea de muncă și dobândesc pe ea cele necesare continuării vieții. Fără această clasă, nici industria modernă, nu poate exista, nici organizația socială, construită pe baza ei și a altor activități economice. În aparatul vieții moderne, trebuie să trăiască și proletarii, căci toată organizația îi cuprinde și pe ei, nu se înțelege fără ei. Dar dacă nu e nimeni, care să le cumpere puterea de muncă, și ei nu au instrumentele de producție, fără de care în condițiile date, nu pot să producă? S'ar putea oare lăsa neatins exercițiul dreptului de proprietate, fără organizarea lui în așa fel, ca și acei ce nu posedă instrumentele de producție să poată trăi? După concepțiile morale ale timpului nostru, nu. Dar nu de organizarea proprietății e vorba aici; era nevoie numai să fie pusă problema, pentru a se înțelege de unde derivă recunoașterea dreptului la muncă. Socotesc că aş putea înlocui această expresie printr-una mai largă, și rezultatul e acelaș. Și neproprietarilor *li se recunoaște dreptul la viață și pentru că organizația noastră îi face neproprietari, trebuie să se îngrijească de procurarea mijlocului pentru a trăi, adică de procurarea ocaziei de muncă.*

A fost nevoie să prezint problema întregă, de oarece odată cu asigurarea împotriva chômeage-ului se caută rezolvarea întregii probleme. Legea asigurărilor din Anglia, singura, care încearcă asigurarea generală obligatorie împotriva lipsei de lucru, organizează în acelaș timp și *Bursa muncii*. Mai mult; organele Bursii muncii sunt

în acelaș timp organe ale asigurării împotriva chômege-lui. Așa că, întâi se caută ocuparea tuturor locurilor, acoperirea întregii cereri de brațe, și apoi se prevede o asigurare a unui venit pentru cei ce ar fi amenințați să rămână cu toate acestea fără lucru. Toată această vastă și îndrăzneată organizație nu numai că nu revoluționează ordinea existentă a lucrurilor, prin înlăturarea uneia din bazele ei, dar din potrivă evită, prin anumite măsuri mai de amănunt, turburările și amenințările existenței și continuării ordinii actuale a lucrurilor.

Necesitatea asigurării împotriva chômege-ului o vedesc însăși încercările, ce se fac în ultimele decenii în toate țările apusene, pentru a se găsi cea mai bună formă de organizație, încercări, despre cari s'a vorbit mai înainte. Chômege-ul a devenit una din cele mai mari cauze de turburare a economiilor naționale. Statisticile celor fără lucru arată în continuu numărul cel mare al acestora. Asigurările parțiale, locale, dacă au unele avantagii în acest caz, cum e acela al controlului și cunoașterii raporturilor personale ale muncitorilor, au încă marile dezavantagii de a nu da puțința cunoașterii complete a pieții muncii și de a nu putea suporta sarcinile financiare. Sistemul din Gand, despre care am vorbit, cu subvențiile dela stat și cu organizarea obligatorie a Bursii muncii, după cum am arătat că s'ar putea întregi din dispozițiile înfăptuite în diversele state, nu duce decât tot la asigurarea generală obligatorie, pentru ca sacrificiile făcute de stat să nu folosească numai unei restrânse părți a muncitorimii.

Cu toate că e necesară și cu toate că nu e contrara organizației economico-sociale existente, asigurarea împotriva chômege-ului întâmpină cele mai mari greutate, cari o fac, după părerea multora, chiar imposibilă de realizat. Într'adevăr, e foarte greu de deosebit când un muncitor e socotit ca lipsit de lucru. Nu oricând mai există ocazie de lucru, poate fi un muncitor trimis să se folosească de ea. Sunt atâtea feluri de muncă, și nu se poate lua într'un moment un muncitor dintr'un fel de muncă și trimite într'altul. Apoi specializarea nu e întotdeauna prea clară, pentru a se putea ști dacă lucrătorul găsește sau nu de muncă în ramura lui profesională. În sfârșit, în fiecare ramură profesională se găsesc diferite grade de muncitori. Când un muncitor e concediat din locul său

de până acum, poate el fi obligat să primească în aceeași ramură profesională un loc mai rău plătit, înainte de a fi socotit ca lipsit de lucru și deci înainte de a i se plăti despăgubirea fixată prin asigurarea respectivă? În toate aceste chesituni se amestecă alătea elemente subiective ale lucrătorului, ceea ce îngreuiază și mai mult deciziunile organelor asigurării. Există neapărat și lucrători, cari fug de muncă și cari ar dori să fie plătiți din fondurile asigurării. Cum se deosibesc cei cari vor să muncească, dar nu găsec locul potrivit educației lor profesionale, de cei cari fug de lucru? Toate acestea sunt probleme, ce trebuie rezolvate prin dispozițiile de organizare a asigurării împotriva chômege-ului. Cu toate greutățile, atât încercările de asigurare după sistemul din Gand, cât și legea engleză din anul 1911, au încercat să fixeze anumite norme. Astfel s'a determinat precis când un lucrător e socotit lipsit de lucru, în ramura lui, ba încă în legea engleză, s'au luat măsuri și pentru educația celor ce rămân mai des fără lucru, cându-li-se această educație tot pe socoteala fondurilor asigurării. Că nu toate chestiunile s'au rezolvat precis, e adevărat; dar aceasta e o chestiune de tehnică și tehnica se perfecționează neîncetat.

Din potrivă, sunt două chestiuni principiale, cari par a îngreui asigurările împotriva chômege-ului, și anume: *chestiunea concedierii lucrătorilor după conjunctura pieții și chestiunea lipșii permanente de lucru.*

Se știe că industria modernă se caracterizează prin enorma dezvoltare a marilor exploatări în cele mai multe din ramurile industriale. Toate aceste mari exploatări individuale au diferite avantajii, cari le fac superioare micilor exploatări, pe cari le-au ruinat și le ruinează treptat. Chiar când au apărut cooperativele, cari pot să-și însușiască cele mai multe din avantajile marilor exploatări industriale, tot au rămas acestora din urmă anumite mijloace de luptă, socotite ca mai superioare și făcând să fie condamnate cooperativele de producție de către unii economiști. Aceste mijloace de luptă ale marilor exploatări sunt, între altele, și acomodările imediate la situația pieții. Într'un moment, situația pieții e avantajoasă, perspectiva câștigului atrage, și întreprinzătorul își lărgeste exploatarea, angajând lucrători cât mai mulți. După aceasta poate urma o criză generală sau parțială, sau se observă semnele unei situații rele a pieții. Intreprinzătorul,

după ce a ruinat pe micul întreprinzător prin puțința de a desface produse în massă și pe prețuri mai mici, decât cheltuelile de producție ale micului întreprinzător, ruinează acum și cooperativa de producție, care își întinsese exploatarea, ca și marele întreprinzător, de oarece acesta concediază îndată sute de lucrători, restrângându-și producția, ceea ce nu poate să facă cooperativa de producție. E într'adevăr o superioritate tehnică a marilor exploatări, dar de această superioritate tehnică e legată cea mai mare pagubă pentru economia națională în genere și pe de altă parte alături de superioritatea tehnică stă o nemăsurat de mare inferioritate din punct de vedere social.

E de mirare cum mulți economiști,—nu numai cei din școala individualistă extremă,—și între ei Sombart, deciară superioritatea marilor întreprinderi capitaliste și anunță victoria lor prin înlocuirea totală a clasei mici or întreprinzători. Toată judecata mi se pare că se face numai din punct de vedere al interesului privat, dacă nu numai al unui individ, dar de sigur numai al clasei marilor întreprinzători capitaliști. Intr'adevăr, aceștia înving și realizează câștiguri enorme, întinzându-și exploatările și peste granițele țării lor, în lumea întreagă. Dar oare după asemenea câștiguri ale câtorva și după asemenea dezvoltări anormale se socotește creșterea bunii stări a economiei naționale? Pe urma lor rămâne classa ruinată a tuturor micilor producători, cari devin cu toții salariați. E un prim semn de turburare a economiei naționale. Dar s'ar putea zice că turburarea și greutatea produse sunt momentane, de oarece după victoria desăvârșită a marilor întreprinderi capitaliste nu se mai aud plângerile „stării de mijloc”, dispărută. Dar iată că marile întreprinderi trebuie să se acomodeze la situația pieții, și vin momente, când sute de mii de lucrători sunt aruncați pe drumuri. Ce se fac aceștia? Mici întreprinzători nu mai sunt și nu pot deveni. Așa dar, puteri productive neîntrebuințate. Nimic n'ar putea spune că economia națională nu suferă prin neîntrebuințarea tuturor puterilor sale productive. Și în afară de pierderea din punct de vedere economic, avem o classă socială aruncată în mizerie și destinată să producă turburarea întregii ordini sociale sau să fie ținută ca o classă parazită. Dacă și aceste considerații sunt luate în seamă, nu se mai poate proclama superiori-

tatea absolută a marilor întreprinderi, și când se iau măsurile trebuitoare pentru a înlătura pagubele economice generale și pagubele sociale, victoria marilor întreprinderi capitaliste individuale nu mai e așa de asigurată, precum se pare la prima vedere. Neapărat, că nu-mi propun aici să privesc toate fețele acestei probleme, ci numai să arăt ce ar împiedica introducerea asigurărilor împotriva chômeage-ului.

Dacă lucrătorii sunt asigurați pentru timpul când sunt lipsiți de lucru, asigurarea nu se poate face în cea mai mare parte decât pe seama întreprinderii, deși contribuția se ia dela întreprinzător și dela salariat, căci după cele expuse în altă parte a acestui capitol, ambele aceste contribuții sunt suportate în realitate de întreprinderea respectivă. Care va fi rezultatul? În momentele de conjunctură favorabilă, cu cât se vor angaja lucrători mai mulți, cu atât va trebui să se destineze un fond mai mare pentru asigurarea împotriva chômeage-ului viitor probabil, și când chômeage-ul intervine, lucrătorii vor consuma fără a produce, pe socoteala întreprinderii, din care au făcut parte și au fost apoi concediați. În această situație, întreprinderea nu se va mai întinde peste măsură în timpul favorabil și va suferi aceleași pierderi în timp de criză, ca și coöperativele de producție spre exemplu.

Asigurările împotriva chômeage-ului au prin urmare o puternică resfrângere asupra înfățișării și tendinții de evoluție a întreprinderilor economice în vremea noastră. Greutatea, ce se prezintă, este așa der împiedicarea unei asemenea victorii absolute a marilor întreprinderi, dar din cele expuse mai sus, aceasta nu e de regretat nici din punct de vedere al dezvoltării neîntrerupte a economiei naționale și nici din punct de vedere social. În legea engleză, se fac înlesniri întreprinzătorilor, cari plătesc de mai înainte pe un anumit timp contribuțiile impuse lor pentru fondul de asigurare al chômeage-ului, ceea ce face aproape imposibilă concedierea imediată, în timpul unei crize, fără cele mai mari pagube.

O ultimă greutate, ce se prezintă la asigurarea împotriva chômeage-ului, este chestiunea chômeage-ului permanent. Statistica muncii ne arată pentru toate țările, mai ales pentru cele industriale, un număr oarecare, foarte mare adeseori, du lucrători fără angajament, și ne arată în acelaș timp și o oarecare cantitate de cerere de brațe.

După tabelele diferitelor „Burse ale muncii“, se pot lua datele necesare. O echilibrare a cererii și ofertei de brațe de muncă nu e posibilă în starea actuală a lucrurilor, de oarece aproape nicăeri nu există o organizație completă, întinsă peste toată țara, a Bursii muncii. Dar se poate trece peste această imperfecțiune, pentru a se privi problema în întregul ei.

Odată cu organizarea asigurării împotriva chômege-ului, se poate organiza și Bursa muncii și se poate astfel prinde complet, atât oferta, cât și cererea de brațe, și, după ce se acopere cea din urmă prin cea dintâi, când mai rămân lucrători neangajați, aceștia vor fi socotiți în chômege.

Că din când în când, pentru mai toate ramurile economice, rămân lucrători neangajați, e netăgăduit de nimeni, de oarece statistica stă de dovadă împotriva oricărei afirmații contrare. Ceea ce este tăgăduit însă, este faptul dacă există în economia națională a unui popor,—luată în întregul ei,—o cantitate de ofertă de brațe, întotdeauna neangajată. Dacă există, și se pretinde de unii că există, atunci asigurarea împotriva chômege-ului devine, în ce privește această cantitate, o sarcină veșnică impusă economiei naționale. E o problemă de cea mai mare actualitate în știința economică și în politica socială, și nu încerc să o aprofundez aici, mai întâi pentru că e o problemă, care cere singură un studiu special coprinzător, și apoi pentru că nefiind încă studii pozitive suficiente făcute asupra ei, n'aș putea să rezum trăsăturile generale ale discuției și rezultatele obținute, indicând izvoarele, cum am făcut pentru multe din chestiunile, tratate în acest studiu.

Și problema e cu atât mai complicată, cu cât chômege-ul permanent, într'o ramură industrială oarecare, poate fi provocat de măsurile politicii economice generale, cum ar fi acelea pentru protejarea unei industrii speciale, spre a putea suporta concurența streină. Apoi, aspectul economiilor naționale se schimbă neîncetat; astfel știm că unele țări se industrializează și se specializează în anumite industrii. Momentele de trecere, în această veșnică transformare, sunt uneori ușurate, alte ori îngreuiate de „măsurile de protecție“ ale politicii economice ale fiecărei țări.

Cu fiecare decădere a unei ramure economice, oricât

de mare ar fi protecția, se arată și lipsa de lucru, care nu se poate preciza dacă e permanentă sau trecătoare.

Toate acestea sunt câteva puncte ale acestei mari probleme economice a timpului. În cazul cel mai rău, sacrificiul economiei naționale generale e fatal, căci altfel, orice măsuri ale politicii economico-sociale, orice protejări ale unor ramuri economice, pentru a le aduce în starea de independență sau pentru a înlesni dispariția treptată, fără ruina bruscă a atâtor factori productivi până acum în acele ramuri, toate aceste măsuri de asemenea natură ar fi condamnate mai înainte de a se condamna asigurarea împotriva chômege-ului. Și toate științele economice și sociale nu urmăresc alt rezultat decât să arate căile dezvoltării economico-sociale, și, prin cunoașterea rațiunilor reale, să dea norme, cari să domine deslănțuirea anarhică a forțelor și să le armonizeze într'un organism, capabil de evoluție.

Se pretinde însă, de altă parte, că o lipsă permanentă de muncă nu ar exista, dacă Bursa muncii ar fi complet organizată. Studiile speciale, bazele pe datele statistice și experiența unei Burse a muncii bine organizate, ar rămâne să dovedească această din urmă presupunere, pentru că cea dintâi se sprijină pe datele statistice ale diferitelor Burse ale muncii, așa cum sunt organizate astăzi, de sindicatele muncitorești în multe părți.

În special, în Anglia, cu ocazia legii nouă pentru asigurarea împotriva chômege-ului, s'au adus datele statistice ale Burselor muncii, organizate de *Trade-Unions* și de *Friendly Societies*, și din ele rezultă că există un număr de muncitori în permanentă lipsiți de lucru și întreținuți de sindicate până acum. Când însă Bursa muncii înlătură lipsa permanentă de muncă, atunci asigurarea împotriva chômege-ului nu mai formează nici o sarcină a economiei naționale, ci e suportată, ca și celelalte asigurări, de întreprinderea economică respectivă.

În expunerile din acest capitol, s'au analizat principiile, cari stau la baza asigurărilor sociale, în raport cu organizația economico-socială existentă. În toate consecințele lor, aceste principii nu sunt încă înlăptuite, și mai ales nu sunt înlăptuite într'una și aceeași legislație, din vremea din țările, unde s'au introdus asigurările so-

ciale. In capitolul următor, se va arăta ce s'a înfăptuit în realitate până acum și cum funcționează întregul aparat al asigurărilor sociale.

Literatură specială. — Obiectul capitolului V. e un domeniu puțin cercetat în întregimea lui. In toate scrierile folosite și citate aici, se găsesc părți din ceea ce formează totul acestui capitol. Pentru trecut, problema e pusă așa, cum am încercat să o pun aici, de *L. Brentano* în opera citată: *Die Arbeiterversicherung gemäss der heutigen Wirtschaftsordnung*. Deasemenea *Schmoller* în *Grundriss der allgem. Volkswirtschaftslehre* și *Philippovich* în *Volkswirtschaftliche Politik* Freiburg 1890, tratează chestiunea mai coprinzător. In *Die Arbeiterfrage* de *H. Herkner* (Berlin 1908), se analizează problema, dar numai din punct de vedere al salariaților. Chestiunea cea mai bine studiată, în toate scrierile citate în lucrarea mea, este aceea a obligației la asigurare. In special: *Schäffle: Der Korporative Hilfskassenzwang*, Tübingen 1884, arată că obligația la asigurare, e o obligație la ajutorare proprie; *L. Brentano: Der Arbeiterversicherungszwang, seine Voraussetzungen und seine Folgen*. Berlin 1881. Privitor la intervenția statului pentru determinarea organizației asigurărilor: *Ad. Wagner: Der Staat und das Versicherungswesen* 1881 și diverse articole în revistele citate la capitolele precedente, articole scrise cu ocazia proiectului de monopolizare a asigurărilor în Italia. Pentru problema chômeage-ului și asigurarea respectivă: *Jul. Wolf: Die Arbeitslosigkeit und ihre Bekämpfung*. Dresden 1896; *Buschmann: Die Arbeitslosigkeit und die Berufsorganisationen*. Berlin 1897; *Hobson: The Problem of the un employed* Londra 1896; *L. Pumpiansky: Das Problem der Arbeitslosigkeit in England* în *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik* XXXIII I. Heft p. 161 și urm. Pentru accidente muncii și asigurarea respectivă, în afară de studiile citate asupra tuturor ramurilor asigurărilor, încă: *Mac Neill: A Study of Accidents and Accident Insurance* 1900.

CAP. VI

ORGANIZAREA ȘI TEHNICA ASIGURĂRILOR SOCIALE

§ 1. Observări Generale

Pentru analizarea și expunerea completă a tuturor problemelor, cari formează obiectul acestui capitol, ar trebui un cadru mult mai întins, decât permite studiul acesta. Numeroase opere, consacrate numai acestor chestiuni, studii întinse în diferitele reviste speciale, au apărut în tot timpul, de când se discută problema asigurărilor sociale și astăzi sunt încă multe chestiuni de organizare și tehnică nerezolvate definitiv. În fiecare studiu, se găsesc noi cercetări și noi încercări de perfecționare a organizării și tehnicii. De această perfecționare se leagă neapărat chestiuni administrative și financiare, cari privesc întreaga societate organizată. Căci, dacă se admit principiile fundamentale ale asigurărilor, se întâmpină atâtea greutăți în realizarea lor, încât unii adepți ai principiilor sunt adversari ai asigurărilor sociale, tocmai din cauza acelor greutăți. Toată această vastă chestiune a organizării și tehnicii asigurărilor sociale nu ar putea încăpea în spațiul ce i se poate consacra în acest studiu, care nu e un studiu de natură juridică. De aceea, se vor face aici limitări, prin arătarea a ceace formează obiectul acestui capitol și a criteriilor, de cari mă servesc în analizarea și expunerea problemelor, socotite ca esențiale.

Mai întâi, trebuie lămurit ce înțeleg aici prin organizare și tehnică a asigurărilor sociale. Ne fiind vorba decât de aplicarea, sau de îndeplinirea, unor principii, expuse în capitolul precedent și în partea istorică, tot ceace privește această îndeplinire nu ar fi decât o problemă de tehnică. În acest înțeles general, toate mijloacele de realizare a

unor gândiri sunt probleme de tehnică. În științele economice și sociale în special, tehnica e singurul punct de sprijin, prin care se poate atinge și analiza obiectele lor, mai puțin precise decât ale așa numitelor „științe exacte“.

Un foarte interesant exemplu de tehnică, în înțelesul general de înfăptuire a unei concepții, îl găsim chiar în cadrul asigurărilor sociale. E însă un exemplu, care nu încapă în obiectul acestui capitol și pe care îl aduc numai ca o ilustrare a deosebirii, ce trebuie făcută între tehnica în genere și între tehnica, de care va fi vorba aici. În toate țările, unde s'au introdus asigurările sociale și unde mi-a stat în putință să urmăresc toată istoria încercărilor de introducere,—care n'a fost neapărat necesar să fie expusă în acest studiu,—proiectele de asigurare socială, au trebuit să fie precedate și însoțite de anumite mijloace, care să le facă posibile. Asigurările sociale au de rezultat creierea unor instituții pentru anumite clase sociale. Acestea trebuiesc să fie obligate să le formeze, să le dea viață. Legiuitorul nu e identic cu aceste clase sociale și concepția proiectului, izvorită din necesitățile văzute de el, nu este încă aceia a masselor. Pentru ca proiectul să poată fi apoi o realitate, după ce a devenit lege, trebuie ca aceleași concepții și aceleași necesități să fie deșteptate în sufletele multimilor. Acest mijloc e neapărat necesar și pentru alte legi, dar pentru nici o lege mai mult, decât pentru o lege a asigurărilor sociale, prin care se reglementează până la un punct libertatea de acțiune economică, aceia pe care omul se crede mai stăpân, decât pe orice. De aceia, pretutindeni, proiectele de legi ale asigurărilor sociale au fost precedate de propaganda în masele muncitorimii și nu rareori au fost alcătuite acolo. Toate cele spuse cu ocazia istoricului asigurărilor pot servi ca un exemplu. Dar nicăeri, procedeul acesta nu a fost mai mult întrebuințat ca în Anglia, odată cu aducerea legii din anul 1911.

Cât e de necesar mijlocul propagandii, ca mijloc preparativ pentru execuția de mai târziu, putem vedea și dintr'o probă negativă. În Franța s'a votat în 1910 legea pentru asigurarea obligatorie împotriva bătrâneții și invalidității. Atât de neașteptată și atât de apăsătoare a fost găsită de unii muncitori această lege, încât în 1911, la aplicarea legii, presa ne-a adus la cunoștință cazuri de sinucidere a muncitorului, care se vedea obligat să contribuie cu ceva, ca să dobândească în viitor o despăgubire neasemănat

mai mare, decât ar fi corespuns micii lui contribuții. Din lipsa de preparație a masselor, poate să nu reușească legea, făcută chiar spre folosul lor. Căci din exemplul de mai sus, un socialist, sau un partizan al asigurărilor tuturor cetățenilor de către stat, ar fi condamnat sistemul asigurărilor sociale, cerând asigurarea fără contribuție, cu urmările ei dezaastroase pentru finanțele statului și pentru economia națională în genere.

Dar nu numai pregătirea masselor e mijlocul de înfăptuire a unor concepții. Inșăși concretizarea acestora într'un proiect de lege, cere măsuri pregătitoare. Infăptuirea legilor de asigurare socială sunt opera practică cea mai ingenioasă a științii statisticii în special. E vorba să se promită și să se procure într'un timp viitor mijloace de trai la milioane de oameni, și aceste mijloace se ridică la sume fabuloase. Cine poate pătrunde în viitor și să vadă ce accidente se vor întâmpla, cât va trăi un invalid, etc.? Cine poate observa masele în elementele lor, cu diferențierile acestor elemente, după multiplele profesii, după raporturile naturale climaterice, etc.? Statistica, ajutată de alte științe, dă materialul, pe care legiuitorul trebuie să-l cunoască complet, înainte de alcătuirea proiectului, și să știe să se folosească de el. După cum simpla vitejie și îndrăsneală a unui general nu mai e suficientă pentru a conduce bine o armată într'un război modern, tot astfel nu mai poate fi suficientă numai oratoria pentru un conducător al societăților moderne.

În toate țările, unde s'au introdus asigurările sociale, pentru alcătuirea proiectului respectiv, au stat la îndemână datele statistice pentru timpuri mai îndelungate. În toate țările apusului, există încă de mult recensăminte ale populației, la intervale egale, pentru a se constata și starea populației după număr, vârstă și sex, dar mai ales pentru a se cunoaște legile evoluției populațiilor, legi, cari sunt de o precizie aproape matematică, cum arată rezultatele statisticii. Dar nu numai recensămintele populației au servit la alcătuirea proiectelor, ci mai ales recensămintele profesiilor, cari sunt cu totul deosebite de cele dintâi. Nu se cunoaște până acum o legislație a asigurărilor, care să nu fi fost precedată de un recensământ al profesiilor, și nici nu se poate altfel alcătui o asemenea legislație, dacă trebuie să fie conformă realității și aplicabilă.

Dau aici câteva exemple pentru ilustrarea acestui adevăr; toate sunt luate din proiectele, aduse în timpul din urmă, și mai ales din proiectul de lege englez, care poate fi privit ca un ideal de perfecție a aplicării științelor sociale. În „*Report of the Actuaries in relation to the Scheme of Insurance against Sickness, Disablement, etc. embodied in the National Insurance Bill. 1911.*”, prezentat odată cu proiectul, de către George F. Hardy, un bun cunoscător al tehnicii asigurărilor private asupra vieții, se arată bazele și modul, în care s'a alcătuit proiectul. Reproduc câteva date din această expunere. A fost folosit recensământul din 1901. Din tabelele profesiilor s'au ales acelea, cari puteau fi luate în seamă la asigurare, făcându-se oarecari compensări, cu privire la numărul celor ce erau să fie asigurați, operație, asupra căreia nu e nevoie să insist. În tabelele alese, s'a făcut deosebirea între asigurați și întreprinzători, scoțându-se aceștia din urmă. Intre asigurați s'au ales cei obligați, după scoaterea celor trecuți ca lucrând pe socoteala proprie și a agricultorilor, cu fii și fiicele lor, cari au fost puși în rândul celor ce se pot asigura de bună voie. S'au făcut apoi tabele, pe baza de 5 ani, pentru a se obține o clasificare după vârstă; rezultatul procentual s'a aplicat la populația, aleasă după procedeul de mai sus, în mod diferit pentru Scoția, Irlanda și Anglia propriu zisă. Creșterea populației a fost calculată după cifra creșterii din 1891/901, până la 1912, iar de aci înainte observându-se și mersul cifrii creșterii în raport cu perioadele de recensământ trecute. În sfârșit, pentru a se ști ce organe de asigurare vor fi create, s'a ales populația organizată în sindicate sau casse de ajutor—*Trade-Unions* și *Friendly Societies*. Pentru 1912, când va intra în aplicare, s'a găsit, dela 16 ani în sus, următoarele cifre:

Membrii la sindicatele admise		Cei ce se vor asigura la Postă	TOTAL
Obligați la asigurare	Asigurați de bună voie		
Bărbați 8.573.000	625.000	638 000	9 842.000
Femei { căsător. 548 000	—	53.000	601.000
{ necăsăt. 3.080.000	204.000	191 009	3.475.000
Total 12 207.000	829 000	882 000	13.918.000

Creșterea e calculată pentru fiecare an până la 1827

—1828, când vor fi 11.211.000 bărbați, obligați la asigurare, 4.687.000 femei, în total 15.898.000 obligați la asigurare și pe lângă aceștia încă 765.000, cari se pot asigura de bună voie, adică mai puțin decât actualmente, de oarece s'a ținut seama de tendința de înmulțire a salariaților.

Pe baza acestor date, trebuia alcătuită partea financiară a întregii instituții. S'a pornit tot dela recensământul din 1901, formându-se tabelele necesare și pentru această din urmă chestiune. Un fapt, care trebuia stabilit era mortalitatea. Pentru aceasta, au fost folosite tabelele mortalității, cari se întrebunțează de societățile private de asigurare a vieții. Ca cifră probabilă a îmbolnăvirii s'a luat aceea stabilită după registrele mai vechi dela *Friendly Societies*. De oarece se face și o asigurare a maternității, s'a luat de bază cifra natalității, după diferitele clase ale vârștii, căci diferă după acestea.

Iar pentru calcularea cifrii probabile a celor fără lucru, au fost întrebunțate registrele, ținute de *Trade-Unions*, atât pentru durata, cât și pentru numărul celor în stare de chômage. S'a constatat că, cifra celor fără lucru crește relativ, în proporție cu vârșta. Proiectul a luat de bază 2, 6 săptămâni pe an ca durată medie și 5% numărul celor ce eventual vor fi în chômage.

După asemenea date și cu asemenea baze de calcul, s'au stabilit veniturile și cheltuelile asigurărilor până în 1928. Cifrele pentru 1912—13 și 1927—28 sunt următoarele:

Numai pentru cei asigurați în *Friendly Societies*, veniturile sunt:

	Dela cei obligați	Dela cei de bună voe	T O T A L
1912/13	15.486.000 £	1.296.000 £	16.482.000
1927/28	21.350.000 £	1.218.000 £	22.568.000 £ sau 564.200.000 fr.

Cheltuelile totale pentru aceiași, sunt:

	Pentru obligați și de bună voe	Din aceste sume, statul va contribui cu
1912/13	7.285.000 £	1.944.000 £
1927/28	21.116.000 £	5.498.000 £

Aceleași calcule și pe aceleași baze s'au făcut și în alte țări. Astfel se găsesc în proiectul elvețian și olandez din 1911, ale căror cifre nu e nevoie să mai fie reproduse. De aci derivă cauza, care face ca proiectele să aibă nevoie de comisiuni de specialiști și să aibă o lungă istorie, până să devină legi.

Am dat aceste exemple pentru a arăta un înțeles al tehnicii, aplicate la asigurări. Nu de aceasta va fi însă vorba aici, dar de expunerea procedeeilor instituțiilor de asigurare socială, pentru a-și ajunge scopul, pentru care sunt create. Aceste procedee ale unor alcătuirii sociale concrete sunt probleme de tehnică în genere. Voi face însă o deosebire, limitând mai precis obiectul capitolului și determinând în acelaș timp înțelesul expresiilor, de care mă servesc.

În alcătuirile asigurărilor sociale se pot distinge două părți: o parte *statică* și alta *dinamică*. Pe baza legislațiilor se formează instituții sociale nouă, cu o administrație determinată. Tot ceea ce se raportează la cuprinsul acestor instituții, la felul lor de alcătuire, după loc sau după profesia celor ce fac parte din ele, la organele lor administrative și de decizie și la raporturile dintre ele, toate acestea formează partea concretă, vizibilă, stabilă, sau partea statică. Tot ceea ce se raportează însă la viața acestor instituții, la acțiunea organelor, cu privire la ceea ce primesc și ce împart membrilor, tot ceea ce se raportează la bazele științifice ale acestor operațiuni, tot ceea ce face cheia întregului mecanism, tot ce se raportează la funcționarea, la mișcarea aparatului, alcătuiește partea dinamică. Aceste două părți vor forma obiectul capitolului acesta, care se va împărți deci în: *organizația și administrația asigurărilor sociale*, și apoi *funcționarea sau tehnica propriuzisă a asigurărilor sociale*, înțelegând aici prin tehnică partea dinamică a acestor instituții.

Mai sunt necesare încă anumite lămuriri, cu privire la procedeeul întrebuintat în special în expunerile următoare. De și e vorba de descrierea unor organizații reale, prin urmare de înfățișarea completă a tabloului instituțiilor de asigurare socială din domeniul îmbrățișat în acest studiu, adică din toate statele moderne, totuși nu se va face aici această descriere amănunțită. N'ar fi nici posibil într'un cadru restrâns și nici util să expun în parte fiecare alcătuire din fiecare stat, cu particularitățile lor mai puțin

esențiale, fără să încere a le subordona unui principiu unitar. Din potrivă, atât în organizare, cât și în tehnică, se va expune odată ceea ce e comun tuturor instituțiilor, iar din ceea ce e special, se va lua numai ceea ce stabilește noi principii, ceea ce aduce noi elemente de completare a sistemului asigurărilor. În totul, se va expune ce e esențial în organizare sau în tehnică și ca ilustrare se vor cita exemple din diferite state moderne.

În aceia ce va trebui neapărat să fie arătat aici, și mai ales în tehnica asigurărilor sociale, sunt părți, asupra cărora nu mă voi întinde în mod complet. Asigurările sociale se folosesc și ele în mai multe părți de tehnica asigurărilor în genere, creindu-și pentru unele părți o tehnică specială. Tehnica asigurărilor în genere a format obiectul unei științe speciale, bazată pe datele statistice și pe calculele probabilităților. Fiecare chestiune poate forma obiectul unui studiu special.

Spre deosebire de toate celelalte părți ale studiului de față, chestiunile de tehnică, de care e vorba, presupun oarecare cunoștințe speciale, pentru a putea fi prinse în toată întregimea lor, atât din cauza conciziunii, cu care vor fi expuse, cât și din cauza amintirii unor rezultate științifice aplicate, dar care nu vor fi tratate aici. Cu toate acestea, voi încerca să dau toate elementele, care ar înlesni înțelegerea celor spuse.

§ 2. Organizația și Administrația asigurărilor sociale

Nici în toate țările și nici în lăuntrul aceleași țări, nu există aceiași organizație a instituțiilor de asigurare socială. Mai multe cauze au împiedicat și împiedică și de aici înainte unificarea organizației.

Una din aceste cauze o formează și resturile de alcătuiți tradiționale, corespunzătoare altor vremuri și clădite pe alte baze. Am arătat în altă parte, cum, odată cu semnele prevestitoare ale organizației economico-sociale nouă, au apărut și organizări ale celor din clasă de jos, cu scopul ajutorării la vreme de nevoie. Cu cât nevoia se măria și un alt sprijin de alt undeva nu se găsea, cu atât se înmulțeau asociațiile de ajutor. Și s'au înmulțit mereu în fiecare țară până la introducerea asigurărilor sociale. Foarte mari deosebiri existau în modul de consti-

tuire și de conducere, după locuri și după profesii; ceea ce le unia, era numai scopul, identic la toate, de și împlinit de unele asociații mai complet, iar de altele mai puțin complet. Oricum ar fi fost însă, erau organisme sociale reale. Dacă prin natura lucrurilor și prin împrejurările în care sunt puse să trăiască, asemenea organisme se pot schimba și pot lua treptat o altă înfățișare, apoi o legislație nouă nu poate trece peste ele, ci e silită să-și înceapă opera cu ele, pentru a le vedea în viitor, așa cum sunt concepute în această nouă legislație acum. E mai ușor neapărat pentru un legiuitor să alcătuiască o bună organizație, potrivită împrejurărilor timpului, când nu există alcătuirii mai rele tradiționale. Dar o asemenea situație n'a existat pentru nici un legiuitor, de oarece întotdeauna o legislație generală socială a trebuit să fie adusă de nevoi, care s'au ivit mai întâi în practică și au cerut îndată să fie satisfăcute în mod parțial.

Toate observările făcute aici cu privire la resurtele alcătuirilor tradiționale, ca fiind o piedică pentru o nouă organizare mai bună, se referă numai la partea externă, la mijlocul de împlinire a unui scop, și acest mijloc trebuie să învingă pe cel mai vechi și să-l înlocuiască, dacă e mai superior, oricât ni s'ar deștepta regretul nostru după formele unei vieți trecute. Aceste forme pot rămâne în muzee pentru a ne înlesni urmărirea firului progresului, dar nu trebuiesc să înăbușe viața cea nouă din cauza strâmtimii și imperfecției lor. Unde sunt însă, legiuitorul e silit să le primiască, până ce le va acomoda.

Formele vechi ale asociațiilor de ajutor au pătruns în instituțiile asigurărilor sociale, dar se schimbă încetul cu încetul. Evoluția organelor asigurării împotriva bolii, mai cu seamă în Germania, dovedește acest fapt.

În afară de aceste alcătuirii tradiționale, însăși șovăirea legislațiilor asigurării dintr'un timp într'altul a creiat neîncetat piedici pentru o organizare unitară. S'a arătat în partea istorică a acestui studiu, cum unele state au încercat până la o vreme să reglementeze funcționarea casselor de ajutor mutual, creind pentru ele diferite organe, formându-le o avere proprie. Când mai pe urmă aceleași state au introdus instituțiile nouă de asigurare, organele create mai înainte s'au acomodat cu greu dispo-

zițiile nouă, și au trebuit să fie admise cu aspectul lor propriu. Tot ceea ce a rezultat din această diversitate de organizare, s'a reflectat în costul total al conducerii ei, în partea financiară, ceea ce pe deoparte mărește sarcinile, iar pe de alta micșorează ajutoarele sau foloasele aduse.

Dacă diversitatea, provenită din cauzele de mai sus, înde încetul cu încetul spre o organizație unitară, apoi există alte cauze, cari dau naștere la instituții de asigurare deosebite prin natura lor. Nu toate ramurile de asigurare sociale se pot organiza pe aceeași bază. Asigurarea împotriva boalii și mai ales împotriva bătrâneții poate fi mai generală, se poate întinde la toate profesiile și la toate locurile. În asemenea împrejurări, va trebui să se găsească cea mai bună organizație, care să îmbrățișeze pe toți cei obligați la asigurare. Cu totul altfel e la asigurarea împotriva accidentelor muncii. Aici asigurătorii sunt întreprinzătorii. De felul întreprinderii lor depinde desimea accidentelor. Pentru întreprinderile, amenințate de aceleași pericole, sunt condiții de asigurare asemănătoare. Întreprinderi de acelaș fel nu se găsesc multe în acelaș loc și, după cum se va vedea, și în asigurările sociale, reușita instituțiilor de asigurare depinde tot de repartitia rizicurilor asupra unui număr cât mai mare de purtători ai asigurării. În asemenea împrejurări, alta va trebui să fie organizația asigurărilor împotriva accidentelor muncii.

În sfârșit, și mai diferită e organizația asigurării împotriva chômeage-ului. Nu numai că trebuie să se țină seamă aproape de tot ceea ce e propriu și asigurărilor împotriva accidentelor muncii, dar se fac diferențieri și mai mari după profesii și apoi asigurarea împotriva chômeage-ului nu e posibilă, după cum s'a văzut din cele spuse până acum, fără o întinsă organizație a Bursii muncii.

Toate caracterizările acestor trei feluri de organizații mi se par că ar fi cele esențiale pentru întreaga organizare a asigurărilor sociale, și așa voi încerca să o fac la sfârșitul acestui studiu, într'o serie de concluzii generale. De oarece însă aici e vorba de expunerea unor instituții reale a unor alcătuirii existente, va trebui să mai fie expuse și diferențierile ce nu mi se par naturale într'o bună și completă organizație a asigurărilor, dar cari există de fapt. Un studiu științific expune ceea ce este, nu ceea ce ar trebui să fie; iar observările critice arată cum ar

trebuie să fie, de oarece cuprind întotdeauna un element subiectiv, adăugat faptelor analizate, aceste observări critice trebuie precis despărțite de obiectul însuși al studiului, pentru a nu slăbi lumina de crezământ, ce trebuie să i se dea acestuia din urmă. De aceea, vor fi expuse aici, și alte diferențieri de organizare, afară de cele trei de mai sus.

Ținându-se seamă și de tradiție, s'au alcătuit prin legile de asigurare organe deosebite pentru asigurarea bătrâneții și invalidității, lăsându-se organele mai vechi de ajutor mutual numai pentru asigurarea împotriva bolii. Dela organele cele din urmă și mai mici, pentru fiecare din aceste ramuri ale asigurării, s'a mers mai departe și s'au alcătuit organe tot mai centralizatoare, pentru fiecare ramură. Astfel s'a ajuns la două edificii, întinse pe tot coprinul țării. Procesul acesta s'a urmat mai întâi în Germania și de aci s'a imitat în alte țări, mai în toate, afară de Anglia, unde se încearcă o organizație unitară pentru boală și invaliditate.

Ceeace e creiat însă, rămâne multă vreme, cu toate pagubele aduse. Se critică împărțirea aceasta în toată literatura respectivă și a fost criticată din partea guvernelor germane. Astfel într'o ședință a Reichstag-ului din 1905, Posadowsky, —cărui i s'a dat numele de *Lokomotivführer der deutschen Sozialpolitik*,—spunea: „*Avem o construcție uriașă a asigurărilor sociale, dar această uriașă construcție nu are o temelie solidă..... Dacă astăzi am avea res integră, nici un om cu minte nu s'ar putea gândi să facă o organizație diferită pentru boală și invaliditate. Așa numitul sistem al legiferării noastre social-politice e un produs al dezvoltării cronologice. Cred, așa dar, că trebuie să fie o problemă a viitorului intrunirea acestor mari ramuri ale asigurării într'o formă unitară.*“ Dela 1905 și până acum, s'au mai făcut modificări, iar acum la 1911 s'a făcut o revedere generală și o mare reformă a asigurărilor sociale, dar diferențierea a rămas. Organele existente n'au voit să se contopească, preferând cheltueli de administrație mult mai mari. În multe din celelalte țări, s'a imitat în mod servil această diferențiere, mai ales pentru că nu s'a introdus deodată un sistem

¹⁾ A se vedea M. Wagner. op. cit.

complet de asigurări sociale, ci rând pe rând câte o parte. În unele țări, s'au mai creat și alte organizații cu totul diferite; așa spre exemplu, în Austria pentru funcționarii privați, iar în Italia se încearcă o asigurare a maternității. În loc de reorganizarea și lărgirea instituțiilor existente, se încearcă acum și în Germania o asigurare diferită pentru funcționarii privați. Toate aceste forme vor trebui să fie expuse în caracterele lor esențiale. Numai că, pentru a se observa ceea ce au comun, vor fi expuse laolaltă toate, cari, după cele spuse mai sus, ar trebui să formeze o singură organizație.

Cu toată imitația aproape servilă a legislațiilor asigurărilor sociale dela o țară la alta, imitație, care se apropie de aceea a Codului napoleonian, există totuși oarecari deosebiri, și în dispozițiile mai de amănunt, dar mai ales în ce privește întinderea unor anumite forme de organizare. Într-o țară e mai răspândită o formă, în altă țară e mai întinsă altă formă. O țară agricolă, cu o industrie puțin dezvoltată, sau cu o industrie în strânsă legătură cu agricultura, va fi silită să adopte o organizație bazată pe principiul teritorial, nu al profesiei; iar organele asigurărilor își vor întinde activitatea pe un domeniu mai larg. Pe lângă aceasta, organizația va mai depinde și de felul agriculturii, dacă e o mare sau o mică exploatare. Într-o țară industrială dimpotrivă, profesia va fi principiul determinat în cele mai multe cazuri. Aici însă diferențierea organelor de asigurare va fi și mai mare, de oarece se găsește întreprinderi statornice cu zeci de mii de lucrători și acestea pot forma unități în cuprinsul organizației asigurărilor. De aceea o să întâlnim pretutindeni case de asigurare proprii ale unei întreprinderi oarecare, ceea ce este de altfel în concordanță cu tradiția. Dar dintre toate formele de organizare a asigurărilor, cea mai mare deosebire ar fi între organizațiile de asigurare împotriva chômege-ului în agricultură și industrie. De aspectul general al economiei naționale, depinde prin urmare și aspectul general al organizației asigurărilor sociale.

În sfârșit, o ultimă sursă a deosebirilor dintre organizațiile asigurărilor din diferitele state este și cuprinsul mai larg, ori mai strâmt, al legislațiilor respective. În unele țări, dispozițiile legilor se întind asupra unor mai mari părți ale populațiilor, iar în altele numai asupra

unor profesii restrânse. E, neapărat, o imperfecție a legislațiilor și, după schimbările succesive și lărgirile neconținute, s'ar putea zice că e numai un punct de trecere spre o organizație mai completă. Tendința va fi arătată, dar e necesar să fie prins și momentul actual, și în acest moment, coprinsul asigurărilor e deosebit dela o țară la alta, având însă o mare parte comună. De întinderea asigurărilor depinde și organizația lor. Dacă spre exemplu într'o țară sunt obligați la asigurare numai salariații din anumite industrii, din industria minieră de pildă, organizațiile n'ar avea nici un sens să se întindă pe tot coprinsul țării, împărțită în regiuni pentru acest scop. Din potrivă ar fi, dacă toți salariații din toate profesiile, mai mult, toată muncitorimea cu un venit sub o anumită limită, ar fi obligată la asigurare.

Toate cele expuse în paginile de mai sus, se oglindesc în organizațiile ce vor fi expuse aici. Mai înainte este însă nevoie să se arate cel din urmă fapt, adică întinderea asigurărilor, conținutul lor. Orice asigurări sunt făcute pentru oameni și numărul, diferențierile profesionale ale lor, precum și necesitățile lor, determină în primul rând felul instituțiilor. De aceea, dau aici un tablou sumar al masselor, peste care se întinde asigurarea în diferite state.

La început, asigurările sociale au pornit dela ideea, că trebuie să se asigure viața materială viitoare a proletarilor salariați din industrie, și încă nu din toate ramurile industriale. Așa a început Germania și după ea alte țări, și așa este până astăzi în unele țări. Indată însă asigurările s'au întins la salariații din toate ramurile industriale, apoi la salariații din agricultură. Și în alte cercuri s'a simțit nevoia de asigurări, iar experiențele bune făcute pentru salariații proprii ziși din industrie și agricultură au îndemnat și alte elemente să se miște și să ceară alte alcătuiți. Astfel au fost atrași încă mai de mult în rândul celor asigurați funcționarii sau conducătorii de lucrări, angajați de întreprinzători, iar acum în urmă asigurarea se întinde și asupra tuturor funcționarilor privați. Dela concepția că asigurările sociale însemnează asigurările muncitorilor industriali și agricoli, în înțelesul de salariați, s'a trecut mai departe, înțelegându-se prin asigurări sociale acelea ale tuturor celor ce muncesc pentru altul, închiriindu-și sau vânzându-și puterea fizică sau

intelectuală. Totuși, nici aici nu a rămas concepția, de oarece în rândul celor obligați la asigurare sunt atrași încetul cu încetul și o parte din cei ce muncesc pe socoteala lor proprie, o parte din micii întreprinzători. Și atunci e întrebarea, care e limita, până unde se pot întinde asigurările sociale și deci ce se înțelege prin acestea? În numeroasele studii speciale nu găsim trasă o asemenea limitare precisă; în concluziile dela sfârșitul studiului întreg, voi încerca o asemenea limitare. Aici însă voi descrie fragmentar, întinderea reală de până acum, prin exemple aduse.

În Germania, după legea primă de asigurare împotriva bolii, cu schimbările ei până la cea din 1911, erau obligați la asigurare toți lucrătorii salariați din industrie și comerț, indiferent de ramură industrială și indiferent de mărirea salariului. Legea permitea însă să se întindă obligația asigurării prin decrete ale cancelarului imperiului și prin dispozițiuni ale Bundesrat-ului la toți lucrătorii ocupați în întreprinderile statului. Apoi se lăsa la dispoziția fiecărei țări a federației germane, să întindă asigurarea la alte categorii de muncitori, în special la cei din agricultură și silvicultură. De asemenea drepturi se și făcuse uz în Bavaria, Württemberg, Sacsonia, Baden, Hessen, Braunschweig, Anhalt, Sachsen-Weimar, Sachsen-Meiningen, Sachsen-Coburg-Gotha, Schwarzburg, Reus, Bremen. În sfârșit, era permis și comunelor și districtelor să întindă obligația asigurării prin statut local. Așa se procedase în Prusia în mai multe cercuri urbane și rurale. Nu erau însă în nici o parte aceleași profesioniști cuprinse și nici o uniformitate în dispozițiile statuare. Prin marea reformă din 1911, s'a stabilit, prin legea generală a imperiului, până unde se întinde în mod precis obligația asigurării. În afară de cei obligați prin legile de mai sus, s'au declarat obligați la asigurare prin legea din 1911 și: lucrătorii agricoli, cei ocupați în meserii ambulante, lucrătorii din industriile casnice și „lucrătorii la domiciliu“, marinarii, ucenicii și ajutoarele comersanților, lucrătorii ajutori din farmacie, actorii și membrii orchestrelor, profesorii și preparatorii privați. Pentru micii industriași și membrii familiilor întreprinzătorilor a rămas liberă dispoziție, să se asigure sau nu la organele, create pentru ceilalți. În sfârșit, prin legile de mai înainte, erau obligați la asigurare și conducătorii de lucrări din

diferite întreprinderi, funcționarii din exploatare, dacă nu aveau un salariu sau o leafă mai mare decât 2000 M. pe an; prin legea din 1911 s'a ridicat această limită de salariu la 2500 M. anual.

Mult mai larg e cercul persoanelor obligate la asigurarea bătrâneții și invalidității, precum și la asigurarea copiilor și văduvelor, căci toate acestea sunt supuse aceluiași dispoziții ale legii respective din 1899 și din 1911. În special, după legea din 1911, asigurarea copiilor și a văduvelor e alipită exclusiv de asigurarea invalidității. Încă de la 1899 obligația asigurării era așa de largă, încât la 1911 n'a mai avut să se mai întindă prea mult. Sunt obligați la asigurările de mai sus toți salariații din toate întreprinderile agricole, industriale și comerciale, toți funcționarii din exploatare economice, dacă nu au un salariu sau o leafă mai mare de 2000 M. anual. În sfârșit, după hotărârea Bundesrat-ului, sunt obligați la asigurare și întreprinzătorii agricoli și micii meseriași, dacă nu au mai mult de un lucrător salariat. Cei cu doi lucrători și funcționarii din întreprinderi cu salariu mai mare de 2000 M. se pot asigura de bună voie la aceleași instituții, cu aceleași înlesniri.

Tot așa de întinsă era asigurarea împotriva accidentelor muncii, după legile de mai înainte de 1911. Experiența a dovedit însă că e nevoie încă de o lărgire și după datele statisticii profesiunilor și a accidentelor respective, s'a mai întins încă la 1911 obligația asigurării, până unde s'a simțit nevoie. Erau obligați la asigurare toți muncitorii salariați de marea industrie și din agricultură și silvicultură. Dintre salariații din industrie erau anume obligați la asigurare lucrătorii din fabrici, din mine, construcții; apoi cei din anumite meserii și din marină. Pentru aceleași ramuri industriale erau obligați la asigurare și funcționarii din întreprinderi, dacă nu aveau o leafă mai mare de 3000 M. În afară de această obligație, prin legea imperiului, se permitea să se fixeze prin statut local obligația la asigurare a micilor întreprinzători cu mai puțin de doi salariați sau cu un venit mai mic de 3000 M. anual, precum și obligația funcționarilor întreprinderii, cu o leafă mai mare de 3000 M. Oricine însă putea să se asigure de bună voie la aceleași instituții. Prin reforma din 1911, se mai întinde obligația asigurării la industriile decorative, la tot felul de construcții, la insta-

lațiile de băi, la persoanele ocupate cu îngrijirea vitelor mari, indiferent dacă sunt ținute pentru o exploatare industrială sau de plăcere, la întreprinderi pentru tratarea și prefacerea mărfurilor, la pescăriile de fluvii, la fabricarea de gheață. Pentru toți funcționarii, din toate exploataările, s'a ridicat limita de leafă dela 3000 la 5000 mărci anual, sub care sumă toți sunt obligați.

Aceasta e situația reală de până acum din Germania. Pe lângă toate aceste persoane, s'au mai cerut însă asigurarea unei alte părți a populației și s'a pretins chiar formarea unei instituții, cu totul deosebite. Având o istorie lungă, de 10 ani, s'a adus în Reichstag, sub o formă definitivă, legea de asigurare a funcționarilor privați. Despre organizația deosebită ce s'a propus și motivele ei, se va vorbi mai în urmă. Aici e vorba numai de cercul persoanelor, ce trebuie să facă parte din acele instituții nouă. Intre vârsta de 16 și 60 ani și până la un venit de 5000 M., trebuie să fie obligați să-și asigure o pensiuone pentru copii și văduvă, următoarele persoane: 1) Orice funcționar privat, care e conducător într-o întreprindere ca profesie principală. 2) Orice funcționar din fabrică și conducător de lucrări. 3) Asistenții și lucrătorii din farmacii. 4) Actorii și membrii din orchestre. 5) Căpitani și ofițerii din marina comercială. Toți aceștia sunt împărțiți în 9 clase. Mulți din ei am arătat că sunt coprinși în legislația existentă, dar se cere o nouă organizație pentru alte motive, ce se vor vedea mai în urmă.

În sfârșit, ar mai rămâne de arătat cercul persoanelor asigurate împotriva chômeage-ului. După cum am arătat în altă parte, nu există însă până acum în Germania nici o lege și nici un proiect de lege pentru asemenea asigurare generală.

În Austria și Ungaria sunt obligate la asigurare împotriva boalii aceleași persoane ca și în Germania, cu aceeași limită de leafă pentru funcționarii industriali, cu oarecari restrângeri, întru cât în Austria nu sunt obligați la asigurare lucrătorii din întreprinderile comerciale, și apoi, atât în Austria cât și în Ungaria, lucrătorii din agricultură, industria casnică și servitorimea, se pot numai asigura de bună voie la aceleași instituții cu aceleași foloase. La asigurarea împotriva invalidității și bătrâneții, împreună cu asigurările ce am arătat mai sus că sunt ali-

pite de acestea, nu sunt obligați în Austria și Ungaria, decât lucrătorii din mine. În proiectul adus de aproape doi ani și dat în studiu unor comisiuni de specialiști, se întinde obligația la asigurare la o parte și mai mare a populației, decât e prevăzută în legislația respectivă germană. Astfel, proiectul austriac obligă la asigurare, pe muncitorimea salariată din toate profesiile, și pe micii întreprinzători din industrie, comerț și agricultură, până la un venit imposabil prin legile impozitelor de 2100 korcane.

Întinderea asigurărilor împotriva accidentelor muncii e mai mare și mai completă, atât în Austria și Ungaria, cât și în celelalte țări, ce se vor mai vedea. În Austria sunt obligați la această asigurare toți lucrătorii și funcționarii industriali până la limita de leafă de 2000 M., apoi lucrătorii din agricultura cu motoare, iar în Ungaria, pe lângă cei de mai sus, mai sunt obligați și toți oamenii de serviciu din agricultură, nu numai salariații dela agricultura cu motoare.

În Franța, sunt obligați la asigurare împotriva bolii numai minierii. Mai întinsă chiar decât asigurarea respectivă din Germania, este însă asigurarea bătrâneții și invalidității. Fără să ținem seama de datoria de îngrijire a bătrânilor, impusă comunelor și departamentelor, cece nu e o asigurare, după criteriile ce am stabilit, există în Franța, încă mai dinainte, o asigurare obligatorie pentru bătrânețe și invaliditate a lucrătorilor din mine, a marinarilor și a lucrătorilor dela căile ferate, cari nu sunt funcționari ai statului în Franța. Prin legea din 1910 se obligă, în afară de cei de mai sus, toți salariații din industrie, comerț, profesii libere, din agricultură, apoi lucrătorii angajați permanent ai statului și comunelor, dacă nu sunt pensionați prin alte legi speciale. Limita de salar sau de leafă pentru toți aceștia e de 3000 fr. anual. La aceleași instituții și cu aceleași înlesniri, se pot asigura de bună voie salariații și funcționarii din întreprinderi cu un salar sau leafă dela 3000—5000 fr., micii agricultori, proprietari sau arendași și soțiile asiguraților, care nu sunt lucrătoare salariate. Împotriva accidentelor nu sunt obligați la asigurare decât marinarii. Pentru toți lucrătorii și funcționarii de întreprinderi cu o leafă până la 2500 fr. nu există propriu zis o obligație la asigurare, dar fiindcă întreprinzătorii sunt așa de precis obligați prin lege la despăgubirea victimelor accidentelor, obligația la

despăgubire are de rezultat asigurarea, adică se transformă într-o obligație la asigurare a persoanelor amintite.

În Italia, sunt obligați la asigurare numai împotriva accidentelor muncii, toți lucrătorii și funcționarii din industrie și agricultura cu motoare, până la o limită de leafă de 2000 Lire.

În toate celelalte țări, în cari am arătat în partea istorică de mai înainte că s'au introdus asigurările sociale obligatorii, nu întâlnim nici un cerc mai larg de persoane și nici dispoziții nouă. Numai în Norvegia, observăm oarecare deosebiri de amănunt. Sunt obligați la asigurare împotriva boalii în Norvegia toți lucrătorii și funcționarii de întreprinderi din toate profesiile, fără deosebirile făcute în legislația germană și după ea în toate celelalte legislații. Apoi încă un punct nou; pentru cei obligați la asigurare și cari locuiesc la oraș, se fixează ca limită de venit, nu de salar sau leafă, suma de 1575 mărci; iar pentru cei ce locuiesc la țară se fixează limita de venit la suma de 1530 mărci anual. Și acest criteriu de diferențiere, dar mai ales criteriul de a se lua o limită a venitului și nu a salariului, îmi va folosi pentru stabilirea concepției de astăzi asupra întinderii asigurărilor sociale.

Legile mai nouă, despre care am vorbit în altă parte, completează aceia ce s'a făcut în Germania. Ar fi de citat legea foarte interesantă adusă acum în Olanda, căci prin ea se alcătuește dintr'odă o asigurare a bătrâneții, invalidității și o asigurare a copiilor pentru acelaș cerc de persoane, ce sunt coprinse de abia în legea germană dela 1911, după atâtea modificări anterioare. Cea mai completă din toate legile nouă este însă cea adusă acum în Anglia. În Anglia, nu există o asigurare împotriva accidentelor muncii, de oarece acestea sunt regulate după un alt sistem, pe care l-am expus în altă parte. Există însă o îngrijire a tuturor cetățenilor la bătrânețe, iarăși după alt sistem. Tot ceea ce nu era regulat prin aceste două sisteme, este coprins în legea nouă. Sunt obligați la asigurare împotriva boalii, invalidității, la asigurarea urmașilor, la asigurarea maternității, toți aceia, cari sunt angajați printr'un contract de muncă oarecare și dacă nu au un venit mai mare de 160 £ pe an, sau de 4000 fr. Acest venit e și limita inferioară a venitului impus prin legile financiare. Prin această limită de venit foarte ridicată se face și o asigu-

rare a funcționarilor privați, cari au alcătuit organizări a parte în Austria. Prin proiectul englez, se obligă așa dar la asigurare, în afară de lucrătorii din agricultură și industrie, și funcționarii comerciali, funcționarii dela căile ferate, marinarii din marina comercială, servitorii și „lucrătorii la domiciliu“. Se obligă la asigurare chiar și lucrătorii de ocazie, socotindu-se angajați de cel ce îi angajează prima zi din săptămână. Dacă luăm în seamă și obligațiile la asigurarea unei pensii pentru aceleași cazuri prin legi speciale mai vechi, vedem acum în Anglia un *ideal de organizație socială* în această privință: *întreaga populație a țării are asigurat traiul pentru vremea când nu mai poate munci*. Într'adevăr, sunt asigurați pentru aceleași cazuri, prin legi speciale, toți funcționarii statului sau ai stabilimentelor publice. Dacă acestora nu li se asigură atât, cât prevede noua lege, sunt și ei obligați să se asigure în institutele nouă, fără a mai fi asigurați după legile speciale. Apoi mai sunt asigurați după legile speciale, și profesorii de toate categoriile. La aceleași instituții, ce se vor creia, și având aceleași înlesniri, se poate asigura de bună voie orice om, care își câștigă traiul printr'o profesie regulată și nu e obligat la asigurare. Prin urmare, numai capitaliștii și proprietarii, cari au viața asigurată prin venitul capitalului lor, nu sunt cuprinși în vreuna din instituțiile de asigurare. În afară de scopurile de mai sus, lucrătorii mai sunt obligați și la asigurare împotriva chômeage-ului, pentru întreaga țară.

Am expus aici numai coprinsul legilor, cari obligă la asigurare pentru vre-unul din cazurile, pentru care se alcătuește întregul sistem al asigurărilor sociale. Am lăsat la o parte și aici, precum vor fi lăsate la o parte și în expunerile următoare, legile asigurării de bună voie. Aceste legi rămân pe hârtie, și experiența a arătat că au rămas numai pe hârtie, și în acest studiu mă ocup de organisme, cari au o viață reală. Ceeace prevăd legile de asigurare benevole acolo unde sunt, adică acelaș cerc de persoane, nu există și în realitate asigurat, și fac această distincție, pentru a se putea aprecia, în toată însemnătatea lor, faptele expuse aici, unde nu e vorba de o dispoziție pusă pe hârtie de un legiuitor cu bune intenții, ci de o asigurare de fapt a tuturor persoanelor, pe care le-am enumerat în toată expunerea de mai sus.

Pentru aceste persoane sunt create organizațiile, de cari va fi vorba în paginile următoare. Ca tipuri fundamentale de organizație, ținându-se seama de cauzele de diferențiere, arătate mai sus, întâlnim: 1) *casse de asigurare bazate pe principiul teritorial, indiferent de profesie*. Acestea sunt alcătuite în ținuturi limitate, în eopriusul unei comune, sau se întind pe un teritoriu mai mare, împărțind țara în câteva regiuni. 2) *Casse de asigurare formate după profesia celor obligați la asigurare, indiferent de locul unde sunt stabiliți membri*. În acest caz, avem mai multe organizări, coprinzând anumi e profesioni ase-mănătoare. 3) *Casse de asigurare bazate pe ambele principii*. Pentru anumite ramuri ale asigurării sunt mai potrivite anumite forme de organizare. Câteva exemple din diferite țări vor dovedi aceasta. Și mai întâi organizarea asigurărilor împotriva boalii, invalidității, etc., în toate țările și apoi organizarea asigurărilor împotriva accidentelor muncii și în sfârșit împotriva chômeage-ului.

În Germania erau, după cum am spus în altă parte, încă mai dinainte, casse de ajutor pentru boală. Cele admise de lege, ca organe ale asigurării sunt următoarele: 1) Cassele de ajutor libere — *freie Hilfskassen*, — cari sunt de două feluri: înscrise în registrele forma'e și neînscrise. Ele există numai când asigură membrilor cel puțin tot atât, cât cassele de asigurare, create din nou după lege. Ele sunt formate numai de lucrătorii, cari se înțeleg; există prin urmare un fel de alegere a membrilor mai puțin amenințați să aibă nevoie de ajutor. 2) Cassele de ajutor corporative — *Innungskrankenkassen*, — cari existau, formate de corporații, la punerea în aplicare a legii. 3) Cassele de ajutor ale minerilor — *Knappschaftskassen*, — cari au rămas aproape fără vreo schimbare. 4) Cassele de asigurare din fabrici și din alte mari exploa-tări — *Betriebs- und Ortskrankenkassen*. Acestea sunt formate după felul casselor de ajutor ale minerilor. La punerea în aplicare a legii s'au admis cele existente și s'a dat dreptul oricărui întreprinzător să formeze asemenea casse, dacă are cel puțin 50 salariați.

Toate aceste organe nu puteau coprinde pe toți cei obligați la asigurare, de oarece nu existau pretutundenă și pentru orice profesie economică. De aceia, legea a creat alte noi organe, nici acestea de un singur fel. Adevăratele organe ale asigurării împotriva boalii trebuiau să fie

cassele de asigurare locale—*Ortskrankenkassen*.—Acestea cuprind toate ramurile economice dintr'un anumit lor. Numai unde sunt mulți lucrători pentru o anumită profesie se formează și casse de asigurare ale bolnavilor, speciale pentru acea profesie. Comunele trebuie să îngrijiască de alcătuirea acestor casse locale, cari sunt formate și conduse de lucrătorii obligați asociați. De oarece se putea întâmpla ca aceștia să fie prea puțini și să nu ajungă să formeze o cassă locală, legea a mai creat și casse comunale de asigurare—*Gemeindekrankenkassen*,—pentru toți cari nu ar încăpea în vreunul din organele citate până acum. Aceste casse comunale nu sunt propriu zis organizații a părte de asigurare, ci comuna însăși își ia sarcina să asigure în condițiile legii, pe lucrătorii neasigurați aiurea. În sfârșit, s'au mai creat și alte casse de asigurare pentru lucrătorii din diferite construcții—*Baukrankenkassen*.

Această extrem de variată organizație, care cere costale cheltueli de administrație, s'a menținut până acum. Marea reformă din 1911 n'a făcut în această privință decât să desființeze cassele de asigurare comunale, întinzând, când e nevoie, cassele de asigurare locale peste mai multe comune, până la un district întreg.

Pentru a se vedea și mai bine diversitatea de organizație, e nevoie să dau numărul acestor casse în timpul din urmă și anume pentru 1909:

Casse de ajutor libere		Casse de ajutor corporative	Casse de ajutor din fabrici, etc	Casse locale	Casse comunale	Casse de ajutor în construcții
Inscrise	Neinscrise					
1276	142	593	7892	4760	7993	39

În total 22.895 casse de asigurare; cele cu mai mulți membri și prin urmare cu o activitate mai intensivă și relativ mai puține cheltueli de administrație sunt cassele de asigurare din fabrici și marile întreprinderi și cassele locale.

Aproape complet unitară este însă organizația asigurării bătrâneții și invalidității. Pentru bătrânețe și invaliditate nu existau alcătuirii speciale mai vechi, de carece totul se concentra în cassele de ajutor pentru boală. De aceea legea germană a creat totul din nou. Pentru uniuni

comunale mari, sau pentru departamente din punct de vedere administrativ, se formează un singur institut de asigurare a bătrâneții și invalidității pentru toți cei obligați la asigurare. Institutele de asigurare—*Versicherungsanstalten*—s'au format de obicei pentru fiecare provincie și sunt în număr de 31 pentru întreaga Germanie. Folosul din punct de vedere administrativ și financiar se poate înțelege ușor.

În Austria, pentru asigurarea împotriva bolii sunt exact aceleași organe, cu aceleași numiri, ba încă se mai adaugă o speță nouă: Frățiile—*Bruderdaden*.—resturile vechilor asociații ale ucenicilor. Pentru asigurarea bătrâneții și invalidității nu există încă.

În Franța, prin legea din 1910 s'a urmat aceeași cale ca și în Germania și Austria, stabilindu-se o organizație pentru asigurarea bătrâneții și invalidității tot așa de variată, cum e în Germania și Austria pentru asigurarea împotriva bolii. S'a admis ca organe ale asigurării vechile *societăți de ajutor mutual, casse de ajutor la bătrânețe formate de patroni, cassele sindicale formate de lucrători cu întreprinzătorii împreună*, precum și *cassele diferitelor sindicate muncitorești*. Pe lângă acestea toate, legea a creat din nou *casse de asigurare departamentale și regionale*, pentru toți cei ce nu sunt coprinși în organizațiile de mai sus. În sfârșit, un alt organ al asigurării este *Cassa națională de pensuni ale bătrâneții*, instituție creată prin legile anterioare de asigurare, după alt sistem, și care n'a avut alt rezultat, decât să facă și mai multiplă și mai costisitoare organizația asigurărilor după noua lege. Fapt, ce trebuie să fie accentuat aici, este acela că pentru aceeași ramură de asigurare întâlnim în Germania o organizație atât de unitară și simplă, iar în Franța o organizație atât de multiplă și complexă. Nu natura asigurării aduce în acest caz diversitatea organizației. În Franța se mai adaugă pentru asigurarea bătrâneții și invalidității marinarilor încă o instituție de stat, cu organizație și conducere deosebită, de care există mai dinainte.

Toate celelalte țări au lăsat ca organe de asigurare împotriva bolii alcătuirile existente, cu oarecare simplificări. Până acum, nu s'a unificat în nici o țară—excepționând legea engleză—nici organizația asigurării împotriva bolii și nici aceasta cu organizația asigurării bătrâneții

și invalidității. Cauza principală a diversității de organizare, chiar în țările, unde asigurările sociale s'au introdus mai de curând, este faptul, că nu s'a introdus odată un sistem complet de asigurare și ceea ce se crează rând pe rând, rămâne ca organ deosebit pentru scopul parțial, pentru care s'a creiat. Dacă, pe lângă toate acestea, mai adăogăm și faptul că în multe țări există alături de instituțiile de asigurare obligatorie și alte instituții de asigurare benevolă, cu o conducere proprie, cu funcționari plătiți de stat și cu alte sacrificii făcute de stat, se poate înțelege marea sarcină impusă statelor pe de o parte și celor ce se asigură pe de altă parte.

În instituțiile de asigurare obligatorie, sunt cuprinși numai o parte din cei ce au nevoie de asigurare, și anume cei obligați; în instituțiile de asigurare benevolă, de și sunt făcute pentru toți cei ce au nevoie de asigurare și deci de și se fac cheltueli de administrație corespunzătoare, totuși nu sunt asigurați decât o parte foarte mică, din cei ce ar trebui să fie asigurați. Cele mai multe din aceste neajunsuri și imperfecțiuni încearcă să le înlătore legea din Anglia din 1911. Mai întâi, pentru boală și invaliditate, precum și pentru asigurarea maternității, asigurarea copiilor și văduvelor și asigurarea funcționarilor privați, se formează una și aceeași organizație. Numai pentru bătrânețe rămâne o altă organizație, care nu e propriu zis o organizație diferită, de oarece bătrânii primesc pensiunile lor din casele financiare ale statului, din locul unde se găesc.

Pe lângă această unificare a diferitelor ramuri de asigurare, se mai stabilește și o mare uniformitate a organelor directe de asigurare. Pentru că trebuia să țină seama și de principiul descentralizării și administrației proprii, prin urmare pentru a nu se da naștere la un prea mare birocratism, nu se putea creia organe absolut uniforme. Acei, cari sunt obligați la asigurare, au organizațiile lor proprii, cu diverse scopuri, și între altele și cu scopul asigurării pentru cazurile de mai sus. Aceste organizații sunt făcute organe ale asigurării, regulamentându-li-se funcționarea. În Anglia, aceste organe sunt *Friendly Societies* și parte din *Trade-Unions*. Și pentru că trebuie să îndeplinească anumite condiții, trebuiesc să fie aprobate; de aceia organe ale asigurării sunt *approved Societies*. Dacă ar fi numai acestea și dacă toți cei obli-

gați la asigurare ar trebui să facă parte din ele, atunci legea ar stabili un fel de tiranie a sindicatelor, căci sunt oameni, cari pot avea anumite motive să nu facă parte dintr'o asociație, cu scopuri multiple, nu numai cu scopul asigurării. Pentru cei ce nu fac parte din *approved Societies*, proiectul fixează alte organe nouă de asigurare, și anume oficiul poștal—*Post Office*. În afară de aceste două organe ale asigurării, nu mai sunt permise altele.

Am expus una după alta organizările asigurării împotriva boalii și ale asigurării or bătrâneții și invalidității, pentru ca să se vadă că din asemănarea lor firească se poate forma o organizație unitară. Fără a o construi în urma unei analize critice, am arătat cum în mod parțial în unele țări și în mod aproape complet în Anglia, se manifestă tendința spre unificare, mai ales când dintr'o dată se introduce un întreg sistem de asigurări sociale. Altfel sunt organizările asigurării împotriva accidentelor muncii și împotriva chômage-ului. Din descrierea lor se va vedea că ele trebuie să formeze instituții separate.

Dela început, trebuie să fie făcută o deosebire fundamentală între organizarea asigurărilor de până aici și între aceia a asigurării împotriva accidentelor muncii.

Atât prin organizare, cât și prin tehnică, asigurarea împotriva accidentelor muncii se apropie foarte mult de organizarea și tehnica societăților private de asigurare. După cum în societățile private, capitaliștii, posesori ai acțiunilor, sunt purtătorii asigurării, iar asigurații sunt persoane cu totul deosebite de membrii societăților, tot astfel în asigurările sociale împotriva accidentelor muncii, purtătorii asigurării sunt întreprinzătorii, iar asigurații sunt persoanele obligate prin lege să fie asigurate. Propriu vorbind, întreprinzătorii sunt obligați să formeze organizații, în care să asigure pe lucrătorii lor. Toi întreprinzătorii vor îngriji de alcătuirea prin contribuția lor a fondurilor necesare, după sistemul ce se va descrie mai în urmă. Ținând seama de aceste constatări, se poate înțelege ușor de ce organizările nu pot fi făcute pentru ținuturi mici și nici pentru profesiile dintr'o anumită regiune prea mărginită.

Instituțiile de asigurare împotriva accidentelor muncii au o întindere mult mai mare și o activitate mult mai intensă.

Două tipuri s'au încercat până acum în statele mo-

derne și în afară de aceste două tipuri și de o combinare a lor nu s'a mai propus chiar nici un altul. Un tip s'a înfăptuit în general în Germania, iar celălalt în Austria și după acestea s'a imitat și aiurea. Se va vedea în paragraful următor, cum și tehnica lor deosebită a contribuit la diferențierea și mai mare a acestor două tipuri.

În Germania, s'a luat de bază profesia. Toți întreprinzătorii din anumițe profesii asemănătoare au fost obligați să se asocieze și să formeze un fel de cooperative de asigurare mutuală—*Berufsgenossenschaften*,—întocmai cum s'ar asocia agricultorii dintr'o regiune ca să suporte în comun pagubele ce ar rezulta din grindină spre exemplu. Se poate ca întreprinzătorii unei ramuri economice să formeze o asociație de asigurare înăuntrul unei regiuni oarecare, dacă sunt destul de mulți, și atunci există în fiecare regiune câte o asociație de asigurare pentru o anumită ramură economică și în fiecare regiune mai multe asociații de asigurare pentru diferitele ramuri economice din acea regiune. Se poate iarăși, ca o asociație de asigurare să se întindă peste tot coprinsul țării și să fie formată din toți întreprinzătorii de acelaș fel, dacă sunt puțini. Numărul lor se mărește în continuu, și o diferențiere s'a produs între cooperativele de asigurare agricole—*landwirtschaftliche Berufsgenossenschaften*,— și între cele industriale—*gewerbliche Berufsgenossenschaften*.—

Acestea din urmă sunt acum în număr de 66, dintre cari 31 se întind pe tot coprinsul imperiului german și 35 sunt pe regiuni marginite¹⁾. În agricultură, de oarece întreprinzătorii sunt numeroși în aceeași profesie, organizația s'a putut face pe regiuni. Există acum în toată Germania 48 de asociații de asigurare ale întreprinzătorilor agricoli.

Pe lângă aceste organizații expuse, mai există în Germania încă un fel. Statul și comunele își asigură ele singure pe funcționarii lor și pentru acest scop s'au creat organe speciale de execuție a asigurărilor,—*Ausfüh-*

¹⁾ Asupra organizației și mai ales asupra tehnicii acestor asociații de asigurare un foarte interesant studiu al lui I. W. Brandt: «Die Organisation der gewerblichen Unfallversicherung und ihre Bedeutung für das Gewerbe» în «Jahrbuch für Gesetzgebung», etc., al lui Schmoller din 1911. 2. Heft p. 247 și urm., 3 Heft p. 2, 45 și urm.

rungsbehörde.—Reforma din 1911 n'a schimbat nimic din această organizație.

În Austria, s'a luat de bază a organizării în mod absolut teritoriul și nu profesia. Pentru a se putea alcătui organizații capabile de viață, a trebuit să se fixeze teritorii întinse. Toată Austria s'a împărțit în 7 regiuni. Toți întreprinzătorii din aceste regiuni, dacă sunt supuși prevederilor legii, trebuie să se unească pentru a forma un institut de asigurare națională—*Landes-Versicherungsnachhalt*,—și prin urmare în toată Austria sunt 7 institute de asigurare împotriva accidentelor muncii. Numai pentru funcționarii dela căile ferate, s'au alcătuit asociații de asigurare speciale, după felul celor din Germania. Înăuntrul institutelor de asigurare însă, sunt alătea diferențieri ale profesiilor, încât tehnica acestor institute a ajuns să fie una din cele mai grele probleme de statistică matematică.

În alte state, unde există asigurarea obligatorie împotriva accidentelor muncii, s'a ales unul din cele două tipuri de mai sus. Astfel în Luxemburg, e o singură cooperativă de asigurare pentru tot teritoriul și pentru toate profesiile, adică după tipul din Austria. Dela 1910 se ține o conducere financiară deosebită pentru agricultură și industrie. În Ungaria, sunt tot institute de asigurare ca în Austria, însă pe teritorii mai mici. Italia nu determinase prin lege, până la 1911, nici un fel de organizație. Întreprinzătorii se puteau asigura, pentru despăgubirile ce trebuiau să fie plătite lucrătorilor, la orice instituții de asigurare, adică, la Cassa națională de asigurare împotriva accidentelor muncii, instituție de stat, puteau forma asociații de asigurare mutuale ca în Germania, sau se puteau asigura la societăți private. Se urmasse mai mult această din urmă cale. Prin noua lege de monopolizare a asigurarilor se obligă toți să se asigure la „Cassa națională“.

În felul acestei instituții de stat, s'au mai alcătuit și în alte țări asemenea organizări de asigurare împotriva accidentelor muncii și mai ales în țări, unde mai înainte se creiasse o instituție de stat, la care se putea asigura oricine de bună voie și mai apoi s'a introdus asigurarea obligatorie. În fond, și acest fel de asigurare se apropie de unul din tipurile descrise mai sus, și anume de cel din Austria. Într'adevăr, întreprinzătorii toți vor plăti

contribuțiile, ce li se cuvin după despăgubirile plătite de întreprinderea lor, institutului de stat, care va cere contribuțiile (după aceleași norme, ca și președintele cooperativei de asigurare, cu administrație proprie. Deosebirea stă prin urmare în administrație și funcționare și nu în principiul de organizare.

Asemenea instituții de stat se găsesc în Norvegia, Olanda, Danemarca și Franța pentru asigurarea obligatorie parțială, care există. În Danemarca, Franța și Olanda este însă libertate de asigurare și la altfel de instituții de asigurare împotriva accidentelor muncii.

Mai rămâne de analizat organizația asigurării împotriva chômege-ului. Până acum nu există încă o organizație reală a unei asigurări generale obligatorii împotriva chômege-ului. Am arătat în partea istorică organizații bazate pe alte principii. Aici voi arăta numai câteva puncte generale din organizația asigurării împotriva chômege-ului, înființată prin legea lui Lloyd George din Anglia. Peste tot teritoriul englez, se întinde o organizație a *Bursii muncii*, ai cărei funcționari conducători depind de ministerul comerțului. Aceiași funcționari vor fi numiți și aceleași organe vor fi însărcinate cu asigurarea împotriva chômege-ului, după ce și-au împlinit misiunea lor primă de acoperire a întregii cereri de brațe. Așa că, în fiecare loc, unde se găsesc lucrători, de obicei în diferitele centre industriale sau în comune, vor exista filiale ale Bursii muncii, așa zisele —*Labour Exchanges*.—cari vor fi și organe ale asigurării. Din cele spuse, se vede că organizația aceasta nu s'ar putea contopi cu nici una din cele expuse mai sus, mai întâi pentru că activitatea organelor de asigurare e cu totul diferită și apoi pentru că și cei asigurați în această organizație sunt în număr mai restrâns, decât cei din celelalte organizații, adică scopul asigurării e mult mai special. Se va vedea în paragraful următor, că și funcționarea, tehnica acestor asigurări, e deosebită. Pentru a se putea însă mai ușor înțelege întregul mecanism, ce va fi expus mai apoi, e nevoie să se arate cum se centralizează această vastă organizație diferită, care e constituția administrației ei, precum și toate organele laterale, cari vor servi ca elemente motrice ale întregului mecanism. Adică, va trebui să fie expusă administrația organelor de asigurare directe, organele centrale administrative și, în cazul când există, și organele

diferite de decizie, în cazurile de conflict între asigurați și asigurători, sau între organele de asigurare.

Mai întâi, câteva observări generale și câteva principii fundamentale. Asigurările sociale, ca o instituție nouă, care privește marea majoritate a populațiilor tuturor țărilor, au creat organe administrative și judiciare nouă, alături de organele existente și pregătite pentru alte obiecte de administrație. E o completă înlăturare a principiului diviziunii muncii și a specializării și în funcțiunile publice.

În statele moderne, unde asigurările sociale s'au introdus și au căpătat viață, s'a creat un nou serviciu public, de aceeași însemnătate și la aceeași înălțime cu serviciul public al învățământului spre exemp.u. Nici organele administrative și judiciare respective și nici cheltuielile societății întregi, pentru acest serviciu, nu sunt mai mici, decât pentru serviciul învățământului public.

În constituția administrației și justiției speciale, se întâlnesc anumite tendințe moderne, ce se par contrarii unor principii constituționale, din mai toate statele. E stabilit, aproape ca o dogmă constituțională, că organele justiției trebuie să fie deosebite de cele administrative și, pe cât e posibil, orice conflict să fie rezolvat de organele judiciare generale ale statului și nu de autoritățile administrative, fie ele instituite pentru paza ordinii și stabilirea armoniei, fie ele instituite pentru conducerea unui serviciu public oarecare.

Și încă un principiu, tot așa de fundamental, ca și cel mai de sus. Părțile în conflict nu trebuie să fie judecate decât de organe judiciare, formate din oameni cu desăvârșire streini de interesele în joc. Pentru a scoate mai bine în evidență principiul, e destul să amintim ce alcătuire veche a înlocuit organizația judecătorească modernă. Nu merg până la alcătuirea jurisdicției feudale, ci amintesc numai un fapt imediat premergător organizației judiciare comerciale de astăzi. Când comerțul a început să se desvolte, la începutul epocii de organizație economică de astăzi, comercianții au trebuit să caute a se scăpa de sub jurisdicția medievală, atât de procedura jurătorilor, duelului, e'tc., cât și de competența stăpânului local. Conflictelor dintre negustori s'au rezolvat deocamdată de corporația respectivă, și un progres în specializare a fost când s'a instituit organe judiciare formate din negustori. Aceștia erau judecători în calitate de comercianți

pentru comercianți, căci erau acei, cari înțelegeau practica lucrurilor. Nu interesează cum erau constituite aceste organe, ci numai principiul. Organizația judecătorească de mai târziu a înlocuit acești judecători cu oameni streini de profesia părților, ba încă idealul fiind să se sustragă din orice relații de profesii cu părțile, pentru a fi streini și de simțimintele, de credințele și concepțiile unor anumite clase economice sau sociale. Sunt rari cazurile, când alături de judecătorul de profesie stă și reprezentantul din aceeași classă al unei părți în conflict.

În timpurile din urmă, se manifestă o tendință nu de revenire la cele din trecut, căci sunt alte împrejurări, dar de alcătuire a unor organe administrative și judiciare, cerute de aceeași necesitate a specializării, dar acomodate împrejurărilor timpului. Exemple găsim în administrația și organizația judecătorească specială a asigurărilor sociale; dar nu numai în acestea. E destul să amintim de jurisdicția membrilor corpului didactic.

Organele administrative ale asigurărilor sociale sunt formate dintr'un amestec de funcționari numiți de stat și funcționari aleși de cei administrați. Aceste organe au și atribuții de administrație și conducere, dar și atribuții judiciare. Toate conflictele dintre asigurați, sau dintre organele asigurării între ele și cu asigurații, sau dintre aceștia și întreprinzătorii lor, sunt rezolvate de aceleași organe administrative, sau de organe judecătorești speciale, alcătuite de membrii aleși de părți, pentru a reprezenta, ca judecători, interesele lor. Și cazurile de conflict nu sunt puține și nici de un gest restrâns. Ele conțin aproape toate conflictele din viața economică a celor ce fac parte din asigurări, ca asigurați sau ca asigurători. E destul să ne gândim la accidente de muncii și la conflictele privitoare la despăgubiri, precum și la asigurările la societăți private, când acestea își întind activitatea asupra masselor mari ale populației. Toate aceste cazuri și cea mai mare parte a populației tuturor țărilor este sustrasă prin urmare dela jurisdicția organelor judiciare obișnuite. Se formează noi organe judiciare, pe alte baze, din reprezentanți ai părților, ce se judecă. Sunt mai mult un fel de instanțe de conciliare, dar în competența lor absolută și completă sunt lăsate rezolvările tuturor conflictelor. Acest fapt își are motivele sale și nu e o manifestare singuratică.

Aceste vaste instituții de asigurare socială cer conducători și judecători specializați, nu în principiile de drept numai, dar în cunoștințele tehnicii asigurărilor și în cunoștința țesăturii complexe a faptelor, diferite după locuri și după profesioni. Reprezentanții aleși ai părților, cel puțin ca asesori ai unor funcționari stabili, numiți tot dintre specialiști, sunt necesari în urma experienței făcute până acum în diverse țări. Sunt chestiuni de despăgubiri în urma unor accidente ale muncii, sau chestiuni de determinare a unei pensii a invalidității, sau pe timpul boalii, cari nu pot să se stabilească, nici pentru toate locurile și nici pentru toate profesiile, și pe cari nu ar fi capabil să le rezolve un judecător civil, oricât de mare „jurisconsult“ ar fi. De aceea, s'a creat pentru asigurările sociale o nouă jurisdicție.

Și am spus că faptul nu e singuratic. Încă mai de mult există pentru anumite instituții sociale jurisdicții speciale, cum sunt acele, ale funcționarilor din învățământul public. În aceste cazuri, e vorba mai mult de judecarea unor infracțiuni. La asigurările sociale, există jurisdicții speciale și pentru asemenea infracțiuni, dar partea principală este judecarea conflictelor de natură civilă. Legislațiile moderne de natură economico-socială au creat însă organizații judecătorești speciale pentru a facei de natură civilă sau comercială, sustrăgându-le de sub jurisdicția organelor judecătorești ordinare. În competența acestora, au fost date din principiu toate conflictele, derivate din contracte dintre oameni și cari au urmări economice. Unul din aceste contracte, și cel mai des în vremurile noastre, este contractul de muncă. Pentru toate conflictele cu ocazia acestui contract, s'au creat în țările apusului organe judiciare speciale. E destul să amintesc de „tribunalele de decizie“ și de „oficiile de conciliare“—*Schiedsgerichte* și *Einigungsämter*,—alcătuite pentru rezolvarea conflictelor dintre salariați și întreprinzători și formate din reprezentanți ai acestora. Pe lângă acestea, și pentru alte conflicte de natură civilă sau comercială, ar fi de amintit „jurisdicțiile industriale“ și „came-rile muncii“.

E, prin urmare, o tendință mai generală, și ea se manifestă și în administrația și jurisdicția asigurărilor sociale. Principiile generale, stabilite în observațiile de mai sus, se găsesc în legislațiile asigurărilor dintre toate statele, chiar unde există numai asigurarea benevolă.

În Germania, întâlnim administrația cea mai bine întocmită, în urma reformii din 1911. Dacă organele asigurării, cassele de asigurare, au rămas și în urma reformii din 1911 tot așa de lipsite de unitate, în alcătuirea lor, apoi administrația propriu zisă, cât și jurisdicția, au fost complet uniformizate și concentrate, micșorându-se cheltuelile respective. În alte țări, alcătuirea administrativă și judiciară au rămas asemănătoare cu aceia care era în Germania înainte de reforma din 1911. În Anglia se creiază o administrație tot așa de bine întocmită ca și cea germană. În cele ce urmează se vor expune câteva din dispozițiile esențiale de înlăptuire a principiilor arătate.

Cassele de asigurare împotriva bolii erau conduse în Germania, încă înainte de 1911, de un comitet ales de asigurați și de întreprinzători. Dintre asigurați se alegeau în comitet $\frac{2}{3}$ din numărul total al membrilor, iar dintre întreprinzători numai $\frac{1}{3}$, așa că de fapt muncitorimea asigurată avea conducerea casselor de asigurare împotriva bolii. Se ceruse încă mai de mult, și printr'un prim proiect de reformă din 1911 se stabilește, ca și întreprinzătorii să fie reprezentați în comitet cu $\frac{1}{2}$ din membri. Cererea s'a respins și lucrurile au rămas ca mai înainte, asigurații refuzând propunerea întreprinzătorilor de a contribui cu $\frac{1}{2}$ în loc de $\frac{1}{3}$, numai pentru a păstra majoritatea în comitetul de administrație.

Până la 1911, pentru asigurarea împotriva bolii, era o lipsă de regulamentare precisă a jurisdicției. Cei nemulțumiți cu deciziile comitetului se puteau adresa, fie la instanțele ordinare, fie la instanțele judiciare industriale — *Gewerbegerichte*. — O centralizare și o supraveghiere a tuturor casselor de asigurare nu exista.

Altfel este cu asigurarea invalidității și bătrâneții. Fiecare „Institut de asigurare“ — *Versicherungsanstalt* — are un comitet cu membri aleși în parte de asigurați sau de comitetele casselor de asigurare împotriva bolii și în parte numiți de autoritățile comunale, de unde se găsește „institutul de asigurare“. Comitetul se compune din 5 reprezentanți ai asiguraților și 5 ai întreprinzătorilor. Pe lângă acest comitet mai e și un consiliu de supraveghere, tot ales. Comitetul numește, pentru fiecare loc, reprezentanți din lucrători și întreprinzători. Cererea pensiunii se face la autoritățile comunale și fixarea se

face de comitetul institutului de asigurare. La aceasta ia parte și un funcționar al statului, — *Staatskomissar*. — Cei nemulțumit cu pensiunea fixată putea apela, până la 1911, la un tribunal decisoriu de arbitri. — *Schiedsgericht* — care avea acelaș rol și față de despăgubirile după legea asigurărilor împotriva accidentelor muncii.

O supraveghere generală a tuturor institutelor de asigurare o avea oficiul de asigurare al imperiului — *Reichsversicherungsamt* — și pentru unele state germane se puteau crea oficii de asigurare speciale — *Landesversicherungsämter*.

Pentru asigurarea împotriva accidentelor muncii era o administrație mai centralizatoare și mai completă. Cooperativele de asigurare — *Berufsgenossenschaften* — aveau comitetele lor, cari prescriau măsuri de evitare a accidentelor, alcătuiau tarife pentru contribuții, fixau despăgubirile. Cei nemulțumiți mergeau la tribunalele de arbitri, de cari a fost vorba mai sus.

Peste tot însă, și din punct de vedere administrativ pur și din punct de vedere judiciar, era, ca autoritate supremă, în cazul asigurării împotriva accidentelor muncii, Oficiul de asigurare al imperiului. De aici s'a pornit, pentru a se stabili o unitate în administrația și jurisdicția tuturor instituțiilor de asigurare socială, prin reforma din 1911.

După această reformă, se întrunesc complet organele administrative și judiciare și se creează trei trepte în alcătuirea lor. Se formează pentru toate asigurările sociale în mod comun: oficiul de asigurare, oficiul de asigurare superior și oficiul de asigurare al imperiului — *Versicherungsamtsamt*, *Oberversicherungsamt*, *Reichsversicherungsamt*, alipit fiecărei autorități administrative inferioare a statului.

Oficiul de asigurare inferior este un serviciu special, alipit fiecărei autorități administrative inferioare a statului, spre exemplu autorităților comunale, sau cercurilor de comune. Acest oficiu conduce alegerile tuturor organelor administrative directe ale caselor de asigurare, de pe teritoriul unde funcționează. Apoi, are atribuții speciale pentru fiecare ramură de asigurare. Astfel la asigurarea împotriva boalii, controlează casele de asigurare, dispune ridicarea sau scoborîrea contribuțiilor, după principii ce se vor arăta mai în urmă, întărește alegerile funcționarilor caselor, poate da anumite pedepse și i se

poate trece de autoritățile superioare anumite drepturi de hotărîre în cazuri de conflicte. La asigurările împotriva accidentelor muncii, cercetează accidente, primește declarațiile de deschidere a unei întreprinderi, pentru a se constata dacă e sau nu obligată la asigurare, aprobă tarifele de prime de asigurare, despre care se va vorbi mai în urmă, și poate decide în anumite cazuri de conflicte. La asigurările invalidității, are supravegherea „institutilor de asigurare”, primește reclamațiile și propunerile de modificare a contribuțiilor și decide asupra unora din ele.

Alcătuirea acestui oficiu de asigurare e următoarea. Șeful autorității administrative a statului, la care se află alipit oficiul de asigurare, este președintele acestuia din urmă. Oficiul e condus în toate cazurile de președinte împreună cu 12 membri aleși, jumătate de asigurați și jumătate de întreprinzători, cassele de asigurare având dreptul la reprezentanți, după principiul proporționalității, aplicat la numărul membrilor. Pentru deciziunile, ce sunt lăsate în competența oficiului de asigurare, se alege, din sânul comitetului de mai sus, un comitet special de decizie—*Beschlussausschuss*,—format din președinte și din câte un reprezentant ales al asiguraților și întreprinzătorilor.

A doua treaptă administrativă o formează *oficiul de asigurare superior*, care în general, împlinește rolul vechilor tribunale de arbitraj, de care am vorbit mai sus. E o instituție de stat, sau alipită de vreo autoritate administrativă a statului, sau independent alcătuită. Are aceeași constituție: un funcționar al statului, numit președinte și un comitet activ în toate cazurile, format din 40 reprezentanți ai asiguraților și întreprinzătorilor. În lăuntrul acestui comitet, se formează comisii permanente speciale, pentru a decide în chestiuni de ordin pur administrativ—*Beschlusskammer*—și mai ales în chestiuni de ordin judecătoresc—*Spruchkammer*.—Acestea sunt alcătuite din președinte sau reprezentantul său și din câte doi reprezentanți ai asiguraților și ai întreprinzătorilor.

În sfârșit, ultima instanță administrativă și judecătorească o formează *oficiul de asigurare al imperiului*. Aceasta reglementează drepturile și îndatoririle tuturor celorlalte organe administrative și decide în ultimă instanță în toate cazurile, de orice natură ar fi, dacă privesc instituțiile asigurărilor sociale.

Constituția oficiului de asigurare al imperiului a ră-

mas ca și mai înainte de 1911, mărimdu-se numărul membrilor. El cuprinde membri statornici, numiți pe viață de împărat, și membri aleși pe un timp oarecare. E condus de un comitet, numit marele senat—*Grosser Senat*,—compus dintr'un președinte, numit pe viață de împărat, din 2 membri, aleși de consiliul federal german, 2 membri stabili, numiți de guvern, 2 judecători delegați, 2 reprezentanți ai întreprinzătorilor și doi reprezentanți ai asiguraților.

În celelalte țări, administrația organelor directe de asigurare e alcătuită în acelaș mod, ca și în Germania, din reprezentanți aleși de asigurați și întreprinzători. Nu există însă o administrație comună pentru toate ramurile asigurării și în legătură cu administrația generală a statului, după diferitele trepte administrative. În cele mai multe state, există însă un serviciu de supraveghere a asigurărilor, alipit de unul din ministere, de cel de interne, de ministerul muncii, de ministerul agriculturii, industriei și comerțului. Așa s'a creat spre exemplu în Franța prin legea din 1910 un asemenea serviciu de supraveghere, compus din 2 senatori și 3 deputați, aleși de colegii lor, din 2 membri ai consiliului de stat, din 4 reprezentanți ai consiliului superior pentru asociațiile de ajutor mutual, din 2 reprezentanți ai comitetului pentru economie, din 4 reprezentanți ai consiliului muncii, din 2 reprezentanți ai științei, cari s'au făcut cunoscuți prin lucrări asupra ajutorării muncitorimii, și dintre cari unul e numit de ministerul muncii, și altul de ministerul de finanțe.

În ce privește jurisdicția, se pot deosebi mai multe procedee. Mai apropiate de organizarea justiției respective din Germania sunt: Norvegia, unde există un consiliu central al asigurărilor, ca o ultimă instanță, Ungaria și Danemarca, unde există un consiliu de asigurare a lucrătorilor, dar nu pentru toate ramurile asigurărilor sociale. Alte țări au instituit tribunale de arbitraj muncitorești, sau comisii de arbitraj, cari servesc de instituții judecătorești și în alte cazuri de conflicte între salariați și întreprinzători, dar și în conflictele ivite în funcționarea instituțiilor de asigurare. Astfel e în Austria, în Belgia, în Luxemburg. În alte țări s'a dat dreptul de decizie în aceste cazuri inspectorilor, numiți pentru cassele de asigurare, cum s'a făcut în Suedia. În sfârșit, în unele țări,

conflictele și pretențiunile, până la o anumită sumă de bani, s'au dat în competența instanțelor judiciare speciale pentru muncitorime, cum sunt tribunalele de arbitraj, iar restul s'au lăsat în competența instanțelor judecătorești ordinare. Așa s'a făcut în Italia și în Franța pentru accidente. În Spania și Finlanda pentru accidente și în Franța pentru invaliditate, orice conflicte se rezolvă de instanțele ordinare. În toate cazurile, procedura e sumară și cheltuielile de judecată reduse sau suprimate cu totul.

Un tip de administrație a asigurărilor sociale, mai simplu și mai puțin birocratic ca cel din Germania, e înfăptuit prin legea de asigurare din Anglia din 1911. Toate organele de asigurare au administrația lor proprie, complectă, fără ca guvernul să numească o parte din funcționari. Astfel *Friendly Societies*, sau după lege *approved Societies*, se conduc numai de asigurați. Intre condițiile puse de lege ca *Friendly Societies* să fie admise ca organe, este și aceea de a se conduce de un comitet ales de membri, după sistemul proporționalității. Întreprinzătorii, de și obligați la contribuții, nu au nici o parte în această administrație. Alături de administrația „societăților aprobate“, există un alt organ administrativ, care e pe de o parte organ conducător al caselor de asigurare dela Poștă, iar pe de altă parte, are atribuții mai întinse. Acesta este Comitetul local al sănătății publice—*Local Health Committees*. Comitetul îngrijește de sanatoriile, ce se alcătuiesc după aceeași lege, ia toate măsurile sanitare necesare și stabilește responsabilitatea, în cazul când într'un anumit loc e mortalitatea prea mare, obligând autoritatea comunală sau pe întreprinzători la plata unor contribuții ridicate, pentru ca instituția asigurărilor să poată face lucrările de salubritate necesare. Din cauza acestor atribuții, *Health Committees* sunt alcătuite din reprezentanți ai comunelor, ai asociațiilor aprobate și din reprezentanți ai celor asigurați la *Post office*.

Peste ambele aceste organe administrative, există un consiliu general al asigurării în Londra, format din funcționari numiți și dependenți de ministerul de finanțe. Aceștia sunt comisarii asigurării—*the Insurance Commissioners*. Aceștia au conducerea fondului întreg al asigurărilor, pot întinde obligația la asigurare, sau pot scuti pe unii obligați, aprobă societățile de ajutor, ca să poată funcționa ca organe ale asigurării, îngrijesc de alcătuirea sanatoriilor.

În ce privește rezolvarea conflictelor ivite în activitatea instituțiilor de asigurare, legea nu crează alte instanțe judecătorești, ci lasă totul în competența vechilor tribunale de arbitraj muncitorești, cari au o competență întinsă și în alte cazuri.

Descriind în scurt organele asigurării și indicând și factorii, cari pun în mișcare întreg mecanismul asigurărilor sociale, rămâne să se arate în paragraful următor activitatea însăși a acestor instituții și căile, pe care se împlinește această activitate.

§ 3. Tehnica asigurărilor sociale

Dacă instituțiile asigurărilor sociale sunt creațiuni ale politicii sociale moderne, apoi tehnica lor nu e cu totul nouă. Și societățile private de asigurare au împlinit mai înainte unele din funcțiunile instituțiilor nouă și pentru acțiunea lor și-au creat o anumită tehnică. Astfel societățile private au făcut asigurări ale vieții în genere pentru orice accidente, sau și numai pentru accidentele muncii. Numai că activitatea lor nu s'a întins la masse așa de numeroase, ci a rămas înăuntrul unui cerc mai restrâns de persoane.

Problema fundamentală de tehnică a oricăror asigurări, fie cele private, fie cele sociale, este stabilirea unui raport între contribuțiile, *primele*, ce trebuiesc să plătească asigurații în mod periodic și între eventualele despăgubiri, ce trebuiesc plătite asiguraților, în urma accidentului, împotriva căruia s'au asigurat. Ceeace nu este sigur, dar ceeace trebuie știut, sunt tocmai aceste accidente, în numărul și regularitatea lor, căci numai după ele se pot determina primele.

Asigurările nu sunt un joc de noroc din partea întreprinzătorilor lor; ele sunt dimpotrivă întreprinderi economice, cari reușesc numai dacă sunt bazate pe rezultatele științelor pozitive. Societățile private de asigurare s'au folosit de aceste rezultate, creindu-și pe baza lor o tehnică specială. Nici nu s'ar putea explica regularitatea dobânzii capitalurilor plasate în aceste întreprinderi, sau a dividendelor împărțite, dacă nu s'ar fi găsit nici un mijloc de prevedere și de determinare a probabilității accidentelor, sau a mortalității unor masse de oameni.

Mijloacele, întrebuințate de societățile private de asigurare, au fost împrumutate și de asigurările sociale, în unele din ramurile lor. Tehnica împrumutată a devenit însă și mai complicată, de oarece n'a fost suficientă pentru instituțiile nouă. Într'adevăr, societățile private își întindeau operațiile asupra unui cerc restrâns de oameni, cu anumite profesii și cu un anumit mod de viață. Pentru acei oameni, experiența adusesese oarecari documente, din cari se scosese o regularitate probabilă,—și aproape nedesmințită în timp lung și la masse mari,—a apariției evenimentelor, împotriva cărora se făceau asigurările. Acum însă, asigurările sociale sunt întinse în mod silit, printr'o lege generală, tocmai asupra acelor oameni, cari nu deduseră nici o ocazie să se facă experiență cu ei, de oarece nu se asiguraseră pentru nici un caz, și tocmai asupra unor profesii, unde nu pătrunseseră societățile private de asigurare. Pe deoparte, câmp neexperimentat, iar pe de alta o varietate mai mare în massele, cu cari se operează. Pentru fiecare speță, trebuiesc regularități nouă stabilite.

În scurt, tehnica asigurărilor sociale nu e nici complet formată și apoi e mult mai complexă, decât aceea a asigurărilor private. Privită în totalitatea ei, tehnica asigurărilor sociale se mai complică și prin aceea că s'a mai creat și alt mecanism, afară de cel împrumutat dela asigurările private. Noul mecanism se mișcă în aparență după alte norme, de și în perfecția lui, ar ajunge să se supună unor aceleași principii, ca și mecanismul, întrebuințat de asigurările private. Cu toate acestea, noul mecanism, în stadiul său de imperfecție, are o tehnică specială și ca atare aduce o diversitate în tehnica asigurărilor sociale. Această din urmă tehnică mai imperfectă, mai puțin științifică, este creiată pentru asigurările împotriva boalii, a invalidității și în parte chiar a chômage-ului, adică pentru asigurările, cari nu se făceau aproape de loc de societățile private. Din potrivă, tehnica mai perfectă, mai științifică, a societăților private de asigurare, se întrebuințează în asigurările sociale împotriva accidentelor muncii. De aceea vor trebui să fie studiatea ici în mod separat.

Am spus mai sus că tehnica, și într'un caz și într'altul, nu e completă și se formează acum. Nu trebuie din aceasta să se înțeleagă că nu s'ar fi găsit mijlocul,

prin care s'ar putea stabili acel raport între cazurile, ce trebuiesc despăgubite și între primele, ce trebuiesc plătite pentru asigurare. Nu e vorba de așteptarea unei descoperiri, ce ar putea-o face un matematic, găsiind o formulă, care să stabilească acest raport. Și asemenea formule matematice au jucat un mare rol în perfecționarea tehnicii asigurărilor private, dar nu asemenea formule se caută acum. Tot ceea ce lipsește e materialul observației. N'a fost mai înainte cules acest material, decât în mod întâmplător, parțial, și pentru masse prea restrânse. Nici cazurile de îmbolnăvire a tuturor classelor, ce sunt acum asigurate, nici cazurile de invaliditate, nici accidentele muncii, nu au fost înregistrate în mod regulat, în cursul apariției lor succesive. Când s'au alcătuit primele instituții de asigurare nu exista aproape nici un fel de material adunat și de aceea se va vedea mai în urmă ce procedee s'au întrebuintat, din cauza acestei lipse. De atunci și până acum, s'a adunat material, în țările unde s'au introdus mai de mult asigurările sociale. Și totuși o tehnică fixată pentru toate țările nu se poate încă alcătui. Normele generale și oarecare probabilități se pot împrumuta dela o țară la alta, dar experiența făcută într'o țară și masele de fapte observate acolo nu pot servi de fundament al alcătuirii unei tehnici pentru altă țară. Sunt împrejurări speciale de natură economică, de psihologie socială sau individuală, cari schimbă pentru fiecare popor media regularității cazurilor asigurate. În orice țară prin urmare, înainte de introducerea asigurărilor sociale și în vederea acestei introduceri, se adună materialul de observație necesar și apoi după introducere, se adună material și, din prelucrarea lui științifică, se stabilesc încetul cu încetul mediile sau așa numitele „cifre“ ale diverselor întâmplări, pentru cari se fac asigurările. În acest înțeles, tehnica se formează neîncetat și se perfecționează în elementele ei în fiecare țară, neputându-se împrumuta de aiurea, adică din știința universală, nimic altceva decât metoda de prelucrare a materialului de observație în cazul asigurărilor și anumite norme de probabilitate, cari s'au dovedit a fi aplicabile pretutindeni, în anumite limite cunoscute, cum ar fi spre exemplu cu cifrele mortalității.

Ce este acest material de observație și din ce punct de vedere e observat sau prelucrat? În genere, legea asigurărilor fixează în mod precis ce trebuie să se dea

asigurațiilor în caz de boală, invaliditate, moarte, chomage etc., în orice caz asigurat. Fixarea se face după quantumul, ce se crede indispensabil vieții diferitelor clase de oameni asigurați. Concepțiile morale ale timpului joacă neapărat un mare rol în determinarea acestui *minimum relativ de existență*.

Mi se pare fundamental greșită credința, exprimată în diverse scrieri, și care reese adesea și din textele unor legislații de asigurare, că aceia ce trebuie dat asigurațiilor e determinat de cantitatea contribuțiilor lor. Tehnica imperfectă, de care am vorbit mai sus, face posibilă o asemenea credință. Stabilindu-se aceia ce trebuie să se dea asigurațiilor și fixându-se și contribuțiile, ce trebuiesc aduse, în unele țări se mai introduce și dispoziția, că ajutoarele sau pensiunile normale se pot micșora, dacă fondul adunat nu e suficient. În cele mai multe țări, se pune însă un *minimum*, sub care nu e permis să fie scoborite ajutoarele. Aceste dispoziții, și mai ales când nu se fixează nici un *minimum*, sunt semnele unei legislații imperfecte și a unor instituții de încercare.

Intr'adevăr, dacă fondul asigurațiilor nu e determinat de acoperirea completă a nevoilor, în cazurile asigurate, atunci el trebuie determinat de relativitatea puterii de contribuție a asigurațiilor. În acest caz, instituția asigurațiilor nu-și poate ajunge scopul de a asigura viața celor ce nu mai pot trăi singuri într'un timp viitor, și deci problema aceasta ar rămâne încă nerezolvată, și apoi nu s'ar putea găsi nici un criteriu de determinare a puterii de contribuție a classelor de jos, fără a urmări pas cu pas toată viața oamenilor, pentru a le spune ce nevoie să-și satisfacă și care este interzisă, ca fiind o chelutială inutilă și deci putând fi redusă, pentru a se contribui la fondul de asigurare. Din aceste două fapte, se vede că ar fi imposibil să se găsească un mijloc de determinare a fondului asigurațiilor. De aceea, legislațiile asigurațiilor, pentru a-și ajunge scopul, pornesc în general, și trebuie să pornească, dela determinarea fondului suficient pentru acoperirea ajutoarelor, fixate în mod cantitativ pentru fiecare caz.

Ceeace nu e cunoscut și ceeace nu poate legiuitorul cunoaște, este numărul cazurilor viitoare, pentru care se fixează o sumă precisă. Aici intervine operația tehnicii, care încearcă să constate pentru viitor probabilitatea intervenirii unei întâmplări, după faptul sigur și cunoscut

al intervenirii acelei întâmplări în trecut. Materialul de observație îl formează prin urmare masele de întâmplări trecute, în raport cu masele de fapte, din cari se despart acele întâmplări. Pentru trecut, trebuie înregistrat în coprinsul unei clase de oameni și în coprinsul unei profesii determinate, ce cazuri de boală, de invaliditate, accidente etc., s'au ivit. Pentru acestea s'au plătit pensii cri despăgubiri, odată sau pentru o perioadă oarecare de timp. Nu numai cantitatea, numărul, sau întinderea în spațiu a întâmplărilor, ne dau materialul de observație suficient, dar și durabilitatea lor, întinderea lor în timp. Așa dar, o condiție *sine qua non* a unei bune tehnice a asigurărilor sociale, este cunoașterea întinderii în timp și spațiu a maselor de fapte, la cari e menită să se aplice.

Dar chiar cu această cunoștință, se pune întrebarea, întru cât servește cunoașterea acestei mase de fapte din trecut,—căci numai din trecut le avem—pentru îndrumarea funcționării în viitor a unei instituții, ca aceia a asigurărilor. S'a plătit în trecut despăgubiri pentru un număr anumit de accidente, și s'au dat pensii pe un anumit număr de ani. Ce poate servi aceasta, pentru adunarea unui fond, care să fie suficient ca să se plătească toate cazurile de accidente, ce se vor mai ivi și să se plătească pensii pentru tot timpul cât vor mai trăi invalizii? Cu alte cuvinte, care va fi numărul accidentelor viitoare și care e probabilitatea morții celor ce primesc pensii, pentru ca să înceteze de a mai primi?

Misterul acesta, complet pentru profan, e străbătut de câteva raze de lumină pentru omul de știință. Din expunerea tehnicii asigurărilor sociale, în forma ei de astăzi chiar, se vor putea vedea câteva din acele raze de lumină.

În prelucrarea materialului, așa cum l-am precizat în rândurile de mai sus, intervin metode și legi statistice, ajutate de calcule matematice. Nu permite cadrul acestui studiu, ca să mă întind mai departe asupra acestei chestiuni, dar va trebui să fie aduse câteva exemple. Ceeace face posibilă întreaga tehnică a asigurărilor sunt regularitățile statistice nedesmințite în unele manifestări ale vieții populațiilor și constatate prin așa zisa lege a „numerilor mari“. Oricât de mare ar fi diversitatea întâmplărilor ivite în cursul vieții unui om, sau a unei familii, sau

chiar a unui grup restrâns de persoane, există însă o regularitate aproape constantă a acelorși întâmplări, când e vorba de masse mari. În „*Regularitatea în viața socială*“—*Die Gesetzmässigkeit im Gesellschaftsleben*—precum și în „*Statistica și știința societății*“, Georg von Mayr, creatorul *științei statistice moderne*, caracterizează această regularitate în modul următor :

„Când e vorba de cazuri multe, cauzele principale generale, eficace și mai mult ori mai puțin constante, cari produc constituția stării sau mersul mișcării unei masse, covârșesc atât de mult cauzele secundare și cari intervin în mod excepțional și neregulat, încât regularitatea găsită a masselor se înfățișează ca o urmare necesară a influenței preponderante a acelor cauze principale“¹⁾.

Și prin cauzalitate nu se înțelege aici, decât stabilirea unor raporturi constante între anumite masse de fapte. Astfel, ca exemplu, în tot timpul evoluției societăților omenești, se întâlnește un raport constant între numărul bărbaților și femeilor. Dacă în timpul nostru, se găsesc oarecari deviații în această privință, întâlnindu-se mai multe femei, decât bărbați, la unele popoare apusene, ca Germania, sau mai mulți bărbați decât femei la unele popoare din Asia, apoi această deviație e foarte mică și așa de constantă, încât formează o tendință și nu o neregularitate întâmplătoare.

O asemenea lege a vieții societăților omenești poate da teren solid cercetărilor statistice, dar aici e vorba numai de aplicarea ei în tehnica asigurărilor sociale. Situația bărbaților și femeilor în viața economică e diferită și nu sunt coprinși în instituția asigurărilor în acelaș număr. Legislațiile asigurărilor își regulamentează posibilitatea aplicabilității lor în viitor și după mersul raportului numeric dintre sexuri. Sarcinile impuse statului, și fondurile asigurărilor în genere, depind de statornicia sau schimbarea acestui raport, care influențează și desimea cazurilor asigurate, de oarece experiența a dovedit că întâmplările de boală, invaliditate, accidente,

¹⁾ Asupra „*Normalii în viața socială*“ în special în *Moralstatistik* de G. v. Mayr. A se vedea și studiul meu : «*Descrșterea natalității la popoarele civilizate*» în Bulet. statistic al României din Septembrie 1911 și literatura citată acolo De asemenea «*Versicherungswesen*» de A. Manes.

etc., nu se ivesc în aceeași măsură la ambele sexe. În afară de aceasta, mai e încă o urmare importantă a cunoașterii acestui raport numeric dintre sexuri. În multe din legile asigurărilor sociale, am arătat că se institue și o asigurare a maternității. Și pentru a asigura mijloacele de trai femeilor, cari trăesc din munca lor continuă, în timpul nașterilor, dar și pentru a se ajuta formarea unei generații viitoare sănătoase, s'a prevăzut în unele legi de asigurare să dea femeilor muncitoare un ajutor fix în timpul dinainte și după naștere, oprindu-le dela muncă. Pentru calcularea fondurilor necesare, trebuia cunoscut raportul numeric dintre bărbați și femeile asigurate

Și aceasta nu e destul. Însăși cifra nașterilor trebuia cunoscută. Studiile statistice au dovedit că cifra nașterilor e supusă unei regularități aproape constante înăuntrul unui popor în anumite perioade de timp și nu trece nici peste, nici sub, anumite limite. Mai mult. E așa de generală această lege a vieții societăților, încât nici dela popor la popor nu sunt variații mari. În aceeași stare de cultură și în aceeași apropiată situație economică, cifrele natalității sunt chiar identice. Dacă sunt schimbări în cifrele natalității, apoi schimbările acelea se supun unor anumite norme, formează tendințe durabile pentru perioade de timp mari și schimbarea nouă a tendinții nu se face niciodată brusc. În tot cursul veacului al 19-lea, în unele țări, cifrele natalității au avut o tendință descrescândă, însă în proporții mici. Cifrele nașterilor din ultimele decenii nu mai ajung cifrele natalității dela jumătatea veacului trecut în nici un caz, la nici unul din popoarele, unde s'a arătat această descresștere¹⁾. Un alt exemplu și mai doveditor. Se asigură, prin unele din ramurile asigurărilor, pensuni pentru cei ajunși invalizi și pentru bătrânii dela o anumită vârstă. Aci e necesară și cunoașterea constituției unei populații după vârstă, ceea ce e supus iarăși unei regularități constante. Mă interesez însă de un alt fapt. Câți dintre cei pensionați vor muri într'o anumită perioadă de timp? Dacă se poate cunoaște aceasta, se poate alcătui cu precizie fondurile necesare, determinându-se în consecință contribuțiile. Studiile statistice au ajuns să determine și cifra mortalității în con-

¹⁾ A se vedea articolul meu : *Descresțerea natalității la popoarele civilizate* în Buletinul statistic, număr cit.

diții normale. Cifrele mortalității se determină, și pentru poporul întreg, și pentru diferitele clase ale populației, făcute după vârstă.

Și aceste cifre au mers constant și în anumite limite determinabil. De aproape o jumătate de veac, cifra mortalității scade la mai toate popoarele din apus, în urma progreselor medicinei și higienii. Scăderea a mers încet și în ultimul timp cifrele mortalității rămân aproape constante. În această materie, statistica matematică a făcut progrese mari, încă mai de mult, și toate societățile private de asigurare a vieții întrebunțează formule matematice precise în calculele lor, pentru a avea posibilitatea determinării primelor ¹⁾. Asemenea formule și asemenea calcule, acomodată însă împrejurărilor speciale, sunt întrebunțate și în unele ramuri ale asigurărilor sociale, în special în asigurările împotriva accidentelor muncii.

Tot ceea ce s'a spus în rândurile de mai sus, cu privire la aplicările statisticii în asigurări, nu a stat la baza alcătuirii tehnicii asigurărilor sociale în toate țările, și în nici o țară în mod complet. Cea mai imperfectă și mai simplistă tehnică se întâlnește la asigurările împotriva boalii și în parte și la cele împotriva invalidității și bătrâneții. Mai întâi va fi expusă tehnica acestor asigurări, sub forma ei actuală, în diferite țări. Tot ceea ce face obiectu acestei expunerii, nu poate fi decât arătarea a ceea ce se dă asiguraților în cazurile asigurate, precum

¹⁾ De oarece nu e locul aici să intru în chestiuni speciale de statistică și nici chiar de tehnică a asigurărilor, în totalitatea lor, dau numai ca exemplu de calcul o formulă a cifrii mortalității. Se observă un număr de persoane de o anumită vârstă pe o perioadă anumită. Fie Ax numărul persoanelor de vârsta x . Dacă în perioada dată mor m_x din cei

de vârsta x , atunci $\frac{m_x}{Ax}$ este cifra mortalității, care luată în procent

ar fi $\frac{100 m_x}{Ax}$. Societatea nu e însă închisă, ci avem imigranți și emigranți. Fie Bx numărul imigranților și Cx numărul emigranților de vârsta

x . Atunci formula, care dă cifra mortalității devine:
$$\frac{100 m_x}{Ax + \frac{Bx - Cx}{2}}$$

(Vezi *Versicherungsexikon* de A. Manes, 1909 și C. Landré: *Math.-techn. Kapitel zur Lebensversicherung*, Iena 1905):

A se vedea și studiul meu: «*Despre mortalitate*». București 1912.

și arătarea dispozițiilor legilor cu privire la alcătuirea fondurilor necesare.

În Germania, organele de asigurare împotriva bolii dau, în cazurile asigurate, următoarele:

1) Îngrijire medicală gratis celor bolnavi și, în afară de aceasta, o sumă de bani în mărime de 50⁰/₀ din salariul mediu local. Minimul salariului, după care se socotește ajutorul dat, s'a ridicat prin legea dela 1911 la 5 M., dela 4 mărci, cum era înainte. Se poate însă ca bolnavul să fie îngrijit complet într'un sanatoriu. În acest caz se mai dă familiei numai jumătate din suma ce se dă în cazul dintâi. Toate aceste ajutoare durează cel mult 26 săptămâni, peste care termen intervine altă ramură de asigurare.

2) Femeile în caz de nașteri primesc aceleași ajutoare ca bolnavii, asemănându-se leuzia cu boala. Durata ajutoarelor este însă numai de 8 săptămâni, dintre cari 6 trebuie să fie după naștere. Înainte de reforma din 1911, ajutorul se dădea numai pe 6 săptămâni. Se ceruse însă la 1911 printr'un prim proiect o completă asigurare a maternității, cu ajutorul medical la naștere complet, cu interzicerea dela muncă, etc. Sarcina financiară cauzată s'a crezut prea mare și deocamdată s'a menținut cele arătate. Pentru îngrijirea în spitale, există sanatorii speciale — *Wocherinnenheim*.

3) În caz de moarte a unui asigurat, se plătește familiei o sumă egală cu 2) de ori salariul zilnic.

Toate cele arătate aici formează *minimum*, care trebuie dat asiguraților. Prin statut local însă, casse'e de asigurare pot ridica ajutoarele.

Pentru alcătuirea fondului necesar se iau contribuții dela întreprinzători și dela salariați. Din ceeace e fixat legal și din ceeace se poate calcula după probabilitatea îmbolnăvirilor sau morților, se cere $\frac{2}{3}$ dela lucrători și $\frac{1}{3}$ dela întreprinzători. Din cauza acestei diferențe de contribuție, am văzut că lucrătorii sunt reprezentați în administrație prin $\frac{2}{3}$ din numărul total. De oarece până acum nu sunt studii complete asupra mediei probabile a fondurilor necesare pentru perioade mai îndelungate, quantumul contribuțiilor se determină în mod cam simplist. Lipsind un tarif al pericolelor fiecărei clase de muncitori, pentru a li se impune contribuțiile respective, quantumul se fixează în procent de salariu. Numai la

unele casse de asigurare, și anume la așa numitele „casse locale“, s'a introdus o scară a pericolelor, determinându-se după ea quantum contribuției pentru fiecare categorie de muncitori. În genere însă, lucrătorii asigurați contribuiesc cu o sumă până la 30% din salariul zilnic obișnuit local; numai în unele casse se cere 4—60% din salariul zilnic. După aceasta se socotește și partea de $\frac{1}{3}$ a întreprinzătorilor. Dacă aceste contribuții nu ajung, atunci se obligă, sau comunele să aducă restul, ca la cassele comunale, sau întreprinzătorii, ca la cassele din fabrici, sau din mine.

La asigurarea împotriva invalidității, întâlnim în Germania o tehnică mai superioară. Invaliditatea e luată în înțelesul larg, fiecă e provenită din boală, fie că e provenită din bătrânețe. Ceva mai mult, s'a alăturat de invaliditate și situația văduvii și orfanilor până la o anumită vârstă, așa că asigurarea invalidității coprinde toate aceste stări. Organele asigurării, „institutele de asigurare“, au să dea următoarele despăgubiri asiguraților:

1) O pensie a invalidității, întreagă după 200 săptămâni de contribuție. Se socotește invalid, indiferent de vârstă, oricine nu mai poate câștiga prin munca sa $\frac{1}{3}$ din ce câștigă un alt muncitor de aceeași profesie și de aceeași educație profesională, ca și el. Cum se determină quantum pensiunii, se va vedea mai în urmă.

2) O pensie a bătrâneții, după 1200 săptămâni de contribuție. Pensia se plătește dela al 70-lea al al vârstii. S'a cerut la 1911 printr'un proiect să se scoabare limita de de vârstă la 65 de ani, ca în alte țări, dar din motive financiare s'a respins cererea.

3) O pensie văduvii și orfanilor asiguratului. Prin reforma din 1911, s'a fixat pentru văduvă o pensie de 30% din pensia soțului mort, iar pentru orfani până la 15 ani, 15% din pensia tatălui lor.

4) În caz de moarte, accident sau recăsătorie a văduvii, înainte de începerea pensiei, se restituiesc contribuțiile.

Suma totală a fondurilor se determină, neapărat în mod aproximativ, după constituția, după vârstă a populației, pentru bătrânii și pentru orfanii ce sunt de asigurat, după probabilitatea morții în cazul pensiunilor invalidității și bătrâneții, sau în cazul pensiunii orfanilor. Dar pe lângă acestea, se mai adaogă un fapt.

Nu toți primesc aceleași pensiuini. În loc să se plătească însă o pensiuine acomodată pentru fiecare asigurat după salariul său, se fixează clase de asigurați mai dinainte. Între anumite limite de salar, se fac diferite clase. Fiecare clasă de asigurați va primi pensiuinea determinată pentru acea clasă. Pentru calcularea fondurilor necesare va trebui să se țină prin urmare seama și de diferențierea muncitorimii după salariu în diversele clase. În tehnica acestor asigurări, jese la iveală mai mult acest din urmă fapt. Și pentru pensiile invalidității, și pentru pensiile bătrâneții, sunt 5 clase. Iată clasele și pensiile respective în caz de inavliditate:

CL. I		CL. II		CL. III	
Venit anual	Pensie anuală	Venit	Pensie	Venit	Pensie
Până la 350 M.	60 M.	350 — 550 M.	70 M.	550 — 850 M.	80 M.
CL. IV		CL. V			
Venit	Pensie	Venit	Pensie		
850 — 1150 M.	90 M.	Peste 1150 M.	100 M.		

După trecerea celor 200 săptămâni de contribuții, se mai adaogă la pensie o urcare pentru fiecare săptămână de contribuție și pentru fiecare clasă, și anume: La cl. I 3 pfenigi, la clasa II 6 pfenigi, la cl. III 8 pfenigi, la cl. IV 10 pfenigi, și la clasa V 12 pfenigi. La fiecare clasă, în afară de pensia dată de organele asigurării, se mai adaogă o sumă fixă plătită de stat, de 50 M. Iată cari sunt acum pensiile complete ale invalidității pentru timpul imediat următor celor 200 săptămâni de contribuție:

Clasa I	Clasa II	Clasa III	Clasa IV	Clasa V
60 + 50 = 110 M.	120 M.	130 M.	140 M.	150 M pe an

Dacă ținem seamă și de urcările după 200 săptămâni, și dacă însemnăm această urcare cu U_1 pentru clasa I, U_2 pentru clasa II, etc. putem avea formula de calculare a pensiei pentru fiecare clasă, după 10 ani dela împlinirea celor 200 săptămâni, în modul următor:

$$\text{Pensia} = 50 \text{ M.} + 100 \text{ M.} + 52 \times U_1 (U_2 \dots) \times 10.$$

Pensia classii a V-a după 10 ani dela completarea celor 200 săpt.=

$$50 \text{ M.} + 100 \text{ M.} + 52 \times 12 \times 10 \text{ pf.};$$

52 fiind săptămânile de contribuție într'un an; adică pensia ar fi de 212 M., 40 pfenigi.

Pentru bătrânețe nu mai există urcări. Pensiile pentru cele 5 clase sunt următoarele:

Clasa I	Clasa II	Clasa III
50 M. subvenția stat.+60=110 M	50+90=140 M.	50+120=170 M.
Clasa IV		Clasa V
50+150=200 M.		50+180=230 M.

Pentru adunarea fondurilor necesare acestor pensii, subvenția statului e totdeauna fixă: 50 Mărci pentru fiecare pensie plătită de instituțiile de asigurare. Acestea își adună fondurile luând contribuții deosebite pentru fiecare clasă și gradate după probabilitatea de intervenire a plății de pensii în diferitele ramuri profesionale. Nu se face nici o deosebire însă între contribuțiile pentru bătrânețe și invaliditate. Contribuțiile săptămânale pentru fiecare clasă sunt următoarele:

Clasa I	Clasa II	Clasa III	Clasa IV	Clasa V
14 pfenigi	20 pfenigi	24 pfenigi	30 pfenigi	36 pfenigi

Jumătate din aceste contribuții sunt suportate de întreprinzători, iar jumătate de asigurați, cari se diferențiază înăuntrul unei clase după ramurile profesionale. Un lucrător se poate asigura într'o clasă mai superioară, decât aceia corespunzătoare salariului său, și întreprinzătorul va fi obligat să plătească partea ce se cuvine pentru acea clasă. Toată contribuția pentru un asigurat se plătește de întreprinzător, oprind din salariul lucrătorului său. Sistemul e acela al lipirii de mărci pe carnetul de asigurare—*Klebesystem*, care e imitat în toate țările.

Pentru nesalariații, obligați la asigurare, singura deosebire e că dispăre contribuția întreprinzătorului, și asiguratul aduce tot ce se cere pentru clasă, în care se asigură.

Limitele de venit, cari determină asemenea clase, fiind făcute mai ales pentru muncitorimea salariată, nu puteau cuprinde și alte clase sociale, cari au totuși nevoie de asigurare. De aceea s'a creiat de curând o instituție de asigurare deosebită pentru funcționarii privați. E ne-

voie să dau aici alcătuirea după noua lege a acestei instituții nouă, pentru a avea elementele necesare, din care să scot concluziile cu privire la chestiunea, dacă trebuie o nouă organizație pentru asigurarea funcționarilor privați, sau dacă aceasta poate fi cuprinsă în cealaltă, prin lărgirea lor. După această lege germană, se creiază 9 clase de asigurați, în cercul persoanelor, ce l-am arătat în paragraful precedent.

Clasele și pensiunile create, după 10, 25 și 50 ani, sunt următoarele:

Clasele după venitul anual	Pensiile de retragere			Pensiile văduvii			Pens. orfan, până la 18 ani
	După 10 ani	După 25	După 50	După 10	După 25	După 50	După 50
550 M.	48 M.	84 M.	144 M.	11,20 M.	33,60 M.	57,60 M.	11,52 M.
550—850 »	96 »	168 »	288 »	38,40 »	67,20 »	115,20 »	23,— »
850—1150 »	144 »	252 »	432 »	57,60 »	100,80 »	172,80 »	34,— »
1150—1500 »	204 »	357 »	612 »	81,60 »	142,80 »	244,— »	48,— »
1500—2000 »	288 »	504 »	864 »	115,20 »	201,60 »	345,— »	69,— »
2000—2500 »	396 »	693 »	1188 »	158,40 »	277,20 »	475,— »	95,— »
2500—3000 »	498 »	871 »	1494 »	199,20 »	348,60 »	597,— »	119,— »
3000—4000 »	600 »	1050 »	1800 »	240,— »	420,— »	720,— »	144,— »
4000—5000 »	798 »	1396 »	2394 »	319,— »	558,60 »	957,— »	191,— »

Pensiunile sunt calculate aici, nu după minimul de existență, ce trebuie asigurat, ci după contribuțiile plătite, în raport cu venitul. După 120 luni de contribuție, pensia se socotește astfel: Din totalul contribuțiilor aduse de fiecare asigurat, personal, se dă $\frac{1}{4}$; iar din celelalte contribuții, aduse de acei, la cari sunt angajați și de stat, se dă $\frac{1}{8}$. Pensia văduvii până la remăritare e de $\frac{2}{5}$ din pensia soțului; pensia unui copil e de $\frac{1}{5}$; când sunt doi orfani, de $\frac{1}{3}$ din pensiunea tatălui. Contribuțiile lunare pentru fiecare din cele 9 clase, sunt următoarele:

Cl. I	Cl. II	Cl. III	Cl. IV	Cl. V	Cl. VI	Cl. VII	Cl. VIII	Cl. IX
1,60 M.	3,20 M.	4,80 M.	6,80 M.	9,60 M.	13,20 M.	16,60 M.	20 M.	26,60 M.

Asigurarea aceasta e mai completă, decât asigurarea existentă mai dinainte în Austria, și de aceea am descris-o pe cea din legea germană, pentru a se vedea tot ce se poate aștepta dela o asigurare specială a funcționarilor privați.

Cele expuse pentru Germania, se întâlnesc și în celelalte țări, unde există asigurările sociale, cu foarte mici schimbări. În cele ce urmează, nu voi arăta, decât schimbările mai de seamă și în special pe acelea, cari însemnează un progres, sau cari introduc noi principii. Și mai întâi pentru asigurarea împotriva boalii.

În Austria și Ungaria, se reduce timpul de dare de ajutor celor bolnavi la 20 de săptămâni, în loc de 26, cum e în Germania. În schimb însă, banii dați bolnavului sunt de 60⁰/₀ din media salariului local, în loc de 50⁰/₀, cum e în Germania.

În Luxemburg, s'a redus timpul de întreținere la 13 săptămâni, fără a se mări ajutorul dat.

Un progres mai mare, decât oriunde s'a făcut în Norvegia. Timpul de întreținere e menținut la 26 săptămâni. Se dă însă 60⁰/₀ din salariul mediu local pentru cel bolnav, iar ca ajutor de înmormântare, se dă de 25 de ori salariul zilnic, în loc de ajutorul constând din 20 ori salariul zilnic, cum e în Germania.

În ce privește suportarea sarcinilor, întâlnim două deosebiri mari de principiu.

În Ungaria contribuția întreprinzătorilor e egală cu a asiguraților, în loc să fie de $\frac{1}{3}$ ca în Germania. În Norvegia e o normă cu totul nouă. Primele, socotite tot în procente din salariu, se aduc de mai mulți factori, în modul următor:

$\frac{6}{10}$ plătesc lucrătorii.

$\frac{1}{10}$ plătesc întreprinzătorii.

$\frac{1}{10}$ plătesc comunele.

$\frac{2}{10}$ plătește statul.

Până la legea engleză din 1911, Norvegia era prima țară, care stabilise o contribuție a statului pentru asigurarea împotriva boalii.

Schimbări însemnate se aduc prin legea engleză din 1911, dar de oarece asigurarea împotriva boalii se unește cu aceia a invalidității, aceste schimbări se vor expune mai în urmă, în mod complet.

Privitor la schimbările în tehnica asigurărilor pentru bătrânețe și invaliditate, trebuie făcută o deosebire între tehnica asigurărilor sociale propriu zise și între tehnica pensionării de stat a bătrânilor și în parte a invalizilor.

În primul sistem, s'au făcut oarecari schimbări în asigurarea bătrâneții și invalidității în Franța, după legea

din 1910. Mai întâi, s'a scoborât limita de vârstă dela 70 ani, cum e în Germania, la 65 de ani. Oricine poate însă cere pensia chiar dela 55 ani înainte, făcându-se reducerile convenite. Statul dă pentru fiecare pensie, după 30 de ani de contribuții ale asiguratului, suma de 60 fr. anual. Dacă nu sunt 30 de ani, atunci alocația statului se socotește, înmulțindu-se numărul anilor de contribuție cu 1,50 fr.

În ce privește alocația statului, dată pentru pensiunile văduvelor și orfanilor, s'au introdus noi dispoziții pentru încurajarea și favorizarea nașterilor. Astfel se plătește copiilor mai mici de 16 ani: 50 fr. pe lună timp de 6 luni, dacă sunt 3 sau mai mulți; 50 fr. pe lună timp de 5 luni, dacă sunt 2; și 50 fr. pe lună timp de 4 luni, dacă e numai unul. Văduvei fără copii sub 16 ani, i se dă 50 fr. pe lună pe timp de 3 luni.

Apoi, în afară de toate acestea, s'au făcut schimbări și în stabilirea contribuțiilor. Rămâne același principiu, că lucrătorii și întreprinzătorii contribuiesc în mod egal, dar, în loc să se stabilească diferite clase după salariu, se pune o contribuție fixă, și anume: bărbații plătesc 9 fr. pe an, femeile 6 fr., iar minorii de 18 ani 4,50 tr.; sau socotit pe zi de lucru; 3 centime, 2 centime și 1 centimă și 5 miimi. Tot atât sunt obligați să plătească și întreprinzătorii, pentru fiecare salariat al lor.

Celălalt sistem de asigurare a bătrâneții îl întâlnim în Anglia, și celelalte țări, despre cari am amintit în partea istorică. Înainte de expunerea lui, să vedem modificările generale, aduse în Anglia, prin legea din 1911.

O primă schimbare este unificarea asigurării împotriva boalii cu asigurarea invalidității, și deci o tehnică pentru amândouă. Bătrânețea rămâne asigurată după legea din 1908 și după alt sistem. Iată ce se dă asiguraților după legea din 1911:

1) Ingrijirea medicală pe tot timpul vieții, când asiguratul e bolnav. Pentru aceasta se fac contracte cu medicii.

2) Ingrijirea completă într'un sanatoriu, în care timp se mai dă și 50 £ zilnic, ca „bani de buzunar.“

3) Când asiguratul nu e luat în sanatoriu, atunci primește săptămânal 10 shilingi; femeile primesc 7 sh. și 6 d. Ajutorul acesta începe dela a 4-a zi a îmbolnăvirii și durează 13 săptămâni. Dela a 13-a săptămână înainte,

până la a 26 săptămână, și asigurații și asiguratele primesc câte 5 sh. săptămânal.

4) Pensia de reconvalescență, adică în caz de invaliditate mai lungă, este de 5 sh. săptămânal.

5) Femeia unui asigurat, care nu e asigurată, sau femeia asigurată, primește în timpul nașterii 30 shilingi. În timp de 4 săptămâni nu trebuie să mucească.

Nu se dă bani de înmormântare, de oarece în Anglia aproape toată lumea e asigurată pentru acest caz: la aducerea legii din 1911, existau 42 milioane de polițe de asigurare pentru înmormântare.

Pentru a se acorda îngrijirea medicală în sanatorii, se cer cel puțin 26 săptămâni de asigurare. Pentru pensia boalii și pensia reconvalescenții, se cer 104 săptămâni de contribuție. Iar pentru ajutorul la nașteri, se cer 26 săptămâni de contribuții.

Se fac ridicări sau scoborîri de ajutoare, în anumite cazuri, după vîrstă. Cu totul nouă sunt procedeele tehnice în procurarea fondurilor necesare. Mai întâi, statul contribuie, și la asigurarea împotriva boalii, și la asigurarea invalidității. Apoi întreprinzătorii contribuiesc nu numai cu jumătate, și pentru boală, și pentru invaliditate, dar chiar cu mai mult, decât lucrătorii lor, în anumite cazuri, și *unume cu atât mai mult, cu cât salariul muncitorului său e mai mic*. Iată întregul mecanism al acestui sistem foarte perfecționat.

Am spus la începutul acestui capitol, că legea se bazează, în ce privește tehnica, pe calcularea *cifrii probabile a mortalității, a nașterilor, pe diferențierea populației după sex și pe constituția populației după vîrstă*. După aceste date, așa cum au fost explicate mai sus, când am vorbit de ele, se calculează de mai înainte întregul fond necesar tuturor plăților, ce vor trebui făcute. Astfel s'au calculat fondurile necesare pentru fiecare an până la 1928, socotindu-se și pensiunile, ce se vor acorda conform datelor de mai sus, și cheltuelile de administrație.

După acestea, proiectul a determinat, în ce mod se vor lua părțile lor dela fiecare din factorii contribuitori. Se fixează anume ca, din suma ce trebuie adusă într'un an, să se dea de către stat $\frac{2}{9}$ pentru ce trebuie asigurării bărbaților și $\frac{1}{4}$ din ce trebuie pentru asigurarea femeilor. Restul de $\frac{7}{9}$ pentru bărbați și $\frac{3}{4}$ pentru femei, este adus

de întreprinzători, împreună cu lucrătorii lor, iar în cazul asigurării de bună voie, numai de asigurat.

În ce proporții? Se fac două deosebiri: după cum salariatul e bărbat sau femeie și după cum lucrătorul primește un salariu mai mare, sau mai mic. Iată această proporționalizare, pentru lucrătorii în vârstă:

Salariul zilnic	Contribuția întreprinzătorului pe săptămână		Contribuția lucrătorilor pe săptămână	
	Pentru bărbați	Pentru femei	Pentru bărbați	Pentru femei
1 sh., 6 d.	6 d.(60ctm.)	5 d.	1 d.	4 d.
1 sh., 6 d.—2 sh.	5 d.	4 d.	2 d.	2 d.
2 sh—2 sh., 6 d.	4 d.	3 d.	3 d.	3 d.
Peste 2 sh., 6 d.	3 d.	3 d.	4 d.	3 d.

Așa dar, întreprinzătorul dă cel puțin 3 d., și pentru bărbați, și pentru femei, și cel mult 6 d. pentru bărbați și 5 d. pentru femei. Iar contribuția totală cea mai mare pentru bărbați e 7 d., iar pentru femei 6 d. pe săptămână.

Din acest sistem de contribuție se poate observa o tendință pronunțată de nivelare economică și socială, ridicând pe cel cu un salariu mai mic, nu numai printr-o contribuție mai mare a întreprinzătorului, dar și printr-o contribuție mai mare a lucrătorului, care câștigă mai mult, întru cât ajutoarele, ce se dau la toți asigurații, sunt la fel.

În multe puncte, asemănător cu sistemul de înfăptuire a asigurării după proiectul englez, este și proiectul olandez din 5 Mai 1911. Și după acest proiect se face în parte unificarea între asigurarea împotriva bolii și asigurarea invalidității. Se menține însă împărțirea asiguraților în clase după salariu, nu numai în ce privește contribuțiile, dar și în ce privește ajutoarele acordate. Clasele sunt însă mai coprinzătoare, înlăturând astfel o asigurare nouă a funcționarilor privați, sau în genere a celor cu venituri ceva mai ridicate, decât muncitorul obișnuit. Pensunile invalidității și bătrâneții se calculează pe baza unei sume, constante pentru fiecare classă, și în raport cu contribuția respectivă, dar, în afară de acea sumă constantă, se adaugă o urcare, proporționalizată după contribuția respectivă a classii și după timpul de contribuție.

Mai rămâne de expus modul de pensionare, nu-mai de către stat, a bătrânilor, pentru a termina cu întreaga tehnică a asigurării împotriva boalii, invalidității, bătrâneții și a celorlalte asigurări, legate de acestea amintite. Cea mai complet alcătuită, din legile de pensionare a bătrânilor, este legea australiană, despre care am vorbit în altă parte. Tehnica ei este în parte imitată în Anglia, și foarte imperfecte sunt legile respective din Danemarca și Franța, căci acestea sunt toate statele, în cari există o asemenea pensionare.. În Australia, oricine nu are un venit anual mai mare de 60 £ sau de 1500 fr. primește, dela vârsta de 65 ani înainte, o pensie dela stat. În acest caz, nu se mai pune problema adunării fondurilor în special pentru pensiuni, dar această problemă se confundă cu preocuparea de a se aduna fondurile necesare statului, pentru toate cheltuielile sale publice. E de arătat prin urmare aici, numai ce pensiuni se dau, și în ce măsură.

Pensiunea pentru cei ce au un venit mai mic de 34 £ sau o avere mai mică de 340 £ este de 26 £ anual, adică de 650 fr. pe an. Peste 34 £ venit, sau 340 £ proprietate, se scade din pensie câte 1 £ pentru 1 £ venit mai mult, sau câte 1 £ pentru 10 £ avere mai mare. Cei căsătoriți primesc ambii pensiunea, cu gradațiile cuvenite. Iată cum se calculează pensia pentru cei necăsătoriți și pentru căsătoriți, în raport cu valoarea proprietăților lor.

Valoarea proprietății pensionarului	Pensia celui necăsătorit	Pensia celor căsătoriți
200 £	26 £	26+26 £
250 »	26 »	26+26 »
300 »	26 »	26+26 »
340 »	26 »	26+26 »
360 »	24 »	24+36 »
380 »	22 »	22+26 »
400 »	20 »	20+26 »
450 »	15 »	15+26 »
500 »	10 »	10+26 »
600 »	0 »	0+26 »
640 »	0 »	26 »
650 »	0 »	25 »
700 »	0 »	20 »
750 »	0 »	15 »
800 »	0 »	10 »
850 »	0 »	5 »
900 »	0 »	0+0 »

De oarece pentru cei căsătoriți venitul e pe jumătate ca la cei necăsătoriți, pensia e așa alcătuită, încât suma totală a venitului să fie aceeași. Totul e calculat așa, încât fiecare cetățean să aibă, în orice caz, un venit minim aproximativ de 60 £ sau 1500 fr. pe an.

Din exemplul de mai sus, se vede că acest fapt e împlinit. Iată dar, că până și în Australia, concepțiile morale ale timpului au ajuns să fixeze o limită precisă a minimumului de existență, și această limită de 1500 fr. pe sau ceva mai mult de 130 fr. pe lună, e în multe țări europene un vis fantastic. Legea aceasta funcționează în Australia de 12 ani, dela 1899.

Aceleași principii și aceeași tehnică se întâlnesc și în *Old age pensions act* din 1908 din Anglia. Pensia normală a bătrâneții e de 13 sh. săptămânal, adică 2 shilingi pe zi. E însă așa alcătuit acest sistem, încât pensiunea plus venitul din averea personală să nu treacă de 13 sh. pe săptămână. Iată cum se face calculul:

Venitul anual din averea proprie	Pensia săptămânală
21 £	5 shilingi
21—23 £ 12 sh.,6 d.	4 »
23,12,6—26 £ 5 sh.	3 »
26,5—28,17,6	2 »
28,17,6—31,10	1 »
Peste 31 £ 10 sh.	0 »

În Franța și Danemarca, nu există asemenea determinări precise ale pensiunilor bătrâneții, ci se lasă un mare câmp de apreciere autorităților obligate să îngrijească de cetățenii bătrâni. În Franța de altfel, odată cu activitatea instituțiilor de asigurare după legea din 1910, pensiile bătrâneții, după sistemul de mai sus, vor dispărea, fiind înlocuite de asigurări sau de binefacerea publică și privată. Terminând cu toate acestea, vor fi expuse în cele ce urmează, tehnicile asigurărilor împotriva accidentelor muncii și împotriva chômege-ului.

Tehnică asigurării împotriva accidentelor muncii e mult mai complexă, dar în același timp mai perfecționată. La complexitate au contribuit două fapte.

Mai întâi, natura însăși a acestor asigurări făcea ca, primele de asigurare, cerute dela acel ce suportă asigurarea, să corespundă despăgubirilor, ce se plătesc pentru

ei, de organele asigurării. Și nu toți cei asigurați sunt expuși aceluiași pericol, cu atât mai mult, cu cât primul rol aici nu-l joacă întâmplările venite din însăși natura vieții omenești, dar întâmplările izvorâte din profesia fiecăruia, din întreprinderea, în care e ocupat.

Apoi, cei cari suportă sarcinile asigurării, adică întreprinzătorii, nu reprezintă persoana lor, ci masele de muncitori de sub conducerea lor și pe cari sunt obligați să-i asigure. Și nu toți întreprinzătorii reprezintă același număr de muncitori.

Aceste două fapte au produs complexitatea tehnicii și totdeauna străduințele de a se găsi un mijloc să se înlăture greutățile.

De vreme ce asigurările împotriva accidentelor în genere au existat și mai înainte la societățile private de asigurare, acestea s'au folosit de experiența neîncetată în timp îndelungat și au perfecționat tehnica lor. Un singur exemplu din operațiile societăților private de asigurare poate arăta, ce ajutor poate aduce experiența și prelucrarea științifică a datelor ei. Mai toate societățile de asigurare împotriva unui accident oarecare se folosesc de o anumită clasificare a oamenilor după probabilitatea de a fi expuși unui pericol, ce ar cauza moartea. Se lucrează de obicei după o tabelă, care clasifică oamenii în 12 clase, și de la fiecare classă se cer prime de asigurare deosebite. Astfel acei cari se asigură pentru 1000 fr. la moarte, plătesc pe un an, după classa respectivă, următoarele prime, presupunând condițiile de vârstă și sănătate egale, sau nefiind luate acestea în seamă:

Cl.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	5	6,25	7,50	10	12,50	15	17,50	20	25	30	35	40

Ca exemplu, sunt coprinși în classa I: scriitori, funcționari de birou, preoți, judecători, avocați, etc.; în classa IV: Marinari, conducători tehnici de exploatare, acei ocupați în anumite fabrici; în classa VIII: Geandarmii călări, maeștri lucrători în fabrici de hârtie, etc.¹⁾.

Aceleași procedee le-au urmat și instituțiile de asigurare socială, folosindu-se însă de experiența lor proprie, de oarece activitatea lor se întinde pe un domeniu, încă neexplorat. Pentru a expune cât mai clar și mai scurt

¹⁾ A se vedea pentru amănunte: A. Manes: Versicherungswesen op. cit.

această problemă de tehnică, voi împărți întreg domeniul ei în două:

1) Ce fixează legile să se dea ca despăgubire celor asigurați?

2) Cum se determină și cum se repartizează totalul despăgubirilor.

Dupa toate legile de asigurare împotriva accidentelor muncii, orice accident e despăgubit. Nu se mai discută vinovăția ori nevinovăția întreprinzătorului sau lucrătorului. Numai două cazuri extreme rămân după vechiul sistem juridic: 1) lucrătorul nu primește despăgubiri, atunci când a produs el accidentul, cu *intenție vădită*; 2) Intreprinzătorul e făcut responsabil pentru pagube către asociația de asigurare și e obligat să le acopere, în afară de primele de asigurare, ce plătește în mod normal, atunci când *intenționat a produs accidentul*, sau n'a împlinit prescripțiile pentru evitarea accidentelor, așa cum au fost decretate de asociația de asigurare. Prin urmare, accidentele sunt aproape fără excepție despăgubite, de oarece cazurile extreme sunt rari, și apoi nu mai există nici un conflict sau proces între întreprinzător și lucrător, în urma accidentelor.

Ceeace s'a fixat prin legea germană de asigurare împotriva accidentelor muncii, s'a imitat mai apoi pretutindeni, cu mici deosebiri. În Germania, se acordă victiilor accidentelor muncii, următoarele:

1) Ingrijirea medicală și o pensie perpetuă, în caz de incapacitate de lucru, de $66\frac{2}{3}\%$ din salariul anual, sau

2) Ingrijire completă în sanatoriu și pe lângă aceasta o pensie familiei de 60% din salariul anual. Ambele acestea încep după terminarea ajutoarelor date de cassele de asigurare împotriva boalii, dar cel mai târziu dela a 13 săptămână dela accident.

3) În caz de moarte, se dă de 20 de ori salariul zilnic, iar familiei o pensie de 60% din salariul anual, și anume văduvii până la recăsătorire și copiii până la 15 ani.

În celelalte țări, întâlnim oarecari deosebiri. Astfel în Austria, nu se dă decât pensia pentru accidente dela a 5-a săptămână. Apoi pensia acordată familiei se reduce la 50% din salariul anual și banii de înmormântare se fixează la 40 kr. În Ungaria, pensia pentru accidente

este de 60⁰/₀, începând dela a 11-a săptămână, și nu se dă nici o despăgubire, când capacitatea de lucru e micșorată cu mai puțin de 10⁰/₀. O deosebire mai mare e în Italia. Aici s'a pornit dela principiul plății întregi a despăgubiri și nu dela principiul unei pensionări periodice, cum e în toate celelalte state. Astfel, în loc de pensie pentru cel invalid, se dă odată o sumă de bani constând în de 6 ori salariul unui an, iar pentru membrii familiei de 5 ori salariul unui an. Dintr'un punct de vedere, asemenea dispoziții sunt folositoare, de oarece dau puțința aceluși ce nu e complet incapabil de lucru, sau familiei lui, să înceapă o întreprindere oarecare cu capitalul dat. Din alt punct de vedere însă, aruncă pe cele mai multe din victimele accidentelor în brațele mizeriei și în grija binefacerii publice și private, de oarece capitalul odată avut e cheltuit ușor și nu se știe cât de lungă e viața celui invalid. Mult mai mult se acordă la institutele de asigurare în Norvegia, unde se dă, ca și în Germania, aceleași ajutoare victimelor, dar începând chiar dela a 5-a săptămână. În toate celelalte țări, instituțiile de asigurare prestează și mai puțin, și nu după alte norme, decât cele arătate prin exemplele date mai sus.

Tot capitalul necesar pentru despăgubirile ce trebuiesc date, conform dispozițiilor legilor, este adus de întreprinzători pentru lucrătorii lor și de asigurați însăși, când lucrează pe socoteala proprie și fac parte din asigurările sociale, după legile de asigurare. În Austria numai, după cum am amintit în altă parte, se contribuie și de lucrători cu 10⁰/₀ din ce contribuiesc întreprinzătorii. Purătorii asigurării sunt uniți în asociații sau institute de asigurare, după *principiul profesional* sau *teritorial*, cari s'au analizat în paragraful precedent. Și într'unul și într'altul din aceste organe de asigurare, se coprink întreprinderi cu un număr de lucrători diferit și expuse la pericole diverse, chiar dacă sunt în aceeași ramură economică. Problema este: Cum se repartizează totalul despăgubirilor asupra fiecărui purtător al asigurării!? Și mai înainte de aceasta: care e totalul despăgubirilor? Socotesc că se poate expune mai cu înlesnire chestiunea, dacă se urmăresc dela început pașii primi, ce s'au făcut pentru rezolvarea ei.

1) Pentru amănunte: *Unfallstatistik* de Zacher în *Handw. d. Staats* ed. II 1901 p. 260 și urm.

La 1881 în Germania, înainte de alcătuirea legii de asigurare împotriva accidentelor muncii, și ca preparație a ei, s'a făcut o anchetă specială. S'au trimis formulare la 93.554 întreprinderi industriale cu 1.615.253 lucrători și 342.295 lucrătoare; aceasta s'a făcut în două rânduri: în iarna și vara aceluiaș an. Din anchetă a rezultat că la 1.957.548 lucrători au fost 88.722 accidente, dintre cari 1986 cazuri de moarte, 1680 incapacitate de lucru permanentă, 85.056 incapacitate de lucru trecătoare, sau la 1000 locuitori 45,3 accidente, dintre cari 2,2⁰/₀ moarte, 1,9⁰/₀ incapacitate durabilă și 95,9 trecătoare. După aceste date, s'a făcut următorul calcul: s'a luat ca salariu mediu pentru lucrător 750 M. anual și pentru lucrătoare pe jumătate, apoi s'au determinat plățile pentru accidentele constatate, conform ajutoarelor fixate de lege. De oarece, după întinderea asigurării din proiectul de lege de atunci, nu erau decât 2 milioane asigurați, s'a calculat că fondul total de asigurare pentru acel an, e de 14 milioane mărci. În acest chip, s'a putut ști cât trebuie și a rămas să se determine, cât să contribuie cei ce suportă sarcinile.

De aici înainte, se puteau urma două căi:

1) Sau se constată accidentele ivite în fapt, în fiecare an și plățile făcute conform legii, repartizându-se suma totală între purtătorii asigurării;

2) Sau, după constatările făcute pentru trecut și cu alte mijloace științifice ajutoare, se determină și sumele ce se vor plăti în viitor și după ele se stabilesc *primele* de asigurare.

Prima cale a fost urmată în Germania și se urmează până astăzi; a doua cale s'a urmat în Austria și se urmează până astăzi. Celelalte țări au imitat unul din cele două procedee. Mai înainte de expunerea lor, mai trebuie încă anumite date.

Odată cu aplicarea legilor de asigurare împotriva accidentelor muncii, s'a început și experiența pentru perfecționarea tehnicii, întocmai după cum se făcuse la asigurările private. O anchetă, sau o constatare statistică, făcută la o anumită dată, arată starea faptelor din acel moment, dar nu dă nici cea mai mică idee despre mersul acelor fapte. S'au mai făcut, după aplicarea legilor, și anchete speciale, din inițiativa statelor, dar adevăratele constatări ale faptelor, în mersul lor în timp, s'au făcut regulat de organele de asigurare. În fiecare an, organele

de asigurare au stabilit în mod precis numărul accidentelor, rezultatul lor, pentru fiecare întreprindere, din cele obligate la asigurare. Orice întreprinzător trebuie să țină un registru special, în care trece numărul lucrătorilor salariale plătite și accidentele ivite, cu rezultatele lor. Acestea din urmă se constată și în alt mod, după cum de altfel toate indicațiile din registru se controlează de anumiți inspectori industriali. După registru se trimite copie organelor administrative ale asociațiilor, sau institutelor de asigurare.

Un prim folos a rezultat de aici. Din înregistrarea succesivă a accidentelor cu despăgubirile lor, se poate observa o masă de fapte în evoluția ei. E o regularitate în apariția accidentelor în genere? Și apoi, se produce o diferențiere după profesii sau întreprinderi?

Aceste probleme s'au putut studia pe baza materialului adunat și în parte au fost rezolvate, perfecționând tehnica. Diferențierea accidentelor după profesii sau întreprinderi a fost mai ușoară și în amândouă sistemele, de cari am amintit mai sus, a fost aplicată. Regularitatea apariției accidentelor despăgubite a fost mai greu de stabilit, dar s'a încercat totuși a se aplica în tehnica asigurărilor din Austria. În genere, statistica arată o înmulțire treptată a accidentelor, cu cât industria se dezvoltă. Iată câteva exemple din statistica respectivă din Germania¹⁾. De la 1886—1899 au fost următoarele accidente despăgubite, calculate la 1000 asigurați.

Anul	Despăgubiți pentru accidente la 1000 asigurați	Din aceștia, în agricultură
1886	2,83	
1887	4,15	
1888	2,04	0,14
1889	2,32	0,82
1890	3,04	1,55
1891	2,80	1,58
1892	3,04	1,89
1893	3,41	2,24
1894	3,78	2,64
1895	4,05	3,04
1896	4,84	3,84
1897	5,08	4,06
1898	5,30	4,26
1899	5,63	4,58

1). A se vede studiul meu: «Asigurările sociale în agricultură» în *Buletinul Statistic al României* 1911, și literatura citată acolo.

După materialul statistic de acest fel, și după studiile de prelucrare, îndreptate în sensul rezolvării problemelor de mai sus, s'au alcătuit cele două sisteme, acel din Germania și acel din Austria.

În Germania s'a luat la început ca criteriu de repartiție a cheltuelilor, făcute pentru asigurați, *numărul lucrătorilor dintr'o întreprindere și numărul accidentelor vite în aceeași întreprindere*. De oarece în cursul unui an numărul lucrătorilor variază, s'a socotit numărul total al zilelor muncite și 300 de zile au fost luate ca un lucrător; s'a numit aceste 300 de zile „lucrător complet”, — *Vollarbeiter*.—În ce privește accidentele, iarăși a trebuit să se facă o precizie. Nu aceeași plată se va face pentru un caz de moarte, ca pentru un caz de ușoară incapacitate de lucru. După experiență, adică după curata medie a pensiunilor, față de suma dată odată în caz de moarte, s'a fixat în Germania pentru caz de moarte un coeficient de 10; pentru incapacitate de lucru completă și durabilă: coeficient 30; pentru incapacitate de lucru parțială și durabilă: coeficient 15; iar pentru incapacitate trecătoare: coeficient 1. Aceste coeficiente se înmulțesc cu numărul cazurilor și se capătă astfel *cifra probabilității pericolului pentru o întreprindere*, punându-se în legătură și cu numărul lucrătorilor.

Dacă însemnăm cu *Cx* numărul lucrătorilor compleți, în înțelesul de mai sus, cu *Ay* numărul accidentelor mortale, cu *Az* numărul accidentelor cu incapacitate completă durabilă, cu *At* numărul accidentelor cu incapacitate parțială și cu *Au* numărul accidentelor cu incapacitate trecătoare, avem următoarea formulă pentru cifra pericolului—*Gefahrenziffer*,—calculată la 1000 lucrători compleți:

$$\frac{(Ay \times 10 + Az \times 30 + At \times 15 + Au \times 1) \times 1000}{Cx} = \text{Cifra pericolului}$$

Acest procedeu s'a păstrat, dar s'a mai simplificat la 1896. În loc să se ia numărul lucrătorilor, se ia *suma totală a salariilor*, după registrul, de care am vorbit mai sus. Și în loc să se ia numărul accidentelor, cu diferențierea lor după rezultat: moarte, incapacitate, etc., se ia *suma totală a despăgubirilor*. Se calculează după acestea, câtă despăgubire se plătește în fiecare întreprindere la 1000 M. salariu, și, cu chipul a-

cestea, se poate stabili un *tarif al pericolelor—Gefahren-tarif*—de către asociațiile de asigurare pentru întreprinderile, ce cuprind. Tariful se controlează din 5 în 5 ani, se modifică după datele statistice nouă și după ce se alcătuește în adunarea generală a „asociațiilor de asigurare”, trebuiește aprobat de „Oficiul de asigurare al imperiului”.

Cum se adună acum contribuțiile, după acest tarif? În aceasta stă marea deosebire a sistemului german față de sistemul austriac. La sfârșitul unui an, se ia dela fiecare membru al societății de asigurare aceia ce în anul, care s'a sfârșit, s'a plătit pentru el. Cu alte cuvinte cheltue-lile făcute de asociația de asigurare *se repartizează asupra întreprinderilor după tariful stabilit*. De aceia, se numește acest sistem „procedul repartiției”—*Umlageverfahren*. Se înțelege, că în adunarea generală se hotărăște să se dea de către fiecare avansuri aproximative, pentru plățile ce tre-buesc să se facă în cursul anului, iar la sfârșitul anului se determină adevărata plată convenită pentru acel an. Acesta e sistemul.

Acum calculul sumii reale de repartiție, adică a contribuției fiecărei întreprinderi, unei Asociații de asi-gurare, se face în modul următor. După datele din regis-trul fiecărei întreprinderi, acestea sunt clasificate în di-versele clase ale tarifului pericolelor. Se știe prin urmare, pentru fiecare, cifra pericolului, adică despăgubirile so-cotite la 1000 mărci. Pentru anul, ce a trecut, se înmul-țește această cifră cu suma salariilor din acel an și se ca-pătă astfel așa numita „*unitate de contribuție*”—*Beitrags-einheit*.—Apoi se împarte toată suma, ce s'a plătit în acel an de Asociația de asigurare, cu suma tuturor unită-ților de contribuție ale întreprinderilor sale, și se dobân-dește astfel un coeficient, care se înmulțește cu unitățile de contribuție a fiecărei întreprinderi, pentru a se vedea contribuția reală, pentru acel an, a fiecărei întreprinderi. Acest din urmă calcul nu e altceva, decât cece se chiamă în matematică, împărțirea unui număr în părți propor-ționale cu mai multe numere date.

Și după sistemul austriac se formează tarife ale pe-ricolelor, bazate pe cassele pericolelor și pe salariile plă-tite în fiecare întreprindere. Aceste clasificări sunt însă mai precise și sunt folosite în alt chip, decât după sistemul german.

După datele statistice, se ia cea mai periculoasă în-

treprindere, adică aceia unde se ivesc cele mai multe accidente, și se notează cu 100¹). Toate celelalte întreprinderi se așează în ordine descrescândă, socotindu-se rangul lor în mod procentual. Astfel, o întreprindere mai puțin periculoasă, va fi notată cu 99⁰/₀, alta și mai puțin periculoasă cu 98⁰/₀, și așa mai departe până la 1⁰/₀. Pe întinderea acestui șir, dela 100—1, se așează diversele feluri de întreprinderi, coprinzând fiecare o cifră procentuală medie și încă două extreme. Din 5 în 5 ani, această clasificare se poate schimba, în conformitate cu noile date statistice.

Dela 1899, s'au format din toate întreprinderile, următoarele clase: 1) Exploatări agricole și mori. 2) Transportaera și depozitarea de mărfuri. 3) Topitorii și exploările de ele. 4) Cariere de piatră și pământ. 5) Prelucrarea metalelor. 6) Mașini, instrumente, aparate, unelte. 7) Industria chimică. 8) Materialuri de încălzit și luminat, ulei, încălzire, luminare. 9) Industria textilă. 10) Fabricarea de hârtie, pielărie. 11) Lemnării. 12) Obiecte de hrană și de consum. 13) Imbrăcăminte și reparații. 14) Construcții și reparații. 15) Fotografie, teatru.

Înlăuntrul fiecărei din aceste grupe, se așează în ordine sistematică fiecare întreprindere, după numărul procentual al pericolelor. Clasificarea existentă acum se face după următoarea schemă:

Sub classa A	coprinde procentul rizicului	1	până la inclusiv	3,	mijlocia	2
» B	»	»	»	3	»	5
Cl. rizicului I	»	»	»	4	»	8
» II	»	»	»	7	»	11
» III	»	»	»	10	»	14
» IV	»	»	»	13	»	19
» V	»	»	»	16	»	24
» VI	»	»	»	20	»	30
» VII	»	»	»	25	»	37
» VIII	»	»	»	31	»	47
» IX	»	»	»	39	»	57
» X	»	»	»	48	»	70
» XI	»	»	»	59	»	87
» XII	»	»	»	73	»	100

1) Pentru amănunte: *Arbeiterversicherung in Österreichisches Statistwörterbuch* de Prof. Ernst Mischler și Prof. Dr. Josef Ulbrich Vol. I ed II Viena 1905.

De oarece organele de asigurare împotriva accidentelor muncii în Austria, institutele de asigurare—*Unfallversicherungsanstalten*—sunt bazate pe principiul teritorialității, a trebuit ca în clasificare să se țină seama, pe de o parte de *profesii*, iar pe de altă parte, în lăuntru fiecarei clase profesionale să se țină seama de *procentul rizicului*. După schema de mai sus, e alcătuit acum *tariful de contribuție—Beitragstarif*,—de către adunările generale ale institutelor de asigurare, și apoi aprobat de guvern.

Determinarea acestui tarif se face în modul următor. Din experiențele fiecărui institut, se stabilește cât se plătește la 100 koroane de către fiecare din clasele rizicurilor. Această sumă formează *procentul tarifar* pentru fiecare clasă. Procentul tarifar începe dela 0,06—0,08 pentru procentul rizicului 1 și se ridică mereu până la 5,67—7,81 pentru procentul rizicului 100. Pentru a se determina contribuția fiecărei întreprinderi, sau *primele*, se înmulțește procentul tarifar al clasei, din care face parte întreprinderea, cu suma salariilor într'un an, plătită de acea întreprindere. Când unui lucrător se plătește mai mult de 2400 kr. într'un an, atunci în calcularea sumii totale a salariilor se ia maximum de 2400 kr. Sub această sumă se iau salariile complete. În Germania, până la 1911 se socotia acest maximum de salar la suma de 1500 M. anual; după 1911 s'a ridicat la 1800 M. anual.

Din toate cele expuse până aici, cu privire la tehnica asigurărilor împotriva accidentelor muncii din Austria, se poate vedea că există o oarecare deosebire de calcul a contribuției fiecăruia, deosebire, cerută și de felul special al organizării; dar aceleași principii stau la baza acestui calcul, adică *o determinare a contribuției după classa rizicului și după suma salariilor*. N'ar fi, prin urmare, un sistem sau o tehnică deosebită, dacă s'ar lua în vedere numai diferențele expuse. *Ceeace distinge principal tehnica austriacă, este modul, cum se adună fondul asigurărilor, nu modul, cum se determină partea de contribuție, cuvenită fiecăruia.*

În fiecare an, se constată ce accidente nouă s'au ivit și care a fost rezultatul lor. După legea asigurărilor, victima sau familia va primi o pensie. Această pensie trebuie adusă dela început întregă, adică se aduce în casă, dela început, un capital, ce ar forma pensiunea în tot timpul

vieții pensionarului. De aceea, se chiamă acest sistem, „sistemul acoperirii valorii capitalului”, — *Kapitaldeckungsverfahren*.

Intrebarea e: de unde se știe, cât va trăi pensionarul? În aceasta stă superioritatea tehnicii austriace, pentru că se bazează pe rezultatele științelor ajutătoare. Se iau tabelele mortalității și se folosesc întocmai după principii tehnicii asigurărilor private. După calculul probabilității, se socotește pensiunea fiecărui pensionar până la sfârșitul vieții sale și capitalul rezultat se aduce în cassă. Așa se face cu accidentele nouă din fiecare an, încât institutele de asigurare au adunaț, dela început, tot ceea ce ar avea de plată, dacă institutul s'ar desființa în acel moment.

Ar fi o obiecție, și anume că se adună un capital, care stă neproductiv, sustrăgându-se astfel din întreprinderile productive. Lucrul nu stă în realitate așa, de oarece pe fiecare an se fac plăți, cari nu se mai adună la sfârșitul anului, așa că ceea ce se adună pentru viitor se plătește pentru trecut.

Și totuși e o imperfecție, care procură multe greutatea organelor asigurării. Se ia suma întregă pentru accidentele dintr'un an. Lucrurile merg așa, că acea sumă luată acoperă plățile din anul curent, de și nu e calculată pentru acele plăți. Dar dacă în anul curent sunt mai multe accidente, decât în anul trecut, pentru care s'au luat sumele respective? Urmează în mod fatal un deficit. Ce ar trebui știut? În afară de cunoașterea probabilității morții, pe care se bazează de fapt tehnica austriacă, ar trebui să se țină seama și de probabilitatea ivirii accidentelor și suma cerută dela început să fie în funcțiune de aceste două probabilități. Ultima probabilitate nu este însă luată în seamă în tehnica austriacă, ci totul se determină în mod simplist după ivirea de fapt a accidentelor, fără însă să se mărginească la cererea contribuțiilor real cuvenite, dar pătrunzând mai departe în viitor numai pe baza probabilității morții. De aceea, tehnica austriacă e mai științifică, mai superioară ca cea germană, dar incompletă și numai din această cauză se ivesc greutăți în finanțele asigurărilor împotriva accidentelor muncii în Austria, și uneori se cere adoptarea sistemului german. Tehnica austriacă e incompletă sau imperfecț, dar perfecționabilă, pe aceiași cale, pe care merge; tehnica ger-

mană e simplistă și nu poate baza adunarea fondului necesar anului următor, decât pe încercări și pe aprecieri, lipsite de norme fundamentale, ce le pot îndruma.

Acum însă e o altă chestiune. Care e rezultatul aplicării în practică a celor două tehnice?

După tehnica germană, într'un an se cere dela purtătorii asigurării numai acea parte din pensiuine, care se plătește în acel an. Să zicem spre exemplu, că în coprinsul uneia din asociațiile de asigurare s'au ivit într'un an 100 de victime, cărora li se dă pensiuini. Capitalul ce trebuie adunat, va fi acela ce trebuie, spre a plăti pensiunile la aceste 100 de victime în acel an. În anul al 2-lea se mai ivesc încă 100 de îndreptățiți la pensie. Capitalul, ce trebuie adunat în anul al 2-lea va fi cel necesar plății pensiunilor a 200 de pensionari, adică a celor 100 din anul trecut, cari primesc pensia până la moarte, și a celor 100 de pensionari noi. În anul al treilea va fi nevoie de un capital pentru plata a 300 de pensiuini, în anul al 4-lea pentru 400 de pensiuini, și așa mai departe, dacă pe fiecare an se ivesc 100 de pensionari noi.

Altfel e după sistemul austriac. Dacă în primul an se ivesc 100 de victime, îndreptățite la pensiuini, se cere să se aducă un capital, nu pentru plata pensiunilor într'un an, dar pentru plata pensiunilor întregi până la moartea tuturor celor 100 de victime, când încetează pensiunile. Am arătat mai sus, cum e posibil aceasta. Dacă în anul al doilea se ivesc tot 100 de pensionari noi, capitalul cerut va fi tot ca în primul an, sau aproximativ tot atât, dacă probabilitatea morții va fi aceeași. În al treilea an, se va cere tot aceeași sumă. Și așa mai departe.

După prima tehnică, cea germană, purtătorii asigurării vor putea plăti puțin la început, în primul an. În anii următori, contribuția se mărește foarte repede, înconțin pe o perioadă foarte lungă. După tehnica austriacă întotdeauna, și dela început, contribuția e aceeași.

Experiența și calculul au stabilit oarecare raporturi între aceste două sisteme. Până unde crește și în câtă vreme se ridică la maximum contribuția după sistemul german al repartiției cheltuelilor actuale? După 17 ani de aplicare a primului sistem, se ajunge la contribuțiile să fie tot atât de mari, ca și după sistemul acoperirii

valorii complete a capitalului, necesar pensiunilor ivite. Dela al 17-lea an înainte, suma contribuțiilor, după sistemul repartiției, se ridică mereu până ajung să fie de două ori mai mare, decât după sistemul acoperirii capitalului. După ce ajunge acest maximum, intervine o perioadă, când cifra mortalității pensionarilor e mare și deci contribuțiile se reduc, până ce suma lor ajunge la aceeași valoare ca și în sistemul austriac. La această înălțime se mențin apoi mereu, de oarece noile pensii sunt contrabalansate de dispariția pensiunilor vechi.

Dacă din punct de vedere principial, teoretic, sistemul austriac e mai superior, în practică însă, e mai ușor să se introducă asigurările, după sistemul german, de oarece purtătorii asigurării vor simți numai încetul cu încetul, sarcinile ce li se impun.

Cu toate acestea, chestiunea nu poate fi hotărâtă în mod general, ci soluția ei este lăsată la lumina experienței. Din experiență, s'a dovedit că, în țările mici și cu raporturi economice mai puțin dezvoltate, e periculos să se aplice sistemul german, de oarece economiile naționale din acele țări nu ar putea suporta ridicarea maximală a contribuțiilor, fără să fie zdrobite în concurența lor pe piața internă și internațională de economiile mai dezvoltate ale altor națiuni. Din potrivă, sistemul repartiției s'a putut aplica în țări mari și cu raporturi economice dezvoltate, ca în Germania¹⁾.

După cele ce am spus mai înainte, cu privire la tehnica celorlalte ramuri de asigurări, și în special cu privire la tehnica asigurărilor bătrâneții și invalidității și după cele ce am spus mai sus cu privire la cele două tehnice, a repartiției cheltuelilor și a acoperirii capitalului, sau cum se mai zice, a *primelor*, se poate vedea că, în principiu, la celelalte ramuri de asigurare se aplică sistemul acoperirii capitalului, adică sistemul austriac, iar la asigurarea împotriva accidentelor muncii, țările se împart după cele două sisteme expuse. După sistemul german al repartiției cheltuelilor, s'a luat numai Ungaria, în asigurarea împotriva accidentelor muncii; aproape toate celelalte țări au

1) Asupra acestei chestiuni de experiență: *Arbeiterversicherung in Handw. d. Staats. wiss.* vol. I. ed. 3-a 1909, de Dr. R. van der Borcht; Acelaș: *Grundzüge der Sozialpolitik.* Leipzig 1904.

adoptat. În aceste din urmă asigurări, sistemul acoperirii capitalului, sau sistemul *primelor*.

Ca încheiere a acestui întreg capitol, mai rămâne de expus tehnica asigurării împotriva chômeage-ului. Pentru că în paginile de până acum am arătat toate principiile fundamentale, cari servesc de bază întregii tehnici a asigurărilor, și pentru că asigurarea împotriva chômeage-ului nu a fost până acum înfăptuită nicăeri pentru tot cuprinsul unei țări, analizarea acestei tehnici va fi scurtă. În partea istorică a acestui studiu, am arătat mijloacele de realizare a asigurării împotriva chômeageului, după diferitele sisteme din diverse orașe europene. Tot ceea ce va mai fi spus aici, se va referi numai la tehnica asigurărilor împotriva chômeage-ului după legea din 1911 din Anglia, căci numai după această lege se încearcă înfăptuirea principiilor asigurărilor sociale la chômeage. În aceeași ordine, ca și la tehnicile celorlalte asigurări, voi expune mai întâi ce fixează legea să se dea asiguraților în caz de chômeage, și apoi cum se adună fondurile necesare. Prima parte e mai diferită de cele respective din alte asigurări sociale, a doua parte e supusă aceluiași principii fundamentale.

La nici una din asigurările de până acum, nu era greu de determinat obiectul asigurării. Un om bolnav, un invalid, un bătrân, copii sau văduvă a asiguratului, victime ale accidentelor, toate acestea sunt fapte înțelese de toată lumea și admise ca atare. În aparență s'ar crede că tot așa e și cu chômeage-ul. Când un lucrător nu are de lucru, stă de geaba, e în chômeage, și deci pentru acest caz trebuie asigurat. Și totuși, problema cea grea este: când se socotește un lucrător că nu are de lucru? Căci se poate ca un lucrător să poată găsi de lucru, dar să nu vrea să muncească, sau se poate să fie de lucru, dar nu pentru un anumit lucrător, fie pentru că acel lucrător nu e capabil să împlinească lucrul oferit, fie pentru că acel lucrător e prea capabil, pentru a primi lucrul oferit. Sunt probleme, asupra cărora se discută de mult și se poate încă mult discuta. Mă interesează aici numai soluția ce le-a dat-o legea engleză.

Asiguratul împotriva chômeage-ului va avea să primească sumele fixate de lege, în următoarele trei cazuri:

1) *În caz de grevă.* După legile popoarelor bine organizate și cari țin seama de interesele tuturor claselor

sociate și nu numai de interesele clasei întreprinzătorilor, greva e un mijloc de luptă al muncitorimii unite împotriva apăsării întreprinzătorilor, când aceasta se întâmplă. Greva nu se poate înțelege decât dacă se face de o grupă întreagă de muncitori și dacă prin recunoașterea legală a ei, asociația muncitorilor poate asigura pe cale pașnică efectul grevii, adică îmbunătățirea condițiilor de muncă. Ar fi consacrarăa unei nedreptății sociale și subminarea întregii organizații economico-sociale a timpului, dacă muncitorul ar fi împiedicat să se prezinte, unit cu semenii lui, în fața întreprinzătorului, spre a determina condițiile contractului de muncă și dacă ar fi silit el singur să stabilească condițiile acestui contract cu întreprinzătorul, adică, în loc de o egalitate de puteri între părțile contractante, să avem de o parte un om lipsit de pâinea zilei de mâine pentru el și pentru familia lui, iar de altă parte un întreprinzător milionar, care poate aștepta până ce furia nepotolită a foamii împinge pe lucrător să primească orice condiții de muncă, chiar dacă, sub greutatea lor, n'ar mai putea trăi decât numai câteva zile, dar *le-ar trăi* și nu ar pieri îndată. De această problemă economică nu mă ocup în această lucrare. Era nevoie însă să arăt câteva elemente, pentru a se vedea ce însemnează a se decide într'o lege să se plătească o sumă de bani, din care să trăiască, lucrătorului care e în grevă.

2) *Se plătește ceea ce se fixează prin lege unui lucrător, care la un moment dat e plătit mai puțin, decât ca de obicei.* Cu alte cuvinte, întreprinzătorii, în principiu, nu trebuie să scadă salariile. Aceasta e concepția, dela care pornește proiectul. Despre câteva din urmările acestei dispoziții, se va vorbi în capitolul următor, când se vor analiza rezultatele asigurărilor sociale.

3) *De asemenea e socotit ca lipsit de lucru și asigurat, acel lucrător, care e plătit mai puțin, decât se plătește de obicei, în acel loc., lucrătorilor de același fel.* E; o tendință de egalizare și nivelare socială, tendință, care se observă și din altă dispoziție, și anume: lucrătorul, care e prea des lipsit de lucru, va fi trimis pe cheltuiala instituțiilor de asigurare, în școli profesionale, pentru a se perfecționa în meseria sa.

Când lucrătorul e în chômage, în urma vreuneia din aceste cauze, el primește ceea ce se prevede în lege, dacă intră în cercul persoanelor obligate la asigurare.

Trebue însă, în afară de toate acestea, să fi muncit 26 de săptămâni în acea meserie, în care nu găsește de lucru și apoi să nu fie incapabil de muncă, de oarece atunci are altă situație, despre care am vorbit în diferite părți ale acestui studiu. Ce primește asiguratul?

De oarece muncitorul nu e nici bolnav și deci n'are nevoie de îngrijiri medicale, nu e nici presupus că va rămâne fără muncă pe tot timpul următor, pentru a i se determina pensie lui sau familiei, totul se reduce la plata unei sume de bani pe zi sau pe săptămână, când nu e angajat. Această plată nu merge însă la infinit. Incepe după o săptămână dela ivirea chômege-ului și durează cel mult 15 săptămâni într'un an, socotindu-se toate zilele, în care lucrătorul a primit ajutor pentru chômege.

Legea clasează întreprinderile obligate la asigurare în două: întreprinderile de construcții de tot felul și alte întreprinderi economice. Pentru lucrătorii de construcții —de case, poduri, căi ferate, mașini și orice fel de aparate —se plătește celui lipsit de lucru 6 sh. pe săptămână. Pentru ceilalți lucrători, din alte industrii, se plătește celui lipsit de lucru 7 shilingi pe săptămână. De ce această deosebire, se va vedea îndată. Când sunt greutăți financiare, ajutorul se scade până la minimum 5 sh.

Pentru adunarea fondului necesar, contribuie statul cu $\frac{1}{3}$, iar restul de $\frac{2}{3}$ e adus în mod egal de întreprinzători și lucrători. Ceeace formează obiectul tehnicii, este modu de adunare a fondului dela aceștia din urmă, de oarece contribuția statului se determină după mărimea valorii contribuției întreprinzătorilor și lucrătorilor. În proiect, s'a calculat quantumul fondului pentru viitor, și pe baza lui s'au fixat, contribuțiile periodice. Prin ce mijloc?

A fost puțin material de observație, adunat pentru acest caz, dar totuși, numai pe baza materialului statistic existent, s'a putut determina oarecari norme. Sindicatele muncitorești—*Trade-Un'ion*—fac anual rapoarte mi s'e ului de comerț, asupra celor lipsiți de lucru și ajutați de ele. Datele, ce s'au putut lua din aceste rapoarte, se referă însă numai la 700.000 lucrători, din 15 milioane câți sunt în Anglia. Din materialul existent, așa puțin, s'a putut vedea pentru o perioadă de timp, care e mersul

chômage-ului, sau între *ce limite se mișcă cifra probabilă a celor fără lucru*. Rezultatul a fost următorul:

Anul	In construcții de corăbii și mașini și în metalurgie	In alte industrii
1889, 93	5,54% au fost fără lucru	3,04% au fost în chômege
1894 98	6,48% » » » »	2,70% » » » »
1899/909	4,18% » » » »	2,64% » » » »
1904/906	7,30% » » » »	3,88% » » » »
	Media 5,875% » » » »	Media 3,065 » » » »

Și din această parțială proporție, dar și din alte studii, a rezultat că cifra chômege-ului e mai mare în întreprinderile de construcții, decât în alte întreprinderi; de aceea legea acordă mai puțin lucrătorilor din construcții, în loc să facă o diferențiere corespunzătoare în cererea de contribuții, ceea ce ar fi întâmpinat greutăți de aplicare. Tot din prelucrarea materialului existent a mai rezultat, că cifra chômege-ului crește cu vârsta și e mai mare la lucrătoare, decât la lucrători. De asemenea, s'au putut găsi oarecare indicații asupra *durdții medii a chômege-ului pentru fiecare lucrător*. Legea se bazează pe următoarele cifre: *2,6 săptămâni e durata mijlocie a chômeagului pentru un lucrător asigurat și 5% din toți cei obligați la asigurare ajung în stare de chômege*.

După aceste date, s'a putut ușor calcula fondul necesar, și cunoscându-se și numărul lucrătorilor și întreprinzătorilor obligați la contribuție, s'a fixat quantumul contribuției. Întreprinzătorul plătește săptămânal $2\frac{1}{2}$ d., lucrătorul tot atât. În caz când prevederile nu s'ar împlini, și fondul necesar ar fi mai mare, atunci se poate ridica până la 1 sh. contribuția săptămânală. Din 5 în 5 ani se fac noi calcule, pe baza noului material adunat și se fixează contribuții corespunzătoare.

Pe bazele admise la început, fondul asigurărilor împotriva chômege-ului—*Unemployment Fund*— este de 2 mil. 750.000 £ pe an, sau 68.750.000 fr. pe an; din a-

ceștia 1.100.000 £ e adus de lucrători, 900.000 £ de întreprinzători, 750.000 £ de stat. Ministerul de finanțe face avansuri anuale de 3 milioane lire sterlinge.

O dispoziție importantă, în legătură cu acest mecanism al tehnicii, trebuie scoasă la iveală. Întreprinzătorul trebuie să plătească într'un an, pentru un lucrător al său asigurat, 21 sh., 8 d. În loc de a plăti această sumă întregă, el poate plăti numai 15 sh., însă pe un an înainte, adică la începutul unui an, pentru tot anul. Pe fiecare săptămână el va opri din salariul lucrătorului tot 2 $\frac{1}{2}$ d., ca de obicei. Dacă ținem socoteală de toate acestea, întreprinzătorul va plăti dela el pentru asigurare, numai 4 sh., 2 d. pe an, în loc de 10 sh., 10 d. pe an.

Când un lucrător ajunge odată într'un an în stare de chômeage și apoi este reangajat de acelaș întreprinzător, plata făcută înainte nu e valabilă. Numai când întreprinzătorul dovedește că, într'un timp de depresiune economică, a ocupat pe lucrătorul asigurat mai puțin de $\frac{5}{6}$ din timpul obișnuit de muncă, fără să-i fi reținut din salariu, atunci are dreptul să ceară restituirea sumii plătite înainte.

Ce efect pot avea asemenea dispoziții pentru înlăturarea chômeage-ului, am arătat în altă parte, când am analizat în principiu chestiunea asigurării împotriva chômeage-ului și voi mai reveni asupra unora din aceste puncte și în cuprinsul celor ce mai sunt de spus în acest studiu.

Din toate cele arătate în acest paragraf, s'a putut vedea că tehnica asigurărilor sociale nu e completă, dar în unele ramuri de asigurare se bazează pe arătările și pe legile științelor exacte, și astfel merge pe calea perfecționării. După ce s'a văzut și istoria, și alcătuirea, și funcționarea instituțiilor de asigurare socială, va trebui să se arate și câteva din rezultatele acestor asigurări, ceea ce se va face în capitolul următor.

Literatură specială.— Privitor la analiza și expunerea legislațiilor asigurărilor sociale, sunt studii numeroase. Mai toate se mărginesc la descrieri parțiale, multe din punct de vedere juridic, fără a conține o cercetare comparată și a scoate principiile comune în mod complet. În special, foarte puțin e studiată tehnica asigurărilor sociale.

În diferitele ediții ale publicației: *Handwörterbuch der Staatswissenschaften* sunt expuse asigurările din Austro-Ungaria de *Leo Verkauf*, din

Belgia, Anglia, Elveția și Statele-Unite de A. Manes, din Franța și Italia de Zacher, din Olanda de Falkenburg, și din țările scandinave de H. Westergaard.

Complexul asigurărilor obligatorii după legea din 1911 din Anglia în : *National Insurance Bill: Report of Actuaries and Memorandum by the Chancellor of the Exchequer* London 1911 ; *The People's Insurance de Lloyd George* London 1911 ; *Sidney și Beatrice Webb: The Prevention of Destitution*, London 1911 ; *E. I. Schutter; National Health Insurance*.

Pentru tehnica asigurărilor sociale au fost folosite toate lucrările expo-sitive citate. Pentru câteva probleme mai speciale de tehnică : *Gebauer: Die Sog. Lebensversicherung* 1895; *Czuber: Wahrscheinlichkeitsrechnung* 1902; *Loewy: Versicherungsmatematik* 1903; *Wittstein: Mathematische Statistik* 1867; *Bortkiewicz: Die Mittlere Lebensdauer* 1893; *Westergaard; Die Lehre von der Mortalität und Morbidität* 1901; *Unfallstatistik* în H. d. St. ed. 2. 1901 de Zacher; *Arbeiterversicherung* în *Osterreichisches Staatswörterbuch*.

Câteva chestiuni mai speciale în diverse reviste : Despre asigurarea funcționarilor privați în *Reichs-Arbeitsblatt* din Mai 1911 și în *jahrbucher für Nationalökonomie und Statistik* din Septembrie 1911 ; despre asigurările din Australia în *Soziale Kultur* din Iunie 1911 ; despre organizarea asigurărilor împotriva accidentelor muncii în *Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung* etc. 2. Heft din 1911 ; despre noul proiect de asigurări în Austria în *Zeitschrift für Volkswirtschaft*, etc., a lui *Böhm-Bawerk* vol. 20 1911 (3 n. 4. Heft).

Pentru tehnică, organizare etc., revistele speciale : *Zentralblatt der Reichsversicherung* (Stier-Somlo), *Zeitschrift für Versicherungswesen* (Neumann), *Zeitschrift für Versicherungswissenschaft* (A. Manes), *Monatsblätter für Arbeiterversicherung, Amtliche Nachrichten des Reichsversicherungsamts, Invaliditäts- und Altersversicherung im Deutschen Reiche*.

REZULTATELE ASIGURĂRILOR SOCIALE

Se pot analiza rezultatele asigurărilor sociale din trei puncte de vedere, și anume: din punct de vedere al asiguraților, al întreprinzătorilor și din punct de vedere al economiei naționale. Asupra tuturor acestor chestiuni s'au făcut studii speciale în țările, unde asigurările sociale au un trecut mai lung, și mai cu seamă în Germania.

Prea puține studii s'au făcut asupra influenței asigurărilor asupra întreprinderilor. Deabia dacă sunt câteva cercetări asupra organizațiilor întreprinzătorilor în asociații de asigurare în cazurile de accidente ale muncii¹⁾ și asupra efectelor ce au aceste organizații în însăși conducerea întreprinderii și în efectuarea instalațiilor. Ce transformări încearcă întreprinderile în urma sarcinilor impuse întreprinzătorilor, ce căi nouă se impun în evoluția întreprinderilor în genere și în raporturile dintre ele,— probleme privitoare la concentrarea exploatărilor, la absorbirea unora prin altele, etc.—, toate acestea sunt chestiuni, cari rămân încă de studiat, și cari au atras până acum prea puțin atenția economiștilor.

Ceva mai mult s'au observat urmările asigurărilor sociale asupra întregii productivități economice a unui popor. Aici problema are două fețe. Se poate observa și analiza creșterea sau descreșterea producției totale a poporului, și se poate privi, în mod independent, puterea de concurență a economiei naționale pe piața internațională. Mai cu seamă acest din urmă punct a fost mult discutat. Într'adevăr, pe piață învinge acel producător

¹⁾ A se vedea : Die Organisation der gewerbl. Unfallversicherung. etc. in Jahrbuch... al lui Schmoller, din 1911, 2 Heft.

ale cărui cheltueli de producție au fost mai mici. Când, înăuntrul unei țări, muncitorimea e exploatată, primind salarii prea mici, neavând nici o pretenție în cazurile de lipsă, în mod firesc întreprinzătorii exportatori se vor prezenta pe piața internațională în condiții foarte avantajoase, se vor putea vinde ieftin, vor câștiga totuși, și vor învinge, dacă vor fi în luptă cu întreprinzătorii, cari vor avea de plătit salarii mai mari, *prime* de asigurare, etc. Un asemenea procedeu de luptă pe piața internațională are mai multe forme. Așa se întâmplă de pildă și cu unele dispoziții ale sistemului protecționist în politica comercială. Un stat pune taxe pe produsele importate; acestea, ca și cele de aceaș fel fabricate în țară, se vor vinde cu un preț mai ridicat, tocmai cu valoarea taxelor, în cele mai multe cazuri. Se mai dau și premii pentru fabricatele din țară exportate. Rezultatul e că în țară consumatorii își impun sacrificiul și cumpără scump, pentru ca producătorii indigeni să poată vinde în afară mai ieftin, dar cu câștig. Uneori producătorii vând așa de scump pe piața internă, încât își pot acoperi pagubele, rezultate din vinderea sub cost pe piața internațională. Pagubele acestea le plătește consumatorul țării, luate ca exemplu, iar câștigul e al consumatorilor streini. O asemenea politică comercială exploatează o parte din populația țării, pentru a putea învinge în afară, dar numai în folosul unei părți din populația țării, și anume în folosul aceleia, căreia i se impun sacrificiile.

Exact aceleași observații se pot face și referitor la asigurări. Sarcine e, ce se impun întreprinză'ori or, micșorează puterea lor de concurență pe piața internațională. În presa economică germană se vorbește acum cu multă satisfacție despre introducerea asigurărilor obligatorii în Anglia, spunându-se că, în urma acestor asigurări, Englezii nu vor mai avea preponderanță în unele ramuri industriale asupra Germanilor. Problemele acestea sunt până acum numai întrevăzute; nu există studii complete asupra lor și încă mai puține date statistice respective.

Din potrivă, toată atențiunea economiștilor și sociologilor a fost îndreptată asupra rezultatelor asigurărilor sociale, din punctul de vedere al asiguraților, adică al classelor de jos. Și, din acest punct de vedere, problema are mai multe fețe, pe care le vom privi în amănunt.

Inainte de aceasta însă, trebuie să mai luăm în seamă

încă un mod de analizare a chestiunii, ce formează obiectul acestui capitol. Când se studiază problema din punct de vedere al întreprinzătorilor, se poate să se privească pe de o parte efectele economice, iar pe de altă parte efectele sociale ale asigurărilor. Tot așa și când se studiază problema din punct de vedere al asiguraților. Tot ceea ce se referă la raporturile dintre clasele sociale, tot ceea ce înlesnește ori îngreuiază schimbările aspectelor unor clase de oameni, tot ceea ce se raportează la *endosmosa* și *exosmosa* dintre grupările sociale, toate acestea pot fi socotite drept cauze ale unor efecte sociale. Și asigurările au un rol în toate aceste fenomene, schimbând mersul, ce părea firesc, al classii întreprinzătorilor permițând trecerea unor elemente dintr'o classă într'alta, prin înlesnirea educației profesionale, cum am văzut în caz de chömăge, sau în sfârșit, împiedicând căderea unor masse de oameni dintr'o situație socială în alta mai inferioară, cum ar fi de pildă cădeera în stare de cerșetorie, a celor bolnavi, invalizi sau izbiți de vreun accident.

Așa înțeleasă, problema urmărilor sau rezultatelor asigurărilor sociale e vastă. În cadrul acestui studiu voi face însă multe restrângeri. Mai întâi voi analiza problema în special din punct de vedere al asiguraților și numai în mod secundar din celelalte puncte de vedere. Și e firesc să se facă aici astfel studiul. Intreaga această lucrare e într'atât o lucrare de economie publică generală, într'atât aceasta stă în legătură cu îmbunătățirea stării classelor de jos. Adevărata temă a discuției, în cadrul studiului de față, este aceea, dacă instituțiile de asigurare folosesc classelor de jos în actuala ordine economico-socială.

Când e vorba de vindecarea unui rău social,—recunoscut de toți, cum e cazul cu mizeria ce amenință massele proletare în special,—privirile nu se mai îndreaptă spre cruțarea intereselor celor tari, ci spre ușurarea suferințelor celor slabi. În discuția rezultatelor asigurărilor sociale, problema, ce se pune, este, dacă în definitiv folosesc classelor de jos, sau dacă nu cumva foloasele sunt contrabalansate de pagube. Ca ilustrare pot anunța acum chestiunea, ce o voi analiza mai departe, și anume, dacă plățile, făcute de întreprinzători ca *prime* de asigurare pentru lucrătorii lor, nu sunt anihilate, ca folos pentru lucrători, prin rețineri din salarii. Dacă ar fi așa, negreșit

că toată sarcina obligației la contribuție ar cădea asupra classelor de jos și pretinsa înlesnire pentru lucrători a asigurărilor obligatorii ar fi o vorbă.

Apoi, în afară de restrângerea arătată în rândurile de mai sus, voi mai face încă altele cu privire la analiza urmărilor sociale; acestea nu vor fi tratate, decât în legătură cu chestiunile economice alese și numai în elementele lor fundamentale, tot pentru a nu mă depărta de tema principală a studiului.

Efectul asigurărilor sociale se vede din întinderea lor reală. Cu cât sunt mai multe persoane asigurate, cu atât scopul e mai complet ajuns. Dau aici numărul persoanelor asigurate din toate țările Europii, adăogând și numărul persoanelor ce sunt de asigurat, după sistemul întreg al asigurărilor. Pentru a se vedea importanța cifrelor, dau și numărul populației și al salariaților fiecărei țări ¹⁾.

In Germania

Erau asigurați în 1909	Cifra populației în 1909	Din aceștia erau
Impotriva boalii 13.385.290	63 milioane	16 milioane salariați
» accidentelor 23.767.000		
» invalidității 15.444.300		
După legea din 1911 se mai adăogă:		
Impotriva boalii 7.000.000		
» accidentelor 80.000		
Total boală 20.385.290		
Total accidente 23.847.000		

In Norvegia

Erau asigurați în 1909	Cifra populației în 1909	Din aceștia erau
Impotriva boalii 440.000	2,4 milioane	0,4 milioane salariați
» accidentelor . 241.240		

¹⁾ Pentru aceste date statistice, a se vedea și articolul meu: «Asigurările sociale în Europa; studiu asupra legislațiunii internaționale și statistica rezultatelor». Buletinul statistic al României No. 15-16 din 24 Ianuarie 1911, precum și literatura citată acolo. Modificările și adausurile, ce fac aci, sunt conform legilor de asigurare mai nouă, despre care am vorbit în cursul studiului, citând izvoarele respective.

In Austria

Erau asigurați în 1907	Cifra populației	Din aceștia erau
Impotriva bolii 3,04 mil. » accidentelor . 3,03 »	27,8 milioane	10 milioane salariați

In Ungaria

Erau asigurați în 1908	Cifra populației	Din aceștia erau
Impotriva bolii 0,8 mil. » invalidității 37.000 (fără minori) » accidentelor 0,53 mil. (fără casele de asigurare din fabrici)	21 milioane	3,2 milioane salariați

In Franța

Erau asigurați în 1910	Cifra populației în 1907	Din aceasta erau
Pentru invaliditate și bătrânețe : 11 mil. (fără marinari și mîneri). Apoi : 404.000 bătrîni pensionați după legea din 1905. Pentru caz de boală : 4,3 mil. » » » accidente : 250.000 marinari (fără asigurații de bună voe).	39 mil.	9,5 mil. salariați

In Italia

Erau asigurați în 1906	Cifra populației	Din aceasta erau
Pentru caz de accidente : 1,8 mil. » » » boală : 1 »	33 mil.	10 mil. salariați

In Belgia

Erau asigurați în 1908	Cifra populației	Din aceasta erau
Pentru caz de boală : 420.000 Pentru caz de accidente : 49.427 întreprinderi industriale cu 672 mil. M. salarii, 14.033 întreprin- deri agricole cu 407.850 ha. Pentru caz de invaliditate și bă- trânețe : 1,2 mil. asigurați.	7,4 mil.	2,1 mil. salariați

In Finlanda

Erau asigurați în 1907	Cifra populației	Din aceasta erau
Pentru caz de boală : 44.859 » » » accidente : 91.200 «lucrători compleți» și 2.500 marinari. Pentru caz de invaliditate : 11.444	3 milioane	0,5 milioane sa- lariați

In Luxemburg

Erau asigurați în 1908	Cifra populației	Din aceștia erau
Pentru boală 36.079 » accidente 36.701	250.000	55.000 salariați

In Danemarca

Erau asigurați în 1909	Cifra populației	Din aceștia erau
Pentru caz de boală . . . 626.500	2,7 milioane	0,4 milioane sa- lariați

In Olanda

Erau asigurați în 1909	Cifra populației	Din aceștia erau
Pentru caz de boală . . . 60.000 » » » accidente . 89.811	5,8 milioane	1,3 milioane sa- lariați

In Elveția

Erau asigurați în 1911	Cifra populației
Pentru caz de boală . . . 750.000 » » » accidente 600.000	3,3 milioane

In Anglia

Erau asigurați în 1917	Cifra populației	Din aceștia erau
Pentru caz de boală . . . 6.1 mil. După legea din 1811 se asigură pentru boală : In 1912/13: 12.207.000 obligatoriu și 890.000 benvol. Pentru bătrânețe sunt asigurați după legea din 1908 . . . 910.000 Pentru caz de chômeage se asigură după legea din 1911 2.5 mil.	45 milioane	14 milioane sa- lariați

Din aceste date statistice și din reținerea celor spuse mai înainte cu privire la introducerea asigurărilor obligatorii, se poate vedea raportul dintre efectul asigurărilor benevole și obligatorii. Dar asupra acestei chestiuni am vorbit în altă parte. Aici rămâne de spus o parte pozitivă. Efectul unui complet sistem de asigurare se poate vedea din analizarea datelor de mai sus, referitoare la Anglia și Germania. În Anglia, se asigură în mod obligatoriu pentru caz de boală $\frac{1}{3}$ din toată populația țării. În Germania, erau asigurați pentru caz de boală $\frac{1}{6}$; în

urma reformii din 1911 sunt asigurați mai mult de $\frac{1}{4}$. Pentru invaliditate și bătrânețe sunt asigurați $\frac{1}{4}$ din toată populația, iar pentru accidente mai mult de $\frac{1}{3}$ din toată populația.

Dacă se compară cifrele asiguraților cu cifra salariaților se vede că asigurarea a trecut mult peste cercul acestor persoane, de oarece, în Germania spre exemplu, față de 16 milioane salariați, sunt 21.385.290 asigurați împotriva bolii și 23.847.000 asigurați împotriva accidentelor muncii. Așa dar, instituțiile asigurărilor sociale nu mai sunt organizări pentru proletari, ci pătrund mai departe în organismul unui popor, și câștigă prin aceasta o importanță din ce în ce mai mare.

Oricât de multe persoane ar cuprinde instituțiile de asigurarea socială, totuși nu acest cadru arată adevăratele lor efecte. Numai din analizarea activității lor, din expunerea folosului material, adus persoanelor asigurate, se poate înțelege rolul acestor alcătuiți în societățile moderne. Exemple se pot lua din mai toate țările, și însăși fondurile prevăzute odată cu aducerea diverselor proiecte de lege de asigurare, servesc de ilustrare a foloaselor asigurărilor.

Cea mai lungă viață și cea mai întinsă activitate practică o au însă asigurările sociale din Germania. În țările, în cari se introduc aceleași instituții în timpul din urmă, se prezintă mai întotdeauna tabloul asigurărilor din Germania, ca un model pentru aceia ce va fi și în acele țări, după aplicarea asigurărilor. În Anglia chiar, Lloyd George a însoțit proiectul de lege din 1911 de un amănunțit raport asupra rezultatelor, obținute în Germania. Și pentru că cifrele nu au aici alt rol, decât să serve ca o documentare a unor foloase, ce se pot prevedea, mă voi mărgini să dau un scurt tablou al activității instituțiilor de asigurare din Germania în 1909¹⁾.

Dintre persoanele asigurate, au fost bolnavi cu incapacitate de lucru în 1909 și au primit ajutoarele fixate de legea asigurării împotriva bolii: 5.540.825 persoane; suma zilelor de boală, pentru cari s'au dat ajutoare, a fost de: 111.398.767.

În cursul anului 1909, s'au plătit despăgubiri la 1.021.168 de victime ale accidentelor; dintre acestea, 139.070 de cazuri au apărut în 1909 întâi.

1) A se vedea : *Reichs-Arbeits-blatt* din Ianuarie 1911.

Tot în acest an, s'au plătit pensii la 983.554 invalizi, dintre cari 115.264 au fost invalizi, începând din 1909.

În sfârșit, s'au plătit la 119.640 bătrâni, pensii, dintre cari 11.003 pensii nouă.

Adică în total, s'au întreținut în 1909 un număr de 7.664.987 persoane, cari nu mai puteau trăi prin munca lor și cari în mod fatal trebuiau să ajungă în stare de cerșetorie și să fie întreținute din mila publică sau privată. Ce însemnează aceasta pentru descărcarea statului de sarcina îngrijirii săracilor, se va vedea mai în urmă, după ce se va expune și alte elemente.

Pentru cazurile de boală de mai sus, s'au cheltuit în 1909: 338.971.900 M.

Pentru despăgubirile victimelor accidentelor s'au dat: 162.266.100 M.

Iar totalul pensiunilor invalidității și bătrâneții a fost de 189.029.500 M.

În 1909, încasările totale, pentru toate ramurile de asigurare, au fost de: 891.598.800 M., dintre care: 413 mil. 497.700 M., aduse de întreprinzători, 342.076.300 M., aduse de asigurați și 51.500.700 M. aduse de stat.

În afară de ceace s'a lăsat la fondul de rezervă, s'au cheltuit în 1909: 598.924.200 M.

Tot ceea ce au cheltuit instituțiile de asigurare socială dela început și până în 1908, se ridică la suma de peste 9 miliarde mărci, socotindu-se și plasamentele în instituții folositoare asiguraților. Cheltuielile se împart astfel:

Ramura asigurării sociale	Cheltuieli pentru asigurați	Fonduri de rezervă
Asigurările împotriva bolii dela 1885—1908	3652 mil. M.	288 mil. M.
» » accidentelor » 1885—1908	164 » »	334 » »
» » invalidității » 1891—1908	1682 » »	1496 » »
Total . . .	6981 mil. M.	2118 mil. M.

Până la 1908 contribuieră:

Întreprinzătorii cu	4403 mil. M.
Asigurații cu	3927 » »
Statul cu	536 » »

Institutele de asigurare a invalidității și-au lărgit activitatea lor pe orice teren, unde s'a crezut necesar, să se evite de mai înainte căderea în mizerie, sau unde s'a crezut că, în mod indirect, se poate aduce o ușurare a sarcinilor asigurării. Astfel s'au întrebuințat o mare parte din venituri pentru construcția de locuințe pentru lucrători, sau pentru împrumuturi micilor agricultori, sau pentru construcția de sanatorii de tot felul. Până la 1910 se cheltuiseră pentru asemenea scopuri, următoarele sume:

Pentru construcții de locuințe pentru lucrători	280.517.983	mărci
» împrumuturi micilor agricultori	102.872.137	»
» spitale, instituții de educație	389.498.201	»
» sanatorii pentru tuberculoși, case de convalescență	56.443.222	»
Total	829.324.554	mărci

Averea întregă a institutelor de asigurare a invalidității era în 1909 de 1574,1 milioane mărci.

È interesant să dau și câteva cifre privitoare la activitatea diferitelor feluri de sanatorii¹⁾. În 1897 s'au tratat în asemenea sanatorii 9 persoane la 10.000 asigurați; în 1910 s'au tratat 78 persoane la 10.000 asigurați. Și anume, în 1910 s'au tratat în sanatorii 114.310 persoane, costând în total 26.593.569 M. Dela început și până la 1910, s'au tratat în sanatorii 733.315 persoane, costând 177 mil-811.107 M. Rezultatul este, dintre bolnavii tratați, 86¹⁰/₀—96⁰/₀ au fost vindecați. *Cheltuala întreținerii tuturor sanatoriilor a fost în 1910: 10¹/₂ mil. M.*

Toate aceste enorme sume de miliarde, întrebuințate în modul arătat, vin în sprijinul clasei de jos, coprinse în instituțiile de asigurare. Pe baza lor voi analiza, următoarele două chestiuni:

1) Intru cât folosesc aceste instituții pentru ușurarea sarcinilor societății organizate, adică pentru ușurarea sarcinii statului.

2) Intru cât rezultatele lor nu sunt anihilate de către întreprinzători, cari, contribuind pe deoparte la asigurări, ar reține, pe de altă parte, din salarii.

Dacă ținem socoteală de sumele cheltuite în total pentru asigurați, adică de aproape 2 milioane de mărci pe

¹⁾ După «*Reichs-Arbeits-b'att*» din Septembrie 1911.

zi în Germania, putem vedea cât ușurează aceste instituții bugetul statului, căci e natural că, fără ele, statul ar fi trebuit să se îngrijească de toți acei ce primesc ajutoare. Într'adevăr, statele moderne au organizat și îngrijirea săracilor și au determinat ceea ce trebuie să li se dea. Am arătat la începutul acestui studiu, la ce sume se ridicaseră bugetele săracilor în unele țări, în prima jumătate a veacului trecut. Și acum există asemenea organizări ale îngrijirii săracilor și există încă bugete mari pentru acest scop. Aceste bugete, nu au crescut mult, fără însă să fi scăzut; și se va vedea îndată de ce. Dar ne putem închipui, la ce sume s'ar fi ridicat bugetele săracilor, dacă s'ar fi mai adăogat și sumele date asiguraților de peste $\frac{1}{2}$ miliard pe an în Germania. E vorba aici numai de țări bine organizate și cari se îngrijesc de soarta tuturor classelor sociale.

Comunele au fost ușurate în sarcinile, ce li se impuneau pentru săracii lor; statul, pe lângă reducerea sumelor, ce țar fi trebuit să plătească, a mai fost ușurat și în cheltuelile pentru igiena publică. Într'adevăr, am arătat că instituțiile de asigurare cheltuesc sute de milioane pentru întreținerea și construcția de sanatorii pentru diferite boale. Din toate aceste sume, statul nu dă pentru asigurări nici $\frac{1}{10}$. Și în tot ce se dă asiguraților nu se socotește și aceia ce se evită prin îngrijirea instituțiilor de asigurare. Pentru a nu se cheltui prea mult, acestea sunt interesate să ia măsuri de prevedere împotriva îmbolnăviriiilor și a accidentelor. Se decretează și se publică prescripții pentru orice întreprinderi, se creiază inspec-tori, cari să supravegheze aplicarea lor. Odată cu activitatea instituțiilor de asigurare socială, a scăzut și mortalitatea în mod simțitor. Se înțelegea că nu asigurările sunt singurul factor, care a contribuit la aceasta, dar lor li se cuvine în primul rând acest rezultat. Cifra mortalității a crescut până la 1881, iar de aci înainte a scăzut mereu. Iată mersul mortalității, dela jumătatea veacului trecut, până acum:

Anii :	1851/60	1861/70	1871/80	1881/90	1891/900	1906	1907	1908
Cifra mort.	27,80/10	28,40/00	28,80/00	26,50/00	23,50/00	14,90/00	14,20/00	14,00/00

Așa dar, asigurările sociale au redus cheltuiala statului pentru săraci pe deoparte și cheltuiala pentru igiena publică pe de alta, aducând rezultate satisfăcătoare pe acest din urmă domeniu.

Și totuși, dacă se compară numărul celor ce primesc sprijin acum dela asigurări sau dela fondurile săracilor cu numărul acelorași mai înainte, se vede că e o enormă diferență. Neasemănat mai multe persoane sunt întreținute acum, pentrucă nu pot trăi singure, sau nu pot trăi complet singure. De asemenea, sunt mult mai puține persoane, cari trăesc din ajutoare de aiurea, în țările mai înapoiate și mai rău organizate în această privință. În foarte multe țări, în aparență nici nu există o classă de săraci, cari să fie nevoiți să trăiască din sprijin de aiurea; nicăeri nu sunt înregistrați și nu li se determină ceva pentru existență. Departe de cunoștința conducătorilor statelor, trăesc din pomana privată sau din sprijinul aproapelui, care își reduce existența lui la mizerie, când se simte îndatorat într'un fel oarecare să ajute pe cel ce nu mai poate munci.

Din mărirea numărului celor ajutați, sau mai bine zis a celor ce primesc pensuni dela stat sau asigurări, s'au adus obiecțiuni că asigurările sociale, în loc să micșoreze numărul celor săraci, îl măresc și cifrele referitoare la Germania, Austria, și alte țări, unde asigurările funcționează mai de mult, stau de dovadă pentru asemenea obiecții.

Mărirea numărului acelor, cari primesc ajutoare, în anumite împrejurări, e pe deo parte o necesitate fatală a evoluției sociale, iar pe de altă parte e un semn îmbucurător al unei bune organizații sociale și al unui trai general mai ridicat.

Populațiunile moderne s'au înmulțit neîncetat până în ultimul timp, când se observă, nu o descreștere a numărului absolut, dar o moderare a creșterii normale de până acum, cu o tendință spre stagnare în unele țări. În afară de aceasta, pretutindeni se mai observă o tendință de concentrare a populațiilor în orașe, din ce în ce mai mari. Din aceste două fapte, și ținând seama și de felul evoluției producției moderne, era firesc să rezulte o creștere a numărului proletarilor, și paralel, în parte ca o urmare a acestei creșteri, și o creștere a numărului celor ce ajung la un moment să nu mai poată trăi singuri. Unii din ei au încăput în instituțiile de asigurare, alții au rămas în seama organizațiilor de întreținere a săracilor, făcute de puterea publică. Și într'o parte și în alta, numărul trebuia să se mărească. Numai că din massele

mari, ce ar fi căzut în sarcina fondurilor săracilor, cu organizația economico-socială modernă, numai o parte ajung întreținuți din mila publică și privată, și în mod general numai aceia, cari dela începutul vieții lor sunt o sarcină a societăților, nefiind capabili de nici un fel de muncă utilă.

Organizația economico-socială de astăzi nu s'a născut însă în ultimele decenii ale veacului trecut, ci are o durată de cei puțin un veac, sub forma ei cea mai dezvoltată. Numărul acelor, cari sunt ajutați să trăiască prin vreuna din instituțiile amintite, a crescut însă uimitor de repede tocmai în ultimul timp. Cauzele firești de mai sus, și anume felul evoluției economico-sociale, nu sunt suficiente să explice totul. Alte cauze, mai parțiale și mai trecătoare, contribuiesc la înmulțirea celor ajutați. Una din aceste cauze este și alcătuirea legilor respective, precum și progresul în mijloacele de aplicare ale lor. Am arătat că s'a lărgit cercul persoanelor din asigurările sociale, în ultimul timp. Alături de această lărgire, s'a mai făcut și o organizare mai completă și mai cuprinzătoare a întreținerii propriu zise a săracilor de către puterea publică. În fiecare comună, autoritățile publice împreună cu comitetele de conducere ale diverselor societăți de binefaceri, își împart sarcinile și lucrează în comun pentru adunarea mijloacelor. Când o comună, cu toate acestea, nu-și poate suporta sarcina, primește subvenția dela cercul administrativ mai mare. Principiul e, că toți cei săraci trebuiesc întreținuți, și, după nevoile financiare cauzate, se caută mijloacele de acoperire.

Cu această concepție și cu această întindere a îngrijirii săracilor, era natural să se înmulțească numărul celor întreținuți. De fapt, în mod prea repede s'au înmulțit numărul celor întreținuți și nu numărul celor săraci. Aceștia au fost și mai înainte și sunt tot în aceeași măsură și astăzi în țările, unde nu s'au introdus asigurările sociale. Dar, mai înainte, și în țările din urmă chiar astăzi, rămân neajutați și necunoscuți, acei cari ar avea nevoie să fie ajutați. Nu e un semn numai decât îmbucurător, dacă într'o țară nu se dă în statistici un număr mare de persoane, cari trăesc din ajutorul de alt undeva, sau din ceace au putut să-și asigure, când erau în stare să muncească. Lipsa cifrelor, nu însemnează și lipsa faptului. Sub suprafața limpede a vieții fericite a unor clase

sociale, se ascund multe zvârcoliri în mizerie ale classelor de jos, la popoarele cu o organizație nedesvoltată, dar silită să trăiască în aceleași împrejurări economice și sociale, ca alte popoare, la cari se arată și petele vieții populațiilor. Că mai înainte nu erau atâția săraci întreținuți, aceasta nu însemnează că asigurările sociale i-ar fi produs, sau nu ar fi redus numărul lor; aceasta nu însemnează altceva, decât că prin introducerea asigurărilor sociale, toate elementele unui popor au fost cercetate în relațiile vieții lor, și o parte au fost îndreptate pe calea asigurărilor, iar altă parte au fost date în mod absolut și complet în sarcina societății organizate. Așa în cât, completarea și perfecționarea organizației sociale a adus numai la cunoștința tuturor și le-a impus îngrijirea elementelor incapabile de viața independentă, fără ca să fi mărit numărul lor.

Dacă prin cele de mai sus s'a putut face proba negativă, și anume, că lipsa înregistrării unui număr mare de ajutați nu poate fi un semn îmbucurător al unei vieți sociale bune a unei populații oarecare, sunt fapte, prin cari se poate face proba pozitivă și anume, că acolo unde numărul înregistrat al celor ajutați e mai mare, viața economică și socială e mai ridicată. În această privință, sunt de analizat două situații: aceia a ajuțaților și aceia a binefăcătorilor, societatea organizată sau particularii.

În general, în mărirea sau micșorarea numărului săracilor întreținuți stă și un element subiectiv; obligat să fie ajutat nu e nimeni, cel mult dacă se interzice cerșetoria. Cel sărac și neputincios va merge singur să ceară ajutorul dela instituțiile respective. Aceasta presupune o răspândire a cunoștințelor alcătuirilor sociale. E vorba aici nu numai de cei ce sunt absolut întreținuți din binefacerea publică sau privată, ci și de aceia, cari primesc din această binefacere, ca o completare a cantumului necesar existenței. Și cunoașterea în tot locul a instituțiilor de ajutoare și darea ajutorului, nu cu prea multă greutate, a făcut ca toți cei ce au nevoie de ajutor să se înregistreze ca atare, și criteriul, după care se acordă acest ajutor, tinde să devină din obiectiv, subiectiv, adică în loc de constatarea situației materiale a celui ce e înscris ca sărac, de către autoritățile în drept, se lasă, în anumite limite, ca ajutorul să fie acordat după simțământul demnității personale a celui ce se vede nevoit să se coboare

în starea de miluit, mai ales că ajutorul nu e prea mare

În acest chip organizată ajutorarea săracilor, înmulțirea numărului săracilor ajutați, poate fi un semn caracteristic al unei vieți economice și sociale mai dezvoltate. Și anume, media acelor, cari nu sunt capabili de muncă, sau nu au atât de mare capacitate de muncă, încât să poată trăi complet singuri, nu e prea diferită dela un timp la altul și nici dela un popor la altul. Când însă la un anumit popor, veniturile oamenilor în medie se ridică și cu ele și pretențiile în viață, atunci e firesc să fie mai mare pretenția și a celor, cari ajung să nu poată trăi complet din munca lor, și deci nevoiți să ceară ajutor dela societatea, în care trăesc.

Nivelul culturii generale e mai ridicat decât înaintea și cultura aduce cu ea dezvoltarea simțământului de solidaritate între diferitele elemente ale unui popor. În legislații, se reflectă acest simțământ de solidaritate, întru cât ele sunt făcute în interesul unor mase cât mai mari de oameni, în ce privește aplicarea lor reală. Prin ele se contribuie apoi la ridicarea classelor de jos în special, la acea situație, în care și cel mai slab element al unui popor se simte o mică parte a organismului întreg. Clasele mai bine situate, pătrunse de cultura vremii, simt o datorie a vieții lor să-și închine o parte din fructul muncii, pentru acei, căzuți sub minimul de existență, permis de concepțiile morale ale timpului.

Toate aceste considerații explică de ce numărul acelor, cari ajung la un moment dat să nu mai poată trăi prin munca lor, s'a mărit neîncetat în timpul din urmă, tocmai în țările mai înaintate. Asigurările sociale nu au înlocuit în totul preocupările de îngrijire a săracilor, au făcut însă în masele tot mai numeroase ale acestora o diferențiere. Acele elemente, cari sunt multă vreme factorii productivi, puterea economică a unui popor, sunt coprinse în instituțiile de asigurare socială, iar acele elemente, cari sunt întotdeauna o sarcină a societății, din cauza infirmităților fizice sau psihice, sunt coprinse în instituțiile de binefacere. Și aceste din urmă elemente formează astăzi un obiect de preocupare al puterii publice, de oarece societatea trebuie organizată și condusă așa cum este, cu elemente sănătoase și bolnave, căutându-se însănătoșirea celor bolnave, de e posibil, dar

în orice caz asigurându-le viața, cât le e dat să o trăiască. În vremurile noastre, nu mai pot fi admise concepții, ca aceia din vechime, de a se arunca elementele nesănătoase pe un munte, ca al Taigetului. Și apoi, în foarte multe cazuri, imperfecția organizării sociale și neîmplinirea completă a funcțiunii lor din partea organelor conducătoare, sunt cauze ale existenței unui număr însemnat de elemente nesănătoase. Așa dar, și în cazul dintâi și în cel de al doilea, instituțiile respective sunt utile.

Și mai utilă e însăși diferențierea lor. În scurta schiță istorică dela începutul acestui studiu, am arătat cum la început, toți acei, cari ajungeau să nu mai poată trăi din munca lor, erau tratați în acelaș fel, de mila publică sau privată. În noua organizație economico-socială, cea mai mare parte a populațiilor diverselor țări, în unele mai mult de jumătate, e amenințată să ajungă în acea stare, de a nu putea trăi singură. S'au creat instituții nouă, cu forme diferite, până la forma asigurărilor sociale și s'a făcut diferențierea între cele două feluri de săraci.

Unele elemente au fost împiedicate de a mai ajunge în starea de sărăcie propriu zisă, au fost asigurate. În cursul studiului acesta s'a văzut, cari sunt caracterele alcătuirilor, pentru aceste din urmă elemente. Se va mai accentua aici, mai în urmă, încă un caracter de ordin social. Deocâmdată trebuie *fixată limita diferențierii dintre săraci și asigurați*. Această limită e pusă pe deoparte în legislațiile de asigurare socială, iar pe de alta în legislațiile de îngrijire a săracilor.

Am citat chiar în cursul analizării diverselor instituții de asigurare socială, cum legile nu asigură, decât elementele active în viața economică, apoi, în unele cazuri, stabilesc chiar aceia *ce am numi incompatibilitate: un pensionar, adică un asigurat, nu trebuie să primească și ajutor din fondul săracilor*. Așa am văzut că e cazul în Anglia, cu pensionarea bătrâni or. Tot referitor la asigurărie din Anglia, mai constatăm încă o determinare de limită între cele două instituții. *Nu au dreptul să primească despăgubiri în caz de chômage acei, cari sunt incapabili de muncă*.

În sfârșit, limita se determină și prin legile de îngrijire a săracilor. În mai toate aceste legi, se pornește dela principiul, că *un sărac trebuie să primească mai puțin decât minimul, dat unu asigurat*. Deci sărăcia începe,

unde încetează asigurarea. Și mai e o dispoziție de diferențiere. De obicei, *acei ajutați din fondurile săracilor pierd drepturile de a lua parte la viața publică*. Nicăieri însă, nu s'a micșorat întru ceva drepturile cetățenești ale asiguraților.

Și din asemenea diferențieri legale, ca cele de mai sus, se vede că stratul social al asiguraților are o altă situație în organizarea socială, decât stratul social al săracilor miluiți. Atât despre raporturile dintre asigurări sociale și îngrijirea săracilor.

Tot din punct de vedere al folosului asigurărilor pentru clasele de jos, și în special pentru muncitorimea salariată, rămâne de analizat chestiunea, dacă prin contribuția adusă de întreprinzători la fondurile asigurărilor se dă un folos real, sau dacă e numai o aparentă.

Am arătat mai sus, cum în Germania întreprinzătorii au contribuit în 1909 cu 413.497.700 M., iar în altă parte cum în Anglia întreprinzătorii trebuie să contribuie în 1912 cu 206.025.000 fr., și peste câțiva ani cu $\frac{1}{2}$ miliard. Toate aceste sume se dau neapărat ca despăgubiri și ca pensuni, lucrătorilor asigurați. Și dacă într'un an se dă $\frac{1}{2}$ miliard de către întreprinzători, aceasta înseamnă că se mai adaogă aproape $\frac{1}{2}$ la salariul obișnuit.

S'a spus adesea, — de obicei la discuțiile, făcute cu ocazia introducerii diferitelor legi, — că în realitate întreprinzătorii opresc din salariile directe, pentru a plăti primele de asigurare, ce li se impun. Afirmația aceasta nu se poate nici dovedi, nici combate, cu argumente și dovezi precise și exprimate în cifre. S'ar putea susține că întreprinzătorii nu au oprit nimic din salariu, de vreme ce salariile nu s'au micșorat, unde funcționează asigurările sociale. ci din potrivă, au avut o tendință continuu crescândă. Statisticele respective arată că în cursul ultimei jumătăți de veac, și de mai înainte chiar, salariile s'au mărit. Mai mult decât atât. Nici obiecția, că valoarea reală a salariilor nu ar fi crescut, nu pare întemeiată. Intr'adevăr, odată cu ridicarea salariilor s'au mărit și prețurile obiectelor de consum, sau cum se zice, s'a scumpit traiul. Așa fiind, mărirea salariilor ar fi aparentă, întru cât valoarea lor nu se poate calcula, decât după cantitatea de obiecte de consum, ce se poate cumpăra cu acele salarii.

Problema e una din cele mai discutate în știința

economiei publice, și nu e locul să merg mai departe aici. Un fapt trebuie însă constatat. Statisticile comparate ale prețurilor obiectelor de consum și ale salariilor arată, că salariile au crescut într-o proporție mai mare, decât prețurile obiectelor de consum.

Pe această bază, se susține de mai toți acei, cari s'au ocupat cu această chestiune, că obligația de contribuire la asigurare a întreprinzătorilor n'a avut o repercureare asupra mărimii salariilor. Se poate să nu fi avut nici o repercureare, dar baza dovedirii mi se pare greșită.

Intr'adevăr, ar fi așa, adică salariile s'ar măsura în mișcarea lor după prețul obiectelor de consum, dacă am admite adevărată acea „*lege de aramă a salariului*“, care, pronită din gura lui *Lassalle*, a răsunat odată, înțeleasă ori neînțeleasă, în masele celor orbiți de fantoma socialismului. Astăzi însă suntem departe de această lege, construită atât de frumos și simplu.

Sunt multe alte cauze de determinare a salariului. Și mai întâi, acel minimum de existență, nu se determină numai după obiectele de consum în înțelesul restrâns, ci coprinde în el cerințe de ordin social, conform culturii unui timp, elemente ce nu s'ar putea niciodată cântări și deci nu ar putea servi de bază determinării salariului. Apoi, salariul e prețul unei mărfi, a muncii, vândute, sau închiriate printr'un contract. De egalitatea sau neegalitatea părților contractante, depinde și potrivirea cumpenii balanței între rezultatele, obținute din contract de fiecare din părțile contractante. Cu asociațiile muncitorilor și cu mijloacele de luptă ale sindicatelor lor, s'a mărit puterea salariatului și se apropie de egalitate cu aceia a întreprinzătorului. *În raporturile economice, simțimântul de dreptate nu se poate exprima, decât printr'un echilibru de forțe.*

E o credință falsă, cu fatale consecințe, aceia de a socoti că cel puternic va fi condus de simțiminte morale, față de cocontractantul său, în fixarea condițiilor contractului. Nici minimumul aceia de existență, de care e vorba într'o lege de aramă a salariilor, nu e respectat în raporturile individuale, socotite în parte. Cel puternic zdrobește tot ce întâlnește în calea înălțării sale.

Aceia ce se spune despre mase, adică aceia ce se scoate prin așa zisa lege a numerilor mari, nu se poate atribui la cazuri individuale date. Neapărat, simțimintele

morale joacă un rol în determinarea normelor de organizare și de conducere ale societăților, dar nu în raporturile dintre indivizii cu interese deosebite, căci, în asemenea cazuri, primează instinctul conservării vieții, așa cum o înțelege fiecare. De obicei, normele de organizare și conducere, întru cât sunt determinate și de elemente morale, sunt date de unele clase pentru altele.

Acolo unde interesul începează, acolo începe acțiunea simțimentelor morale. Ceeace nu e determinat în *acēt chip* de simțimintele morale, e determinat numai de echilibrul forțelor în luptă în viața economică. Se pot scri și predica fraze frumoase, pentru a stabili o pretinsă normă de conduită a celor tari în viața economică, față de cei slabi, acel, care înțelege mai bine realitatea vieții, va căuta mai de grabă stabilirea acelui echilibru între puterile în luptă. În chestiunea determinării salariului, asociațiile, sindicatele muncitorești, așa cum s'a înțeles în Anglia în special, dau muncitorilor o putere egală în stabilirea salariului. Ar fi destul să amintim de cauzele legii minimumului din anul 1912 din Anglia.

La lumina acestor gândiri, pot încercă să analizez, dacă asigurările sociale au mărit salariul muncitorilor. Și pentrucă, în urma considerațiilor de mai sus, mi se pare că nu s'ar putea constata, dacă salariul propriu zis s'a mărit sau s'a micșorat, din cauza obligației întreprinzătorilor de a plăti prima pentru lucrători, socotesc că se poate determina în mod precis, dacă salariul întreg, coprinzând în el și primele de asigurare, plătite de întreprinzător, dacă acest salariu întreg s'au mărit, sau nu.

Prin asigurările sociale, s'a creiat pentru lucrători o nouă nevoie, de ne înlăturat, a vieții: asigurarea. Prin sindicate, muncitorii au putere să ia parte activă reală la fixarea salariului, necesar satisfacerii nevoilor vieții, în condițiile date. Ceeace plătesc întreprinzătorii prin primele de asigurare pentru lucrători, nu e decât un adaos la salariul, fixat mai înainte între aceleași părți, cu aceleași puteri în relațiile dintre ele, cu aceleași nevoi, dar fără nevoia, nou creată, a asigurării.

Acum se poate înțelege ușor, cred, dacă sutele de milioane date de întreprinzători, folosesc sau nu acelora, pentru cari sunt date. O asemenea concepție, cred că înlătură posibilitatea unei susțineri a ideii, că ceeace între-

prinzătorii sunt obligați să dea cu o mână, au puțința să ia înapoi cu altă mână.

Cu aceste observații încheie seria cercetărilor asupra foloaselor aduse de asigurări, în mod exclusiv classelor de jos, asiguraților, și în cele ce urmează voi întinde mai departe perspectiva vederilor.

Asigurările sociale aduc, prin efectele lor, aplanarea unor conflicte de classă și potolește ura unor elemente împotriva organizației economico sociale existente. În acest înțeles, instituțiile asigurărilor pot fi privite ca o lovitură dată Social-democrației, care își bazează toată acțiunea ei pe ura de classă și pe dorința de dărâmare a ordinii existente a lucrurilor. Rezultatul acesta al asigurărilor sociale poate fi scos și din foloasele generale aduse classelor de jos, dar și din câteva dispoziții speciale de alcătuire a lor.

Intr'adevăr, când se asigură unui om traiul în viitor în cazurile când puterea brațelor sale îl va părăsi, când i se asigură traiul și lui și familiei lui, atunci nu se mai simte în orice moment amenințat de ziua de mâine, nu se mai naște în sufletul lui ura împotriva proprietarului sau capitalistului, care are puțința să trăiască viața până la sfârșit, așa cum o trăește în prezent. Căci ura nu se naște atât din defrențierea de classe; o egalitate de trai absolută poate forma un vis frumos, dar nu poate fi o cauză a urii unui muncitor, care vede că are puteri fizice și psihice actuale,—indiferent de cauza lor—mai slabe, decât altul, cu care muncește alături. În lumea muncitoare, nu se naște ideea unei egalități absolute, pentru că zi cu zi se încearcă puterile fiecăruia la lucru. Ceeace provoacă adevărata ură, este nesiguranța zilei de mâine. În sufletul oricărui om, e înrădăcinată ideea că viața e dată oricui să o trăiască întregă. Organizația socială nu poate să fie dreaptă, când unii oameni, într'un anumit moment, nu mai au cele necesare vieții, așa cum au avut până în acel moment. Din ideea de nedreptate, se naște ura, și acțiunea ce-i urmează nu poate fi înfrântă de nimic, căci nici o lege nu poate apăra și acoperi o nedreptate. Când nu e la mijloc această credință de nezdruccinat într'o nedreptate socială existentă, nu se pot mișca masele de oameni și nu pot fi aduse până la jertfirea vieții lor, pentru a asigura împlinirea dreptății pentru urmași. Construcțiile minții, oricât de frumoase ar fi, nu pot duce până la ase-

menea porniri. Din potrivă, faptul, văzut de toată lumea, al ajungerii în stare de cerșetorie a celor, cari până eri au adus un folos altora prin munca lor, fabricând pentru alții obiecte trebuincioase, iar astăzi sunt amenințați să-și termine viața, mai de vreme decât trebuie, faptul acesta provoacă și ura neîmpăcată împotriva unor clase sociale și îndemnul la schimbarea celor existente. Când fiecare are asigurate cele necesare vieții, când îl părăsesc puterile de muncă, nu mai poate năzui atunci la o ridicare a situației sociale; cât timp a avut puterile de muncă întregi, s'a străduit neîncetat să urce o treaptă mai sus, în această firească și totdeauna existentă stratificare a societăților omenești, și această străduință a format idealul lui. Așa fiind, pornirea de răsturnare s'a mai potolit chiar în rândurile social-democraților mai neschimbați în credințe.

Toate acestea sunt însă chestiuni de psihologie socială și multe elemente intră în determinarea simțimintelor și acțiunii masselor. Iată însă un caz precis de apăsare și înlăturare definitivă a urii și a conflictului între două clase sociale. În instituțiile asigurărilor sociale am văzut că se asigură muncitorii împotriva accidentelor muncii și împotriva chômege-ului. În caz de accident, victima sau urmașii ei, se vor duce să ceară despăgubirea nu dela întreprinzători, dar dela o instituție, care e condusă și de lucrători și de întreprinzători. Nu va mai fi cercetată vinovăția nimănui, până la anumite limite. Cât va fi de dat, ca despăgubire, este iarăși cunoscut mai dinainte. Accidentul e privit ca orice nenorocire, care izbește pe un om în cursul vieții sale, și nu va mai deștepta ura unora împotriva altora. Nici proces de judecată, nici izbire de interese ale întreprinzătorilor cu lucrătorii lor. E și mai puțină ocazie de desfășurare a talentului oratoric al unui avocat, pătruns de durerea și suferințele muncitorilor nenorociți din mine și din fabrici, e și mai puțină ocazie de învrăjbită între părți, dar e și o despăgubire mai sigură și mai exactă, decât dacă s'ar fi lăsat câmpul liber al luptii dintre două părți litigante neegale în puteri, și mai ales decât dacă s'ar fi lăsat câmpul liber aprecierii atât de complexă a diferitelor feluri de culpe, atât ale întreprinzătorului neglijent, cât și ale lucrătorului neîndemânat.

Tot acelaș efect are și asigurarea împotriva chômea-

ge-ului. Lăsând la o parte dispozițiile de organizare a acestei asigurări, cari tind la înlăturarea definitivă a acestui neajuns al organizării economice de astăzi și cari aduc pe încetul o înfățișare nouă a economiilor naționale, ceea ce am arătat în altă parte mai înainte, o înlăturare a conflictelor aduce asigurarea împotriva chômege-ului, chiar atunci când chômege-ul există de fapt. Când lucrătorul nu are de lucru, primește aproape tot atât cât era salariul său, are cu ce trăi până găsește din nou de lucru, poate chiar la acelaș întreprinzător, după ce criza a trecut. Apoi, când fiecare muncitor știe, că întreprinzătorul îi plătește aproape jumătate salar pe zilele, când nu muncește, poate să vadă că e un motiv, care silește pe întreprinzător să-l concedieze, un motiv, care nu stă în puterea întreprinzătorului să-l înlătore, nu e prin urmare bunul plac, și împotriva bunului plac și a reliei voințe a unui om se poate revolta cel izbit, dar împotriva unor împrejurări economice, de neînlăturat momentan, nu se revoltă nimeni. E vorba de întâmplările, ce se ivesc momentan înăuntrul organizației unor întreprinderi economice; transformarea lor și înlăturarea relelor nu e opera unei zile și muncitorii ocupați în acele întreprinderi cunosc aceasta. Și în cazul asigurării împotriva chômege-ului observăm prin urmare înlăturarea unui conflict de clase.

Dacă s'ar analiza importanța și desimea conflictelor dintre proletari și classa întreprinzătorilor, s'ar vedea că înlăturarea lor însemnează stabilirea unei armonii sociale generale în țările, unde aceste două clase se întâlnesc în toate ramurile producției naționale.

Unele ramuri ale asigurărilor sociale, prin scopul lor direct, tind la dezvoltarea puterilor productive ale unui popor, pe orice domeniu. Astfel asigurarea maternității și asigurarea copiilor au de rezultat creșterea unei generații mai sănătoase și mai pregătită pentru munca ce va fi chemată să săvârșească. Tot prin posibilitatea unei educații profesionale, dată tinerimii, se permite trecerea elementelor mai capabile dintr'o classă socială în alta mai superioară, fie pentrucă însăși organele asigurărilor îngrijesc de această educație, fie pentrucă asigurații, ne mai având grija să strângă o avere pentru vremuri nesigure, își îndreaptă toată energia actuală, pentru a înzestra pe copii lor cu puteri de luptă mai superioare în viață.

Toate foloasele de natură economică și socială, arătate în rândurile de mai sus, sunt aduse prin mijloace, socotite superioare, după concepțiile morale ale vremii noastre. *Tot ceea ce dobândesc clasele de jos în urma asigurărilor sociale, nu e o pomană, venită de aiurea, ci o procurare a celor necesare vieții întregi, printr'o bună organizare.* Asigurarea, pe care o face un om la o societate privată de asigurare, îi procură un drept la despăgubirile pentru cazurile asigurate. Procură asigurările sociale un drept, după aceleași norme ca și asigurările priavte? Apoi, foloasele dobândite de clasele de jos prin asigurări, sunt rezultatul unei ajutorări proprii, sau sunt o îngrijire a unor elemente, cari sunt incapabile să se îngrijească singure de soarta lor?

Juriștii, obișnuiți cu dispozițiile paragrafelor legilor privitoare la asigurări, spun că asigurările sociale nu sunt asigurări propriu zise. Un principiu al asigurărilor este și acela al corespondenții între primele de asigurare și despăgubirile ce se obțin, sau se pot obține. În asigurările sociale, nu există această corespondență; aceea ce se asigură muncitorimii, nu e echivalentul plăților, făcute de ea, dar echivalentul plăților făcute de mai multe elemente, în afară de asigurați. Neapărat, corespondența între primele de asigurare și despăgubiri trebuie înțeleasă numai ca o corespondență între rizicurile celui care plătește o sumă de bani, fără ca să fie sigur, dacă va fi nevoit să primească o despăgubire, și între rizicurile celui ce asigură plata unei sume de bani, fără să fie sigur, dacă va primi în mod suficient primele fixate.

După calculul probabilităților, corespondența între primele de asigurare și despăgubiri se poate face, când e vorba de numere mari, de o masă de asigurați, niciodată însă pentru cazuri individuale. Pentru aceste din urmă cazuri, nu există mai niciodată corespondența de mai sus. Așa înțeleasă egalitatea între primele de asigurare și despăgubiri, la asigurările private avem de o parte asigurații, iar de altă parte asigurații și între prestațiunile lor se stabilește un echilibru.

În asigurările sociale, avem asigurați de o parte, dar asigurații—organele de asigurare—primesc contribuții și dela întreprinzători și dela stat, în unele cazuri. Din cele expuse în cursul acestei lucrări, în diferite locuri, s'a văzut că pe deoparte contribuția întreprinzătorului e o

formă de plată a unei părți din salariul muncitorului, iar pe de altă parte, asigurată poate fi socotită că este o întreprindere oarecare și ea plătește primele pentru cazurile asigurate. Aceste fapte satisfac întreaga concepție juridică a asigurărilor. Poate în afară de cuprinsul asigurărilor propriu zise este contribuția statului. Aceasta e determinată de motive de ordine socială, și poate fi socotită ca o înlesnire adusă și asiguraților și organelor de asigurare.

Sunt multe exemple de acest fel în societățile moderne. Când societatea întreagă face cheltueli pentru bunul mers al căilor ferate, spre exemplu, în cazul când acestea sunt exploatare de stat, numărul accidentelor se micșorează, rizicul societăților private de asigurare a vieții e mai mic, iar primele de asigurare cerute se vor reduce. Și exemplele se pot înmulți numai pentru asigurările private.

Acelaș lucru se poate zice și despre contribuția statului în asigurările sociale. În asigurările împotriva boalii, contribuția e o parte din cheltuiela pentru igiena publică, în asigurările împotriva invalidității și bătrâneții, contribuția e datorită prin aceea că organizația economico-socială actuală, garantând proprietatea individuală unora, lasă pe alții mai expuși pericolului de a nu mai avea nici un venit, când sunt inavlizi sau bătrâni. Asigurările sociale s'ar putea însă foarte bine înțelege și fără contribuția statului, căci aceasta nu formează esența lor.

Clasele de jos sunt *obligate* să facă parte din aceste instituții, alcătuite de puterea publică spre folosul lor. Mai e acesta un ajutor prin sine înșiși al claselor de jos? Viața economică și socială modernă, cu diviziunea muncii, cu producția pentru piață, cu liberarea completă a individului de orice legături, afară de cele derivate din contract, face posibilă acțiunea de ajutorare proprie a fiecăruia din clasele de jos numai când sunt asociați și organizați acei, cari urmăresc aceleași scopuri. Puterea asociației se vede și în întreprinderile economice propriu-zise și în orice fel de întreprinderi, chiar în cele de natură culturală. În lupta lor pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă, lucrătorii s'au organizat în syndicate. În lăuntrul acestor syndicate, s'a dezvoltat întreaga lor viață socială, și de ele se leagă interesele lor de orice fel. Un muncitor, care nu face parte din asemenea organizații,

e expus la bunul plăc al întreprinzătorului, mai puternic în fixarea condițiilor din contractul de muncă. Muncitorul izolat nu se poate ajuta singur, va fi expus și redus numai la protecția statului, sau la bunavoința celor, cu cari are relații de interese. Și protecția și bunavoința sting inițiativa proprie, înăbușesc încrederea în sine, și slăbesc energia. Puterile unite ale celor ce au aceleași interese, din potrivă, dau aceia ce protecția și bunavoința fac să dispară.

În timpul din urmă, se vorbește chiar de o obligație a muncitorilor de a face parte din sindicate, pentru a nu fi exploatați de întreprinzători. În loc de a se stabili diferite instituții de controlare a raporturilor dintre întreprinzători și lucrători, în loc ca puterea publică să intervină în fixarea condițiilor de muncă și să împiedice determinarea liberă a învoelilor, se dă un mijloc de întărire a puterii muncitorului izolat, și acest mijloc este asocierea și organizarea tuturor acelor, cari au aceleași interese. O obligație a muncitorilor de a se organiza în sindicate, în așa fel făcută, ca să nu se stabilească o tiranie a sindicatelor, nu ar fi o împiedicare dela ajutorarea proprie, ci din potrivă o obligație a unei clase, să-și pregătească singură călea vieții. Exact acelaș lucru este și cu asigurările sociale. Clasele de jos sunt obligate să se folosească de cel mai bun mijloc, după credințele vremii, ca să-și asigure, cu puteri unite, traiul în diverse timpuri de lipsă. E indicarea unui mijloc și obligarea să se folosească de el, când altul mai bun nu au găsit singuri acei obligați, dar e o *obligare la ajutorarea proprie*.

Aceasta e caracteristica asigurărilor sociale, și de aceia în cursul acestei lucrări, la locul cuvenit, am insistat asupra deosebirii fundamentale dintre asigurări și dintre pensionarea de către stat a bătrânilor, scoțând pe aceasta din urmă din rândul asigurărilor sociale propriu zice.

Ca un rezultat final al asigurărilor sociale, am putea cita avântul, dat de ele economiilor naționale. Toate elementele productive ale unui popor se aruncă în lupta economică, fără grija zilei de mâine, își închină muncii prezente toată energia, de care dispun. Și acest fapt are un rol în expansiunea enormă a productivității poporului german din ultimele decenii.

Toate rezultatele, expuse în acest capitol, sunt scoase din privirea diferitelor ramuri ale asigurărilor sociale, în-

diferent dacă acestea toate au fost înfăptuite în aceeași țară, sau dacă au fost găsite unele într-o țară și altele în alta. Care ar fi sistemul întreg al asigurărilor sociale, dacă din elementele reale date am căuta să-l întregim, aceasta se va vedea în capitolul următor.

Literatura specială.—Cele mai multe studii se mărginesc la arătarea datelor statistice referitoare la numărul asiguraților, pentru a expune rezultatele asigurărilor. Aici datele sunt luate în special din *Reichsarbeitsblatt*; a se vedea pentru toate statele și studiul meu din *Buletinul statistic al României* din 1911, No. 15 - 16, No. 17 - 18: «Asigurările sociale în Europa» și «Asigurările sociale în agricultură» și literatura citată acolo. De asemenea, pentru Germania: *Soziale Kultur* din Septembrie 1910, articolul de Dr. Hitze, precum și articolele mele din «*Revista democrației Române*» No. 30, 34 și 25 din 1910: «Sistemul asigurărilor sociale obligatorii».

Pentru rezultatele economice și sociale în genere, a se vedea studiul foarte interesant al d-lor *Lass* și *Zahn*: *Einrichtung und Wirkung der deutschen Arbeiterversicherung*. Berlin 1904 și *v. d. Borcht*: *Die soziale Bedeutung der deutschen Arbeiterversicherung*. Iena 1898.

Insufârșit: *Wenck*: *Geschichte und Ziele der deutschen Sozialpolitik*. Leipzig 1908; *Stier-Somlo*: *Deutsche Sozialgesetzgebung*. Iena 1906.

CAP. VIII

CONCLUZIE : SISTEMUL COMPLET AL ASIGURĂRILOR SOCIALE

Cu începutul acestui capitol, se termină expunerea obiectului propriu zis al acestui studiu. Printr'o întindere a cercetărilor mai departe în trecut, am încercat să arăt, cari au fost alcătuirile de ajutor la nevoie ale classelor de jos în diferitele stadii ale evoluției economico-sociale și cum aceste alcătuiți au evoluat până aproape de vremurile noastre. Odată cu începutul organizației economico-sociale moderne, s'a arătat, cum s'au ivit primele încercări de asigurări, apoi, formele, pe cari le-au luat acestea până în timpul din urmă și încercările nouă ce se mai fac. În partea a doua a studiului, am încercat să analizez, în toată țesătura lor, diferitele instituții de asigurare socială, acolo unde le-am întâlnit înfăptuite, și am arătat funcționarea lor precum și rezultatele de tot felul ale acestei funcționări.

Pentru că studiul a fost întins asupra celor mai multe din popoarele europene, întru cât instituțiile de asigurare socială s'au întâlnit la aceste popoare, am avut de descris fenomene adesea fără o legătură între ele. Și totuși, pentru a arăta dacă instituțiile nouă se potrivesc sau nu în organizația economico-socială a timpului, a trebuit să scot din tot complexul faptelor, principiile fundamentale ale asigurărilor sociale, luând ceea ce am găsit comun în toate și aceia ce a putut forma o legătură între manifestările parțiale și locale.

Dar după ce se cunosc principiile, se pot ușor constata imperfecțiunile alcătuirilor izolate. În diferite țări am întâlnit numai unele ramuri ale asigurărilor sociale înfăp-

tuite, în altele am întâlnit încercări pentru satisfacerea acelorasi nevoi, dar pe alte baze, și nicăeri nu am găsit înfăptuite instituții, cari să corespundă în mod complet idealului, ce presupun fiecare din alcătuirile imperfecte existente. Fie că întreaga instituție a asigurărilor e incompletă, fie că organizația și tehnica sunt imperfecte. Și totuși, ici și colo găsim elemente, care alăturate ne-ar da un sistem apropiat de idealul, ce se urmărește. Nu e vorba de un ideal, în afară de faptele reale observate, dar de idealul, care e presupus ca scop chiar de legiuitorul creator al instituțiilor și de cercătorul de mai apoi al produsului străduințelor de mai înainte.

Fiind vorba aici de stabilirea unor legături între fapte reale de altfel, sunt silit să mă depărtez puțin, într'un anumit sens, de cadrul metodei științifice, urmată până acum în acest studiu. Și anume. Faptele reale alăturate pot alcătui o formă nouă, cu o altă înfățișare. Dacă legăturile dintre aceste fapte nu există în realitate, totul format nu există și deci nu poate face obiectul unui studiu științific. În construcția unui tablou din elemente reale date, găsește originalitatea autorului și puterea lui de imaginație cea mai bună ocazie de a se manifesta.

Socotesc însă la locul său să accentuez aici că, originalitatea aceasta în știință e cea mai de condamnat, pentru că fascinează și acopere realitatea. Cu cât cercătorul se apropie mai mult și reproduce mai fidel obiectul studiului său, cu atât e mai de sprețuit. Cu cât din potrivă un scriitor se avântă în propuneri de măsuri de îndreptare a celor existente, cu cât dă mai multe tablouri ale unei lumi, ce nu există, cu atât e mai puțină știință în scrierile sale.

Niciodată nu i-a venit cuiva în minte, să socotească drept lucrare de știință, nici *Utopia* lui Morus, nici *La cité future* a lui *Tabouretch*, și nici tablourile unei societăți coperatiste, ca acelea din scrierile unui *Oppenheimer* sau ale lui *Hertzka*. Efecte mari pot avea asemenea lucrări, și în unele cazuri sunt creatoare de curente în mersul vieții. Timpul trece și ele pot fi apoi studiate ca creațiuni ale activității omenești. Opera de știință expune însă ceea ce este. De câte ori într'o lucrare se expune ceea ce ar trebui să fie, și nu ceea ce este, acea lucrare nu mai este o lucrare de știință, și, pentru a se vedea, dacă coprinde totuși un adevăr, trebuie să se aștepte adesea timp

de generații întregi, până ce rezultatele activității omenești îi dau un fundament, dacă e vorba de științe sociale. Se înțelege că faima scriitorului se câștigă mai ușor pe calea „originalității”, decât pe calea muncii oboșitoare a cercetării și expunerii faptelor reale, dar această faimă n'are nici o legătură cu valoarea științifică a unei lucrări.

În această ordine de idei, se observă un fenomen caracteristic: în societățile mai înapoiate în cultură, criteriul de valorificare a unei lucrări de știință chiar, este tot puterea imaginativă a autorului. Cu cât scriitorul va exprima credințe mai extravagante, cu cât se va depărta mai mult de realitate și va da mai multe construcții nouă ale minții, cu atât va fi mai apreciat. Aceasta e atmosfera unui început de cultură, e atmosfera unei societăți, în care romanele de senzație au multă răspândire. Omul de știință va fi util prin produsul ostentiv al sale, fără a avea nevoie să aspire la gloria constructorului altor lumi.

Având în față granițele impuse științei, mă voi sili ca tabloul asigurărilor sociale complete, expus în acest capitol, să nu treacă peste aceste granițe, sau să nu se depărteze prea mult de ele. În orice caz, pentru cititorul mai scrupulos al acestei lucrări, se poate fixa aici sfârșitul întregului studiu.

Obiectul acestui capitol nu e expunerea a cece ar ar trebui să fie, ci e o generalizare de aplicare a unor principii existente pretutindeni, adică în legislațiile de asigurare de pretutindeni. Însăși aplicarea acestor principii nu e o formație nouă, ci o generalizare a unei alcătuiți socotită ca cea mai bună, în urma analizei critice, la care a fost supusă, dar fără să existe în toate părțile. Nu se face aici prin urmare altceva, decât o accentuare a unor elemente ale instituțiilor de asigurare socială, așa cum au fost descrise la locul cuvenit în cursul acestei lucrări, și o apropiere a lor, încât să dea aparența unui tot; e prin urmare o resumare.

Și totuși, nu se va da aici pe scurt cece s'a tratat până acum în amănunt. Pe deoparte, cele spuse aici, nu dau nici o idee despre obiectul însuși al studiului, iar pe de altă parte, nu se pot înțelege, sau mai bine nu se pot aprecia, fără cunoașterea celor tratate în capitolele de până acum. Din cunoașterea numai a acestor concluzii, s'ar căpăta cea mai falsă idee despre obiectul întreg. Se iau aici anumite puncte din cele analizate mai înainte, fără a se

expune, și de unde au fost lăsate în locurile, unde au fost analizate, sunt duse mai departe și completate. În genere, se va lua tot ceea ce a rămas mai puțin precizat până acum în cercetările făcute, de cei cari s'au ocupat cu această problemă a asigurărilor, și vără a se încerca aici o precizare definitivă, se va arăta totuși o cale de precizare.

S'a văzut din expunerea făcută în tot cursul studiului acestuia, că, în unele țări, s'au alcătuit instituții de asigurare socială, mai mult ori mai puțin complete, iar în altele nu există încă. Organizația economico-socială, în principiile ei fundamentale, este aceeași în toate statele moderne. Dacă asigurările sociale sunt în conformitate cu această organizație economico-socială într'o țară, ele vor fi potrivite în toate țările, și dacă aduc foleose într'o țară, vor aduce și aiurea, când în alcătuirile lor sunt acomodate împrejurărilor speciale economice și sociale din țările respective. Despre aceste două chestiuni s'a vorbit încă în altă parte a acestei lucrări, și cu toată bogăția de fapte și argumentări cerută. Aici e de analizat însă o altă chestiune, mult mai grea și mai neprecisă. Sunt silite toate statele moderne, să introducă asigurările sociale, de vreme ce există aiurea?

Ceeace-mi servește de bază acestei discuții, este faptul că țările moderne au între ele relații comerciale tot mai strânse și la granița fiecărei țări nu se mai pot pune ziduri de oprire a streinilor, sau în orice caz, tendința e să se suprime aceste ziduri, și, *în locul lor, să se înalțe în interiorul țării, puterea de rezistență economică a poporului unțtar al fiecărei țări.*

Dintr'un punct de vedere, sarcinele, create prin asigurările sociale unor puteri ale productivității naționale, întreprinzătorilor exportatori în special, ar forma un argument împctriiva introducerii asigurărilor. Intr'adevăr, pe piața internațională, întreprinzătorii, cari au de plătit în țara lor un salariu mai mare, în urma primelor de asigurare, vor fi mai dezavantajați în concurență cu alții. Dar, după cum am arătat și în altă parte a acestui studiu, dezvoltarea economică a unui popor nu se poate socoti după ieftinătatea produselor, aduse pe piața internațională, ci după situația economică a diverselor elemente productive, căci exportul, și în genere vânzarea pe piață, nu e altceva, decât un schimb indirect de produse, și nu poate avea alt scop, decât

procurarea a cât mai multe obiecte necesare vieții. Dacă muncitorii unei națiuni își vând ieftin munca lor și dacă produsele economiei naționale sunt cumpărate scump în interior, pentru a putea fi vândute mai ieftin în afară cele de prisos,—sau și din cele necesare, dar devenite de prisos, în urma micșorării puterii de consum a populației interne,—aceasta nu e altceva, decât o exploatare și sărăcire a elementelor productive ale acelei națiuni. În urma unei asemenea exploatări, se câștigă, în unele cazuri, o superioritate pe piața internațională, în folosul unor mari întreprinzători, dar și această superioritate nu e decât trecătoare, și prin ea însăși se aruncă ruina economiei naționale respective. Puterile productive slăbesc, în urma micșorării puterii de consum a claselor muncitoare, forța fizică și educația profesională rămân tot mai mici, până ce nici salariul mic plătit nu mai e întors prin slabele prestațiuni de muncă ale muncitorimii. De afară năvălesc forțe nouă, copleșesc populația internă, și se ajunge la fenomenul, adesea îngrijitor pentru existența unei națiuni, că până și muncitorimea indigenă a unei țări e înlocuită de o muncitorime streină, mai forte și mai bine pregătită. Cel mai bun semn al acestei pante de ruinare a economiei naționale, sunt măsurile, ce încearcă puterea publică să le ia, pentru apărarea muncitorimii indigene, cum ar fi spre exemplu dispoziția de a se interzice întreprinzătorilor să întrebuinețze mai mulți lucrători streini, decât până la o limită carecare.

Acestea sunt măsuri utile momentan, dar nici nu schimbă cauza răului primordial, și nici nu împiedică ruinarea treptată a puterilor productive interne. Căci e un fapt mai mult decât elementar, că întreprinzătorii nu angajează muncitori indigeni, din cauză că nu prestează atât de mult și atât de superior, ca cei aduși de aiurea; a presupune alte cauze decât aceasta, însemnează a nu cunoaște principiul fundamental al oricărei tehnice a întreprinderilor: câștig cât mai mare, cu cheltuială cât mai mică. Și muncitorimea internă e ajunsă, sau rămasă în acea stare, încât chiar plătind un salariu *minim*, după împrejurările locale, întreprinzătorul ar pierde, sau ar câștiga mai puțin, dacă ar angaja lucrători indigeni.

Care ar fi adevăratele măsuri de darea unei îndrumări pentru împuternicirea muncitorimii indigene, nu interesează aici.

Care e procesul de slăbire a forțelor productive interne, se poate înțelege din cele expuse, și va mai fi analizat îndată. E destul acum, să stabilim principiul că, superioritatea producției naționale, pe piața internațională, când e formată prin mijloace artificiale, ca exploatarea muncitorimii prin plata unui salariu mic, și exploatarea tuturor consumatorilor, prin vinderea scumpă în interior, cu ajutorul taxelor protecționiste, însemnează ruina economiei naționale și deci nu pentru această ruinare va trebui să se împiedice introducerea asigurărilor sociale. Tocmai pentru a opri ruina și a pregăti treptat dezvoltarea economiei-naționale, introducerea asigurărilor sociale se prezintă ca un mijloc, dacă avem în vedere foloasele, ce am analizat în capitolul precedent.

Acum, o chestiune și mai importantă. Care e procesul de slăbire a forțelor productive ale unui popor? Chestiunea o privesc neapărat unilateral, întru cât nu încap în cadrul acestui studiu analizarea tuturor aspectelor sale. Și anume, voi privi procesul de slăbire a forțelor productive ale unui popor, întru cât acest proces vine în legătură cu instituțiile asigurărilor sociale.

Se vorbește astăzi în toată lumea, în scrieri de economie publică și chiar în alte scrieri, apoi se vorbește în lumea oamenilor activi în viața economică, de țări neexplorate, sau de țări de explorat. E o dogmă aproape, credința, că într-o țară neexplorată capitalul rentează mult, mai curând ori mai târziu. Din toate țările înaintate, cu economii naționale dezvoltate, pornesc capitaluri enorme pentru a explora țările, rămase în urmă. Pentru împrejurările noastre de astăzi, țările orientului european toate, apoi toate pământurile din alte continente, poate afară de Japonia și Statele-Unite în ultimul timp, toate acestea sunt țări de explorat, unde capitalul rentează enorm, în raport cu renta din țările apusului european.

De ce rentează însă capitalul din diferite întreprinderi mai mult în China, în India, în Maroco, în Persia etc.? Mai mult, de ce inundă capitalurile germane sau franceze, dar mai ales germane, în Turcia, în Serbia, în Rusia, în România, și de ce rentează mai mult în aceste țări, decât în Germania spre exemplu?

Dacă o țară e neexplorată, ar însemna că nu are căi ferate, nu are drumuri de tot felul perfecționate, cu alte cuvinte tehnica explorării e inferioară. Să fie oare

aceasta o înlesnire a întreprinderii și să dea aceasta o mai mare rentabilitate capitalului? Dar tocmai lipsa acestor înlesniri tehnice dă naștere la cheltueli enorme de transport și uneori, când țara e prea înapoiată, și la cheltueli mai mari de supraveghere, de pază a produselor fabricate, în lipsa unei organizații publice. Iar când întreprinzătorul se încearcă să construiască drumuri practice, căi ferate, etc., atunci cheltuelile sunt așa de mari încât, cu rentabilitatea din țările înaintate, ar trebui poate câteva generații pentru ca să se amortizeze capitalul plasat, în întreprindere și în anexele ei. Și totuși, întreprinzătorul străin, în țările „neexplorate“, trăește să-și amortizeze capitalul plasat și chiar să încaseze o rentă însemnată. Exemplele se pot lua de pretutindeni, și chiar din România, unde nu numai societăți pe acțiuni cu o perspectivă de durabilitate mai mare, dar chiar capitaliști, în mod individual, s'au apucat și au construit căi ferate pentru exploatarea începută, cum ar fi de pildă întreprinderea Lessel din munții Argeșului.

Mai mult decât atât. Sunt cazuri, în cari întreprinderea stabilită pe teritoriul unei țări nu are nici o legătură cu productivitatea naturală a țării. Iată spre exemplu o țară, cum ar fi România, care nu are o creștere dezvoltată a oilor pentru producerea lânii. Chiar pentru consumul intern, se importă adesea lână de aiurea. O societate belgiano-americană instalează pe teritoriul României fabrici de țesătorii de lână ori de bumbac. Va importa produsele brute, pentru a le lucra. Mai mult. Fabricatele nu le va desface numai în țară, ci va ajunge cu ele chiar pe piața internațională, concurând uneori la ei acasă pe Germani, Englezi, etc.

De unde vine această ieftinătate a producției, căci în cazul din urmă nici materiile brute nu sunt mai aproape, nici debușul nu e local?

Sunt neapărat mai multe cauze, dar aici nu analizez decât pe una, și poate că nu spun prea mult, socotind-o ca pe cea mai de seamă.

Cel mai mare câștig, și cea mai mare superioritate pe piața internațională a acestor întreprinzători capitaliști streini, cari sug surplusul avuției naționale și împiedică formarea de capitaluri în interior, toate acestea rezultă în cea mai mare parte din exploatarea muncii în interiorul unei țări, adică din exploatarea celui mai

însemnat izvor de producție al unui popor, căci puterea de muncă e un izvor de producție prin sine și apoi e singurul mijloc de valorificare a tuturor celorlalte izvoare de producție.

Împiedicarea capitalurilor streine, de a trece peste graniță, nu se poate realiza prin nici un mijloc, de oarece sunt atâtea forme de exploatare cu capitaluri streine, încât cele mai dese îngrădiri dela frontieră sunt străbătute de capitalul mișcător. Rezistența prin capitalurile naționale nu se poate face, de oarece adunarea capitalurilor de către forțele cu adevărat active în viața economică e împiedicată prin mijlocul exploatareii muncii.

Într-o țară bine organizată economiceste, muncitorimea organizată ajunge să stabilească o repartitie dreaptă între capital și muncă și împiedică un câștig neproporționat al întreprinzătorului. Am văzut în altă parte, cum aceste organizații împiedică micșorarea salariilor, când asigurările sociale crează necesități nouă muncitorilor, și impun sarcini întreprinzătorilor. Capitalul rentează puțin, de aceea dobânda e mică. Cea mai mică dobândă, în timpul din urmă în țările apusului și mai ales în Anglia, ajunge până sub 1⁰/₀. De oarece Anglia e stăpâna mărilor și oceanelor, de pe tot globul, și-a ales locurile cele mai rentabile și a plasat și plasează acolo capitalurile. Tot mică e și dobânda în Franța și Germania, și fiindcă Germania în special a apărut prea târziu în rândul acestor mari puteri, cari adesea se arată că conduc destinele lumii întregi, în toate privințele, dar mai ales în chestiunile economice, a trebuit să se mulțumească, să aibă terenuri mai puțin rentabile și a luat pământuri mai sterpe prin Africa și și-a revărsat capitalurile în țările mai înapoiate din Europa.

Întreprinderile streine într-o țară neexplorată au *capitalul lor ieftin*, dar folosul principal e altul: *ieftinătatea muncii*. Să luăm spre exemplu o întreprindere de exploatare de petrol în România. Făcând abstracție de ieftinătatea concesiunilor, fie din cauza lipsei de capital propriu, fie din cauza necunoașterii valorii izvorului de bogăție, să ne interesăm numai de puterea de muncă. Lucrătorii sunt dezorganizați, sau dacă au organizații parțiale, luptă împotriva ordinii statului, confundând și, printr'un proces psihologic foarte firesc, făcând să fie confundați, întreprinzătorii cu societatea organizată, și îndrep-

tându-și astfel toată puterea asociației pentru dărâmarea ordinii existente.

Câtă vreme organizația economico-socială modernă durează, și va dura mereu, pentru că e susținută de alte elemente sociale, cari n'ar avea nimic împotriva revendicărilor muncitorimii, câtă vreme această organizație economico-socială, fructul cel mai superior al civilizației de până acum, durează, întreprinzătorii vor putea continua o exploatare a lucrătorilor, când e o exploatare, tocmai pentru că muncitorimea confundă interesele întreprinzătorului cu interesele întregii societăți organizate. În cea mai mare parte însă muncitorimea e neorganizată, fiecare muncitor împarte e expus la dispoziția liberă a întreprinzătorului mai puternic. De unde în țările apusului în asemenea întreprinderi, se ridică salariul dela 3—10 fr. pe zi, în țările „neexplorate”, ca în România, salariul e dela un leu „sau chiar 0,50, până la 3 lei. Și când e vorba de sute și mii de lucrători, se înțelege ușor, ce diferență enormă este între costul de producție din țările din urmă și cel din țările mai înaintate, și se înțelege de asemenea de unde vine diferența în primul rând. De altfel, în orice carte de economie publică se poate citi spre exemplu: în Franța, în Germania, etc., brațele de muncă sunt scumpe, și de aceea costul de producție e mai mare, decât în „țările nouă” din America sau orientul Europii.

Și,—lucru demn de relevat—dacă se examinează prețul tuturor obiectelor de consum, nu numai al obiectelor de hrană propriu zisă, se vede că aceste prețuri sunt în medie aceleași, în urma înlesnirilor de transport din vremea noastră. Prin urmare, *pentru muncitorimea „țărilor nouă” se plătește puterea de muncă mai ieftin, fără să fie în schimb o viață mai ieftină.*

Rezultatul e o răpire zi cu zi a energiei puterilor productive, ceea ce face posibilă invadarea altor puteri de muncă streine, despre care am vorbit mai sus. Dar nu e numai atât. De exploatarea petrolului, luată ca exemplu, și chiar de alte exploatări mai intensive de păduri, sau diverse cariere din munți, sunt legate foarte des accidente ale muncii. Pentru a se câștiga cât mai mult și mai repede, se economisesc instalații perfecționate și măsuri de prevedere și evitare a pericolelor: instrumentul de producție, muncitorul nu costă nimic, când ese din uz, schilodit, bolnav, etc.; altul îl înlocuște și exploatarea

merge înainte. Dar chiar cu instalații mai bune, accidente în industriile, de cari e vorba, sunt inerente. În Europa de mijloc și apus, în vremea noastră, în cele mai multe țări, sunt asigurați lucrătorii de către întreprinzători pentru cazuri de accidente, iar în alte câteva țări, legile responsabilității întreprinzătorilor sunt mai aproape de asigurări, și foarte departe de dispozițiile celor două, trei articole ale codului civil, imitate după dispozițiile dreptului roman, concepute într-o societate, unde nu există nici industria, nici tehnica modernă. Într-o „țară nouă”, victimele accidentelor rămân în grija milostivirii publice, ori private, și întreprinderea merge înainte fără nici o pagubă, căci nici lungimea căii judecătii, nici cheltuielile ei nu le poate suporta victima, și nici vinovăția întreprinzătorului nu se poate dovedi, decât foarte rar. Câte-odată vre-un avocat, pătruns de dreptatea victimii, deși fără o bază juridică, își încearcă talentul oratoric în fața câtor-va instanțe judecătorești, și dacă ar fi în fața unor judecători „laici”, s'ar întâmpla să obțină dreptate, dar judecătorul, care aplică legea, nu poate să vadă altă dreptate, decât cea din lege, și așa trebuie într-o societate bine organizată.

Dar nu din acest punct de vedere al unor simțiminte umanitare, e nevoie de o asigurare a muncitorimii în conformitate cu tehnica producției moderne; interesul economic național, o cere aceasta. În jurul unor exploatari, de felul celor de mai sus, se împrăstie zi cu zi invalizi, rămân copii fără educație profesională, văduve fără ajutor, o generație slăbită și inferioară în toate se crește pentru un viitor apropiat. Toată această energie a elementelor productive ale poporului, de care e vorba, e răpită și dusă aiurea de întreprinzătorul strein, și chiar de întreprinzătorul indigen, care se bucură de aceleași foloase în exploatarea forțelor productive indigene și în plus dobândește înlesniri de transport pe socoteala consumatorilor din interiorul țării.

Așa fiind, nu e de mirare invaziunea capitalurilor streine într-o țară înapoiată, și mai mult decât atât, semn și mai sigur al începutului ruinării: invaziunea muncitorimii streine, odată cu întreprinderile streine. Mijlocul durabil de împiedicare a ruinării nu e închiderea granițelor, nici apăsarea cu măsuri excepționale a întreprinderilor streine, căci apăsarea se resfrânge tot asupra

puterilor productive ale poporului. Neapărat, măsuri trecătoare în acest sens pot fi luate. Adevăratul mijloc este însă înlăturarea cauzii primordiale a ruinării și aceeași cauză este lipsa de organizare a puterilor productive, sub toate formele, dintre cari două sunt mai principale: organizarea muncitorimii de toate felurile în asociații profesionale și asigurările sociale, sub toate formele lor.

Când un popor ar trăi izolat de alte popoare ale lumii, când relațiunile economice din vremea noastră nu ar fi așa de strânse, mijloacele de mai sus ar putea fi amânate, până ce s'ar întrebuița numai în urma evoluției interne, și poporul n'ar fi ruinat de nimeni, ci ar avea numai o evoluție mai înceată. În împrejurările economice moderne însă, poporul, care rămâne în urmă și nu se folosește de toate mijloacele tehnice ale economiei publice moderne, va fi ruinat de altele, cari merg înainte. Conducătorii destinelor unui popor nu pot să nu mai cunoască mecanismul vieții economico-sociale de astăzi. Cunoșcându-l, trebuiesc să îndrumeze energiile națiunii lor, să arate elementelor productive mijloacele întrebuițate aiurea în lupta economică să le dea puțința și să le arate calea înălțării fizicești și sufletești până la nivelul timpului, nu numai să formeze legi bune, pentru un popor istovit și exploatat, din cauza lipsei de pregătire pentru viața modernă.

Asigurările sociale contribuiesc la înlăturarea posibilității întreprinzătorilor străini de a exploata munca unui popor și îngreuiază chiar invadarea capitalurilor streine. Introducerea asigurărilor sociale e prin urmare și din acest punct de vedere o necesitate pentru economia națională a unui popor, când la alte popoare există asigurările sociale. Cum se dezvoltă atunci productivitatea națională și în ce condiții se prezintă pe piața internațională, aceasta e o problemă, pe care nu o pot analiza în cadrul acestui studiu.

Dacă chestiunea, analizată până acum, a fost o chestiune generală și într'o legătură mai strânsă cu partea istorică a obiectului lucrării de față, sunt însă alte chestiuni mai speciale și în legătură mai strânsă cu însăși organizarea și funcționarea asigurărilor sociale. Foarte sumar vor mai fi analizate și aceste chestiuni speciale, în cele ce urmează.

În cursul lucrării am arătat pentru ce persoane s'au

alcătui întâi asigurările sociale și apoi cât de departe s'a întins cercul acestor persoane. Fiindcă e vorba de arătarea unor fapte reale, s'a expus la locul cuvenit dispozițiile respective ale legilor de asigurare din fiecare țară. S'a pornit dela asigurarea muncitorimii salariate și s'a trecut mai apoi și la alte clase de oameni. Intrebarea e: *până unde se poate merge?* E vorba deci, de *stabilirea unui principiu în legătură cu asigurările de fapt, cu necesitățile, cari le dau naștere și cu organizația economico-socială existentă.* Incercarea, ce fac de a stabili acest principiu, poate să aibă un rezultat conform cu realitatea, numai dacă nu se va lăsa din vedere nici unul din elementele de mai sus și rezultatul poate să nu fie complet, fără ca procedeul întrebuițat să fie fals. Așa dar, numai din controlul cât mai exact al analizei făcute, cititorul poate dobândi convingerea într'un fel sau altul, ușurându-mi îndreptarea rezultatului obținut, în cazul când n'am ținut seamă de toate elementele necesare.

Că principiul, pus la început în legislațiile asigurărilor sociale pentru determinarea persoanelor, ce trebuiesc să fie asigurate, este fals, nu mai tăgăduiești nimeni. Nu numai salariații sunt astăzi de fapt asigurați și nu numai pentru asigurarea lor se fac încercări nouă. De altfel, că principiul acela e fals, aceasta e credința tuturor acelor, cari s'au ocupat cu această problemă. E destul să citez aici părerea marelui economist al Germaniei, acela, ale cărui rezultate ale cercetărilor de mai mult de o jumătate de veac sunt încă și astăzi complet adevărate, din cauza metodei exacte, întrebuițate în aceste încercări, părerea lui *Schmoller*:

„Cea mai mare nevoie de asigurare împotriva boalii, invalidității, etc., o are classa curată, modernă, a salariaților în bani. *Dar și multe alte categorii de oameni din classesele muncitoare, ca meseriași, lucrători la domiciliu, conducători de lucrări, mici agricultori, atârână mai mult, ori mai puțin de veniturile în bani schimbătoare și dobândesc un mers sigur al vieții numai prin asigurare.* Unde se mărginește asigurarea muncitorimii nu mai la salariați și se execută ridicarea contribuțiilor în principiu, prin opriri de salariu de către întreprinzător, acolo se îngreuiază participarea altor elemente. Aceste din urmă elemente formează la cassele de asigurare libere din Franța și Anglia $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ din numărul total al membrilor. *În timpul din urmă, s'a observat încetul cu încetul și în Germania, că s'a lucrat în mod nedrept și fals, când s'a por-*

nu delă ideia da a exclude aceste elemente ale clasii mai de mijloc, a căror situație economică este adesea mai rea, decât aceea a unor categorii mai bune de salariați. Se încearcă acum încetul cu încetul să li se deschidă și acestora instituțiile de asigurare socială." 1).

Și în Germania și în alte țări, în încercările din urmă de a se organiza asigurările sociale, am arătat în altă parte, cât de departe s'a întins asigurarea, ținându-se seamă și de cea obligatorie și de cea benevolă. Economistii, și între ei și Schmoller, după cum se vede din citația de mai sus, constată falșitatea principiului asigurărilor dela început și îndreptătesc aceia ce legislațiile înfăptuiesc zi cu zi. Și cum legislațiile arată o tendință de lărgire a cercului persoanelor asigurate și cari se pot asigura, trebuie găsită limita pentru două motive: Pe deoparte pentru a se vedea, cât de departe se vor întinde și sarcinile, luate de societatea întreagă, adică pentru ce clase sociale vor fi făcute, iar pe de altă parte, pentru a se vedea, ce câmp de activitate mai rămâne asigurărilor private, de oarece, până acum cel puțin, se pare că asigurările sociale nu sunt menite să înlocuiască pe cele private.

La început, și unele legislații și acum, fac o mărginire și mai nefirească a cercului persoanelor asigurate. Și anume, se exclude din instituțiile de asigurare toată muncitorimea agricolă, mărginindu-se asigurările sociale numai în lumea industrială. Că și în agricultură sunt lucrători salariați, ca și în industrie, dovedesc statisticele tuturor țărilor; iar micii agricultori au o situație tot așa de nesigură în timpul când le lipsește puterea brațelor. Apoi, nici o statistică nu dă o cifră mai mică a îmbolnăvirilor, a invalidității, a bătrânilor, a nașterilor, a morților, etc., în populația agricolă, ba din potrivă, unele din aceste cifre, ca acelea ale natalității și mortalității, sunt mai mari la populația agricolă. Toate aceste pericole amenință în mod egal și populația industrială și pe cea agricolă.

Cu progresul culturii intensive, cu introducerea treptată a mașinismului în agricultură, accidente muncii amenință tot așa de mult viața muncitorului agricol, ca și a celui industrial, și chiar în exploatările agricole mai extensive, statistica arată în agricultură tot așa de numeroase accidente, ca și în industrie 2).

1) *Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre*. Leipzig 1904. partea II, p. 349.

2) Pentru aceste date statistice a se vedea articolul meu din «Bulet.nul

În sfârșit, în nici o altă ramură a producției nu e mai evidentă problema chômeului, mai ales în țările cu o mare exploatare. Nerezolvarea acestei probleme împiedică și trecerea la o cultură intensivă agricolă și lasă muncitorimea agricolă la exploatarea marelui arendaș de obicei.

Din toate aceste considerații, se înțelege că nu s'au putut opri asigurările sociale numai în industrie, și, din expunerea făcută în cursul lucrării acesteia, s'a putut vedea, cum s'au întins și la muncitorimea agricolă, iar în noua lege a asigurărilor sociale din Anglia în 1911, nici o deosebire, în nici un chip, nu s'a mai făcut între muncitorimea industrială și cea agricolă.

Asigurările sociale nu se mărginesc prin urmare numai în industrie și nici numai la salariați. Socotesc că pot lua drept criteriu de limitare a cercului persoanelor, cuprinse în instituțiile de asigurare socială, *însuși scopul acestor instituții*. Toate alcătuirile, de cari am vorbit în această lucrare, *nu au alt scop, decât să asigure mijloacele de trai acelor, cari nu mai pot trăi prin propriile lor mijloace, în cazurile când puterea de muncă le dispare, sau li se slăbește*. Dacă e așa, atunci trebuie cercetat, cari oameni nu mai pot trăi în organizația noastră economico-socială, în cazurile de lipsă sau slăbire a puterii de muncă. După acest criteriu, mi se pare că nu e greu de fixat principiul general.

Mai întâi, toți proletarii, adică toți aceia, cari sunt lipsiți de proprietatea instrumentelor de producție, cari în organizația economico-socială a vremii ar aduce un venit titularului lor, într'un mod oarecare și fără muncă proprie, cum ar fi prin închirierea lor. În classa acestor proletari, dela funcționarii publici și privați de toate categoriile, până la cel din urmă salariat muncitor neînvățat, se poate stabili o limită superioară, care poate varia după cerințele fizice și psihice din fiecare perioadă de timp. Această limită trebuie să fie așa de sus fixată în scara venitului muncii fiecăruia, în cât peste ea să se poată presupune și puțința materială și cultura necesară, pentru ca fiecare să se asigure, chiar fără a i se indica mijlocul și ușura calea din partea societății organizate. Că această limită va fi mult mai superioară, decât aceia, ce se fixează

statistic al României» din Aprilie 1911, intitulat: «Asigurările sociale în agricultură» și literatura citată acolo.

în diferitele legislații pentru funcționarii comerciali sau industriali, se va vedea puțin mai în urmă.

În afară de classa proletarilor, mai este însă o mare parte din classa posesorilor instrumentelor de producție, care are tot atâta nevoie să fie asigurată, în acelaș chip și în aceleași instituții. Această parte, care trebuie asigurată, este și ea la rândul ei o parte de jos din acea classă care se numește de obicei „classa de mijloc“. Cum se poate determina această sub classă a classii de mijloc?

Instrumentele de producție au o valoare oarecare în organizația economico-socială a vremii noastre și această valoare, schimbătoare dela o epocă la alta, nu se schimbă prea mult în mod normal în cursul vieții medii a unui om. Valoarea aceasta aduce un venit, prin întrebuințarea unuia din procedeele admise de ordinea existentă a lucrurilor, chiar fără ca munca proprie a posesorului lor să joace vreun rol în acest venit. În medie, pentru o anumită generație, se poate determina și minimul de trai, cuvenit fiecărei categorii sociale, și statistica, referitoare la stabilirea puterii de consum a diverselor clase, servește de mijloc de determinare. După aceste date, *se poate calcula venitul fiecărui stăpânitor de instrumente de producție, în înțelesul cel mai larg, și dacă nu e suficient pentru a asigura minimul de existență, atunci acel om va trebui să intre în rândul celor din asigurările sociale*, căci acel om, nu va putea trăi singur, când puterea de muncă îl va părăsi și deci, când el nu va mai putea adăoga nimic la venitul capitalului său de orice natură. Chestiunea, dacă un asemenea venit al fiecărui capitalist sau proprietar se poate determina, nu ar împiedica în nici un caz stabilirea principiului, de oarece e o chestiune de tehnică și toate străduințele oamenilor activi și practici se fac pentru perfecționarea acestei tehnici. Dar în vremea noastră, o asemenea determinare a venitului nu mai e lucru nou. Impositul pe venit a făcut mai înainte această determinare, unde a fost aplicat, și mijloacele întrebuințate stau și la dispoziția instituțiilor de asigurare. Am arătat într'un loc în cursul lucrării, ce corespondență s'a stabilit între limita obligației la contribuțiile publice —impozit— și între limita obligației la asigurare după legea din 1911, în Anglia. Limita superioară a venitului, scutit de impozit, este și limita superioară a venitului, sub care sunt obligate la asigurare persoanele, prevăzute de lege; această limită de venit anual e în Anglia 160 £ sau circa 3000 fr.

În rândurile de mai sus, fiind vorba de determinarea principială a cercului de persoane, pentru cari sunt făcute asigurările sociale, se pare, și până la un punct e adevărat, că a fost vorba de ceea ce ar trebui să fie și nu de ceea ce este. De oarece asemenea cercetări nu pot forma, după cum am spus și mai sus, obiectul unei lucrări de știință, trebuie să amintesc elementele reale, pe cari se sprijină și dela cari s'a pornit generalizarea. Limita în salariul classii proletare pentru a fi obligată la asigurare, sau pentru a se asigura de bună voie, se găsește în multe din legislațiile asigurărilor sociale, și despre aceasta s'a vorbit la locul convenit. Dar chiar și al doilea principiu, care se pare mai nou și mai propriu construit, se găsește, în elementele lui, într'o formă mai deosebită de asigurări, în așa zisele legi ale pensiunii bătrânilor din Anglia și Australia. Ca principiu, e pus în acele legi, ca orice cetățean să aibă la bătrânețe, adică atunci când puterea de muncă l-a părăsit, un minimum de existență, care, dacă nu e adus din venitul proprietății în mod complet, trebuie întregit prin o pensiuone corespunzătoare. Așa dar, din elemente reale date, s'a făcut numai o generalizare; rezultatul generalizării a fost însă analizat la lumina posibilității unei înfăptuiri.

Sistemul complet al asigurărilor sociale, în ce privește cercul persoanelor coprinse în ele, ar fi prin urmare o organizație socială, în care toate elementele productive ale unui popor ar avea asigurată existența, în cazuri când lipsește puterea de muncă. Acei, cari au stăpânirea instrumentelor de producție, stăpânire garantată; de organizația economico-socială de astăzi, pot trăi din venitul proprietății lor, când nu mai pot munci singuri. Acei, cari nu au în deajuns din acest venit și acei, cari nu au alt venit decât acela al puterii de muncă, se vor asigura în modul arătat în instituțiile de asigurare socială.

Dar pe lângă elementele productive sau capabile de producție cel puțin, într'un moment al vieții lor, se găsesc în orice societate și elemente, totdeauna incapabile de muncă. Acestea, după cum am arătat pe larg în capitoul precedent, formează o sarcină a societăților din vremea noastră, de oarece concepțiile morale ale vremii impun oamenilor și societății organizate datoria de a îngriji de acele elemente. Îngrijirea aceasta formează una din funcțiile statului: ajutorarea săracilor, instituție deosebită principial de asigurările sociale.

Privind toate clasele unei societăți și încercând să

determin pentru ce anume straturi sociale se întind asigurările,—problemă, pe care o pusesem dela început și pe care am putut-o lămuri numai după expunerea parțială a elementelor,—mai rămâne de făcut aici câteva observări generale asupra unor chestiuni de organizație și funcționare a asigurărilor. Și mai întâi, câteva cuvinte asupra ramurilor de asigurare, așa cum se găsesc înfăptuite în legislațiile de până acum, sau după cum se înfăptuiesc în diversele legi mai nouă amintite.

Se asigură clasele de jos, în înțelesul fixat mai sus, pentru cazurile când puterea de muncă li se slăbește, sau e cu totul dispărută, ori neapărută.

Cauzele unor asemenea situații sunt: boala, invaliditatea, bătrânețea, copilăria, epoca maternității la femei, unele imperfecțiuni derivate din organizația socială, cum ar fi lipsa unei educații profesionale sau starea de văduvie. Tot o cauză a unora din cazurile de mai sus sunt și accidentele muncii. Acestea sunt însă ceva mai întâmplătoare, mai puțin legate de natura omenească însăși, sunt cauze mai externe și împotriva lor se face o asigurare nouă. În sfârșit, în afară de toate cazurile de mai sus, când omul nu mai poate trăi singur din cauza pierderii puterii de muncă, mai sunt alte cazuri, când omul nu mai poate trăi singur, de și puterea de muncă e întreagă. Acestea sunt cazurile, când nu se găsește de lucru și pentru aceste cazuri trebuie iarăși o asigurare. Toate cazurile, pentru cari trebuie o asigurare, și pe cari le-am înșirat aici, grupându-le într'o anumită ordine, sunt de fapt prevăzute în sistemul asigurărilor sociale, în mod parțial, în diferite țări. Numai o asigurare a educației copiilor, în afară de întreținerea vieții lor, nu întâlnim mai nicăeri, de și în asigurările private o asemenea asigurare se întâlnește des, ceea ce însemnează că e necesară. Toate celelalte asigurări sunt înfăptuite ici și colo, sau sunt pe cale de a se înfăptui. Așa că, ceea ce „ar fi trebuit să fie“,—adică ce este în afară de domeniul științei— aici nu ar fi, decât o aplicare a tuturor acestor ramuri de asigurări în fiecare țară, pentru completarea întregului sistem.

Din potrivă, e mult mai mult de reformat în ce privește organizarea propriu zisă a asigurărilor sociale. Am arătat în cursul lucrării, cât de lipsită de unitate este această organizare în cele mai multe țări, și ce încercări de unificare s'au făcut până acum. Cauza principală a diversității organizației este lipsa de experiență la început

și introducerea treptată a diverselor asigurări. O țară, care introduce asigurările în timpul din urmă, are înaintea sa exemple reale, poate vedea sarcinile financiare, rezultate dintr-o organizație lipsită de unitate și nu i-ar mai fi permis să alcătuiască imperfect, ceea ce experiența de aiurea îi spune să evite. Anglia dă exemplul unei țări, care vrea să se folosească de experiența altora, și introduce o organizație mai unitară, întru cât îi permite alcătuirile similare existente, căci Anglia nu e complet *terra nova*, pe acest domeniu. În înșirarea de mai sus a diverselor ramuri de asigurări sociale, am alăturat pe acelea, cari se aseamănă prin natura lor.

Din expunerea organizației asigurărilor din cursul acestei lucrări, putem scoate aici câteva concluzii. Asigurarea împotriva bolii, invalidității, bătrâneții, asigurarea copiilor, văduvii, asigurarea maternității, sunt suportate de asigurați, iar în cazul salariaților, de aceștia și de întreprinzători. În unele țări, statul contribuie la asigurarea bătrâneții și invalidității, la asigurarea urmașilor și a maternității, fără să contribuie la asigurarea împotriva bolii. În alte țări, statul contribuie și la această din urmă asigurare. De altfel, motivul, care determină contribuția statului într'un caz, e același și în celălalt caz. Oricum, purtătorii asigurării sunt aceiași, ei se pot asigura, pot institui organe centrale, pot numi aceiași funcționari pentru întreaga funcționare, deci mai puțin. Nici o deosebire nu s'ar putea face din punct de vedere al prestațiilor organelor de asigurare față de asigurați: în general se dă o pensie mai scurtă sau mai lungă, sau chiar durabilă și uneori sume de bani fixe în anumite cazuri. Contribuțiile se vor lua dela fiecare, potrivit cazurilor asigurate și deci potrivit indicațiunilor tehnicii pentru fiecare ramură de asigurare. Aci vor sta de bază: cifra probabilă a îmbolnăvirii, a invalidității, a mortalității, a natalității, și, în conformitate cu ele, se vor fixa fondurile și deci contribuțiile. Principiul organizării, cel mai potrivit, este firește al teritorialității, cu aplicarea tarifării speciale, după clasele profesionale, așa cum am arătat că sunt înfăptuite aceste elemente de tehnică în anumite țări și pentru anumite cazuri. Și e acest principiu mai potrivit, din cauza manifestării generale a tuturor fenomenelor, coprinse în această organizație a asigurărilor, și din cauză că persoanele, coprinse în ea, sunt numeroase și deci organele de asigurare se pot alcătui pentru un teritoriu cât de restrâns și pot avea o activitate cât mai intensă.

O singură chestiune e discutată astăzi chiar, cu privire la această unificare și anume marea deosebire între clasele de oameni, ce trebuiesc asigurați pentru cazurile, de cați e vorba aici. Sunt oameni cu venituri deosebite și când statul contribuie pentru o anumită clasă de oameni, cu puteri economice prea mici, nu ar fi drept să contribuie pentru acei cu venituri însemnate, căci ar nedreptăți alte clase sociale.

Aceasta e o primă problemă. Din cele ce am spus în altă parte a studiului, s'a putut vedea că, în mod principal, adevăratul purtător al asigurării este întreprinderea economică, în care e ocupat asiguratul și că contribuția statului, determinată de motive sociale, nu e un principiu fundamental al asigurărilor, și poate fi numai temporar acordată. Apoi, tot așa de bine se poate suprima subvenția statului pentru o parte din asigurați, când aceștia fac parte din una și aceiași organizare ca și ceilalți asigurați, sau când fac parte dintr'o organizație deosebită, de oarece subvenția statului se acordă pentru acel pensionat de fapt de către organele asigurărilor.

O altă problemă este aceea, că unele clase sociale, cu venituri mai mari, și deci cu pretenții mai mari, nu pot încăpea în cadrul asigurărilor, așa cum există până acum. Am arătat însă, că chiar în lăuntrul asigurărilor muncitorimii salariale s'au constituit clase de asigurați, dela cari se cer contribuții deosebite. Limitele acestor clase se pot lărgi și toți asigurații pot încăpea în aceleași instituții, fără a schimba nici un principiu de organizare, fără a găsi o tehnică nouă. Când se compară clasele de asigurați împotriva invalidității și bătrâneții din Germania, cu clasele asiguraților pentru aceleași cazuri ale funcționarilor privați în Austria sau după legea de curând în Germania, se poate vedea ușor, că cele mai multe clase sunt identice și numai extremele s'au adăugat într'o parte și în alta.

Din toate cele expuse, se vede că o singură organizație poate îmbrățișa toate ramurile de asigurare de mai sus. Folosul, e pe deoparte financiar și pe de alta tehnic. Se înțelege dela sine că, cu cât vor fi mai puține feluri de organe pentru aceiași asigurare, cu atât se va putea concentra funcționarea și vor fi mai puține cheltueli. Dar și mai mare e folosul tehnic. Am spus în altă parte, pe ce bază e construită întreaga tehnică a asigurărilor. Calculul probabilităților dă rezultate în aplicațiile lui practice în viața socială, numai când e făcut asupra unei mase mari

de fapte. Cu cât diversitatea organelor e mai mare, cu atât mai greu se pot observa masele de fapte în starea și manifestarea lor evolutivă. Lipsa de unitate în organizare împiedică formarea unei tehnice științifice.

Alte fundamente are însă asigurarea împotriva accidentelor muncii, și de aceea altă organizație trebuie pentru ea. Mai întâi, purtătorii acestei asigurări sunt numai întreprinzătorii; ei asigură muncitorimea lor și în unele cazuri se asigură pe ei înșiși împotriva accidentelor. Nu s'ar putea amesteca organizația asigurărilor împotriva accidentelor muncii cu aceea a asigurărilor de mai sus, și chiar dacă s'ar identifica în câteva puncte, întreaga ei contabilitate, întreaga ei tehnică, e în mod fatal alta. Apoi, această tehnică se referă la un material cu totul deosebit: accidentele muncii, legate de diversele profesiuni. Pentru acestea trebuie găsită cifra medie, ce servă de bază întregului mecanism al tehnicii. Din cele ce am spus la locul convenit, în această privință, s'a văzut câtă diversitate se naște în fixarea contribuțiilor celor îndatorați. Toate acele diversități nu se ivesc în cazul asigurărilor de până acum.

În sfârșit, asigurarea împotriva chômege-ului, dacă se aseamănă cu primele asigurări în privința purtătorilor asigurării, de oarece și asigurării și întreprinzătorii sunt obligați la contribuție, după alcătuirile existente până acum, apoi se deosebesc de ele și de asigurarea împotriva accidentelor muncii, atât prin obiectul cât și prin tehnica ei.

Chiar în privința purtătorilor asigurării e o deosebire. Asigurările împotriva boalii, invalidității, etc., cuprind și persoane de sine stătătoare, întreprinzători, cari se asigură și suportă sarcinele asigurării. Asigurarea împotriva chômege-ului, prin natura ei, nu poate cuprinde decât salariați și deci contribuția se va face întotdeauna de două persoane. Nu acest fapt ar determina o organizare deosebită.

Obiectul asigurării este chômege-ul. Acesta depinde tot așa de mult de profesii, după cum depind și accidentele muncii. Dar cifra chômege-ului nu corespunde în nici un caz cu cifra accidentelor muncii, în diferitele profesii, pentru ca organizările asigurării or pentru aceste două cazuri să se confunde. Tehnica aplicată în asigurarea chômege-ului e cu totul alta.

Mai mult însă decât toate acestea, se cere o organizație nouă pentru asigurarea împotriva chômege-ului și pentru faptul că această organizație e legată în mod fatal de o

altă organizație, de *Bursa muncii*. Posibilitatea asigurării împotriva chômege-ului presupune organizarea bursii muncii, adică organizația unei instituții, care să constate în orice moment cererea și oferta de brațe și să le aducă în contact. Organele unei asemenea instituții sunt organele firești ale asigurării împotriva chômege-ului.

Din caracterizările de mai sus ale diverselor instituții de asigurare socială, rezultă o împărțire a organizației lor în trei alcătuirii diferite, care pot avea organe sociale comune, după cum s'a putut forma în 1911 în Germania, cu toată diversitatea organelor directe de asigurare. Pentru a nu pierde terenul solid al expunerii faptelor reale și a înainta în domeniul construcțiilor poprii, trebuie să amintesc aici, că, după cele spuse în cursul lucrării, în realitate asigurările sunt în acest chip organizate afară de primele ramuri de asigurări, cari formează în cele mai multe state două organizări deosebite: instituțiile de asigurare împotriva boalii, și instituțiile de asigurare a bătrâneții și invalidității, de cari mai sunt legate și celelalte ramuri, de cari am vorbit mai sus. În Anglia, asigurarea invalidității s'a unit cu aceia împotriva boalii, iar în Germania încă de mult s'a exprimat tendința în acest sens, încât, cea mai ușoară analiză critică a unor fapte reale, m'a putut aduce la rezultatul expus.

Priviri generale și adaosuri în legătură cu tehnica asigurărilor, nu mai sunt de făcut aici. Ceeace s'a spus la locul cuvenit, a arătat în deajuns că tehnica se formează la lumina cercetărilor științifice asupra vieții sociale. Nu e încă perfectă, dar are elementele perfecționării.

Un fapt încă trebuie accentuat. Funcționarea asigurărilor sociale presupune o cunoaștere cât mai completă a legilor evoluției societăților omenesti. Poate că în nicio altă chestiune de organizație practică, nu sunt aplicate atât de mult rezultatele unor științe sociale, ce par la început mai mult speculative. De progresul acestor științe, în primul rând de progresul statisticii, atârnă progresul tehnicii asigurărilor. Față de marea însemnătate, pe care o dobândesc din zi în zi asigurările sociale în lăuntrul statelor moderne, conducătorii unui popor sunt siliți să cunoască normele de viață ale societății, acelea din care statistica și-a făcut un obiect special. Și viața socială e din ce în ce mai complexă. Pentru a o înțelege și pentru a întocmi alcătuirile necesare, potrivite cu legile ei de evoluție, cunoștințele conducătorilor trebuiesc să fie tot mai profunde, pentru că empirismul nu mai e îndestulător

și pentru că numai prin știință se domină complexitatea.

Înainte de a termina cu aruncarea câtorva priviri generale asupra tabloului unei societăți, în care sistemul asigurărilor e complet, e nevoie să se facă o legătură între instituțiile nouă de asigurare și alte instituții mai vechi de pensionare a unei părți din cetățeni, instituții existente aproape fără excepție, în toate țările cu un început de viață de stat. Aproape pretutindeni, există o pensionare a funcționarilor statului, într-o oarecare măsură și între anumite limite.

Această pensionare e de multe ori concepută altfel, decât o adevărată asigurare, e mai mult o îngrijire la bătrânețe a unor oameni, cari au servit statului o viață întreagă. Cu alte cuvinte, pensionarea e concepută mai mult ca o recunoștință a statului, față de funcționarii săi. Și ca dovadă că e așa, este faptul că nu se ia în seamă posibilitatea de a trăi singur a fostului funcționar, și nici nu se constată dacă funcționarul se găsește sau nu în situația de a nu putea să-și mai continue, prin mijloacele proprii, viața de până acum. În toate asigurările, și private și sociale, e presupusă nepuința de a continua o viață mai mult ori mai puțin asemănătoare cu cea de mai înainte și, când acea presupunere devine fapt, asiguratul primește despăgubirea sau pensiunea fixată.

Dimpotrivă, în altă privință, se pare că există o asemănare între pensionarea funcționarilor statului și între principiile de asigurare. Din salariul funcționarilor se reține pentru pensie o anumită sumă, tocmai după cum se reține din salariul lucrătorului partea sa de contribuție. Întreprinzătorul pentru funcționar este statul. Nici o deosebire între pensionarea funcționarilor și între asigurările sociale din acest punct de vedere. Totuși, problema nu e așa de simplă, cel puțin pentru unele țări. Două chestiuni mari se pot discuta: una referitoare numai la țările cu o organizație socială înapoiată și alta generală.

Între ramurile asigurării, am văzut că este și asigurarea împotriva *chômage*-ului. Această asigurare formează o problemă în statele bine organizate numai pentru angajații în întreprinderile propriu zise și mai ales în întreprinderile private. Problema este rezolvată pentru angajații statului, prin nepuința concedierii lor, prin ceea ce se chiamă *stabilitate în funcțiuni*. Se înțelege că asemenea state își bazează dispozițiile de organizare pe necesitățile economice și sociale din vremea de azi. Un principiu fun-

damental al oricărei organizări sociale de astăzi este diviziunea muncii și specializarea, rezultată de aici. Semnul caracteristic al unei societăți înapoiate este și această lipsă de specializare în împlinirea funcțiilor publice, și această specializare e împiedicată de nestabilitatea în funcțiunile statului. Odată ce acest principiu superior al specializării e îndeplinit, nu mai e nevoie,—pentru stat, ale cărui funcțiuni sunt mai constante—de o asigurare împotriva chômege-ului. Dacă în Apus, în țările înaintate, unde s'a ivit și rezolvată problema asigurărilor sociale, nu ar fi fost o stabilitate în funcțiuni, se înțelege ușor că prima asigurare împotriva chômege-ului ar fi privit pe funcționarii publici. Și e firesc să fi fost așa. Când se obligă un întreprinzător oarecare să-și asigure salariații împotriva chômege-ului, și când se știe că întreprinzătorul e silit adesea de situația pieții pentru produsele sale să concedieze pe lucrători, pe când statul nu depinde de această situație în privința funcțiunilor sale, e logic ca statul mai întâi să asigure pe funcționarii săi împotriva chômege-ului. Această asigurare echivalează însă cu stabilitatea în funcțiuni, în cazul dat, ceea ce nu poate fi acelaș lucru. în întreprinderile economice obișnuite. Un prim pas, și cel mai ușor de făcut în timpul de astăzi, este stabilitatea în funcțiunile publice, pentru ca să se poată apoi ști în mod precis cerul persoanelor de asigurat și cazurile, pentru cari trebuiesc asigurate. În cealaltă înfățișare a statului și a altor stabilimente publice, adică în înfățișarea de simpli întreprinzători, angajații în întreprinderile statului, sau comunelor, cu aceeași situație, ca orice angajați privați, cu privire la asigurări.

Dintr'un punct de vedere general, pensionarea funcționarilor publici, pentru a fi acomodată principiilor asigurărilor sociale, ridică mai multe chestiuni, cari ar aduce schimbări de concepție și de organizare a acestei pensionări a funcționarilor publici. O primă chestiune este lărgirea obiectului asigurării, adică înmulțirea cazurilor pentru cari se plătește o pensiuă. De obicei, pensionarea se face pentru cazul bătrâneții și pentru caz de moarte, când văduva și copii primesc pensiuă, în felul cum am întâlnit și în asigurările sociale. Timpul de așteptare,—*Wartezeit*,— cum se chiamă în limbajul tehnic al asigurărilor sociale în Germania, e de obicei lung, și potrivit, nu atât după calculul reținerilor din salariu, ci după serviciul făcut, cercetându-se dacă se cuvine sau nu o pensiuă după serviciul de 20, 30 sau 35 de ani. Când inter-

vine o boală, sau o invaliditate mai timpurie, funcționarul nu primește un ajutor sau o pensiuine, acomodată necesităților vieții, ceea ce se face în asigurările sociale, dându-se asiguratului un ajutor mai mare, decât e suma contribuțiilor sale, fără ca să atragă după aceasta un deficit, căci totul se bazează pe calculul cifrelor medii, și ca atare se va da într'un caz mai mult, în altul mai puțin, decât tsuma contribuțiilor personale ale celui ce primește ajutorul sau pensiunea.

Așa concepută și întinsă și pensionarea funcționarilor publici, adică pentru toate cazurile, pentru care se fac asigurările sociale, va atrage după sine și o schimbare a tehnicii, a finanțării instituției de pensionare a funcționarilor. „Cassele pensiunilor“, cum se chiamă de obicei asemenea instituții, trebuie cu totul separate în funcționarea lor financiară de bugetul statului. După cum în unele ramuri ale asigurărilor, statul acordă o subvenție fixă pentru fiecare pensionat, tot așa și aici, se poate acorda o subvenție fixă pentru o anumită clasă de funcționari publici, pentru acei, cari au un salariu, corespunzător salariului claselor asiguraților, pentru cari se plătește o subvenție de către stat. Căci ar fi o nedreptate socială, ca din averea comună a societății să se plătească o subvenție unui funcționar cu salariu de 10.000 sau 20.000 fr. anual, când nu se înlesnește asigurarea, plătindu-se subvenții unor muncitori cu un venit de 200 fr. anual. Subvenția nu are alt înțeles, decât înlesnirea asigurării pentru acel, care nu se poate asigura singur.

Casa pensiunilor, adoptând tehnica organelor de asigurare, poate stabili quantumul contribuțiilor, adică al reținerilor, și poate indica o alocație bugetară precisă și aproape constantă. În acest chip, funcționarii se asigură, nu sunt întreținuți de societatea organizată.

Se prezintă însă o problemă mult mai mare, dar care nu incape în cadrul acestui studiu. În funcțiunile publice nu se poate stabili un salariu după raportul între cerere și ofertă, decât în limite prea largi. Dacă s'ar stabili salariul numai după un asemenea raport, atunci salariul s'ar micșora prea mult, iar în funcțiunile publice ar încăpea numai cele mai slabe puteri productive, pe orice domeniu. Și când e vorba de determinarea salariului, pentru a satisface și nevoile unei asigurări, atunci problema se pune odată cu schimbarea concepției pensionării funcționarilor și, chiar fără aceasta, odată cu introducerea asigurărilor sociale. Așa se explică de ce în timpul din

urmă pensionarii statului și comunelor se agită pentru a dobândi avantajii corespunzătoare cu acelea din legile de asigurare socială. De sigur că, atât menținerea unui echilibru între puterile productive întrebuințate în funcțiunile publice și între puterile productive întrebuințate în alte funcțiuni sociale în înțelesul larg al cuvântului, precum și necesitatea de a acorda un minimum de existență fiecărei clase sociale, joacă un rol în determinarea salariului funcționarilor publici, când problema se pune odată cu introducerea asigurărilor. Când asigurările sociale se înfăptuiesc, oferta pentru funcțiunile publice se micșorează, așa încât asigurările sociale devin și un mijloc de evitare a „funcționarismului“ exagerat, a acelei goane după funcțiunile publice, explicabilă „din punct de vedere psihologic, dar păgubitoare intereselor economiei naționale.

Cu această vedere largă asupra asigurărilor sociale, oricine își poate reprezenta o societate bine organizată, în care fiecare se dedă acelei ocupații, pentru care simte o înclinare și pe care e în stare mai bine să o îplinească, își închină ei întreaga lui putere fizică și psihică, fără teama de ziua când nu va mai putea munci. Neapărat că asigurările nu sunt un pânaceu general de specializare și echilibrare a puterilor în diversele funcțiuni sociale, dar înlătură una din cauzele principale de împiedicare a acestei specializări și echilibrări de puteri: nesiguranța pentru unele elemente productive, a posibilității de continuare a traiului din momentul, când intervine slăbirea sau dispariția puterii de muncă. În acest moment, încetează idealul unei înălțări tot mai sus pe treptele situațiilor dintr-o societate. Dar, necesitatea continuării traiului, din ultimul moment al puterii de viață completă e prevăzută mai dinainte și nesiguranța acestui trai înlătură unele elemente din anumite profesii. Tot ceea ce se spune aici, e o completare a celor spuse cu privire la rezultatele asigurărilor sociale. Așa dar, instituțiile asigurărilor sociale contribuie la o organizare socială, în care fiecare element are un mers conștient și societatea întregă își pregătește drumul, pe care merge.

Că nici acest din urmă tablou, înfățișat în urma analizării instituțiilor de pensionare a funcționarilor publici în raport cu instituțiile de asigurare, nu e o construcție proprie, se poate vedea din amintirea câtorva din dispozițiile legilor de asigurare socială analizate. În Germania, funcționarii statului și ai comunii sunt asigurați

împotriva accidentelor după aceleași norme ca și ceilalți asigurați pentru aceleași cazuri și prin aceleași legi. În loc de asociațiile de asigurare, sunt, pentru acești funcționari, ca organe de asigurare, anumite organe executive, atât, cât se dă prin noile alcătuiți în toate cazurile, va fi așa zisele *Ausführungsbehörde*. În Anglia, prin legea din 1911, concepția e și mai clar exprimată. Orice funcționar public, dacă prin legile speciale de pensionare nu primește atât, cât se dă prin noile alcătuiți, în toate cazurile, va fi obligat să facă parte din instituțiile nouă.

Pentru locuitorii unei țări fără nici o instituție de asigurare socială, reprezentarea de mai sus a unei societăți, cu un sistem copleț de asigurări, poate să apară ca o construcție nereală. Cititorul, care a străbătut însă toate pegunile acestei lucrări, va vedea că, în tabloul prezintat în această serie de concluzii, nu e decât scoaterea și accentuarea principiilor esențiale ale asigurărilor sociale, așa cum s'a înfăptuit într'un mod mai parțial sau mai copleț, în diferitele state moderne.

Nici una din legislațiile respective existente nu copleține sistemul întreg și nici una poate nu-l va înfăptui dintr'odată. Cercetările unor manifestări economice, ori sociale, caută și trebuie să caute cu toate acestea, să descopere, sub alcătuirile încă imperfecte, fundamentele, pe care sunt construite, și tendința evolutivă a alcătuirilor, pentru a corespunde principiilor, ce le servesc de bază.

O lucrare de știință, care analizează, după metode precise, cât mai copleț obiectul său, are menirea să trăiască cel puțin mai mult, decât o legislație imperfectă.

Literatura specială. — Toate studiile făcute asupra obiectului cap. VIII privesc numai îmbunătățirile, ce s'ar putea aduce organizației asigurărilor sociale, fără a trage cadrul copleț al asigurărilor în urma unui studiu comparativ. Așa că partea aceasta nu se bazează propriu zis pe lucrări speciale corespunzătoare.

Totuși, pentru unele chestiuni, sunt studii încă de mult; astfel: *Freund Die Centralisation der Arbeiterversicherung*. Berlin 1888; Idem: *Die Vereinfachung der Arbeiterversicherung*, 1896; *Kulemann: Die Reform unserer Sozialversicherung* Leipzig 1894; *Zeller: Vereinfachung und Verschmelzung der Arbeiterversicherung*, Leipzig 1896; *Kleis: Der Aus- und Umbau der Arbeiterversicherung*, Berlin 1907.

